

ČESKÉ OVOCE.

ZA SOUČINNOSTI PŘEDNÍCH ČESKÝCH PĚSTITELŮ OVOCE

PÍŠE

JAN ŘÍHA,

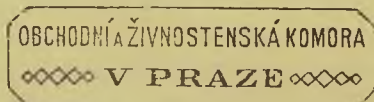
OKRESNÍ POMOLOG V CHLUMCI N. CIDL.

DÍL I. HRUŠKY.

(SE 65 TABULKAMI TŘÍBARVOTISKOVÝMI, REPRODUKOVANÝMI DLE PŘÍRODY
A 260 OBRAZY V TEXTU.)

18/2 1915

V PRAZE

NÁKLADEM OVOCNICKÉHO SPODKU PRO KRÁLOVSTVÍ ČESKÉ
1915

ČESKÉ OVOCE.

DÍL I. HRUŠKY.

Přátelům českého ovoce!

Od dávných dob byl strom ovocný v naší vlasti domovem. Pěstován s láskou našimi předky a pečlivě ošetřován nesl ovoce, které požívalo dobrého jména daleko široko za hranicemi Čech.

České ovoce, vyznamenávající se výbornou chutí, kořenitou vůní a barvitostí, bylo hledanou pochoutkou jak na stole boháčů, tak i skýtalo výživu chudým.

Sady a stromořadí ovocná pokrývala ohromné plochy půdy orné a výtěžek jich činil značnou část příjmů našeho zemědělského lidu.

Staré, známé druhy českých jablek, hrušek a česká švestka slynnuly nejlepší pověstí, a jména starých českých pomologů, kteří celý život svůj péči o strom ovocný a jeho zlepšení věnovali, zlatými literami zanesena jsou v dějinách ovocnictví.

Avšak bohužel v slavném druhdy českém ovocnictví nastal obrovský úpadek. Zavedením pěstování řepy ve velkém padal jeden sad za druhým, ničena stromořadí, a tak ovocné stromy mizely . . .

Ta odvěká láska českého lidu ke stromu ovocnému jako by nadobro měla vymřít.

Pěstění ovocných stromů udrželo se téměř jen v místech soukromých a stával se z národohospodářství — sport. Zaváděly se novinky často pochybného původu, druhy snad v jiných zemích krásné, ale u nás se nedařící, rostly sortimenty na sta a tisíce druhů, šlechtilo se vše, co pod ruku přišlo, a když konečně opětně počala se probouzeti láska k ovocnému stromu a počalo se vysazovati, tu bohužel, sázelo se vše, co bylo. K silnicím a do polí sázely se druhy pro tvarové stromy se hodící, sázely se nesčetné odrůdy pro naše klimatické poměry se nehodící, a tak nastal chaos, který to, co nezničila řepa, dobil.

Tato pohroma, nedostatek řádného dorostu, degenerace pěstěním špatných stromků ubíjely poslední chuť ku pěstění, ale zároveň znehodnotily naše ovoce vývozní, ba i pro potřebu domácí, takže obě pomalu by cizí soutěž nám z rukou vyrvala.

V poslední době však nastal obrat. To, co zachovali naši předkové, došlo ohlasu v srdečích přátel ovocnictví a ti z nezištné lásky k ušlechtilé věci chopili se buď soukromě, buď v povolaných korporacích práce.

„Organisace“. To slovo zaznělo po Čechách.

Organisace pěstění, organisace sortimentu, organisace nákupu a prodeje! A hle, poctivé a svědomité práci se daří. Okresy zřizují školky ku pěstění zdravých stromů a osvědčených druhů. Odborní zahradníci zavádějí nové racionelní kultury. O organisaci obchodu bude se na popud Ovočnického spolku jednati ve zvláštní anketě.

Ale to hlavní, poučiti náš lid, naše pěstitele, jak a co mají pěstovati, seznáním vhodných druhů, to dosud nám scházelo. My neznali dosud naše české ovoce, které máme pěstovati, a jest nutno již z toho labyrintu druhů a odrůd vybědnouti a obmeziti se jen na druhy osvědčené.

Z důvodů těchto obral si již před lety Ovočnický spolek pro král. České za úkol sestaviti sortiment nejlepších druhů u nás s prospěchem se dařících. Bylo by tehdy zůstalo při pouhém jen seznamu, ale našel se muž, který, chtěje druhy ty všem přátelům ovocnictví předložiti slovem i obrazem, podjal se sám bez cizí pomoci nákladného díla a aspoň prvý díl („Jablka“) uskutečnil. Mužem tím jest Frant. Thomayer. Od dalšího pokračování důležitého tohoto díla odradila ho nevídaná netečnost obecnstva.

A tak uplynulo plných 20 let, aniž kdo pomyslíl na pokračování započatého díla, až teprve na podnět Dr. Fr. Sitenského, zemského inspektora veškerého zemědělského školství král. Českého, odhodlal se Ovočnický spolek král. Českého k veliké, hmotné oběti, a pokračovati ve vydávání „Českého ovoce“ a předvésti tak nádhernými obrazy a slovem interessujícím se obecnstvu výběr hrušek tak sestavený, by každému vyhovoval.

Doufáme, předkládajíc ukázkou díla tohoto celé české veřejnosti, všem přátelům ovocnictví, že najdeme v řadách těchto nesčetných přátel dostatečné podpory a přízně, by dílo to uskutečniti se mohlo. Nejedná se zde o podnik výdělkářský, ale o věc nám všem svatou, o zvelebení českého ovocnictví a hmotný prospěch pěstitelů českého ovoce.

V poslední době vyskytly se sice hlasy, že není právě na čase podobné dílo vydávati, a to z toho důvodu, že teprve nedávno bylo zemědělskou radou pro markrabství Moravské vydáno krásné dílo „Moravské ovoce“. Dílo toto jest v každém ohledu dokonalé, ale obsahuje některé druhy hrušek, které u nás doporučení hodny nejsou, naproti tomu však schází celá řada velice cenných odrůd. Bude tedy jedno dílo doplňovati jaksí dílo druhé, byť se i některé druhy opakovaly.

Říha.

PŘEHLED POPSANÝCH ODRŮD:

1. Magdalenka.	34. Koporečka.
2. Červencová hruška.	35. Křivice.
3. Giffardova máslovka.	36. Zephirinka.
4. Muškatelka turecká.	37. Angoulemská.
5. Solanka.	38. Pastornice.
6. Máslovka Klappova.	39. Lectierova.
7. Ananaska česká.	40. Dielova máslovka.
8. Ananaska Courtrayská.	41. Blumenbachova máslovka.
9. Špinka.	42. Pstružka.
10. Máslovka Guyotova.	43. President Mas.
11. Čáslavka Williamova.	44. Kolmarská zlatá.
12. Kongresovka.	45. Hardenpontova máslovka.
13. Marillatova.	46. Fulvie.
14. Máslovka Amanliská.	47. Drouardova.
15. Salisbury-ova.	48. Krassanská.
16. Merodova máslovka.	49. Děkanka zimní.
17. Le Brunova.	50. Esperenova bergamotka.
18. Avranšská.	51. Děkanka červencová.
19. Vienská.	52. Kozačka Štutgartská.
20. Hardyho máslovka.	53. Monchallardova.
21. Hájenka.	54. Baguetova máslovka.
22. Kolomaova máslovka.	55. Ezée-ská.
23. Charneuská.	56. Esperenova máslovka.
24. Anglická bergamotka.	57. Pitinastonská.
25. Boskova.	58. Sixova máslovka.
26. Předobrá máslovka.	59. Lucasova máslovka.
27. Marie Louise.	60. Sterkmansova máslovka.
28. Napoleonova máslovka.	61. Canalova máslovka.
29. Poiteau-ova.	62. Comtesse de Paris.
30. Bezjaderka Říhova.	63. Mechelenská.
31. Děkanka Robertova.	64. Madame Verté.
32. Dvorní máslovka.	65. Olivier de Serres.
33. Ghelinova máslovka.	

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

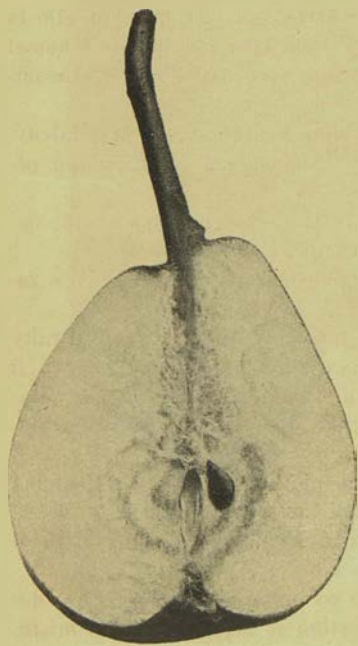
A) HRUŠKY.

čís. 1.

MAGDALÉNKA.

GRÜNE MAGDALENE.
CITRON DES CARMES.

LETOROST.

DŘEVO PLODONOSNÉ.

MAGDALÉNKA.

Koncem července začíná se mezi posledními třešněmi a prvními slivami objevovati na trzích první dozrávající hruška »Magdalénka«, která všeobecně jsouc oblíbena, hojněmu se těší odbytu.

Přinesena byla k nám z Francie, avšak o původu jejím ví se jen tolik, že nalézala se již roku 1628 v zahradách král. prokuratora Lectiera v Orleansu pod jménem »De la Madeleine.« Před tím žádný spisovatel se o ní nezmiňuje. V roce 1768 přezděl jí Duhamel du Monceau jménem »Citron des Carmes«, jehož se ve Francii více užívá než jména původního.

Původní jméno své má as z té okolnosti, že uzrává kolem svátku sv. M. Magdaleny, druhé pak asi proto, že zralá voní slabě citronově a byla v zahradách Karmelitánů pěstována.

Mezi hruškami málo jest as takových, které by byly tak rozšířeny jako tato; nalézá se snad ve všech zahradách, podle »Jakubky« a »Markytky« po celé zemi.

I u nás rozšířena jest všeobecně a nalezne se jak v sadech venkovských, tak v zahradách domácích.

S jejím pojmenováním jsou však potíže, všude ji nazývají jinak. Kolem Prahy jmenují ji »Zelinkou«, snad pro její zelenou barvu; Pixa ve svém »Klíči« nazývá ji »Magdalenkou«, jinde jí říkají »Madlenka«, »Citronka« a dle Moravského Ovoce »Ranička« a »Pražka«. Poslední jméno jest as odvozeno odtud, že ji někdo od Prahy na Moravu zanesl.

Poloha a půda jest jí každá vhod, ale není všude stejně chutná. Pravé, dobré, sladké chuti nabývá jen v půdě dobré a teplé; ze špatné a studené nelze jí k plodu v dobré půdě narostlému ani přirovnati: bývá nakyslá a bez chuti. Příliš kruté zimy nesnáší a z mláďi často zmrzá.

Hodí se k pěstování polokmenů i vysokokmenů, neb co volně rostoucí krsek v domácích velkých sadech i malých zahradách; k silnicím a cestám se nehodí, aniž na místa,

MAGDALÉNKA.
GRÜNE MAGDALENE — CITRON DES CARMES.

kde časným česáním škoda na úrodě se děje. Na uměle řezané tvary se pro drobnost plodu nehodí. Svojí nepravidelnou, řídkou, celkem nepěknou korunou se značící strom roste na plánci i kdouli bujně a zdravě; vyvinuje letorosty dlouhé, rovné, lehce rýhované, červeně hnědé a žlutavými vyvstálými tečkami řídkce poseté; na těchto vyvíjejí se v nestejně vzdálenosti krátká, baňatá, tupě špičatá, šedě šupinatá a nepříliš odstálá oka na plochých, mírně trojhranných patkách; střední hrana končívá pod okem maličkou trnitou špičkou. (Viz obraz.)

Rašící lístky stkvějí se jarou zelení a jsou zespod jemně ochmýřeny; dosahují délky 60—70 mm, šířky 39—47 mm, jsou tvaru dlouze eliptického, dílem i vejčitého s ostrou špičkou, kraj mají drobně i hruběji zoubkovaný, na řapících 20—25 mm dlouhých, červenavých s nitovitými palisty.

Příplodní listy bývají větší a na delších řapících.

Na jaře vzkvétající strom poskytuje krásný vzhled, obsypán jsa velkými květy z plátků velkých, tak sestavených, že druh druhu se dotýká; barvy jsou skvěle bílé, po krajích částečně růžově stíněné a pěknými fialovými prašníky zdobené. Květy nejsou vůči mrazu choulostivé, následkem toho rodí strom rok co rok plodů v hojnosti.

Plody vyvinují se rychle a již kolem 20. července, některý rok i dříve, jiný později, dospívají k náležité velikosti, kteráž jest obrazem znázorněna.

Mladé, zdravé stromy mívají plody často i větší než stromy staré, při veliké úrodě bývají také i menší, stejný tvar zachovávajíce.

Pootevřený, jemně ochmýřený kalich sestaven jest z plátků lžičkovitých, od spodu zdužnělých, vztýčených; šedé jejich špičky jsou převísle; ční na temeni plodu z nepatrné jamky, pěknými, perlovitými hrbolky obemknut.

Rovná, někdy i lehce prohnutá stopka, barvy plodu, zdá se, jako by byla v nepatrnou, jemně zhrbolenou jamku vtlačena.

Hladká, téměř kluzká slupka málo se leskne, jest se stromu jasně sivě zelená, později na slunečné straně maličko žlutavě prokvétá a jen výjimkou rdí se některý plod lehounkou červení as tím způsobem, že šedé, jemné tečky, které jsou jinak po celém plodu hojně roztroušeny, jsou na slunečné straně mdle červenavě vroubeny; do stínu stávají se nudlejšími, často jsou i zelenavé a ztrácejí se v řidounce sem tam roztroušené jemné rzi, která blíže stopky a v obkاليší bývá hustší. Plody ve stínu vyrostlé zůstávají spíše bělavé než žlutavě prokvétalé.

Lehounce žlutavá, pod slupkou do zelena se měnící dužnina jeví se zdánlivě zrnitou, vpravdě jest však jemná, hojně šťavnatá, skoro máslovitá, chut její pak buď libě vonná, lehounce citronově navinule sladká, dobrá, takže se jí žádná současně zrající hruška nevyrovná; ze špatné půdy zůstává prostě navinulá, bezvýrazná a mdlá.

Jemnou zrninou obklopený, úzce dutoosý jaderník chová v malých, k ose přilehlých ponzdrech většinou prázdná jádra.

Česati se má vždy as 10 dní před úplným dozráním, as tak 15.—20. července, tedy ještě tvrdá, v kterémžto stavu i delší dopravu beze škody snáší; po několika dnech dozrává a nedá se delší dobu uchovati. Na stromě plně dozrálé plody ztrácejí dobrou chut a brzo moučnatí.

Veškery tyto uvedené dobré vlastností činí z ní první cennou obchodní hrušku. V domácnosti dá se také jakýmkoliv způsobem zužitkovati.

Bláha o ní napsal: »Roste vždy bujně, tvoří řídkou korunu, letorosty silné, každoročně plodná; česá se hned po Prokopcích a před Jakubkem, nechá se udržeti as 14 dní.

V seznamu trojského ústavu vedena jest pod číslem 312 Zelinka; Moravské Ovoce čís. 42 Zelinka; Pixa čís. 17 Magdalenka (Madlenka); Sad i ogród owocowy str. 347 Winionka francuska; Slovinský Zelena Magdalenka; Handbuch der Obstkunde č. 3 Grüne

Magdalene; Diel III. str. 22 a Doehnahl čís. 792 Grüne Sommermagdalene; Leroy čís. 352 Citron des Carmes.

Další známá synonyma: Carmeliter Citronen Birne, Deutsche Langstielige Weiss-Birne, Glas Birne, Grosse Frühe Jakobi B., Grüne Margareten B., Grüne Sommer-Margareten B., Franche Kaiserin, Kaiserin, Citron Musqué, Impératrice, Madeleine, Saint-Jean, Gros-Saint-Jean, Précoce, Sainte-Madeleine, Early Rose Angle, Early Chaumontelle, Chissel Verte, Gilard Vineux, Amirette, Troumpo-Cossaire, Pyrus Magdalena.

Mimo popsané původní Magdalénky nalézáme sem tam ve sbírkách pomologických také »Magdalénku pruhovanou«, která má nejen plody, ale i letorosty zeleně a žlutě pruhované, listy pak žlutě skvrnité. Jinak jest tato ve všem stejná s Magdalénkou obyčejnou, jest však proti mrazům choulostivější a často zmrzá. Leroy zmiňuje se o ní pod jménem »Citron des Carmes panaché«.

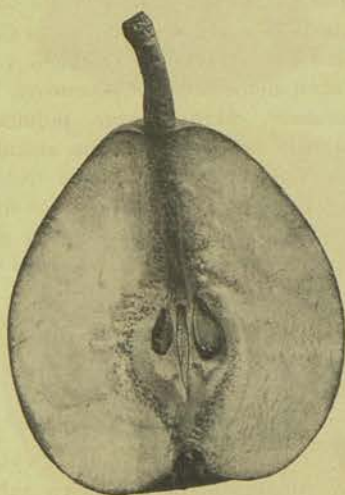
JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

∞

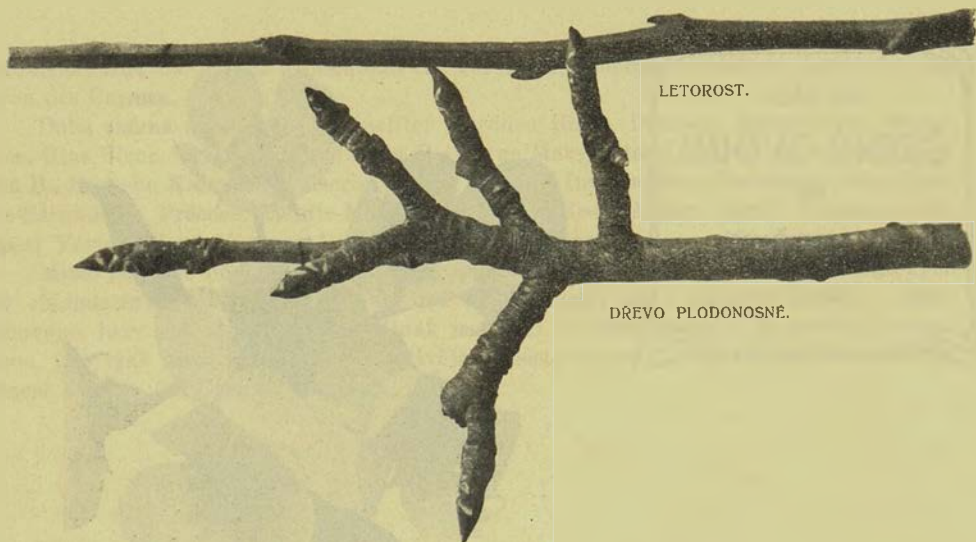
A) HRUŠKY.

čís. 2.

ČERVENCOVÁ HRUŠKA.

BUNTE JULI-BIRNE. COLORÉE DE JUILLET.

LETOROST.

DŘEVO PLODNOSNÉ.

ČERVENCOVÁ HRUŠKA.

Hruška tato byla asi v roce 1857 ze školek Boishunel-ových v Rouenu do obchodu zavedena. Více o jejím původu se neví. Ve své vlasti známa jest pod jménem Colorée de Juillet, v Německu jako Bunte Julibirne, kteréžto jméno později změněno v »Juli Schönheit«. U nás pojmenována byla dle překladu názvu německého »Červencová pestrá hruška«, poněvadž však jiné Červencové hrušky nemáme, zkrátil jsem pojmenování její pouze na Červencovou hrušku. Kdo k nám ji zavedl, ne lze zjistiti, sám získal jsem první rouby v roce 1882 ze školek Rosenthalových ve Vídni. Stromy z roubů těchto vypěstované zdravě rostly a přinesly záhy hojně krásných plodů, takže jsem ji bez rozpaků na místo vymírající Jakubky dále šířil. Od té doby, pokud zprávy sahají, našla rozšíření kolem Prahy, Chlumu n. Cidl., N. Bydžova, Teplíc, N. Strašecí, Krivokláta, snad i jinde, třeba nepoznána.

Zevšad chválí se veškeré její dobré vlastnosti. Není to sice hruška první třídy, jest však dosti velká a krásnou barvou a ranností láká kupce, kteří doporučují ji za obchodní hrušku prvního řádu.

Dle dosavadních zkušeností daří se jí nejlépe ve vlhčí písčité půdě, ač i v jiných velice dobře prospívá, jen suchá půda ji nesvědčí. Svědčí jí jakákoliv poloha, i vyšší, není-li příliš větru vysazena. Hodí se pro sady jako vysokokmen, do domácích zahrádek jako krsek a je-li na gdouli šlechtěná, na kteréž se dobře daří, dá se přizpůsobiti lehce v každý tvar. Strom nebývá pro svoji velkou plodnost nikdy veliký, roste bujně, zdravě, pěkně do výšky, ale větve se pod tíhou plodů hluboko sklánějí, čímž nehezkého, řídkého vzhledu nabývá. Strom jest dle zkušeností jak ve dřevě, tak i v květu proti mrazům velmi otužilý, a za stejných okolností přináší vždy spíše plody než druhy jiné. Plodnost začíná již ve školce a jest trvalá a stejnoměrná.

ČERVENCOVÁ HRUŠKA.
BUNTE JULI-BIRNE — COLORÉE DE JUILLET.

Na jaře raší maličko šedozeleně, načež vyvinují se letorosty rovné a silné, ve stínu zelenavě žlutavé, na slunci červenavě hnědé, silnými rzivě žlutými vyvstalými tečkami řídké poseté, nesoucí sytě zelené 85 mm. dlouhé a 55 mm. široké, po okraji hruběji pilovité listy na řapících 20—30 mm. dlouhých s nítovými palisty. Listy příplodní jsou až 85 mm. dlouhé, 37 mm. široké, kopinaté, po okraji pilovité, na řapících 25—45 mm. dlouhých.

Krátká, špičatá, pěkně vyvinutá oka nalézají se na zcela plochých, hladkých podsádkách.

Plody nabývají znázorněné velikosti a bývají při střední úrodě as 60 mm. široké a 70 mm. vysoké, tvaru pěkně pravidelného, tupě kuželovitého neb vejčitého; na krsech bývají plody o něco větší. Pootevřený kalich sestaven jest z listenů krátce špičatých, barvy plodu, se špičkami šedými a nalézá se v nepatrné jamce na temeni plodu. Krátká a silná, zelenavě hnědá stopka jest do malé jamky jako vtlačena.

Hladká, málo lesklá, zelenavá, na slunci žlhaně zarudlá, dílem i pruhovaná slupka mění se s pokračující zralostí v barvu jasně žlutou, zeleně prokvétalou, slunečná pak její strana v živě červenou. Zelenavě šedé, po plodu hojně roztroušené tečky jsou zvláště v místech červeně zabarvených nápadné, v zelenavě žluté barvě se však ztrácejí; okolí stopky bývá jemně porezavělé.

Dutoosý, jemnou zrninou obklopený jaderník chová v malých pouzdrech menší poločerná jádra.

Zdánlivě zrnitá, žlutavá neb zelenavá dužina jest polojemná, skoro máslovitá, hojně šťavnatá, chuti navinule sladké, slabě kořenité, a ačkoliv nenabývá té lahodnosti jako hrušky pozdější, jest co nejranější dobrá.

Doba pravé zralosti řídí se dle počasí, někdy již od 20. července, jindy od 1. srpna a vydrží asi 14 dní. Doba tato prodlouží se tím, že protrhávají se poznenáhlu plody dorostlé, které v několika dnech žloutnou a velmi libé vůně nabývají, zatím co menší plody na stromě dále a lépe se vyvinují.

Její rannost, tvar a skvělá barva činí ji pro trh velice cennou a hodí se jak k prodeji místnímu, tak i za zelena otrhaná k další dopravě, kterou dobře snáší. Doporučuje se zvláště k pěstování poblíže větších a lázeňských měst, kde nejranější plody nejlepšího odbytu docházejí.

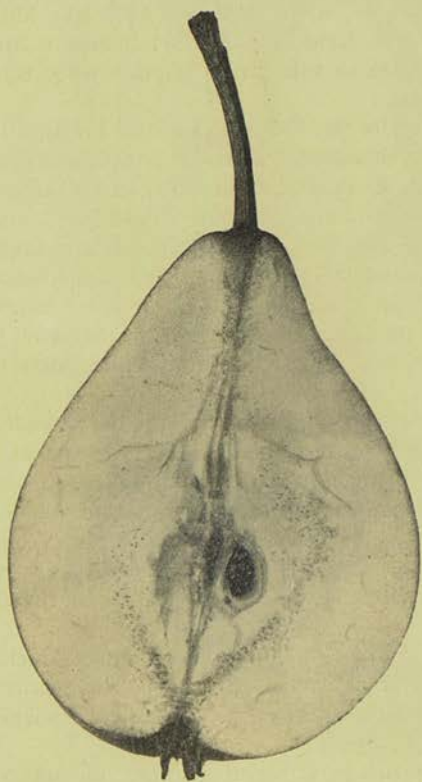
Literatura se s ní posud mnoho nezabývala. Zevrubný popis podává André Leroy ve svém velkém díle »Dictionnaire de Pomologie« čís. 371. Paire Colorée de Juillet; Simon Louis »Guide Pratique«, na stránce 69. pod týmž jménem řadí ji v širší sortiment na místě třetím. »Handbuch der Obstkunde« číslo 672, Bunte Juliusbirn — Bunte Juliusbirne a číslo 861. Juli-Schönheit, chválí její rannost, krásný vzhled, hojnou plodnost a doporučuje ji zvláště pro obchod. Mimo to roztroušeno jest mnoho krátkých posudků v různých časopisech, shodujících se v tom, že málokterá hruška jest proti mrazům jak v době květu, tak i za svého vývoje tak otužilá, jako tato.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

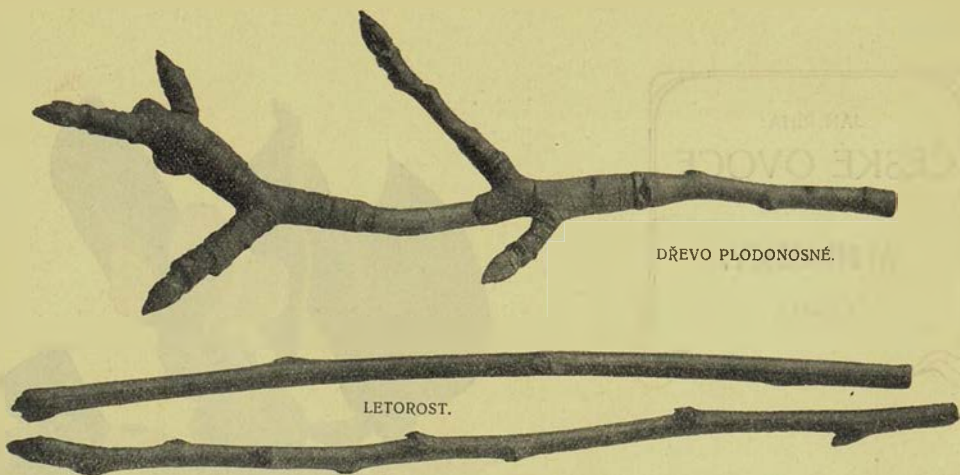
A) HRUŠKY.

ČÍSLO 3.

GIFFARDOVA MÁSLOVKA

GIFFARD'S BUTTERBIRNE. — BEURRÉ
GIFFARD.

GIFFARDOVA MÁSLOVKA.

V prvních dnech srpna, kdy lepších (letních) hrušek jest nedostatek, dospívá Giffardova máslovka, která nevyniká sice velikostí, ani krásou, ale jest v ten čas snad nejchutnější.

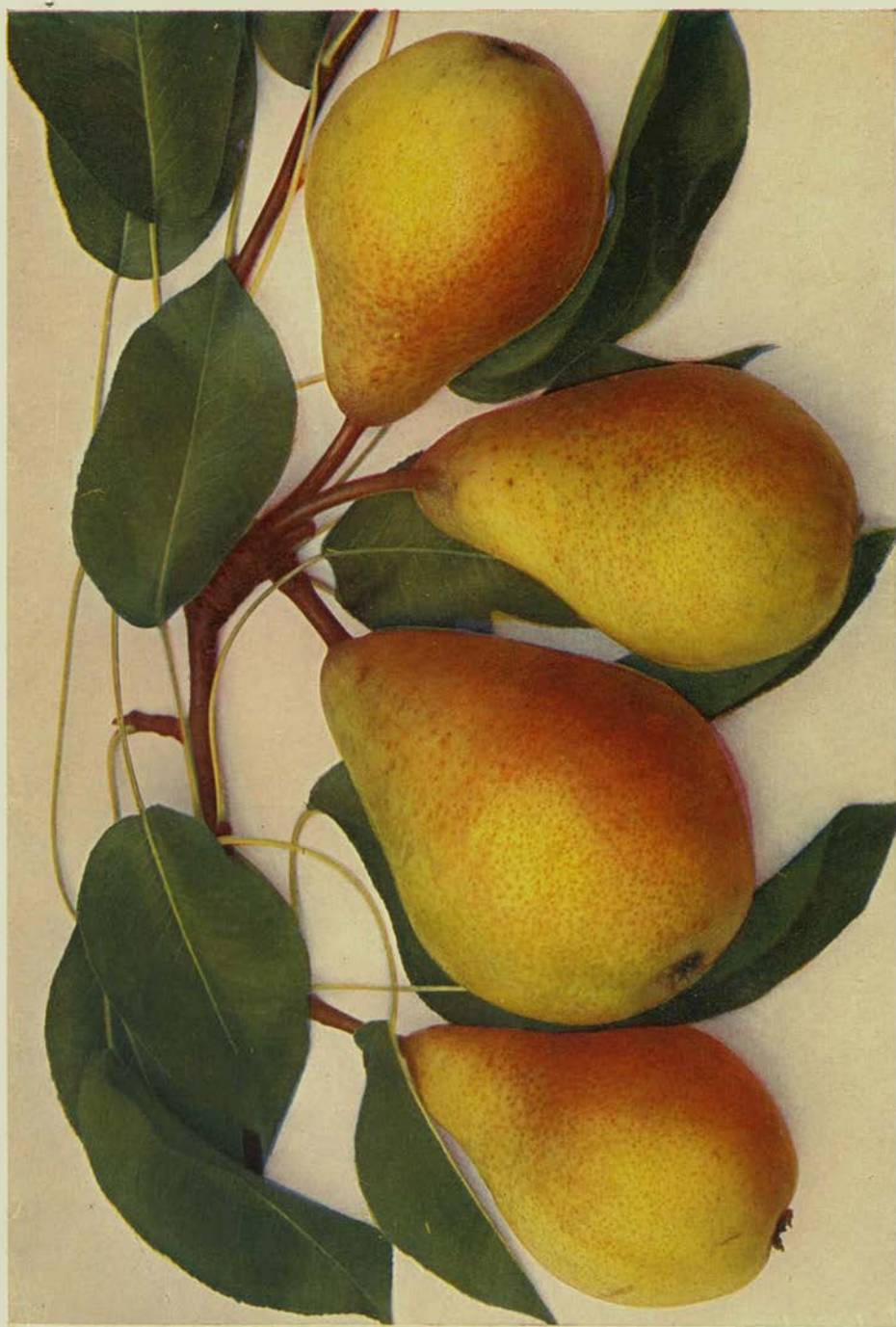
Pochází z Francie. O jejím původu nevědělo se nic jistého, až nalezeno bylo v zápiscích zahradnického spolku v départ. Maine et Loire, že objevil ji v roce 1825 pan Mik. Giffard, rolník ve Fouassières, v lesíku u Sv. Mikuláše, farní to osady Sv. Jakuba u Angersu, od sebe vzrostlé pláně. Ve spisech těch nalézá se také první popis hrušky této z roku 1840 z pera předsedy spolku tohoto p. Milleta.

U nás nenalezla valné obliby a známa jest nejvíce jen kolem Prahy (v Troji), kde jí sobě velmi cení, dále najde se jen sem tam v panských sadech a sbírkách pomologických. — Příčinou toho jest asi její nepěkný, slabý vzrůst, k čemuž i také listy, které jakoby zvadlé na stromě visí, přispívají, pak nejistá a pozdě počínající plodnost. Také i její chuť není vždy stejná, některý rok zcela se rozplývá, druhý zůstává jen máslovitá a i chruplavá. I půda má veliký vliv na její chuť; shledali jsme, že nejchutnější plody skytají nám stromy v lehké, ale živné půdě rostoucí, kdežto z těžké bývají mnohem špatnější, také i stromy v těžké půdě špatně rostou a brzo odumírají. Vůči plisni jest dosti otužilá a málokde jí podléhá, však kde plisním výborně se daří, na vlhkých a vzduchu nepřístupných místech trpívá také a nutno jí stříkáním chrániti.

Také i v čas květu jest choulostivější než jiné; déle trvající deště neb pozdní mrazíky poškozují květ, že spadne, čímž se také nesterlná plodnost vysvětluje. Dle předeslaného nehodí se každému a nestála by za doporučení, kdyby nebyla tak ranná a dobrá. Uspokojí jen tam, kde se jí může vykáhati dobrá, živná, lehká, dosti vlhounká půda v chráněné, ne však uzavřené poloze a kde se její vzrůst podporovati může častým hnojením, na příklad v domácích a zelinářských zahradách, kde beztak se hnojí a zalévá, daří se jí nejlépe. Nesmí se také opomenouti, stromy občas hlubokým seřezáním zmladiti, přináší pak ihned lepší plody.

Nejvhodnější tvar pro ni jest polokmen neb vysokokmen a volně rostoucí krsek, na kterých se později dosti vděčí; pravidelně vedeným tvarům se pro nepořádný vzrůst špatně přizpůsobuje, také k výchově tvarů malých, věncoví neb p. nelze jí pro pozdě začínající plodnost doporučiti.

Ač na gdouli sice dobře, ale slabě roste, doporučuje se sázeti stromky na plánce šlechtěné, poněvadž i na této slabě a zvolna roste, a kdo chce pěstovati polokmeny neb

GIFFARDOVA MÁŠLOVKA.
GIFFARD'S BUTTERBIRNE — BEURRÉ GIFFARD.

vysokokmeny, učiní lépe, šlechtí-li ji v libovolné výšce na zdravou pláňku neb jinou, k tomu vhodnou odrůdu. Rozvětňuje se řídce v korunu malou, nehezkeho vzhledu, s větve mi šlahounovitými, které se rády dolů sklánějí, čemuž se přiměřeným řezem v mládí aspoň poněkud předejiti dá. Letorosty narůstají dlouhé a tenké, jsou pod oky sotva znatelně zprohýbané, červenavě nahnědlé, ve stínu více do hnědězelena, ke konci velmi jemnou plstí potažené a čárkovitými i kulatými narezavělými tečkami zcela nenápadně, dosti hustě poseté.

Zcela malá, krátká oka v podobě trojúhelníku přiléhají většinou k letorostu, jen některá bývají lehce odstálá, vesměs však ostře zakončena a mají šupiny hnědé a jaksi roztrpené, jsou na patkách zcela nízkých, se třemi sotva zřetelnými žebérky, z nichž prostřední hluboko se táhne. (Viz obraz.)

Raší listky jasně zelenými, vespod šedě ochmýřenými, které po úplném vývoji bývají as 67 mm dlouhé 43 mm široké, eliptické, na obě strany stejně zakončené; jen některé jsou k řapíku tupější, jsou na šíř, mělounce žlábkovitě prohnuty, tenké a lesklé, jakoby mírně zkadeřeně, zespod sem tam i prošedivělé a mají kraj sotva znatelně pilovitý nebo vroubkovaný. Řapíky bývají as 45 mm dlouhé a tenké. Hořejší listy bývají menší, až velmi malé, na řapících kratších a nitovitými, as 20 mm dlouhými palisty opatřených. Příplodní bývají as zprvu uvedené velikosti, však řapíky až 70 mm dlouhé.

Malá, štíhlá květní poupata mají šupiny hnědé a dílem šedě vroubené; z nich vykvétají polovelké, as 30 mm v průměru mající květy, z okrouhlých, bílých plátků řídce sestavené, tak že druh druhá se nedotýká, v malých chomáčcích. (Viz obraz.)

Velikost a tvar plodu znázorňuje správně barevný obraz, k jehož zhotovení sloužily plody s vysokokmene vzaté, různé velikosti ve váze 70—120 g. S krsku bývají o něco větší a až 150 g těžké. Tvar v ničem se nemění, jest povždy pěkně pravidelný a jen největší plody jsou někdy velice mírně zhrboleny.

Malý kalich jest otevřený, z úzkých, šikmo vztyčených, dlouhých ústů, barvy plodu, jichž šedé špičky, dílem dovnitř, dílem nazpět převíslé jsou, řídce sestavený, vězí v malé, mělké, zcela mírně zhrbolené jamce, také však i prostě na temeni plodu.

Dřevnatá, zelená a rzivě skvrnitá, málo zakřivená stopka bývá do štíhlé špičky plodu vtlačena, často i hrbolekem na stranu přimáčkuta. Vyskytují se také plody, ač zřídka, se stopkou zcela krátkou, zdužnělou, traticí se hrboletě ve špičku plodu.

Něžná, hladká slupka pěkně se leskne, bývá světle žlutavá, zeleně prokvetalá, některé plody, zvláště s krsku, prostě zelenavě žluté, na slunci žlutší, nanejvýše červeně tečkované, jiné mají stranu sluncem ožehlou zcela málo, neb jen jako mramorovaně začervenalou; s vysokokmene bývají však živěji zbarveny, as tak, jak na barevném obraze vidno; jemné, šedě rzivé tečky pokrývají celý plod, tratí se však v barvě žlutavé, ač bývají mdle zelenavě vroubeny, naproti tomu na straně slunečné, červeně jsouce vroubeny, pěkně vynikají tak, že až na bledě zbarvenou Pstružku upomínají. Jen výjimkou najde se blíž stopky trochu jemné rzi, neb nějaká rzivá čára.

Zralé plody velmi libě voní.

Bělavá, do žlutava se měnící dužnina bývá jemná, někdy velmi jemná, plna šťávy, někdy zcela se rozplývá, jindy zůstává máslovitá a i tuhá, chuť její na ten čas velmi dobrá, lehounce kořenitá, sladká a při tom libě navinulá.

Jemnou zrninou obklopený jaderník má úzkou, dutou osu, malá pouzdra a v nich malá, světle hnědá, na oba konce černavě zakončená jádra.

Největší plody mají se již kolem 20. července protrhávati, by druhé ještě dorostly, ostatní zčešou se koncem července, načež po několika dnech k jídlu dospívají; pak rychle přecházejí. Až do úplného uzrání na stromě ponechané plody nejsou už tak šťavnaté a ztrácejí svoji libou, dobrou chuť.

Pro stůl jest velmi dobrá a na trhu pro rannost dobře placena. Zasílati lze ji ihned po otrhání ve stavu nedozrálém.

Bláha o ní napsal: Úhledná ranná hruška, velice na trhu hledaná, přichází hnedky po Magdalence, v okolí Prahy dobře známa. Zraje koncem července. Strom roste dosti bujně, tvoří široké pyramidky a plísni dosud netrpí.

V zahradách zemského pomologického ústavu obsažena jest pod jménem Máslovka Giffardova, čís. 78.

Popisy její nalézáme: Handbuch der Obstkunde čís. 443., Lucas: „Die wertvollsten Tafelbirnen“ č. 4. Giffard's Butterbirne; Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 213. Beurré Giffard; Thomas „Guide Pratique“ řadí ji na straně 57 do prvního výběru.

V Polsku nazývají ji Bera Giffarda, na Rusi Berje Giffard.

Jiná synonyma mimo „Giffard“ nejsou známa.

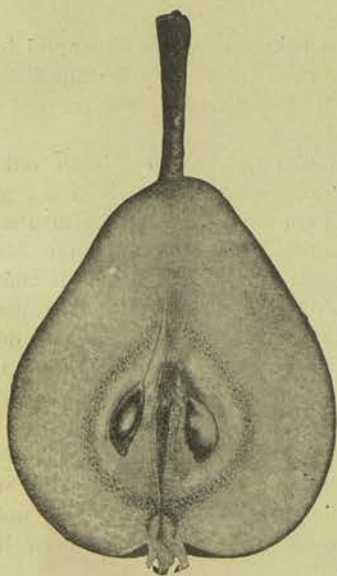

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

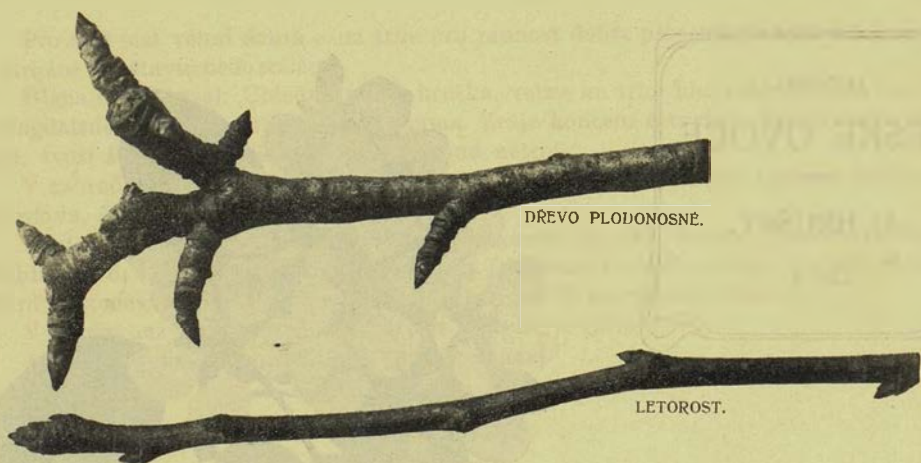
A) HRUŠKY.

Čís. 4.

MUŠKATELKA TURECKÁ

ZBUZANKA.

MUŠKATELKA TURECKÁ (ZBUZANKA).

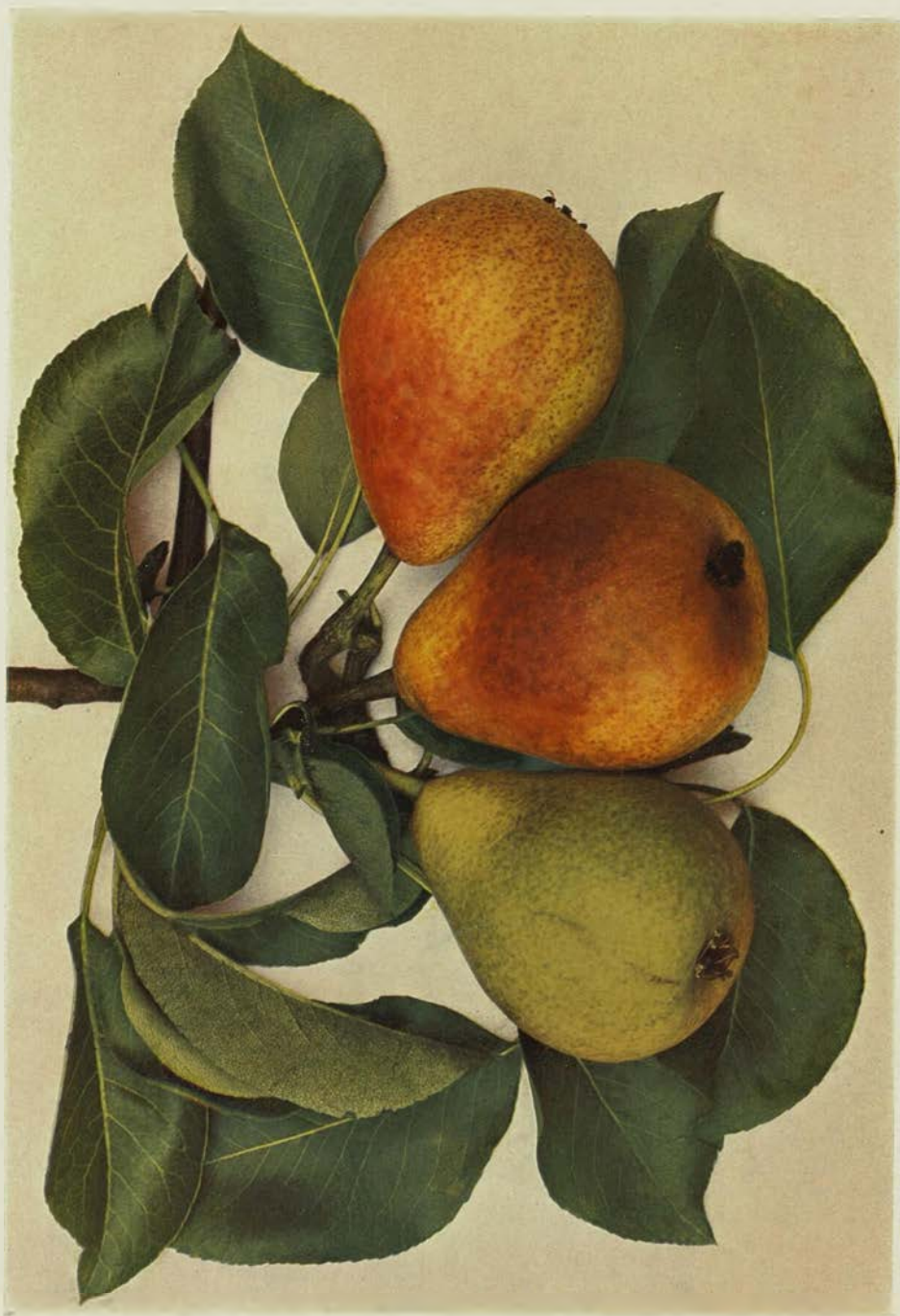
Koncem srpna bývá pražský ovoceň trh zaplaven pěknými, velmi chutnými hruškami, které se pode jménem »Zbuzanek« všeobecně nabízejí a ochotných kupeců nalézají. Nelze se tomu však také diviti, neb málokterá, v ten čas zrající hruška, jest tak chutná jako tato.

Jméno Zbuzanka obdržela as od obce Zbuzan v okresu smíchovském ležící, odkudž prý začali ji do Prahy dovážeti. Kdy a jak se kolem Prahy šířiti začala, neví se; je to prý odedávna. Možno jen předpokládati, že před časem přinesl ji někdo na trh do Prahy, kde ji as pro její chutnost dobře zpeněžil, což nejspíše pobádalo k dalšímu sázení a nynějšímu rozšíření. Však nejen kolem Prahy, také jinde v Čechách jest dosti známá, čehož důkazem, že se doporučuje v 16 okresích k všeobecnému pěstování. Dle jména »Muškateľka turecká« dalo by se souditi, že byla snad z balkánských zemí k nám dovezena, čemu nasvědčuje stať v »H. der Obstkunde«, kde pod čís. 273. popsána jest naší Zbuzance velice podobná, snad s ní totožná hruška pod jménem »Türkische müskirte Sommerbirne« s poznámkou, že pochází z Turecka, kdež se nazývá »Misk Armudi«.

Místem zovou ji krátce »Velká muškateľka« na rozdíl od vymírající Muškateľky malé, která se dříve největší oblibě těšila. Naše Zbuzanka, která nemá sice té silné muškátové vůně a chuti jako Muškateľka malá, nahradí tuto v každém ohledu úplně, vynikajíc nad ni velikostí, krásnější barvou a prodejností. V nedozrálém stavu hodí se i tato pro veškerý způsob zpracování.

S největším prospěchem dá se pěstovati nejen v souvislých sadech, nýbrž i v poli, neb doba česání až po žních nastává; podél cest není radno ji sázeti, neboť svojí úhledností příliš mnoho láká.

Na gdouli roste dobře, následkem velké plodnosti přestává brzo růsti a jest lépe pěstovati ji v domácích zahradách co krsek na plance. Daří se v každé poloze dobře,

MUŠKATELKA TURECKÁ
(ZBUZANKA).

i vysokou ještě snáší; na půdu nečiní nároků, ač jako každá jiná, jest ze žírné půdy větší a chutnější, než z půdy hubené. Plísňemi netrpívá a zůstává v listech i plodech úplně čista, jen ve vlhkých létech, jako letošního roku, trpí listy, ač ne v té míře jako druhů jiných. Vzrůstu jest zdravého pěkně do výšky, ač větve při velké plodnosti dolů se kloní.

Záhy plodí, a to velmi hojně a stále. Letorosty vyvinuje dlouhé a štíhlé, pod oky zcela nepatrně zprohýbané, zelenavě nahnědlé, na slunci hnědé a řídce tečkami nenápadnými pokryté. (Viz obraz v čele textu.)

Na spodu letorostu bývají listy široké a oválové, až 95 mm. dlouhé a 55 mm. široké, po okraji drobně a tupě pilovité, na konci letorostu jsou listy menší, téhož tvaru, ostřeji a hruběji pilovité, na řapíkách as 25 mm. dlouhých s nitovými palisty. Listy příplodní jsou o něco menší.

Stromy bývají na jaře polovelkými květy téměř obsypány a nejsou příliš choulostivé vůči mrazům, čímž se každoročně stejnoměrná plodnost vysvětluje.

Plody dosahují pravé velikosti v druhé polovici srpna, tvaru jsou po většině vejčitého, některé jsou ke kalichu poněkud baňatější, jiné opět štihlejší, ke stopce maličko prohnuté, ufatou špičkou končící. Otevřený kalich sestává z plátků od spoda zdužnělých a vztyčených, barvy plodu, končících přischlými špičkami, nalézají se v malé, mělké jamce dle tvaru plodu, buď na širším neb zašpičatělém temeni. Silná, dřevnatá, ku plodu maličko zdužnělá, světle zelená, dílem rezavě žlutá stopka jest na špičce plodu do malé jamky šikmo vtlačena.

Hladká, drobnoue hrubolátá, jakoby nějakou zrninou podložená, málo lesklá slupka bývá světle žlutavězelená, na slunci temně začervenalá, v plné zralosti jasně zelenavě žlutá, ve stínu zeleně prokvétalá a jasně začervenalá, celá zcela jemnými, bledými, mdle zelenavě, na slunci červeně vroubenými tečkami hustě poseta. Některé plody bývají kolem kalíšku postříknuty droboučkou rzí, na jiných najde se nějaká rzivá, ostře ohraničená skvrna, většina plodů jest však úplně bez rezu.

Bělavě žlutavá, hojně šťavnatá, máslovitá, zdánlivě zrnitá, tak jako sypká, však přece jemná dužina jest chuti velmi dobré, sladké a libě muškátově vonné.

Dosti jemnou zrninou řídce obklopený, plnoosý jaderník chová v malých, delších pouzdech obvykle ještě bělavá, po koncích zahnědlá jádra.

Trhá se dle počasí od 10. srpna, někdy o nějaký den později ještě za zelena, v kterémžto stavu v jakémkoli balení i dalekou dopravu dobře snáší. V několika dnech žloutne — úplně dozrává, při čemž silnou muškátovou vůni vydává. Úplně zralá vydrží již jen několik dnů.

Veškeré dobré její vlastnosti činí z ní obchodní hrušku prvního řádu.

Literatura jí dosud velice málo pozornosti věnovala.

Mimo uvedené již dílo »Handbuch der Obstkunde« číslo 273., činí o ní zmínku: Dieb VI., strana 155., Dittrich I., strana 578., Liegel, strana 64., Dochnahl, strana 19., vesměs pode jménem »Türkische müskirte Sommerlürne«, doporučující ji co výbornou obchodní i stolní letní hrušku.

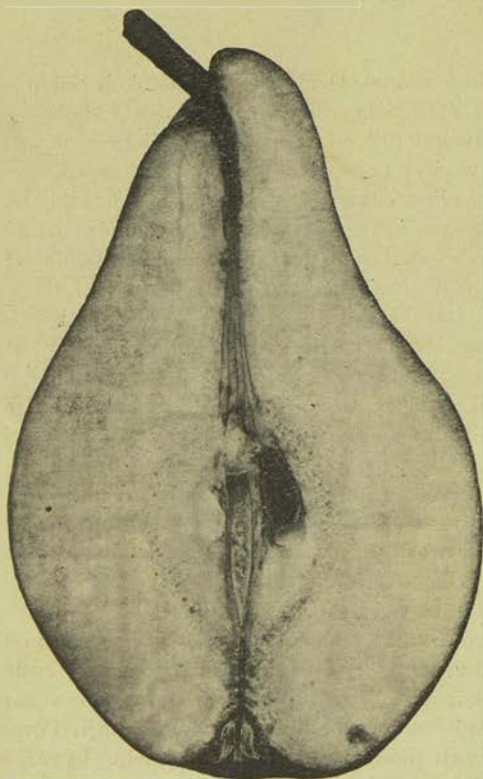
V pomologickém ústavu v Troji vedena jest pod číslem 343.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

čís. 5.

SOLANKA.

SOLANKA.

O původu jejího není nic určitějšího známo. Domovem jest as okolí Solan v okrese libochovickém. Pan J. Hrnčář, starosta obce Solan, napsal kdysi o ní, že jsou v tamějším okolí stromy přes 100 let staré a slýchal prý od otce, že když ji přivezli poprvé do Lovosic na loď, poznali »šífaři« ihned, že jest to neznámá ušlechtilá hruška a poněvadž neměla jména, pojmenovali ji ihned dle obce, odkud poprvé přivezena byla, »Solankou«. Jméno její udrželo se beze změny až do nedávna, kdy také město Slaně domáhá se její příslušnosti, nazývajíce ji Slánskou máslovkou. Dále praví zmíněný zpravodaj: Solanky prodáváme jen zelené na lodi i na dráhu a dostáváme (tehdy před 20 lety) za ně 4 zlaté za měřici, kdežto za piksly 2 zlaté, za císařské koruny 2:50 zl., za máslovky, čáslavky a krvavky jen 1:50 zl. Německý pomolog Mathieu píše o ní roku 1897. v Pomolog. Monatshefte a nazývá ji Solaner Birne. Solanka přichází každého roku ve velikém množství na berlínské trhy, které si ji osobují a cena kusu kolísá mezi 3—5 pf. (4 až 6 hal.), při čemž hojně chtivých kupeců nalézá. Jméno Solaner bylo později na Solander a Salander zkomoleno.

Pěstování její bylo obmezeno do nedávna jen na krajinu od Slaného, podél Vltavy a Ohře k Třebenicům a Lovosicům, nyní dochází však šíření všeobecného, takže dle posledního šetření doporučují ji v 74 okresech k pěstování a jen v oblasti rudohorské a Orlického pohoří není posud známa. I v Německu dochází stále větší obliby a není dnes v sadech i poblíže Berlína nijakou již vzácností.

Na polohu nečiní zvláštních nároků a daří se i v polohách vyšších, před větry chráněných; spokojuje se s každou půdou, ve které hrušce dařiti se může, roste dobře, hojně plodí, avšak plody nenabývají nikdy té velikosti a líbezné chuti jako v naplaveninách, třeba vazkých, hlubokých, v jakých ve své domovině odedávna bují. Pozoruhodno jest též, že v půdách hubenějších nabývají plody tvaru poněkud jiného, bývají totiž ke kalichu baňatější se širokým temenem, kdežto v domovině převládá tvar ke kalichu hodně zašpičatělý.

SOLANKA.

Ve školce jest po krásném, velkém a sytě zeleném listě z daleka patrna; roste rychle a pěkně kolmo vzhůru, tvoří ve dvou — třech letech vysazování schopné stromky. Vlastnost tato svádí k tomu, používati kmene jejího k mezišlechtění druhů slabě neb křivě rostoucích.

Nedaří se však každé odrůdě na Solance a jen druhy ve vzrůstu jí podobné, s letorosty silnými, dřeva řídkého, přizpůsobují se jí dokonale; naproti tomu druhy s letorosty slabými, dřeva tvrdého a hustého, bývají od bujně rostoucího kmene často udušeny. Na stálé místo vysázené stromky přerůstají obyčejně druhy jiné, vyvinující rychle mohutnou, širokou, kulovitou, hustě listinnou korunu a hodí se co vysokokmen do veškerých polních i domácích sadů, podél širokých silnic jak ku pěstování ve velkém pro oběh, tak i pro spotřebu místní; podél úzkých polních cest pro svoji širokou korunu již méně jest vhodna.

Na gdouli roste výborně a silně, nehodí se však pro nijaké umělé, zvláště menší tvary z té příčiny, že řez velice silných letorostů činí veliké obtíže. Tím lépe však roste jako obyčejný krsek, na kterémž jen nejnutnější řez dle potřeby se koná.

Plodnost stromu v jakémkoliv přirozeném tvaru jest velice hojná, stálá, a začíná zcela záhy. Oproti mrazům jest velmi otužilý, ač někdy přece se stává, že mladé, bujně rostoucí stromky ve školce zmrzájí.

Na jaře raší zeleně s lístky ve spod lehce šedě ochmýřenými, načež vyvinuje dlouhé, silné letorosty, rovné, pod oky zcela slabě prohýbané, lysé, jen ku konci nepatrně ochmýřené, zelenavé, na slunci zahnědlé a nápadnými, vyvstalými, dlouhými tečkami řídké poseté. (Viz obraz v čele textu.)

Listy široce oválové jsou až 95 mm dlouhé, 65 mm široké, člunkovitě prohnuté, velmi silné, tmavě leskle zelené, po okraji nestejněměrně a zcela tupě pilovité, nepatrně vroubkované a také téměř celokrajné, na řapících 25—50 mm dlouhých, s palisty úzce kopitantými; příplodní listy bývají ještě větší a na delších řapících.

Oka jsou poměrně málo vyvinuta, malá, přilehlá, na plochých, ploše trojhraných patkách. Nejnapadnější jest dřevo dvouleté, které bývá velikými tečkami pokryto a tím velice rázovité.

Až posud netrpěl strom nikdy jakoukoliv plísní, teprve letos jsou listy její poněkud poškozeny, plody však jsou úplně čisté.

V čas květu skýtá strom nádherný vzhled, pokryt jsa tisíci polovelkými, as 33 mm v průměru majícími květy ve velkých chomáčích.

Dospělé plody nabývají tvaru a velikosti obrazem znázorněné, ke kterémuž sloužily plody z plně nesoucího vysokokmene. Na krcích neb na vysokokmenu v půdě žírné bývají větší, tvaru však stejného. Jak podotknuto již, jeví tento dosti patrné odchylky tím, že některé plody jsou ke kalichu baňatější, tak že na temeni státi mohou, jiné jsou ke kalichu štíhlejší a zašpičatělé.

Otevřený, často i polozavřený kalich sestaven jest z řídkých listenů, u spodu se nedotýkajících, kožnatých, někde ve spodní části zdužnělých, barvy plodu, a nalézají se dle tvaru plodu buď v širší neb menší mělké, hrboilaté jamce na rovném, někdy i šikmém temeni; vznikající zde plochá žebra táhnou se někdy přes celý plod, jindy as v polu plodu zanikají, takže jen dále ke kalichu bývá ploše zhranatělý.

Velice různá, zelená, ku konci rezavě zelená a tečkovaná stopka bývá nestejně dlouhá, rovná neb prohnutá, obyčejně poněkud se strany do zhrbolené špičky plodu vtlačena a některým hrbolem na stranu jako přimáčkuta.

Jsou však také plody, jejichž stopka bývá delší a přechází jako kroužkovitě v plod, často jsouc úplně do pravého úhlu na stranu přitlačena.

Málo lesklá, sivě zelená a na slunci někdy slabě žíhaná i pruhovitě mdle začervenalá slupka stává se s pokračující zralostí světle citronověžlutou a sem tam zeleně prokvétavou; slabá červeň stává se na slunci živější, jemné, světle rzivé, v červeném zelenavé tečky, pokrývající hustě celý plod, stávají se v zastíněném místě nezřetelnými. Mimo to bývá poblíže kalicha rozstříknutá, drobounká, poblíže stopky i hustější rezavina, ne však vždy. Na některých plodech vyskytují se malé, ostře ohraničené rezavé skvrny.

Bělavá, zdánlivě zrnitá, hojně šťavnatá, jemná a plynná dužina jest výborně sladké, při tom lehce pikantně navinulé, aromatické chuti.

Úzce dutoosý, jemnou zrninou obklopený jaderník, chová v polovelkách pouzdrech obvykle málo vyvinutá temně hnědá jádra.

Trhá se obvykle kolem 15. srpna, dle polohy dříve neb později, a ihned se na stanovená místa odváží; snese sebe delší dopravu, neboť teprve po 3—4 nedělích úplně dozrává a libé vůně nabývá, kteroužto vlastností se žádná současně zrající hruška honositi nemůže. Nelze arci popřítí, že plody do konce srpna na stromě ponechané jsou chutnější a sladší, ale pak již žloutnou a pro zasílání stávají se nezpůsobilými; diti se tak má jen pro místní spotřebu. Z toho vysvitá, že Solanka jest obchodní a vývozní hruškou prvního řádu a lze si jen přát, by byla ve své domovině co nejvíce šířena; pak by i na pražském trhu stala se též známou a oblíbenou, tak jako odedávna jest na trhu v Berlíně.

V cizí literatuře nenašel jsem až na uvedenou stať »Pomol. Monatshefte« nic více, v české shledal jsem několik článků v časopisech hospodářských, podrobný popis a obraz v čísle 9.—10. ročníku 1893 časopisu »Českého ovocnictví«.

V seznamu pomologického ústavu v Troji vedena jest pod číslem 578. s Bláhou poznámkou: Strom tvoří širokou korunu a jest téměř každoročně plodný. Uzářává koncem srpna a začátkem září; nejhlavnější cena této hrušky jest, že se drží takřka celý měsíc, aniž by hniličila.

Plíseň se na ní posud nenašla. Není choulostivá vůči poloze, ale jde jí k duhu hluboká, třeba i vazká půda; ačkoliv dřevo nedosti tvrdé jest, vzdoruje přece mrazům.

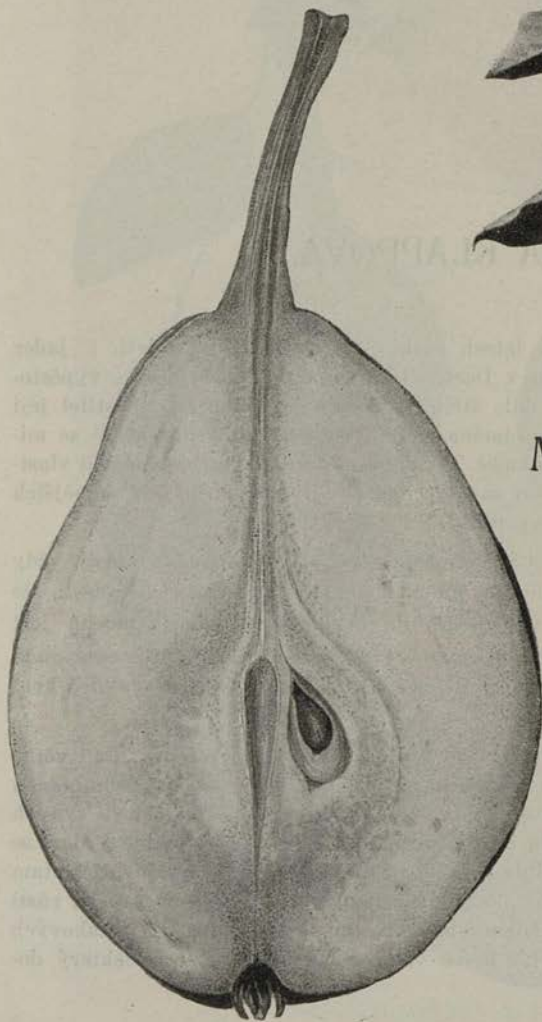
JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

∞

A) HRUŠKY.

čís. 6.

MÁSLOVKA KLAPPOVA.

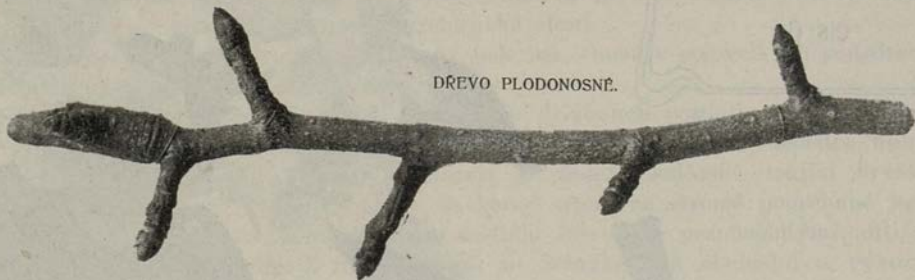
CLAPPS LIEBLING.

CLAPP'S FAVORITE.

LETOROST

DŘEVO PLODONOSNÉ.

MÁSLOVKA KLAPPOVA.

Pochází z Ameriky, kdež byla as v letech šedesátých minulého století z jader známé „Hájenky“ v zahradě Th. Clappa v Dortchestru ve státě Massachusetts vypěstována. O tom, kdo ji do Evropy přinesl a dále šířil, nelze nic přesného říci. Pěstitel její nazval ji „Miláčkem“ a věru vhodnějšího jména jí dáti nemohl, poněvadž stává se miláčkem každého, kdo ji jednou poznal a okusil. Tyrolané postřehli záhy vzácné její vlastnosti a pěstují ji u veliké míře, královnou raných hrušek ji nazývajíce. V tamějších teplých údolích uzrává již kolem 20. července.

Jak samozřejmo, daří se každá hruška vždy nejlépe v dobré půdě, a záleží vždy spíše na tom, zdali se daří s prospěchem i v půdách chudších. A tu lze uvést, že Klappova máslovka daří se velmi dobře i v půdě, kde ornice sotva 20 cm mocná jest a pod ní žlutá hlína často s oblázkem smíšená se nalézá, i jílovitá a vlhká, písčitá půda jí svědčí, jen příliš suchá neb vysýchavá jílovitá nejde jí k duhu; v půdě takové krní a plody předčasně opadávají.

Myslilo se dříve, že se hodí k pěstování na krseích jen v nejlepších a před větry chráněných místech. Ale všední zkušenosti poučují nás jinak. Byla všeobecně množena a stromy prodávaly se každému, a nelze se diviti dnes, že najdeme ji místy i ve vyšších polohách, polních sadech a i na silnicích, kam z neznalosti druhu se dostala. A daří se jí všude dobře, ani na silnicích, kde se hlídá, nepřekáží nikomu, ač doporučovati ji tam nelze. Jinak jako vysokokmen i polokmen lze ji doporučiti všude tam, kde hruška růsti vůbec může, ať to již sad polní neb zahrádka domácí. Nesmí se arciž čekat, že v takových místech přinese krásné a veliké plody, ale přece větší a daleko lepší, než některý domácí, vymírající druh.

MĀSLOVKA KLAPOVA.
CLAPPS LIEBLINGSBIRNE — FAVORITE DE CLAPP.

Na gdouli roste sice, má však vadu, že s podložkou obyčejně velice špatně srůstá a ráda se odlamuje; použije-li se jí s mezišlechtěním, daří se jí v lepší půdě zcela dobře, v hubenější jen krní a lépe proto ji vzítí na plaňce.

Pro malé tvary méně se hodí, neb aby rodila, nutno řez jen na nejnnutnější obmeziti; za to však jehlance, větší palmy přinášejí nejkrásnější plody. Ve školce již vyznačuje se zdravým, bujným, rovným vzrůstem, vytváří pěknou, pravidelnou, ač nikdy velikou, široce jehlancovitou korunu; větve se však obyčejně pod tíhou plodů sklánějí a tím přirozený pěkný vzhled ruší.

Plodnost počíná o něco později než u druhů jiných; při vysokokmenech a vůbec při všech tvarech na plaňce teprve v sedmém až osmém roce, ale jest pak stálá, ač nikdy příliš velká. Ostatně rozchází se mínění o její plodnosti velice — s jedné strany haní malou, s druhé chválí její velkou plodnost; vše záleží na okolnostech. Na gdouli počíná roditi třetím až čtvrtým rokem.

Zajímavo jest, že máslovka Klappova a Čáslavka Williamova vzájemně se opylují, čímž máslovka Klappova na plodnosti velice získává. Další zkušenosti učí, že novější hrůška Idaho, máslovkou Klappovou opylena, daleko chutnější plody přináší, než ponechá-li se sama sobě. Jest tedy záhodno sázeti jmenované druhy střídavě blíže sebe. — Podobný úkaz nebyl doposud u jiných druhů zjištěn,

Pliseň nebyla posud na ní pozorována.

Mladičké rašící lístky bývají červenavě zelené, ze spod lehce ochmýřené, s řapíky bledě červenými. Vyvinuté letorosty (viz obraz) jsou pod oky prohýbané, zahnědle zelenavé, na slunci až fialově hnědé a nenápadně bělavými, podlouhlými tečkami řídké poseté.

Oka jsou úzká, dlouhá, špičatá, poloodstálá na patkách pravidelně vyvinutých, rýhovaných; střední z těchto rýh končíva někdy pod okem nepatrným hrotem.

Listy 65—75 mm dlouhé, 42—45 mm široké, ploché, po okraji pilovité, silné, tmavě zelené a lesklé, vejčité, někdy až široce vejčité na 25—30 mm dlouhých, šidlovitými palisty opatřených řapících; spodní bývají daleko větší. Příplodní listy jsou as naznačené velikosti, někdy i menší na dlouhých řapících.

Krásné, velké květy ve velkých chocholicích složeny jsou z plátků širokých, okrouhlých, takže druh druhá se dotýká; ze spodu bývají slabě zarůžovělé.

Velikost plodu závisí na jakosti půdy, tvaru stromu a péči jemu věnované. Průměrně bývají velké plody z vysokokmenu as 85 mm vysoké a 65 mm široké, v přibližné váze 180—200 g, ze zákrsků mají as 110 mm výšky, 85 mm šířky, váhy 270—300 g, často však jsou ještě větší, a jsou příklady, že při náležitém ošetřování podařilo se vypěstovati plody až 500 g těžké.

Tvar jeví jen malé odchylky, a to tím, že některé plody jsou uprostřed baňaté a jak ke stopce, tak i ke kalichu zúžené, končící temenem tak zúženým, že na něm plod ani státi nemůže; jiné jsou ke kalichu více zaokrouhleny, majíce téměř tak široké, že na něm pěkně stojí, ke stopce bývají více protaženy a i prohnuty. Větší plody bývají ploše zhrbolené a ke kalichu zhranatělé.

V malé, po okraji hrboлатé jamce aneb na samém temeni mezi drobnými hrboľky umístěný pootevřený kalich sestaven jest z rohovitých, úzkých, žlábkovitých, od spodu zdůžnělých, vztyčených a proti sobě nakloněných ústů barvy plodu.

Dřevnatá, někdy k plodu kroužkovitě zdůžnělá, silná, 25—50 mm dlouhá, zelená a rezivá stopka bývá k plodu jen jako přitíštěna, jindy do malé jamky vtačena, často i hrboľem na stranu přimáčknuta.

Slupka bývá hladká a málo lesklá, barva její se stromu světle zelená a na slunci zarudlá, později pěkně světle žlutá a na slunci krásně karmínová; zastíněné plody bývají jen pěkně žluté, některé na sluneční straně jen červeně tečkované aneb mdle karmínovou červení jako mramorově žíhané. Jemné, světle rzivé, v červeném zabarvení žluté a i červené tečky jsou po celém povrchu dosti hustě roztroušeny. Kolem kalicha, též blíže stopky, vůbec sem tam, bývá nastříkána drobná rez, mimo ní jsou i na některém plodu rezavé větší skvrny.

Bělavá, vonná, velmi jemná dužina šťávou překypuje, jest zcela plynná a chutná výborně, sladce, při tom jest zcela jemně navinule aromatická.

Pluósý jaderník, obklopený nejjemnější zrninou, chová v poměrně velkých pouzdrech tmavohnědá jádra.

Doba pravé zralosti kolísá dle počasí, mezi 20. srpnem a 10. zářím, vždy však před máslovkou Guyotovou a Čáslavkou Williamovou. Trhací, neb dorostlé plody protrhací se mají 10—14 dní před úplným uzráním, tedy mezi 10.—25. srpnem; ponechána dlouho na stromě měkne, moučnatí a ztrácí chuť. Je-li potřeba, snese beze škody ještě časnější česání. Za zelena trhána, snáší i dlouhou dopravu zcela výborně, naproti tomu v plné zralosti pro jemnost slupky a dužiny velice ztěžka se dá zasílati.

Souhrn veškerých jejích výborných vlastností činí z ní trhovou a obchodní hrušku prvního řádu, a přijde v brzkú čas, kdy vytlací současně zrající odrůdy z trhu.

U nás šířila se pod jménem Klappova americká, což však nijak hodnoty její nevystihuje, a z důvodu, že jest to máslovka z nejjemnějších, lépe nazývají ji *m á s l o v k o u* Klappovou. Ze Sobčic u Ostroměře zaslána mně byla jako „Královna“.

Bláha o ní napsal: Strom roste bujně, tvoří široce pyramidální korunu, letorosty silné. Polo- neb vysokokmeny přinášejí ovoce v době pozdní ve stáří 10—12 let, pyramidy na pláňti též pozdě, na gdouli šlechtěné nesou záhy veliké krásné ovoce, které dozrává v první polovici září, netrvá dlouho, nýbrž počne as v desíti dnech po sčesání od jaderníka hniličeti; jakost výborná. Plísni dosud netrpí a plody jsou vždy čisté.

Strom vyžaduje polohu chráněnou; půda střední jakosti postačí; mrazům vzdoruje.

Moravské ovoce čís. 44. Hruška Klappova americká. Troja čís. 234. Klappova americká. V Handbuch der Obstkunde popsána pod čís. 673. Clapps Lieblingsbirne se značkou Simon Louis řadí ji pode jménem Favorite de Clapp (Clapp's Favorite) do prvního výběru.

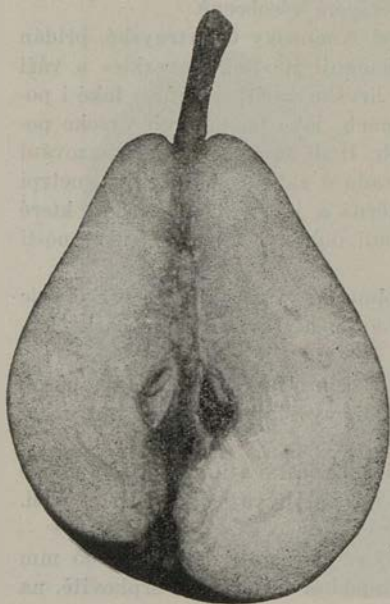
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

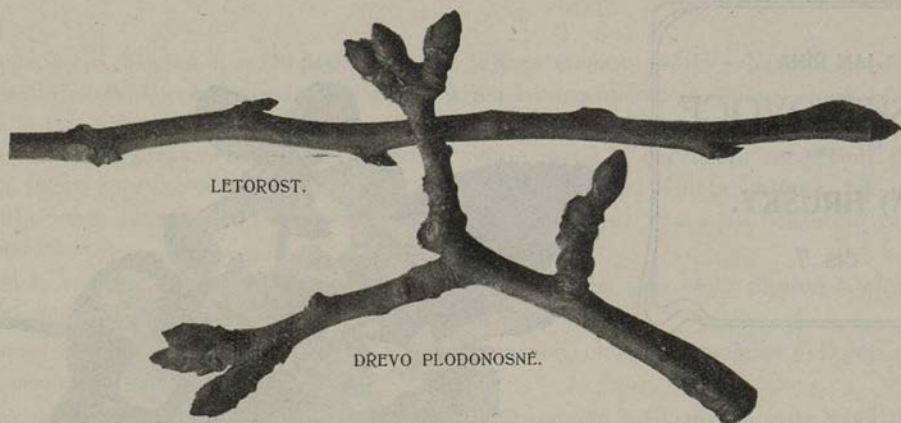
A) HRUŠKY.

čís. 7.

ANANASKA ČESKÁ.

ANANASKA ČESKÁ.

V severovýchodních a středních Čechách rozšířena jest vzácná letní hruška, která soustřeďuje na sobě všechny dobré vlastnosti, jakých od letní hrušky požadujeme. Daří se jí všude, roste krásně do výše, netrpí plísňemi, jest velice plodná, plody drží pevně na stromě, snese velmi časně otrhání, aniž vadne neb na dobrotě trátí, spíše získává a jest chutnější než na stromě dlouho ponechána, kde pak moučnatí, hodí se velice dobře k zasílání a nijak při tom netrpí. O jejím původu se nic neví: vyrostla-li z jádra, neb byla-li k nám odněkud zanesena. Jisto však jest, že, kdyby byla v poslední době z ciziny pod nějakým vynikajícím jménem doporučena, rozšířila by se rázem všeobecně.

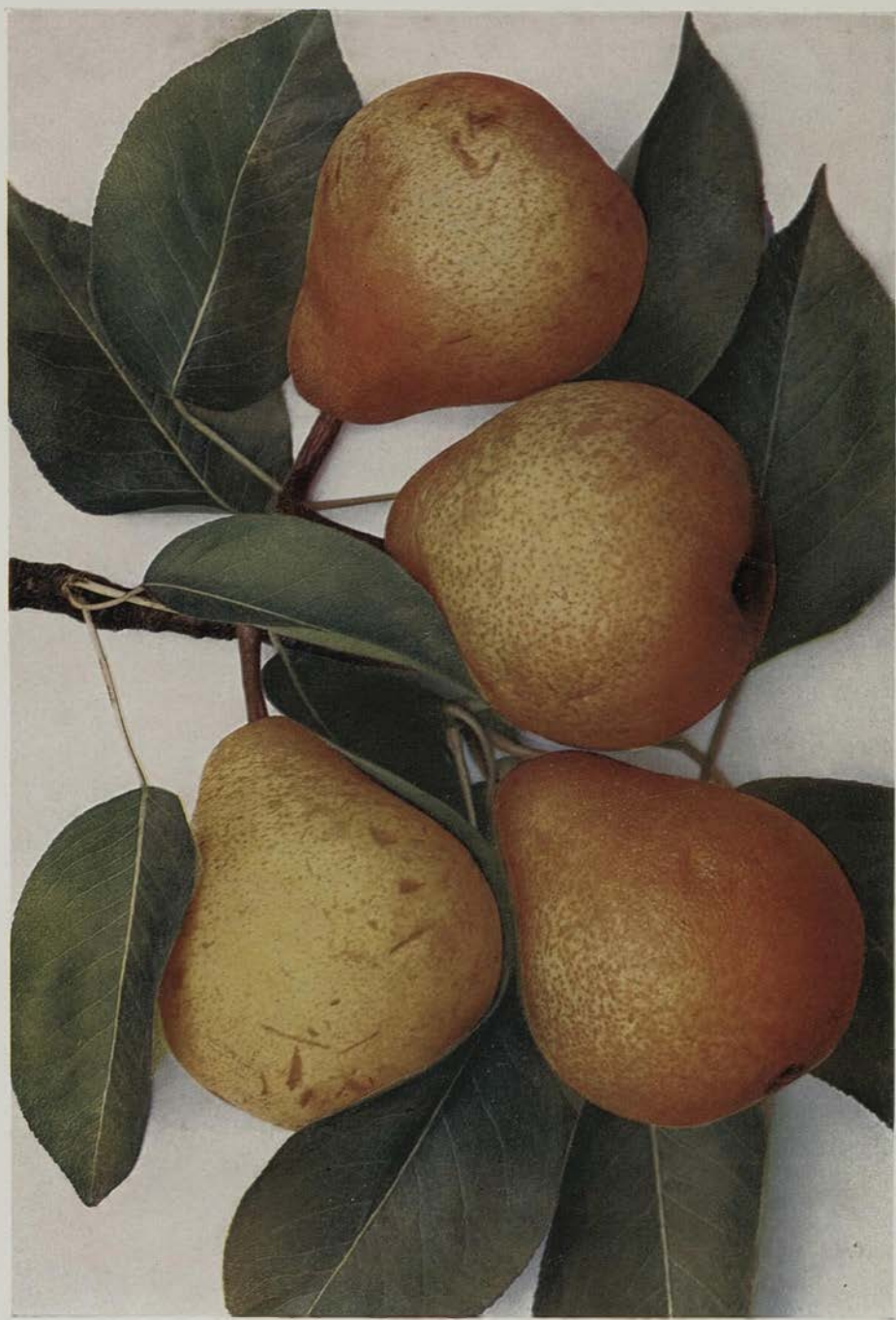
Jmenuje se prostě »Ananaska«, a aby se lišila od Ananasky Courtrayské, přidán jí přívlastek »česká«. Sadaři a obchodníci s ovocem jmenují ji »Letní cverkle« a váží jí sobě vysoce. Daří se jí všude a v každé půdě, kde jen hruška dařiti se může; také i poloha jest jí vhod jakákoliv: daří se stejně dobře v nížinách, jako na místech vysoko položených, na místech otevřených jako úplně chráněných. Hodí se výborně k vysazování i ve velkém podél silnic a cest, do polních i domácích sadů a zahrádek. Nezmrzá, netrpí nikdy plísňemi, plody jsou vždy úplně čisté a stejnoměrné a jest z mála hrušek, které se všeobecně s prospěchem pěstují. Daří-li se i na kdouli dobře, o tom není zkušenosti a doporučuje se hlavně vysokokmen nebo polokmen.

Vzrůst její jest zdravý, bujný, směřuje pěkně kolmo do výše, hojně se rozvětňuje v korunu dále širší, vysokou, pěkně pravidelně jehlancovitou a stkví se zdaleka skvělou, tmavou zelení.

Letorosty narůstají rovné a silné, v mládí ke konci ochmýřené, nápadně na způsob kůže leskle žluté, na sluneční straně červenavé a jemnými, vyvstálými, žlutavými, zcela nenápadnými tečkami řídky poseté.

Nápadně malá, krátká, ostře zakončená oka špičkou odstávají a jsou do mírně vydutých pater jako vtlačena. Na letorostech starších stromů bývají oka delší a větší. Viz obraz!

Rašící lístky jsou zelené, maličko přihnědlé a lysé; dorůstají délky 85—95 mm a šířky 60—67 mm, jsou silné, tmavě zelené a lesklé, vespod sivé, po délce srpkovitě, na

ANANASKA ČESKÁ.

šir na způsob člunku prohnuté, vejčité, s delší šikmou špičkou a mají kraj hrubě a skoro ostře pilovitý. Řapíky bývají bezpalisté a 50—60 mm dlouhé. Příplodní listy bývají menší a užší.

Na stromcích mladých, ve školce se nalézajících, bývají listy menší, užší a eliptické, na řapících as 35 mm dlouhých a šídlovitými, brzo usychajícími palisty opatřeny.

Plodonosného dřeva vyvíjí se velké množství, takže na jaře bývá celý strom obsypán velkými, as 35 mm širokými, z úzkých, opak vejčitých bílých plátků složenými květy ve větších chomáčích. (Viz obraz.)

Plodů bývá často 5—10 v jednom chomáči, ač také jsou plody ojedinělé neb po dvou a dosahují při velké úrodě as barevným obrazem znázorněné velikosti. Když jich jest méně, bývají as 75—80 mm vysoké a 63—65 mm široké. Tvar jednotlivých plodů mění se as tak, že některé jsou delší, ke stopce protáhlejší, končící špičkou širokou, do níž jest stopka jako vtlačena; jiné jsou jak dlouhé, tak široké, v bocích baňatější a končí ke stopce špičkou užší; většina bývá ke stopce pěkně prohnutá.

Poměrně malý, pootevřený, z rohovitých, krátkých, proti sobě skloněných ústů sestavený kalich jest barvy plodu a vězí, dle tvaru plodu, ve větší neb menší, mělké, mírně zhrbolené jamce, jsou často perlovitými hrbolky objat; na některém plodu vznikají zde tři zřetelná žebra, která se dále přes plod táhnou a jej hranatí. Témě bývá u podobných plodů zúženo; jiné plody mají téměř širší, rovné, také však šikmé, až velmi šikmé, jak as průřezem plodu znázorněno. Podkališní rourka táhne se po výťce až na špičku jaderníku.

Silná, dřevnatá, dílem i zdůžnělá, rovná stopka bývá ke konci silnější a trčí buď z malé, pravidelné, někdy trojhranné a zhrbolené jamky aneb jest do špičky plodu jen jako vtlačena, ba též jen jako přimáčknuta.

Hladká, zelená, na slunci žíhaně zarudlá slupka jest zcela rzivými, nápadnými tečkami hojně pokryta; s pokračující zralostí žloutne, červeně jest živější a tečky nápadnější; drobnou, jemná rez roztroušena jest blíže kalicha hustě, sem tam řídce; také vyskytují se jednotlivě větší rzivé skvrny.

Zralé plody vydávají velice příjemnou vůni.

Bělavá dužnina mění se lehounce do žlutava, jest úplně jemná, máslovitá, hojně šťavnatá, chuť lahodná, sladká, libě kořeněná s pikantní, lehounce navinule přitrpklou pachutí.

Drobnou zrninou obklopený, krátce dutoosý jaderník chová v malých pouzdrech černá jádra.

K česání dospívá v druhé polovině srpna, někdy o něco dříve, jindy později, nesmí se nechat na stromě sežloutnouti, nýbrž, jakmile sem tam začne některá žloutnouti, nutno všechny otrhati: za několik dnů změkne a jest velice chutná; naproti tomu na stromě úplně dozralá trati šťávu a moučnatí.

Hned po otrhání snese sebe větší dopravu beze škody, později však ne.

Hodí se výborně pro stůl a hledána jest na trhu — také k sušení výborně se hodí.

V literatuře nikde se o ní zmínka neděje. Není vyloučeno, že po čase najde se snad někde ve starých zápiscích nějaká bližší zpráva o jejím původu. Dodnes zůstalo vše namáhání v té příčině marno a na mnoho směrnatých míst zaslané plody nebyly nikde poznány.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

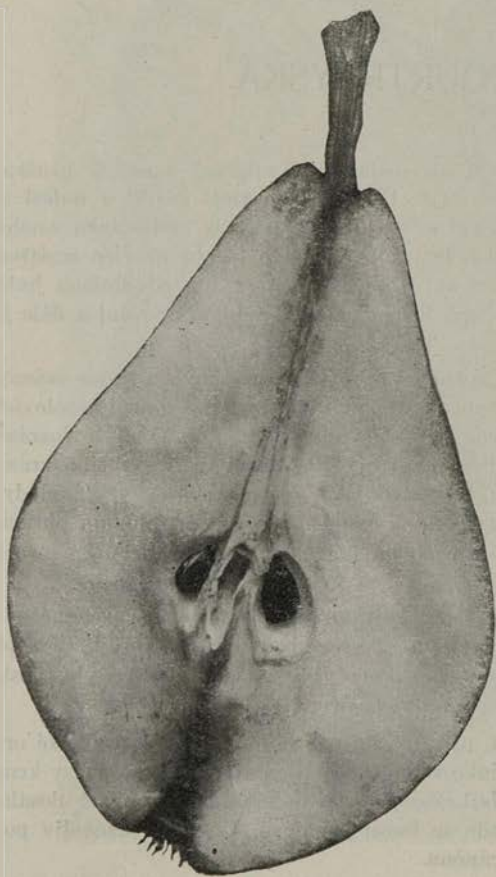
Ā) HRUŠKY.

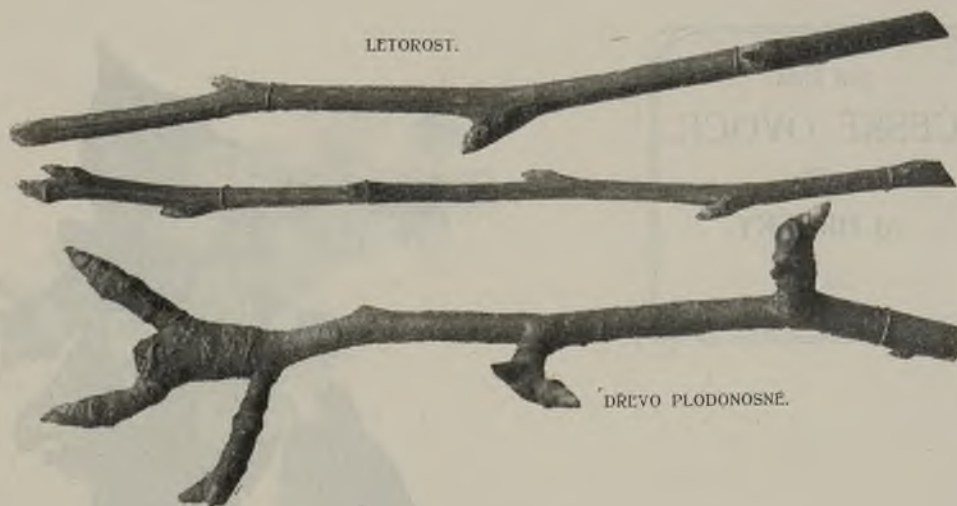
čís. 8.

ANANASKA
COURTRAYSKÁ.

ANANASBIRNE VON COURTRAY.
P. ANANAS DE COURTRAY.

ANANASKA COURTRAYSKÁ.

V okolí města Courtray v Belgii pěstuje se odedávna vynikající rannější hruška o níž zmínku činí zahradník M. Six, který se as r. 1784. v Courtrayi usadil a našel ji tam již rozšířenou. O jejím původu nedopátral se ničeho, i jest to dle všeho, jako mnoho jiných, náhodou někde nalezený druh, a že kolem jmenovaného města nejvíce rozšířen byl, ponecháno jí bylo jméno Ananas de Courtray. Teprve v roce 1853. předložena byla Královské belgické společnosti ovocnické, která ji uznala za hodnu rozšiřování a dále ji doporučila.

Ve starších záznamech nalézáme další poznámku. V Courtrayi dovedou sobě vzáeny požitek z této hrušky značně prodloužiti a sice tím způsobem, že již v druhé polovici srpna, ano dříve ještě, největší plody protrhávají a do chladných místností k dozrání ukládají. Probírka tato se vždy po 7—8 dnech opakuje. Tím dosáhnou nenáhlého zrání a nad to poskytuje způsob ten ještě výhodu, že sklízeti se vesměs pěkné, velké plody, poněvadž se po každé probírce veškerá šťáva stromu k menším zbylým plodům obrací, takže i tyto po krátkém čase slušně se vyvinují. Jednoduchého tohoto způsobu dá se při všech na stromě dozrávajících druzích upotřebiti.

U nás daří se jí dobře, ba mnohem lépe než některé jiné velmi doporučované odrůdy a patří mezi nevelký počet druhů, jež i kruté mrazy beze škody snášejí. Přes to jest však dosud velmi málo známa, ač zasluhuje jak pro výše, udanou dobrou vlastnost, tak i pro svoji rannost a výbornou chuť největšího rozšíření.

Co se týče půdy, bere za vděk každou, pro hrušku způsobitou. Daří se v mělké ornici s podkladem žluté hlíny stejně dobře, jako v půdě jílovité a živné písčité, jen v krutém jílu a suchém písku neb šterku krní. Nejkrásnějších a nejchutnějších plodů dosáhne (tak jako u všech jiných) v zahradě, kde se hnojí a zalévá. Roste v jakékoliv poloze, jen když jest proti větrům poněkud chráněna.

ANANASKA COURTRAYSKÁ.
ANANASBIRNE VON COURTRAY — P. ANANAS DE COURTRAY.

Ve školce roste zdravě, ale drobněji než jiné a jest prospěšnější šlechtiti ji v libovolné výšce na zdravou pláňku a když této není, na jiný bujněji rostoucí druh. Koruna bývá jen prostředně veliká, pěkně do výšky, větve se však pod tíhou plodů sklánějí. Hodí se polokmenem neb vysokokmenem do souvislých sadů i do zahrad domácích. Šlechtěna na gdouli, na níž se dobře daří, hodí se pro všechny menší tvary a vzrůstá v pěkné jehlance; pro tvary větší lépe jest vzítí ji šlechtěnou na plánce. Řez snáší velmi dobře a černá plíseň nebyla u ní doposud pozorována.

Rodí velmi záhy, často již ve školce, hojně, stále a stejnoměrně tak, že málo který rok úplně úhoří.

Rašící letorosty bývají hnědě zelené, vyvinují se slaběji a zůstávají tenké a štíhlé; pod oky jsou mírně prohýbány, zahnědle rezavě žluté a špinavě bělavými, podlouhlými tečkami řídkce potroušeny. (Viz obraz.) Silně vyvinutá, spíše dlouhá a špičatá oka bývají na plochých, nepatrně rýhovaných patkách, ke konci letorostu skoro přilehlá, čím dále však víc a více odstálá; spodní z nich mění se nenáhle v plodonosné špičky, později pak v malá, kuželovitá, stříbřitě šupinatá poupata, ze kterýchž vykvétají malé, bílé květy, složené z plátků drobných, navzájem se nedotýkajících, v menších chomáčích.

Zároveň s květy začínají se vyvíjeti nahnědle zelené, vespod jemně ochmýřené listy na červených řapících; později nabývají barvy temně zelené a lesklé a bývají 67—75 mm dlouhé, 41—44 mm široké, dlouze špičaté, na způsob člunku prohnuté, při kraji stejnoměrně pěkně zoubkované neb pilovité, na řapících 25—30 mm dlouhých, jen někdy niťovitými palisty opatřených. Příplodní listy bývají o něco větší na delších řapících.

Velikost a tvar plodu podmíněny jsou půdou i tvarem stromu. Barevný obraz zhotoven jest dle pěkně vyvinutých plodů s vysokokmene v obyčejné zahradní půdě bez zvláštního ošetřování rostoucího, někdy bývají též o něco větší, dosahující váhy 130 až 150 g. Jinak jest na krseích dobře ošetřovaných, s nichž klidíme plody daleko větší, až 280 g těžké, jak průřezem plodu znázorněno. Oba obrazy činí další popisování tvaru zbytečným a jest jen třeba připojití, že povrch bývá vždy drobně zhrbolen, což však ladnosti tvaru nijak neškodí.

Zpola neb zcela otevřený kalich sestaven bývá z ústů dole nesouvislých, úzkých, špičatých, proti sobě skloněných, barvy plodu s přischlými špičkami; umístěn je v malé, mělké, perlovitě hrbolaté jamce na více méně úzkém a šikmém temeni plodu.

Dřevnatá, někdy polozdužnělá, často nerovná a hrbolatá, zelená a porezavělá stopka bývá do špičky plodu jako vtlačena a někdy převyšujícím hrbolem k straně přitlačena.

Hladká, nepříliš lesklá, později mastná, slupka bývá světle citronově zelená, později jasně žlutá, ve stínu zelenavě prokvétalá, na sluneční straně až bledě zlatožlutá, někdy také lehounce jako žíhaně zardělá a šedivými, na stinné straně zeleně ovroubenými a tím nápadnějšími tečkami hustě poseta; mimo to nalézá se v obkaložení i kolem stopky rozstříknutá, jemná a světlá rez.

Slabě a příjemně vonná dužnina bývá bělavá, zcela se rozplývající, plná šťávy, chuti slabě, ale libě navinule sladké a velmi jemně okořenělé.

Velice jemnou zrninou obklopený jaderník má osu dle velikosti plodu buď úzce neb široce dutou a obsahuje ve velkých, jednotlivě šterbinou do osy pootevřených pouzdech dobře vyvinutá, černá jádra.

Zraje dle panující pohody mezi 1.—20. zářím a dá se v plné zralosti as 14 dnů udržeti. V chladnějších polohách zraje poměrně později. Svojí výtečnou chutí a sličností staví se po bok nejlepším stolním i tržním hruškám a dá se též, není-li úplně dozrálá, ke všem hospodářským účelům upotřebiti. Pro vzdálenější dopravu jest příliš jemná a snáší ji jen ve stavu úplně nezralém.

Popisů a posudků nalézá se v literatuře až dosud poskrovnu. Nalézáme ji v seznamu pomologického ústavu v Troji čís. 8. „Ananasová“ s poznámkou J. Bláhy: Vyrůst polobujný, tvoří široké jehlance, z mládí letorosty silné, počátkem plodnosti tenké. Úrodnost po přesazení na trvalé místo již v pátém roce, potom stálá, měnivě méně a hojně. Zraje v druhé polovici srpna a drží do 15. září, výtečné jakosti, jest velká, krásná a dobrá; plíseň se dosud ani na stromě ani na plodech neobjevila. Místo vyžaduje chráněné, zvláště v době květu, půdu hlubokou, ne příliš těžkou a studenou.

Handbuch der Obstkunde čís. 456. Ananasbirne von Courtray se značkou 00X! Leroy čís. 35. P. Ananas de Courtray s označením I. jakosti, kdežto Thomas na str. 71. pod týmž jménem řadí ji ve výběr druhý!

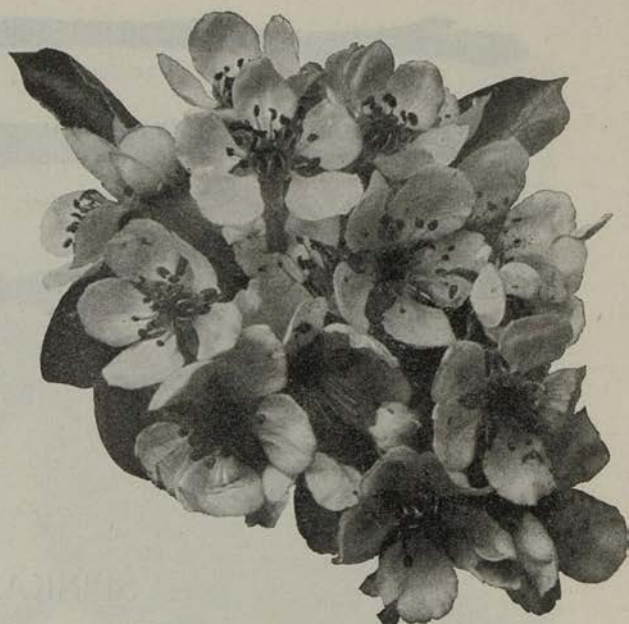
JAN ŘÍHA :

ČESKÉ OVOCE.

∞

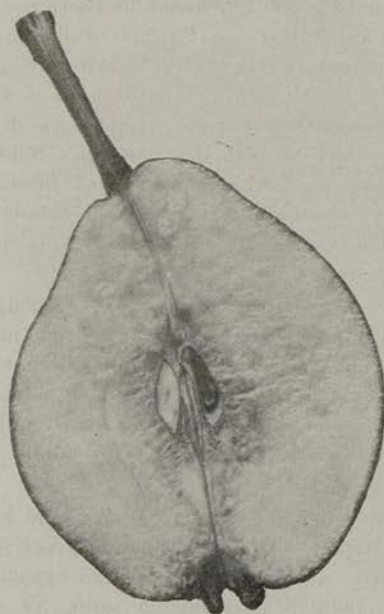
A) HRUŠKY.

čís. 9.

ŠPINKA.

GUTE GRAUE. — GRISE BONNE.

ŠPINKA.

Původ nedá se určitě zjistiti. Staří pomologové francouzští domnívali se, že v ní poznávají již starým Římanům známou hrušku „Pirum Falernum“, kteroužto domněnku nepodařilo se však odůvodniti. Ve Francii znají ji přes 400 let, neboť le Lectier v Orleánsu znal ji již roku 1600 pod třemi jmény: Poire de Forest, de Baulme a d'A my dou (de la mi-août). Zdá se dle prvního jména, že nalezena byla v lese, jako více jiných dobrých odrůd. Jména Grise Bonne dostalo se jí dle její barvy a chuti později a nalézáme je poprvé v Merletově spise „Stručný soupis chutného ovoce“ (L'Abrégé de bons fruits), as v roce 1665.—1675. vydaném. Taktéž i naše zobecnělá jména Špinka, Smolinka, Cikánka, odvozena jsou od barvy její. Jak ke jménu „Krásná Gabriela“ přišla, pod kterým ji Pixa na str. 173. uvádí, jest hádankou; bezpochyby pouhý to překlad z německého „Schöne Gabriele“. Název Máslovka šedá letní mezi lidem špatně se uchycuje a k její charakteristice užitý název „Špinka“ úplně stačí.

U nás sází se již od pradávna a stala se velmi oblíbenou, čemuž nasvědčují mohutné, leckde celému okolí vévodící stromy. K jejímu rozšíření přispěla asi okolnost, že roste téměř vsude; daří se i v drsné, chladnější poloze, v mírnější dužnina její jest plynější a chutnější, v teplé stává se však blátivou a nechutnou. Obvyčné naše polní a zahradní půdy s hlinitým neb jílovitým podkladem svědčí jí nejlépe, roste sice i v hubeném písku, ano i ve vysýchavém, krutém jílu, zůstává však příliš drobná a v tomto plody praskají.

Vzrůst jest zdravý a bujný, ve školce rychle odrůstá a tvoří pěkné rovné kmeny, ven pak vysazena, vzrůstá v krátkosti ve statné stromy s mohutnou, pěkně široce jehlanovitou korunou a dosahuje vysokého stáří. Sázeti se má výhradně jen jako vysokokmen a hodí se všude, jak podél silnic a cest, tak i do polních a domácích sadů. Na gđouli roste dobře, ale pro drobnost plodů nehodí se k pěstování na krcích již z toho důvodu, že s ní současně uzcávají druhy mnohem větší a cennější.

ŠPINKA.
GUTE GRAUE. — GRISE BONNE.

Velkou vadou jest vlastnost stromu, že počíná pozdě roditi, a uplyne často 12 až 15 let, než se jakés úrody dočkáme; ale pak rodí stále, jednou hodně, podruhé méně, zřídka kdy úhoří úplně. Pozoruhodno jest, že nejvíce plodů a nejlepší nalézáme v samém vršku koruny.

Otužilost stromů jest veliká a není pamětníka, že by mrazy poškozeny byly; na-proti tomu stačí v čas květu 2—3 deštivé dny, aby úroda byla úplna zkažena. Plísňím jest doposud úplně nepřístupný. Letorosty v plném vývoji ochmýřené vzrůstají dle bujnosti stromu, bývají povždy štíhlé, pod oky zprohýbané, zelenavě, na slunci až červenavě hnědé a nápadnými, vyvstalými šedými tečkami dosti hustě poseté, ukončeny pak jsou ochmýřenou špičkou. Poměrně malá oka bývají krátká, kuželovitě zahrocená, některá málo, jiná více na tupě rýhovaných, plochých patkách odstálá.

Z krátkých, baňatých, šedě šupinatých poupat vyvíjejí se nádherné, veliké květy ve větších chomáčích, sestavené z plátků širokých, okrouhlých a čistě bílých. Současně raší mladé, jasně zelené, při tom lehce nahnědlé, jemně ochmýřené listy, které v úplném vývoji bývají 65—70 mm dlouhé, 35—45 mm široké, vejčité neb vejčité srdčité, dlouze špičaté a člunkovitě prohnuté, jako kožovitě tuhé, tmavě zelené a lesklé. Po kraji jsou sotva patrně ochmýřené a pěkně drobně pilovité, na řapících 15—20 mm dlouhých s nifovitými a brzo usychajícími palisty. Spodní listy jsou o něco větší, příplodní pak delší, jemněji a ostřeji pilovité.

Plody dospívají pravé velikosti, jak znázorněno v obraze, začátkem září, při plné úrodě jsou o něco menší, z mladých, statných, v žírné půdě rostoucích stromů větší, as jak připojený průřez ukazuje; k oběma obrazům použito bylo plodů ze starého, ale zdravého vysokokmenu při silnici stojícího. Veškery plody jsou téměř stejného tvaru, jen výjimkou některé bývají o něco kratší a baňatější, neb štíhlejší a s temenem širším.

Rázovitě veliký a široce otevřený kalich sestaven jest z listenů u spodu souvislých, rohovitých, hnědých, širokých, nejprve vztýčených a pak zpět rozložených v zcela malé, hrubolaté jamce neb úplně ploše na temeni plodu.

Zelená a rzivá, dřevnatá stopka bývá do šikmé špičky plodu v malé jamce vtlačena, někdy přechází též kuželovitě v plod.

Velmi význačná jest barva tvrdé a hrubé slupky; se stromu vzata bývá úplně zelená, jen na slunci poněkud hnědě zarudlá, v několika dnech začne zvláště na sluneční straně maličko žlutavě prokvétati. Hrubší, souvislá neb roztrhaná rezavina pokrývá téměř celý plod tak, že uvedená barva jen sem tam vyniká, a bývá hrubými, šedými tečkami hustě poseta.

Hojně šfavnatá dužnina jest buď žlutavě neb zelenavě bělavá, pod slupkou obyčejně zelenavá, jemná, máslovitá, někdy špekovitá, kolem jaderníku drobně zrnitá; velmi dobrá její chuť dá se těžko popsati, jest vonná a libě navinule sladká.

Jemnou zrninou obklopený jaderník bývá úzce dutoosý a chová v úzkých pouzdrech zřídka jádra vyvinutá.

Na pražském trhu objevují se „Smolnice“ již v druhé polovici srpna, často i v polou srpna; v ten čas nebývají však ještě ani úplně vyvinuty a příliš předčasně trhané nemají pravé, dobré chuti. Nesmějí se arcíř na stromě nechati dozrati, avšak příliš časně česání škodí, počkati se má, až plody úplně dorostou, tedy as tak koncem srpna, načež v několika dnech měknou a udrží se as 14 dní. Ve studenějších krajinách dospívá teprv v druhé polovici září, ale udrží se pak mnohem déle. Nejvýhodněji zužitkuje se čerstvým prodejem ať již na trhu pro spotřebu domácí, či zasláním na trhy vzdálenější, k čemuž se svou hrubou slupkou dobře hodí. K sušení hodí se již méně, a to jen tam, kde je dosti pokdy a hojnost paliva, na-proti tomu k zavaření jest výborná.

Jak již s počátku uvedeno, známo jest mnoho jmen, z nichž Špinka se nejvíce ujalo. Moravské ovoce čís. 48. přijalo název Hruška šedá letní; trojský seznam čís. 132. Máslovka šedá letní! Pixa str. 173. Krásná Gabriela; mimo ně známa jsou ještě: Cikánka, Koženka, Václavka, Škaredka, Šedivka, Šedinka a na pražském trhu Smolnice.

Resslerův seznam č. 410. Böhmische Graue Sommerbutterbirne; Handbuch der Obstkunde čís. 18. Gute Graue; Diel III. str. 63. Graue Sommerbutterbirn; Dochnahl 570. Gute graue; v. Aehrenthal str. 149. Gute graue; všude s poznámkou OO×! Leroy čís. 555. Poire Grise Bonne přiřkl jí II. jakost; Thomas str. 70. Beurré gris d'Été a vřadil ji do třetího výběru. Mimo to známa jsou ještě tato synonyma: Erzherzog Carl Sommerfrucht, Holländische Sommer Dechautsbirne, Schöne Gabriele, Wahre Schöne Gabriele, Sommer Ambrabirne, Sommer Beurré Gris, Poire de Forêt d'été, d'Amy dou, de Baulme, de Baume, de Fourmi, de Fourmi musquée, Odorante, Odorante musquée, Verge d'or, Brute Bonne d'Été, Brulle Bonne, Sucrée Grise, Beurré gris d'Été de Hollande, Fondante de Batave, Incomparable, Ambrette d'été, Jutte, Jut Peer, Jutte Peer, Jutje's Birne, Jat, Yut, Yutte.

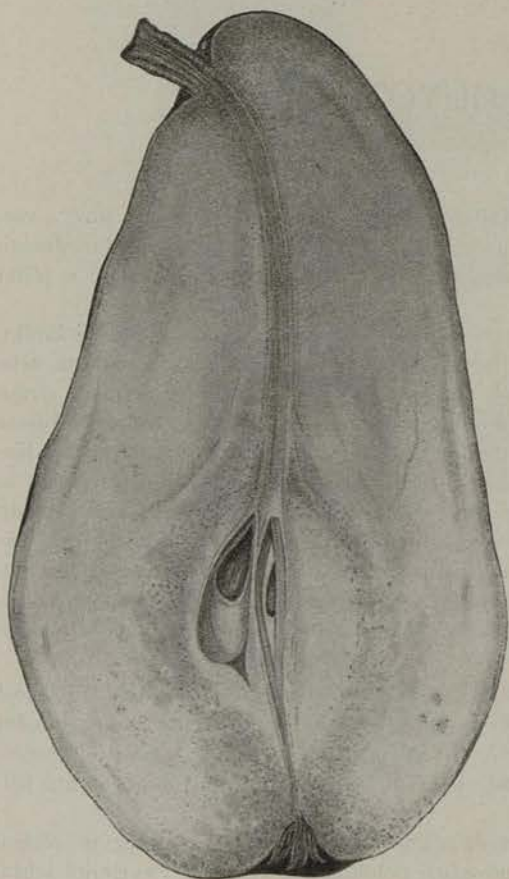

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

čís. 10.

MÁSLOVKA
GUYOTOVA.

DOC. JULES GUYOT.

LETOROST.

DŘEVO PLODONOSNÉ.

MÁSLOVKA GUYOTOVA.

Kolem roku 1875. dán byl ze školek Baltetových v Troyes ve Francii nový, všeobecnou pozornost vzbuzující semenáč známé hrušky „Williamky“ do obchodu. Jméno její má na paměť uváděti francouzského oenologa Doc. Julesa Guyota. Více se o jejím původu neví.

Pokud známo, uvedly ji u nás koncem let sedmdesátých do obchodu vídeňské školky Rosenthalovy, odkudž i sám jsem si rouby přinesl a našlechtil. Výsledek nedal na sebe dlouho čekat a již druhým rokem (dle mých zápisků z r. 1882) měl přešlechtěný strom první plody, které se hned tehdy velice zamlouvaly. Brzo po tom, v roce 1886 nalezl jsem na ovocné výstavě v Kutné Hoře ve sbírce tamější hospodářské školy a velkostatku Konárovického krásné a veliké plody téže hrušky, které všeobecný obdiv budily. Nelze se dnes diviti, že po třiceti letech rozšířila se velmi hojně, jak tomu čteně vystavené plody na ovocné výstavě r. 1910 nasvědčovaly. Pozornosti této také právem zasluhuje, neb málokterá hruška spojuje v sobě tolik dobrých vlastností, jako tato. I v Německu jest velice oblíbená, sází se v posledních letech hojně, a i staré stromy přešlechťují nejen ze záliby, nýbrž i ze spekulace pro obchod ve velkém, k čemuž asi vysoké ceny na berlínském trhu docílené velice pobádají.

Daří se v každé lepší, pro hrušky způsobilé půdě; podotknouti však sluší, že jakost půdy má největší vliv na chutnost plodů. Z této příčiny rozcházejí se tak velice mínění o hodnotě její. Kdo ji má státi v dobré půdě, chválí její jemnou chuť a až překypující šťavnatost, naproti tomu plody z půdy špatné, suché, nelze k oněm z půd dobrých ani přirovnati.

Šlechtěna na plánce roste bujně, zdravě, pěkně vzhůru a dá se veškerým větším tvarům přizpůsobiti. Za nejvhodnější tvar považují polokmen a volně se vyvíjející jehla-

MÁTLOVKA GUYOTOVA.
DOC. JULES GUYOT.

nec; pro větší palmety je lépe vzít ji na plánce. Na gdouli roste sice dobře, ale následkem velké, obvykle již druhým rokem počínající plodnosti přestává brzo růsti a nepomáhá-li se hnojením a rozumným řezem, brzo vysílí. V náhradu za tuto malou péči přináší často až velmi velké plody; zvláště věncoví v jakémkoliv tvaru, menší jehlace a palmetky jsou velice vděčné.

Jak daleko zkušenosti sáhnají, zmrznou někdy mladé šlechtěnce ve školce, starší stromky však mrazy netrpí.

Rašic zelenavě šedě, vyvíjí (dle bujnosti stromu) dlouhé a silné letorosty, pod oky lehce zhranatělé a zprohýbané, lysé, na silnější vždy špičce slabě ochmýřené, barvy zelenavě hnědé, na slunci více hnědé, vystalými dlouhými tečkami nenápadně, ale dosti hustě poseté a jednotlivě květným poupětem zakončené. Malá trojhranná, na malých patkách (podsádkách) přilehlá oka bývají dosti hustě, dílem nestejně po letorostu rozdělena; nepatrné na patee vzniklé žebérko táhne se až skoro k nejbližšímu oku.

Kožovité, temně zelené, člunkovitě prohnuté, vejčité, po okraji buď hrubě a tupě, neb jemně a ostře pilovité listy vyvinují se velice nestejně; kdežto některé nabývají délky až 95 mm a 60 mm šířky, bývají jiné, zvláště ke konci letorostu, sotva z polovice tak velké, na řapících 40—60 mm dlouhých s palisty níťovitými. Příplodní listy bývají stejné velikosti, ale na delších řapících.

Květná poupata jsou štíhlá a ostře zahrocená. Z nich vykvétají polovelké řídké květy v menších chocholicích, často i na letorostech, ve velkém množství; otužilost proti mrazům a jiným nepohodám dokazuje každoroční střídavě velká plodnost.

Velikost plodů závisí na jakosti půdy, tvaru a péči stromům věnované. V nejlepších okolnostech dosahují až 14 cm výšky, 8 cm šířky, váhy pak až 420 g, jak as připojený průřez plodu přibližně znázorňuje; dostal jsem sice též plody z věncoví vzaté, které ještě tuto velikost převyšovaly, jest to však již velikost abnormální, již dosáhne se při pilném hnojení a protrhání plodů, takže jen 2—3 plody na malém krsku zůstanou. Při veliké úrodě a v horší, zvláště sušší půdě bývají daleko menší. Velikost, barevnou tabulkou znázorněnou, lze pokládati za průměrnou, ve váze plodu 200—250 g.

Tvar plodů různí se velice a přibližuje se as tvaru Čáslavky Williamovy; některé plody bývají téměř kuželovité, ke stopce lehce prohnuté, končice buď tupou, šikmou špičkou, jindy špičkou hrboilatou, do níž jest stopka se strany jako násilím vtlačena; jiné jsou ke kalichu baňatější, ke stopce štíhlejší, nabývajíce tvaru Boscovy lahvice. Výjimkou bývají některé krátké a baňaté, široce tupou špičkou zakončeny, ale vždy jsou některé více, jiné méně po celém povrchu drobně a ploše zhrboleny.

Polootevřený, někdy zcela otevřený kalich složen jest z krátkých, rohovitých, vztýčených listenů a jest dle tvaru temene plodu v menší neb větší, mělké a ploše zhrbolené jamce.

Krátká, dřevnatá, u velikých plodů zdužnělá stopka tří buď na šikmé špičce plodu z malé hrboilaté jamky, aneb bývá do této vtlačena a hrbolem na stranu, často do pravého úhlu přitlačena; v některém případě přechází hrboilatě v plod.

Lesklá, hladká, někdy až kluzká slupka bývá při česání žlutavě zelená, za nějaký den nabývá barvy pěkně světle žluté, ke stopce zelenavě prokvétalé; některé plody bývají na sluneční straně zlatě žluté, jiné lehce, tak jako žíhaně slabě začervenenalé. Jemné i hrubší rezavé tečky roztroušeny jsou četně po celém plodu, mimo to bývá slupka kolem stopky drobounce porezavělá a sem tam rezavou skvrnou jako pohozena. Uzářlé plody slabě, ale libě voní.

Jakost bílé dužniny jest na povaze půdy a počasí zavislá. Z některých míst a některý rok bývá zdánlivě zrnitá, méně šťavnatá a poloplynná, za lepších okolností zcela

plynná, šťávou překypující, chuti dobré, sladké, s lehkou navinulou příchutí, schází jí jen něco více vůně, aby byla zcela první jakosti.

Úzce dutoosý, zcela jemnou zrninou obklopený jaderník chová v dlouhých, úzkých pouzdrech poměrně malá, světle hnědá jádra.

Určiti zcela přesnou dobu zrání jest velice těžko a řídí se dle počasí a polohy. V teplém roce a na chráněných místech bývá již koncem srpna, některá léta neb v místech chladnějších také až koncem 15. září zralá, vždy však před Čáslavkou Williamovou; trhati neb protrhávati se musí o 10—12 dní dříve a nesmí se nechat na stromě zežloutnouti, neboť tím prodlouží se doba požitku as na 3 neděle.

Za zelena jsouc trhána snáší výborně sebe delší dopravu. Vlastnost tato, pak její velikost, lákavý vzhled a dobrá chuť učiní z ní, až více rozšířena a známa bude, velice hledaný předmět obchodní.

Ve své vlasti známa jest pode jménem Docteur Jules Guyot, pod kterýmž ji uvádí Simon Louis ve svém „Guide Pratique“ na str. 100. mezi novinkami. Lauche popsal ji v „Handbuch de Obstkunde“ č. 830. Doctor Jules Guyot. Četné posudky a krátké články roztroušeny jsou v německých odborných časopisech, shodující se vesměs ve velmi příznivém znění. Jiná synonyma nejsou známa.

JAN ŘÍHA :
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

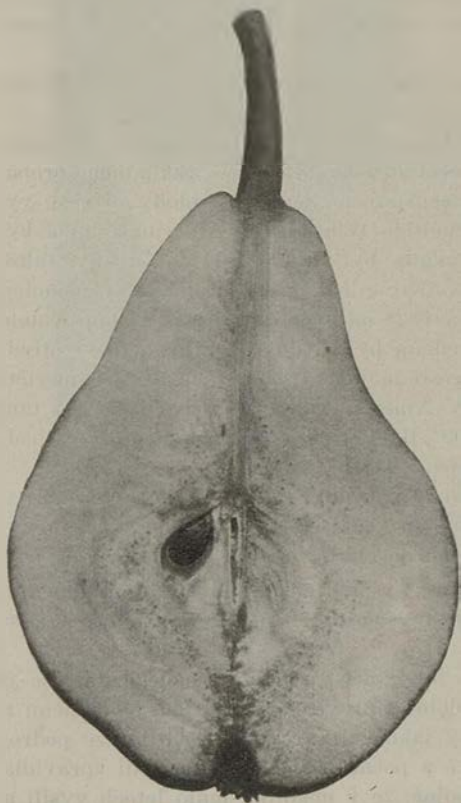
čís. 11.

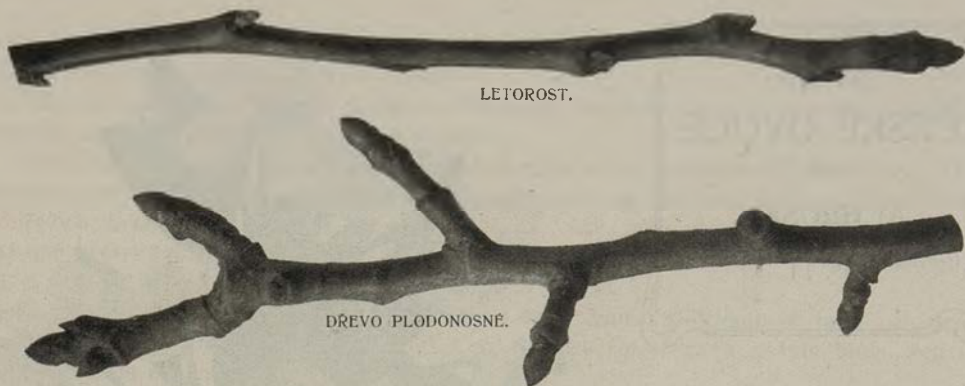

ČÁSLAVKA WILLIAMOVA.

WILLIAMS CHRISTENBIRNE.

BON CHRÉTIEN WILLIAMS.

ČÁSLAVKA WILLIAMOVA.

Přirovnání, čím mezi jablky jest Zlatá parména, tím že jest »Williamka« mezi bruškami, jest zcela správné a nelze sobě lepší letní hrušky pro jakoukoliv zahradu ani přáteli.

Domovem jejím jest Anglie. Mrs William Hoocher píše o ní v *Annales de la Société d'Horticulture de Londres* as takto:

»V r. 1816 zaslal Richard Williams z Turnham-Green-u novou bezejmennou hrušku našemu spolku k posouzení. Byla to skvostná letní hruška, které po důkladném probádání dáno jméno »Bon Chrétien Williams«. Mateční strom, jenž tyto plody přinesl, vyrostl nahodile z jádra as roku 1796 v zahradě učitele Wheelera v Aldermastonu a byl také na původním místě ponechán. Odtud rozdávány byly rouby na vše strany, takže v krátkosti nejen v Anglii, nýbrž i na pevnině velice se rozšířila. Francouzský pomolog Léon Leclerc z Lavalu obdržel první rouby roku 1828 od svého anglického dopisovatele a vynasnažil se pilně ji rozšířiti. V též čas zavedena byla i do Ameriky a to prostřednictvím E. Bartletta a že se jí jmenovka po cestě nějak ztratila, nazvali ji američtí zahradníci »Bartlett« — (Bartlett de Boston). V Americe velice se rozšířila a jest tam pravidlem, že kdo chce sázeti 100 hrušek, vsadí 99 »Bartlettek« a když se nemůže rozhodnouti, který druh by si měl ještě vsaditi, vsadí opět »Bartlettku«.

I u nás došla největšího rozšíření a není snad zahrady, kde by se nenacházela.

Zprávy o ní obdrželi jsme z veškerých obvodů král. Českého, ani horských nevyjímaje; zevšad chválí se její veliká plodnost a výborná chut.

Béře zavděk každým místem a každou půdou: i v žlutých hlínkách, hojně kamením promíšených dobře se daří. Z teplejších míst jest však mnohem chutnější než z míst chladných a stinných.

Tvar stromu nerozhoduje, může se voliti jakýkoliv. V polních sadech daří se jí tak výborně jako v zahradách domácích, stejně dobře na vysokokmenu neb polokmenu a jest z nejvhodnějších druhů i pro malé zahrádky jako volně rostoucí, neb i řezu podrobený krsek v jakémkoliv tvaru. Na gdouli roste z počátku zcela dobře, rodí zpravidla již druhým a každým následujícím rokem tak hojně, že v několika málo letech vysílí a

ČÁSLAVKA WILLIAMOVA,
WILLIAMS CHRISTENBIRNE — BON CHRÉTIEN WILLIAMS.

odumírá. Jsou však případy, že ve velmi dobré půdě, při každoročním hnojení dosáhly na gdouli šlechtěné stromy vysokého stáří. Na gdouli šlechtěná má se bráti jen na tvary nejmenší; na palmety, jehlance nutno ji zvoliti šlechtěnou na plaňce, tvoří tak beze vší pomoci krásné jehlance.

Plodnost na jakýchkoliv podložkách počíná velice brzo, jest stálá a hojná tak, že brzo růsti přestává a strom i zcela zdravý zůstává malý.

Vzrůst podporovati jest pilným přihnojováním.

Mladé stromky ve školce často zmrzají, později však dřevo tvrdne a už nezmrzá.

Letorosty vyvinují se krátké a silné, pod oky bývají mírně prohýbané, barvy na způsob kůže žluté neb červenavě žluté, ve stínu zelenavé, ke konci ochmýřené, nenápadnými tečkami řídkce poseté a končí obyčejně kvétným poupětem. Dobře vyvinutá oka jsou krátká, kuželovitá, odstálá, stříbřitě šupinatá, se špičkami roztřepenými, na patkách mírně vydutých, po stranách sotva patrně žeberkatých, jen prostřední žeberko jest silnější a táhne se hluboko dolů; velice často mění se veškerá oka v poupata květová (viz obraz).

Lístky v prvním rozpuku jsou jasně zelené, zespod lehce šedě ochmýřené, takže vzhled rašícího stromu jest příšedivělý. Úplně vyvinuté listy bývají 60—70 mm dlouhé, 38—45 mm široké, vejčité neb podlouhlé, na obě strany zúžené, s krátkou špičkou; kraj mají pěkně ostře zoubkovaný. Jsou na řapících 20—25 mm dlouhých, s úzkými, zoubkovanými palisty. Příplodní bývají téže velikosti a tvaru, avšak na delších řapících.

Květová poupata jsou menší, okrouhlá a tupě špičatá, při svém vzniku zúžená, hnědě, vespod stříbřitě šupinatá. Z nich vykvétají neuhledné, sotva 28—30 mm široké květy, z malých, okrouhlých, navzájem se sotva dotýkajících plátků složené a fialovými tyčinkami zdobené v malých chomáčcích.

Velikost plodů různí se velice a jest podmíněna tvarem stromu a hodnotou půdy. S vysokokmenu bývají as 90 mm vysoké a 65 mm široké, se zákrsku až 120 mm vysoké a 90—95 mm široké, tvaru, jak obrazem znázorněno; povrch bývá povždy ploše a drobně zhrbolený, také i zhranatělý.

Malý, otevřený kalich z krátkých, vztyčených a sotva se dotýkajících ústů složený vězí v malé zhrbolené jamce na úzkém temeni plodu.

Silná, dřevnatá stopka bývá zelená a rezavá, 25—40 mm dlouhá, ke špičce plodu jako přitlačená, jednotlivě přechází kroužkovitými hrboly v plod, také bývá hrbolem na stranu přimáčknuta.

Hladká, jemná, málo lesklá slupka bývá se stromu bledě zelenavá, později bývá jasně žlutá, ve stínu zůstává zelenavě prokvétalá; sluneční strana bývá někdy lehounce červenavě nadechlá, celá poseta jest jemnými, rzivými tečkami, sem tam roztroušena jest jemná, drobná, kolem kalicha i stopky hustější rezavina. Celý plod význačně voní.

Bílá, velmi jemná dužina úplně se rozplývá, šťávou přetéká a vyniká jemnou, sladkou, pikantně navinulou, kořenitou, výbornou chutí, jakouž se žádná, současně zrající hruška vykáhati nemůže; v mokrém, studeném létě bývá bez chuti.

Zcela jemnou zrninou obklopený, úzce dutoosý jaderník chová v těsných pouzdrech černá, dobře vyvinutá jádra.

Pravou dobu k česání jest těžko určití, obyčejně to bývá konec srpna; má se díti, když plody náležitě dorostly a jejich zelená barva počíná blednouti. Z počátku mají se protrhávati jen plody největší, by nedorostlé vůli dostaly. Po několika dnech úplně se žloutnou a změknou; déle však, než 14 dní, nevydrží. Postupným protrháváním prodlouží se doba požitku často až do konce září.

Sebe delší dopravu dobře snáší, ale musí se tato díti, dokud jsou hrušky úplně zelené; později, jakmile žloutnouti počínají, zasílati jich nelze. V době zralosti ovládá trh.

Továrny záchovků ji velice vyhledávají a dobře platí; měla by se z vypočítavosti k účelu tomu ve větší míře vysazovati.

V Bláhových zápisech čteme: Strom roste bujně, letorosty střední délky, ale vždy silné a tupé, vzrůst přímý, úrodnost 3.—4. rok po zasazení a patří k nejúrodnějším. Na plánněti jest tak úrodná jako na gdouli, jest však trvanlivější. Místo žádá chráněné, půdu hlubokou a ne mokrou.

V pomologickém ústavu trojském vedena jest pod čís. 111 Čáslavka Williamova; Česká Flora 1900 a Moravské ovoce čís. 49 též tak; Sad i ogród owocowy str. 346 Willjamsa; Handbuch der Obstkunde č. 191. Williams Christbirne, Leroy čís 911 Williams.

Synonyma: William's Apotheker Birne, William's Gute Christen Birne, Bartlett, Bartlett of Boston, Barnett's William, Bartlett's Williams, Bon Chrétien William, Bon Chrétien Barnett, Charles Durieux, Clara Durieux, Delavault, Davis William's Doyenné Clément, Guillaume, de Lavaült, Passe Goemans, Poire d'Angleterre, Salis, Weeler Berkshire, William, Williams Pear, William Musqué, Crustumia Williamiana.

Mimo původní druh chová se ve větších sbírkách ještě pěkně zeleně a žlutě pruhovaná variace, těchž výborných vlastností; také i letorosty její bývají žlutě a zeleně pruhovány. Odrůda tato jest však vůči mrazům daleko choulostivější a často zmrzá.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

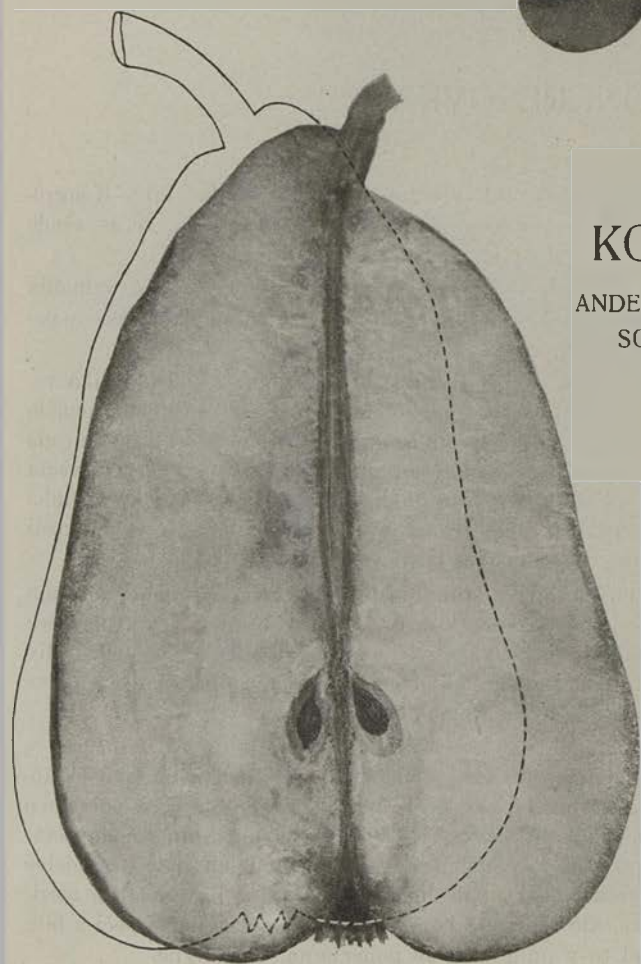
A) HRUŠKY.

čís. 12.

KONGRESOVKA.

ANDENKEN AN DEN CONGRESS.
SOUVENIR DU CONGRÈS.

KONGRESOVKA.

Není snad druhé hrušky, která by se tak všeobecně oblibě těšila, jako Kongresovka. Vyniká nad jiné velikostí, pěknou barvou, velikou plodností i tím, že se všude daří.

Objevila se poprvé v roce 1867 na všeobecné ovocné výstavě v Lyoně, vzbudila obdiv, pojmenována byla na paměť tamtéž se odbývajících ovocnického kongresu a počtána první, za novinky vypsanou cenou.

Podařilo se vypěstovati ji z jádra ve školkách Morelových v Lyoně. Veliká reklama, kteráž ji při zavedení do obchodu na cestě světem provázela, přispěla nemálo k tomu, že se tak rychle a všude šířila, takže dnešního dne v každém sebe menším sadě se nalezne. U nás začala se šířiti koncem let sedmdesátých minulého století a přivedla tehdy naše ovocnáře v rozehvění: všude a každý žádal pouze Kongresovku. Nelze tudíž se dnes diviti, že na každé i malé výstavce plody její jsou četně zastoupeny ve velikosti obyčejné, ale také uměle vypěstované, každého velikostí překvapující.

Vzhledem k velikosti plodů nutno dáti jí stanovisko před větry chráněné, ač znám vysokokmenné stromy v letech 1886—88 sázené, které vystaveny plnému větru, přece většinu plodů udrží. Daří se zcela dobře ještě ve výše položených místech. Velký vliv má poloha na chuť a dobu zrání; z míst teplých bývá mnohem chutnější, sladší a dříve zralou, než z poloh drsných, ze kterýchž bývá často přitřplá.

Na jakost půdy nečiní nároků a daří se s prospěchem v každé dobré zemi, ba i v půdě žluté, pouze s pískem smísené, téměř bez ornice, nepostrádá-li jen přiměřené vlhkosti; v půdě suché, písčité špatně roste a plody zakrňují. Může se bez obavy co polokmen neb vysokokmen do polních i domácích sadů sázeti, ale k silnicím a cestám se naprosto nehodí. Nejlepší tvar zůstává však krsek ve větších a volně rostoucích neb pravidelně řezaných jehlancích na plaňce, na malé tvary pak šlechtěná na gdouli s použitím mezišlechtění. Přímou na gdouli roste sice, ale s prospěchem daří se jen při nejlepší péči a hojném hnojení. Sama sobě a snad nad to v půdě hubené ponechána, brzo hyne.

KONGRESOVKA.
ANDENKEN AN DEN KONGRESS — SOUVENIR DU CONGRÈS.

Strom ani plody plísňemi posud netrpěly. Proti mrazům choulostivý jsou jen mladé stromky ve škole, starší stromy lépe jím odolávají.

Plodnost její jest velice hojná, začíná velmi brzo a jest stálá, zřídka kdy zcela úhoří.

Ve škole roste rychle, zdravě a kolmo vzhůru, později na určité místo vysazena a volnému vzrůstu ponechána roste v prvních letech velmi bujně, větve se však pod tíhou plodů sklánějí; podrobíme-li ji po zasazení na místo po několik let pravidelnému řezu, vyvíjí korunu pěkně jehlancovitou a příliš se nerozkládá.

Leterosty v době rašení mají vzhled našedivělý, délka a síla jejich řídí se bujností vzrůstu. Při pravidelném vývoji bývají téměř rovné, štíhlé, oblé, pod oky zcela mírně prohýbané, tmavě kožovité žlutavé neb nahnědlé, ve stínu zelenavé a žlutavými, nepatrně vyvstálými tečkami řídce poseté; velmi silně vyvinuté letorosty končí vždy silnou špičkou, někdy i květným poupětem (viz obraz).

Oka na spodu letorostu bývají zcela malá, přilehlá, čím blíže ke konci větší a více odstálá na patkách mírně vydutých a nepatrně trojhranných. Při silném vzrůstu mění se spodní oka často ve špičky plodonosné, které druhým rokem poněkud se prodlouží a dlouhými, baňatými, tmavě hnědými, od spodu stříbřitě šupinatými poupaty končí, ze kterýchž nenápadné, malé, z bílých plátků hustě složené květy v menších chomáčích vykvétají.

Listy raší našedivěle, na rubu slabě nahnědle a jsou jemně ochmýřené, v plném vývoji 75—80 mm dlouhé, 45—48 mm široké, dlouze vejčité, mírně člunkovitě prohnuté, tupé, velmi lesklé s okrajem jemně pilovitým, na řapících 45—50 mm dlouhých; listy příplodní jsou o něco větší a na delších řapících.

Velikost plodu řídí se hodnotou půdy a tvarem stromu. Z vysokokmenu sklízíme plody as 10 cm vysoké a 7 cm široké ve váze 230—250 gr, z krsku 12—13 cm vysoké a 8—9 cm široké, nezřídka však bývají až 18 cm vysoké, 12—13 cm široké, vážíce 800 až 900 gr.

Tvaru nabývají velmi rozmanitého, některé jsou téměř homolovité, jiné blíže kalichu baňaté a ke stopce po jedné, málokdy po obou stranách prohnuté, vždy však více méně hrboilaté a hranaté.

Kalich z rohovitých, někdy rozložených, jindy vztyčených a k sobě přilnutých listenů složený bývá otevřen a věží v hluboké, široké, povždy hrboilaté jamce na širokém temeni plodu.

Stopka bývá dřevnatá, někdy zdužnělá, zelenavá a rzivá, do šikmé špičky plodu v malou jamku vtažena a některým ji převyšujícím hrbolem na stranu mírně při máčknuta.

Slupka leskne se méně a bývá hlávká, v době česání zelenavá a na slunci slabě, jaksi žíhaně zarudlá, později žloutne a česáním stává se živější, ve stínu zůstává zeleně prokvétalá; celá poseta bývá jemnými, nenápadnými a rzivými tečkami. Kolem kalicha, stopky a i sem tam po povrchu jest někdy hustě, jindy řídce jemnou, jaksi bronzovou rzí pokryta.

Voní libě, ale jen zcela slabě.

Dužnina bývá žlutavě bělavá, jemná, hojně šťavnatá, v některém roce úplně se rozpívá, chuť pak jest jemně navinule sladká, libě kořená a celkem zcela dobrá. V některém nepříznivém roce neb stojí-li strom v půdě zcela nevhodné, se stává, že dužnina se nerozpívá, zůstává jako špekovitá a i chuť nebývá nikdy tak dobrá, často dokonce přitřplá.

Jaderník jest poměrně malý, velmi jemnou zrninou obklopen, s osou plnou, někdy i dutou a chová v malých pouzdrech dlouhá, světle hnědá, plná, někdy i též zcela nevyvinutá jádra.

K česání dospívá, když některé plody na stromě počínají žloutnouti, as tak v první polovici září, tu jest nejlepší doba dorostlé plody nenáhle protrhávati, by menší plody také úplně dorostly. Nechá-li se dlouho na stromě, ztrácí na šfavnatosti a dobré chuti; úplně zralá udrží se jen několik dnů.

Spotřebovati se dá všemožným způsobem a v nedozrálém stavu i na velké vzdálenosti zasílati. Na trhu stává se neustále hledanější a také v době její zralosti jsou jí trhy plny. K jídlu jest dobrá a hodí se k rozmanitým úchovkům, zvláště k sušení dle výroků majetníků sušáren, ano tito radí, by se k uvedenému účelu ve větší míře pěstovala.

Psáno o ní bylo posud poměrně málo. V seznamu pomol. ústavu v Troji najdeme ji pod čís. 416 se jménem Kongresovka s Bláhovou poznámkou: Strom roste z mládí velmi bujně, na gdouli se valně nedaří, pouze spodek pláňky ji udrží do stáří, pro tvary, polokmeny a jehlance do chráněné polohy s hlubokou, teplou půdou. Úrodnost dostavuje se v 6.—8. roce a každého roku přiměřená. Zraje 8.—30. září a nechá se udržeti někdy do 15. října. Jakost až dobrá. Plíseň se dosud na stromě ani na ovoci neobjevila.

Burian popsal ji v »Hospodáři českoslovanském« a svému spisku »Naše české ovoce« mylně co hrušku Panskou.

Handbuch der Obstkunde pod čís. 690. Andenken an den Congress se značkou OO×! Thomas str. 62. Souvenir du Congrès řadí ji do druhého výběru.

Ed. Jankowski Sad i ogród owocowy str. 341. Kongresówka.

Gaucher čís. 28. Stoll d 38. Andenken an den Congress.

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

00

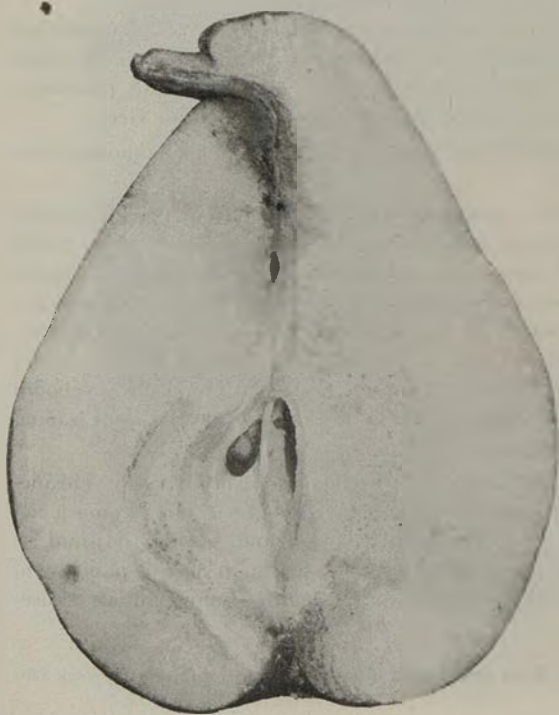
A) HRUŠKY.

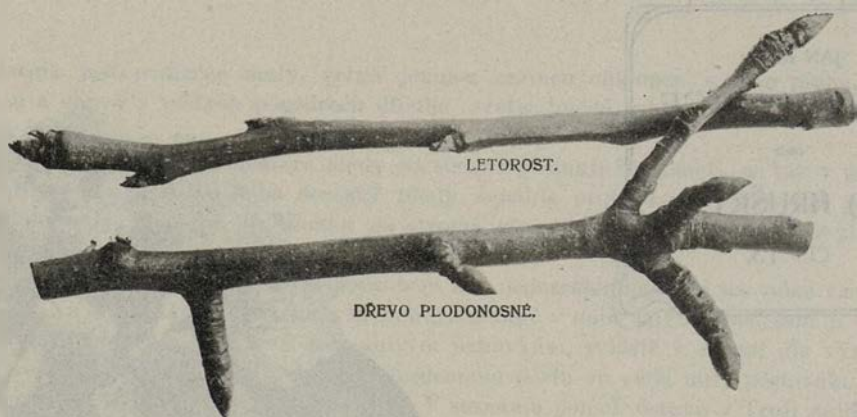
čís. 13.

MARILLATOVA.

MARGUERITE MARILLAT.

MARILLATOVA.*)

Z největších a nejkrásnějších hrušek, jež jsou nejen ozdobou nejvybranějšího stolu, nýbrž zároveň i znamenitou pochoutkou, jest hruška Marillatova.

Jest z novějších odrůd a byla náhodou vypěstována kolem roku 1870. v zahradě p. Marillata v osadě Villeurbanne blíže Lyonu ve Francii; ten pojmenoval ji po členu vlastní rodiny. V letech 1872.—74.—75. předložena byla společnosti »Société pomologique de France« k posouzení a uznána byla za doporučeníhodnou k dalšímu šíření.

Z vlasti šířila se asi zvolna, poněvadž teprve v roce 1893. byla na pomologickém sjezdu ve Vratislavi vřele doporučována.

První rouby získal jsem v roce 1894. z pomologického ústavu v Reutlingách, z nichž jsem se brzo hojně plodů dočkal. Nevěnoval jsem jí však velké pozornosti, ježto první leta zůstaly plody nevyvinuté, velice Kongresovce podobny a hojně opadávaly. Teprve v roce 1902. počal jsem jí sobě vážiti, neboť tento rok měla na obyčejném neřezaném polokmeni hojnost plodů, 110 mm vysokých a 69 mm širokých, tvaru štíhlé Kongresovky, však mnohem šťavnatějších a chutnějších.

Velkého rozšíření u nás posud nenabyla a známa jest jen po české východní a západní nížině, v pohoří Berounky, kol Něm. Brodu a i Tábora, ačkoliv nyní začíná se již ve větší míře na několika místech pěstovati.

Vzhledem k velikým plodům má se sázeti v polohách jen před větry chráněných. Zprávy o tom se však různí: z jednoho místa píší, že drží pevně na stromě a nebývá tak větrem se stromu shazována jako Hájenka v téže řadě sazená, odjinud se tomu odporuje a oznamuje se, že majíc krátkou a křivou stopku, a byť i papírovým sáčkem chráněna, při nejmenším větru se stromu padá, k čemuž mohu sám ze zkušenosti jen přisvědčiti.

*) Vyslov Maryjatova. Správně mělo by české jméno zníti hruška Markéty Marillatovy, že však tato odchylka již starší jest, záhodno při ní zůstatí.

MARILLATOVA.
MARGUERITE MARILLAT.

Půda jest jí každá vhod, nepostrádá-li vlhkosti, arcif čím živnější, tím jsou plody větší, ačkoliv spokojí se i s chudší, písčitéjší zemí. Berlíňané o ní píší, že daří se jí dobře i v tamní písčině, což se do slova brátí nesmí, neboť tam s větší láskou stromů sobě hledí a co půdě se nedostává, hojně doplňují, takže daří se jim tam druhy, které v našich lepších půdách bez řádného hnojení jen živoří. V půdě suché se naprosto nedaří.

Co se tvaru stromu týče, mínění se též rozcházejí. Někteří doporučují ji pro vysokokmeny, jiní jen výhradně pro krsky. Sám neradil bych nikomu, by sázel stromy vysoké ani v tom případě, kdyby proti větru úplně chráněny byly; také by nikdo plodů z vysokokmenu nikdy dle přiloženého obrazu nepoznal, būdou o polovinu menší a zcela jiné barvy. Jediný vhodný tvar jest krsek, zvláště pak věncoví a palmety; čím nižší, tím lepší a na gdouli šlechtěné; jen v úplně chráněných zahradách lze použití také pravidelně neb volně rostoucích jehlaneů na plánce. Tvaru přizpůsobí se snadno každému a řez velmi dobře snáší.

Vyniká nad jiné zdravostí dřeva i listu a čistotou plodu. Plísňe na ní nebyly ještě pozorovány.

Plodnost počíná často již ve školce a není nic divného, když dvou- až tříleté stromky mají krásné plody; jest hojná, trvalá, často až příliš hojná, takže omezovati se musí.

Na gdouli roste sice dobře, ale přece jen slabě a nutno jí hnojením a zavlažováním ve vzrůstu napomáhati. Na plánce roste bujně, pěkně kolmo vzhůru, vyvíjí dlouhé, silné větve, které se rychle a hustě plodonosným dřevem pokrývají.

Dlouhé, štíhlé a rovné letorosty bývají pod oky maličko prohýbány, barvy jasně červenavé jako kůže zahnědlé, ve stínu zelenavé a vyvstalými, nenápadnými tečkami dosti hustě pokryté; zakončeny bývají velmi často květným poupětem (viz obraz).

Kuželovitá, od spodu letorostu slabě, čím dále, tím silněji vyvinutá, stříbřitě šupinatá oka bývají od spodu letorostu přilehlá, ku konci více odstálá, na patkách mírně vydutých a jen jednotlivě po straně žeberkatých.

Z jara při prvním rozpuku rdí se rašící lístky bledou červení, ale jinak jsou jasně zelené, na rubu načervenalé a jemně ochmýřené; dorostlé bývají 90—95 mm dlouhé, 52—62 mm široké, vejčité neb oválové, dlouze špičaté a maličko na způsob člunku prohnuté. Na okraji jsou zdánlivě zkadeřené a hustě pilovité, na řapících 30—50 mm dlouhých a úzce kopinatými, brzo usychajícími palisty opatřených.

Listy příplodní bývají vždy menší a úzce oválové.

Květná poupata, jichž tvar, velikost a jich umístění spolu s letorostem v čele článku znázorněn jest, vyvinují se zpravidla již na loňském dřevě tak hojně, že nutno, zvláště na malých tvarech stromů, částečně je vylámati, by se přesprílíšnému květu zabránilo.

Květy, v malých chocholicích vykvétající, složeny jsou z plátků okrouhlých, bílých, navzájem se dotýkajících. Jejich otužilost oproti deštům a mrazům jest veliká, což se každoročně hojnou plodností jeví.

Namítne snad někdo, proč volen byl právě tak krásně vyvinutý plod k zobrazení? Obvyčejně se tak neděje, však zde stalo se tak zúmyslně, by bylo na první pohled patrné, co dovede učiniti pečlivá ruka ošetřovatele z plodu, který by jinak nad jiné druhy nižším nevynikal. Ponechán-li strom volně svému vývoji, přináší plody velikosti asi průřezem znázorněné, ba i menší. K barevnému obrazu použito bylo plodu p. V. Maruškou v Klecanech k tomu cíli věnovaného ve váze 590 g. Najdou se též plody až 700 g těžké.

Tvar různí se velice; kdežto většina plodů upomíná na Kongresovku, jsou jiné spíše Křivici podobny, štíhlé a ke stopce protáhlé, často i zakřivené, však také i

zcela krátké a baňaté, jak průřezem naznačeno. Povrch plodu bývá místem drobně, jinde hruběji zhrbolený, ke stopce pak bývá i zhranatělý. Téměř každý plod zakončen jest hákovitě ohnutou hrbolatou špičkou, z níž zcela krátká, dužnatá stopka na stranu třetí. Menší plody mívají stopku delší, často i zcela dřevnatou, avšak povždy buď do pravého úhlu neb i šikmo dolů převyšující ji špičkou plodu přitlačenu.

Kalich z úzkých, vztyčených, od spodu zdužnělých a vzájemně se nedotýkajících útů, špiček suchých a proti sobě skloněných složený, umístěn jest na rovném, dílem však na šikmém temeni plodu v široké a hrbolaté jamce.

Slupka leskne se, jest hladká jako sklo a jemná tak, že tlaku nesnese, se stromu jest zelenavá, později jasně světle žlutá, ve stínu zeleně prokvétalá, na sluneční straně lehounce žíhaně světle zardělá a dosti hustě jemnými, rzivými, na sluneční straně hrubšími, dílem i zelenavými tečkami posetá, blíže kalicha bývá jemně a drobně, často hustě zdánlivě bronzově porezavělá, někdy sem tam i po ostatní části bývá rozstříknuta drobnou rez.

Plody za nepříznivých poměrů vyrostlé, pak i plody s vysokokmenu bývají zcela jinak zbarveny: zůstanou prostě zelenavě žluté a na slunci zarudlé.

Dužnina mění svoji barvu z čistě bílé do slabě žlutavé, vyniká jemností, hojnou šťavnatostí, úplně se rozplývá, sem tam nalezne se ojedinelé jako ztracené jemná zrnina. Vyznačuje se libovonnou, sladkou, sotva znatelně navinule promíšenou, velmi dobrou, slabě okořeněnou chutí, daleko lepší Kongresovky. I zde nutno podotknouti, že plody za nepříznivých poměrů vyrostlé nenabývají nikdy zmíněné výtečné a libé chuti.

Jaderník bývá poměrně malý, dutoosý, jemnou zrninou obklíčen a chová v prostranných pouzdrech menší hnědá jádra.

K řezání dospívá dle polohy a počasí začátkem neb v polou září, načež po 8—10 dnech úplně dozrává; v plné zralosti udrží se jen několik dní. V dobré, chladné místnosti dá se často až do 15. října udržeti.

Stává se hledanou pochoutkou a okrasou pro stůl a dá se upotřebiti jakýmkoliv způsobem v kuchyni; až známější se stane na trhu, bude hledána a vybrané, těžké plody najdou vždy ochotné odběratele. Dalekou dopravu jen ve stavu úplně nezralém dobře snáší, později pak nikoliv.

Vedlejší pojmenování nejsou posud známa; posudky o ní našli jsme též jen v Pomologische Monatshefte, ročník 1895. a v některých německých časopisech.

V seznamu trojského ústavu vedena jest pod čís. 585. s poznámkou Bláhovou: Strom velmi bujný, tvoří silné a tupé letorosty, plodí v šestém až osmém roce; ovoce velké až velmi velké, zraje od polou září do 20. října. Dužnina kyprá, křehká, velmi šťavnatá, nasládlá, kol jaderníku zrnitá, nažloutlá, chuť výtečná; doporučuje se pro tvary, jehlance v poloze chráněné a půdě hluboké, také i co polokmen.

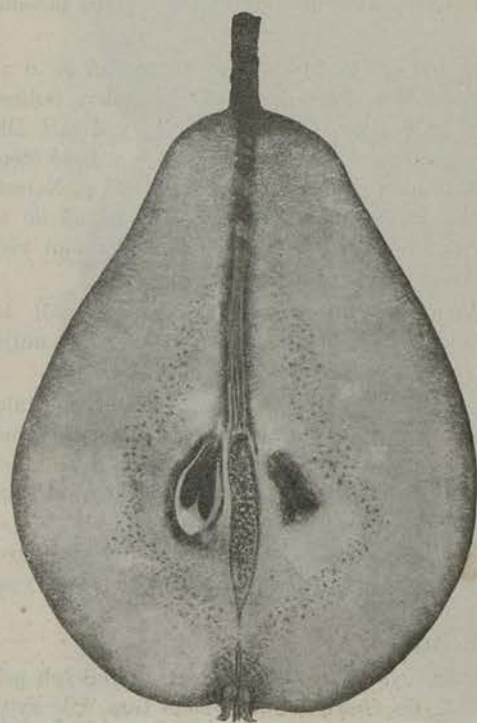
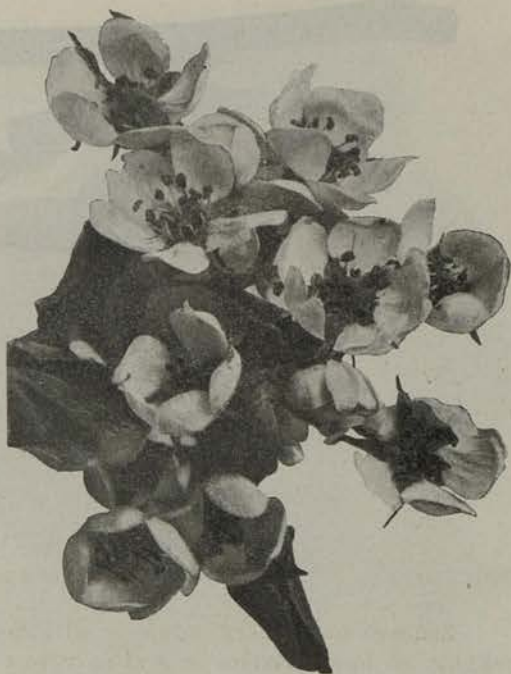

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

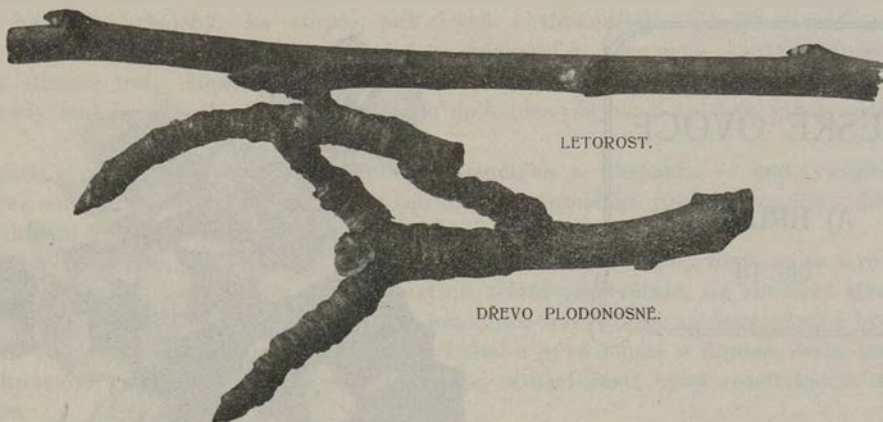
A) HRUŠKY.

čís. 14.

MÁSLOVKA
AMANLISKÁ.

AMANLIS BUTTERBIRNE. — BEURRÉ
D'AMANLIS.

MÁSLOVKA AMANLISKÁ.

Známost této hrušky datuje se od konce 18. století, kdy první zprávy o ní se vyskytly, na to shledáváme se s ní as v roce 1805 v Bretaňsku, kde pod jménem »Thiesse«, později pak jako »Hubard« známa byla. Nesprávným čtením těchto jmen povstalo postupně mnoho názvů jiných.

Teprve asi v roce 1832 čteme, že známa byla Van Monsovi a že nalézá se u p. Noisette v Paříži a u p. Gayeuxe v Boulogne sur-Mer. Panující tehdy zmatek v pojmenování hrušky této podařilo se teprve as v roce 1858 opravití a původ její vypátrati. Dle tehdejšího šetření zjištěno bylo, že matečný, nešlechtěný obrovský strom je v jisté štěpnici osady Amanlis blíže Rennesu ve Francii, odkudž byly plody již roku 1826 p. Noisetovi do Paříže k posouzení zaslány. Také hruška »Vilemina«, pokládána jsouc až do té doby za zvláštní odrůdu, uznána byla za stejnorodou. Od té doby jest ve Francii všeobecně pode jménem »Beurré d'Amanlis« známa a dál a dále šířena.

V Německu, kdež jest pode jménem »Amanlis Butterbirne« rozšířena, těší se veliké oblibě a chválí tam její velikou plodnost, považující ji za nejvděčnější a nejjištější z hrušek jak v lehkých, tak i v jílovitých půdách.

Kdo a odkud ji k nám zanesl, nelze se dopátrati; ale že se tak již dávno stalo, svědčí veliké, statné, zdravé stromy, sem tam více roztroušené, než se snad domníváme. Tak mnohá ta »Václavka«, »Zelenatka«, »Špekovka« a jiných více není nic jiného, než »Amanliská máslovka«, jak sám měl jsem příležitost zjistiti. I poznámky ku plodům přikládáné s tím souhlasí a ji doporučují. S jedné strany zaslána mně byla s poznámkou: Jest má nejplodnější hruška v celém sadě, zřídka kdy úhoří a při lepší úrodě dává 8—10 pytlů pěkných plodů; zelená barva plodů neláká ku krádeži, ana vypadá jako nezralá. Neznajíce jejího jména, zoveme ji »Václavkou«...

Podobné poznámky opakují se s mnoha stran.

Na základě těchto zpráv lze ji právem doporučiti co vysokokmen do velkých polních sadů, zahrad domácích, na návse, pastviny, do dvorů, vůbec všude tam, kde svojí mohutností nepřekáží. Na silnice a cesty méně se hodí, any větve pod tíhou plodů skloněné vadí průvozu.

MÁSLOVKA AMANLISKÁ.
AMANLIS BUTTERBIRNE — BEURRÉ D'AMANLIS.

Béře za vděk půdou jakoukoliv, jen když jest propustnou; v příliš vazké špatně roste, plody pak bývají drobné a kamenité, taktéž příliš suchá půda jí nesvědčí. Naпротив tomu hodí se na místa chráněná i větrům vysazená. Na gdouli daří se výborně, vyvíjí se bez velké práce v slušné jehlance a hodí se i pro veškeré jiné větší tvary. Na nejmenší tvary méně se hodí, neb pro její bujný vzrůst těžko lze udržeti jí ve vykázaných mezích, brzo ta neb ona strana druhou přerůstá a jest těžko vypěstovati kmeny rovné. —

Dlouhé, zakřivené, štíhlé letorosty (viz znázornění jich i dřeva plodonosného v čele textu) bývají pod nestejně rozdělenými oky zcela lehce zprohýbané, ve stínu zelené, na slunci zahnědlé, ke konci ochmýřené a hojně rzivě tečkované; na jaře raší světle zeleně a lehce přišedivěle, vyvinujíce tmavě zelené lesklé, téměř zcela ploché, jen někdy po okraji vlnité listy velmi různé velikosti a tvaru. Některé z nich zvláště od spodu letorostu bývají veliké, kulaté neb vejčité s krátkou špičkou, jiné jsou užší, delší a elliptické se špičkou ostřejší, mnohé pak i úzce elliptické, povždy však po okraji ostře pilovité, na řapících různě dlouhých, ke konci letorostu úzkými, dlouhými palisty opatřených. Listy příplodní bývají stejné velikosti, avšak na řapících mnohem delších.

Vykvétající strom bývá zcela pokryt velkými, krásnými, červenými prašníky, zdobenými květy v hustých chocholících; tyto sestaveny jsou z plátků okrouhlých, takže se jeden druhého téměř dotýká.

Proti mrazům i deštům jeví květy velikou otužilost, následkem čehož přináší téměř co rok plodů v hojnosti, jichž velikost i tvar věrně znázorněn obrazem, k jehož zhotovení sloužily plody z mladého statného vysokokmennu, a bývají někdy ještě větší, při velké úrodě neb se stromu v hubené, suché půdě rostoucího, o něco menší.

Tvar jeví jen některé malé odchylky tím, že bývají některé plody kratší a baňatější, na některých pak, zvláště stlačených, nalezneme od kalicha až po stopku se táhnoucí rýhu, na způsob, jak bývají některé slivy brázděné.

Otevřený kalich nalézá se v mělounké hrboлатé jamce, na šikmém temeni plodu, sestaven jsa z hrubých plátků, u spodu souvislých, polorohovitých, vztyčených, jednotlivě převíslých, zelených neb rezavě šedých, obkališí bývá více méně, někdy roztroušeně, jindy souvisle hustě porezavělé.

Nestejně dlouhá, poměrně slabá, zelená, dílem rezavá stopka bývá do zhrhlené špičky plodu jako vtlačena a někdy převyšujícíím hrbolem na stranu lehce přitlačena.

Hladká, místy rezem jemně zdrsňelá, méně lesklá slupka bývá jasně zelená, slunečná strana některých plodů zcela lehounce zarudlá, později mění se barva zcela nepatrně do rudozelena, nikdy však nezžloutne a jen pod přilehlým listem, neb kde plody těsně k sobě přimáčkuty jsou, jeví se bělavá skvrna. Jemné, šedě rzivé, na slunci někdy rudě vroubené tečky pokrývají hustě celý plod; mimo to bývá sem tam roztroušena drobná, místem i souvislá, hrubší šedá rezavina. Na některém plodu táhne se rezavá úzká prouha od kalicha až po stopku. Zdánlivě zrnitá, bělavá, do žlutava se měnící, někdy i zelenavá (v plodech ve stínu vyrostlých) dužnina bývá plná šťávy, zcela máslovitá, až tekutá, chuť zcela dobrá, sladká a lehce kořenitě vonná.

Zdánlivě hrubě, v pravdě však jemně ozrněný, silněji dutový a bíle vyložený jáderník chová v dlouhých, úzkých přilehlých pouzdrech obyčejně zcela nevyvinutá jádra.

Trhací má se tak první dny září, dle počasí a teploty někdy o několik dní dříve, jindy později, načež po několika dnech dozrává, aniž barvu mění. Nenechá se tedy stupeň zralosti dle barvy posouditi, zde rozhoduje zkušenost a jemný stisk pod stopkou. Uzárlé plody neudrží se dlouho a právě tím stává se tomu, kdo na sežloutnutí čeká, že promešká nejvhodnější dobu a není se potom co diviti, že mnohému v přezrálém stavu více nechutná.

Často činí se výtka, že zraje právě v době švestek a tím jaksi zbytečnou se stává. Kdybychom však na to dbáti měli, musili bychom se zříci řady v pravdě výtečných, současně zrajících hrušek.

Pro vzdálené zasilání musí se trhati hned, jak pravé velikosti dosáhla a dokud je ještě tvrdá; pak vydrží sebe delší dopravu, aniž se poškodí. Její dobrá chuť řadí ji k lepším stolním plodům, její velikost pak činí z ní hledanou tržní a obchodní hrušku.

Mimo tuto známa jest odrůda s plody pěkně žlutě pruhovanými, které teprve začátkem třicátých let 19. století ve známost vešla. Prvně vyobrazena a popsána byla v r. 1849 p. Bivortem v II. svazku »Album belgické pomologické společnosti« s poznámkou, že vznikla asi v Angersu.

Liší se od předešlé pěkně žlutě a červeně pruhovanými letorosty i plody téže jakosti a zraje současně. Strom jest však jako veškeré jiné pestré odrůdy daleko choulostivější a v krutých zimách zmrzá.

V naší literatuře nenalezl jsem ani zmínky o druhu tomto, naproti tomu nalezl jsem mnoho krátkých článků v časopisech jinojazyčných. André Leroy vřadil ji ve svůj veliký spis »Dictionnaire de Pomologie« pod číslem 154. Beurré d' Amanlis; Handbuch der Obstkunde číslo 24. Amanlis Butterbirne; Simon Louis zmiňuje se o ní krátce na stránce 58. jeho »Guide Pratique« a řadí ji v první výběr hrušek letních. V anglických spisech nalézáme ji pod jménem Beurré d' Amanlis, v amerických pak co Beurré Amanlis. Dále má ještě další synonyma: Hubbard, Kaissoise, Thiessoise, Wilhelmine, Delbart, De Bart, D' Elbert, D' Albert, Plomgastelle, D' Amanlis, De Thiessé, Grosse Englische Noisseté, Buterbirne, Dalbret, Duchesse de Brabant a Koussoise.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

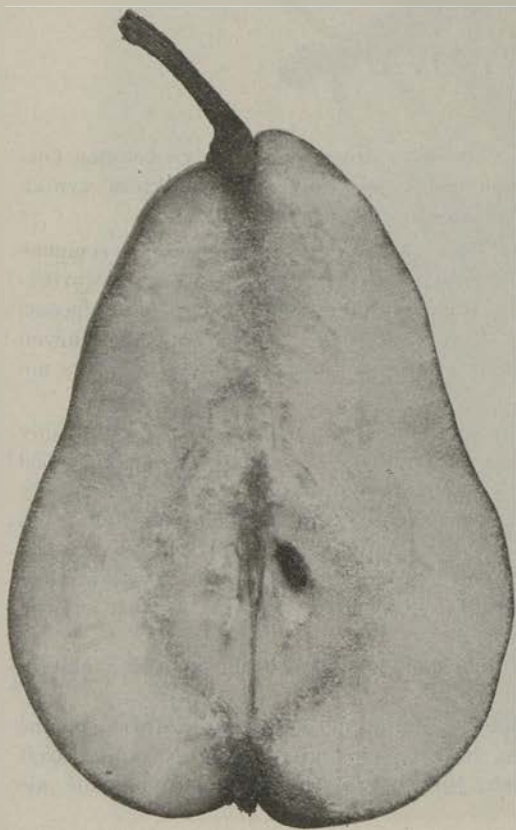
čís. 15.

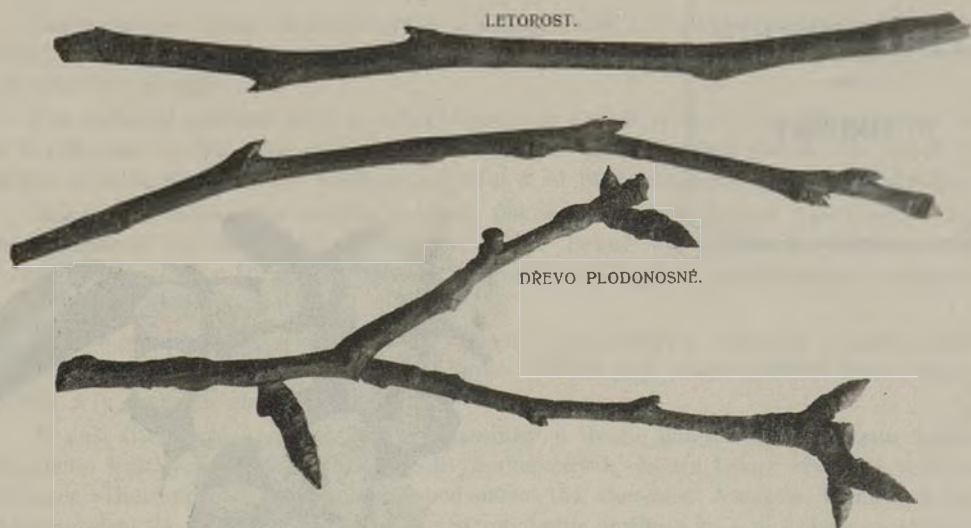

SALISBURY-OVA.

PRINZESSIN MARIANNE.

PRINCESSE MARIANNE.

SALISBURY-OVA.

Výběr dobrých hrušek, které dají se s výborným prospěchem co vysokokmen kdekoliv pěstovati, není veliký a právě z nejlepších těchto jest Salisbury-ova, která vyniká nad jiné všemi dobrými vlastnostmi, jaké se od vysokokmenné hrušky žádají.

Původ její není zcela objasněn, má se však všeobecně za to, že jest to semenáč Van Monsův z prvních let devatenáctého století. Ten jej nizozemské princezně »Marianne« věnoval. Současně šířil ji však sám, snad nedopatřením, nejen pod jménem »Princesse Marianne«, nýbrž také pode jmény Salisbury, Clara a Spence, čemuž zápisky starých německých autorů nasvědčují. Místem považována byla za Boscovu lahvičku a teprve novější doba objasnila různost jich.

K nám byla asi přinesena brzo po svém vzniku, čemuž mohutné a zdravé stromy svědčí a došla mnohostranné obliby. Největšího rozšíření došla snad v Polabí, kdež pod jménem »Malá koruna« (Kleine Kaiserkrone) se velmi obecnou stala. Další příznivé zprávy obdrželi jsme z celé české nížiny, z obvodu opočenského, jičínského, berounského, budějovického, táborského, německobrodského a i v Pošumaví se jí na některých místech daří. Chváli se odevšad její zdravý, plísním nepodléhající, bujný vzrůst a veliká plodnost. Místem dává se jí přednost před Boscovou lahvičkou z toho důvodu, že daří se prospěšně i tam, kde tato již dařiti se nechce.

S každou polohou se spokojuje, roste stejně dobře v místech chráněných i otevřených i ve vyšších polohách.

Ani v půdě sobě nevybírá, roste v každé i méně živné, ano, znám zdravé, plodné stromy ve štěrku s žlutou hlínou promíšeném, ba i v polokrutém jílu. Nesmíme arciť čekati v podobných půdách plodů prvotřídních; jsou vždy drobnější, méně vzhledné, ale přece dobré.

SALISBURY-OVA.
PRINZESSIN MARIANNE — SALISBURY.

Ve školce činí jisté potíže, roste sice velmi bujně, ale tak křivě, že jen s námahou vypěstují se stromky aspoň poněkud rovné; prospěšnější jest, šlechtiti ji na vysokou plaňku neb jiný dobře rostoucí druh. Na místo vysazena rychle roste, vyvíjí pěknou, vysokojehlanovitou korunu, rozvětňuje se velice hojně a houstne velmi, takže se často probíratí musí. Hodí se výborně k osazování silnic, cest, polních a domácích sadů, nelákající zelenavě rzivou barvou k mlsání. Jako polokmen hodí se do sadů domácích neb na stráně. Na gdouli se výborně daří, nejlépe jako volně rostoucí krsky, které velice brzo neobyčejně plodnými se stávají; pravidelně řezané jehlance těžko lze udržeti, také i pro palmy a věncoví méně se hodí, poněvadž udržeti je řezem ve vykázaných mezích zdaří se jen na úkor plodnosti.

Mladé stromky za větších mrazů často zmrazají, zmohutnělé odolávají však dobře veškerým nepohodám.

Plodnost její jest veliká. Stromy vysokokmenné začínají roditi dosti pozdě, potom však rodí stále a velmi hojně. Nejsem-li Boscovy lahvice, jistě urodí se alespoň Salisburky, které prvnější jaksi nahrazují.

Letorosty vyvíjí dlouhé, tenké, křivé, často i zkroucené, pod oky slabě zprohýbané, nahnědlé, ve stínu nahnědle zelenavé a hustě nápadnými, vyvstálými tečkami poseté; oka jsou štíhlá, ostře špičatá, dílem stříbřitě šupinatá, od špičky letorostu málo, ke spodu více odstálá, na patkách poněkud vydutých a jemně žeberkatých (viz obraz).

Mladičké listy jsou zelené, částečně lehce přihnědlé a šedě ochmyřené, takže na jaře rašící strom jest zdánlivě přišedivělý; dospělé jsou tuhé, tmavě lesklé a nesterpně veliké. Na špičkách letorostů sotva 65 mm dlouhé a 40 mm široké, dále ke spodu, pak i listy příplodní bývají až 90 mm dlouhé, 55 mm široké, tvaru vejčitého s kratší špičkou na způsob člunku prohnuté, na okraji nesterpně zoubkované, na řapících 20—25 mm dlouhých, zpravidla bezpalistých. Příplodní listy mají řapíky poněkud delší.

Velikost, tvar a umístění květných pupat znázorňuje obraz na titulní straně listu; z těchto vykvétají v malých chomáčích skoro neúhledné malé květy z úzkých plátků řídce složené ve velkém množství.

Velikost plodu jest podmíněna jakostí půdy a tvarem stromu. K zhotovení průřezu použito bylo plodu z volně rostoucího jehlance, na gdouli šlechtěného, ve váze 230 gr, k obrazu barevnému vzaty plody z plně nesoucího, zdravého a starého vysokokmennu při silnici v krutém jihu rostoucího a šlo jich 8—10 kusů na 1 kg, velikost to as průměrná.

Tvar zůstává až na některé malé odchylky stejný, některé plody jsou ke stopce protáhlejší, jiné ke kalichu spíše baňatější. Povrch bývá zhranatělý, mírně zhrbolený a i stlačený, takže příčný průřez bývá oválový.

Kalich bývá otevřen, z úzkých, křivých listenů složen, v malé hrbolaté jamce, často jen na úzkém temeni plodu umístěný, několika hrbolky obklopen.

Stopka velkých plodů jest kratší a rovnější, menších pak delší, ohnutá a dřevnatá, některá u kořene kroužkovitě zdužnělá, do špičky plodu, někdy opět v malou jamku, jindy jen mezi hrbolky jako vtlačena a mnohdy na stranu přimáčkuta.

Slupka se jen málo leskne, jest velmi jemná, hladká, místem rzí jemně zdrsnělá, se stromu zelenavá, později zelenavě žlutá, celá šedě rzivými, velkými tečkami hojně pokryta a jemnou, do bronzova zbarvenou rzí drobounce, místy pak, zvláště blíže kalicha a stopky, hustě pokryta, takže spodní žlutá barva jen sem tam čistěji proniká; zřídka bývá některý plod na slunci slabě, jako skvrnitě zardělý. Na většině plodů najde se nějaká malá černá, zelenavě vroubená skvrna.

Voní zcela slabě.

Dužniua bývá bílá, do žluta přecházející, velmi jemná, šfávou překypuje a zcela se rozplývá; chuť její výborná, libovonná, kořenitě navinule sladká; ze špatné půdy zůstává jen máslovitá, často i špekovitá a mívá trpkou příchut.

Jaderník obyčejně jest plnoosý, velice jemnou zruinou obklopený a chová v dlouhých, úzkých pouzdrech světlohnědá, plně vyvinutá jádra s malou přílbou.

Česati má se as tak kolem 20. září, někdy i o něco dříve, načež po 6—10 dnech k požitku dospívá; v chladné a dobré místnosti vydrží až 4 neděle.

Celkem podobá se velmi Boscově lahvici, uzrává však o něco dříve, nevydrží tak dlouho, bývá povždy menší, barvy zelenější a pokrývající ji rez není nikdy tak skvělá.

V chuti jest Boscova jemnější, tato však více okořeněna.

Stromy liší se od sebe tím, že tato roste více do výšky, kdežto Boscova se více rozkládá a list její jest větší.

Na špatných půdách zasluhuje přednost před Boscovou, v dobrých naopak.

Hodí se ke všemu, pro stůl i na trh a v nedozrálém stavu dá se výborně dopravovati sebe dále právě tak jako Boscova.

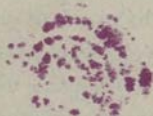
O jejím velikém rozšíření svědčí celá řada vedlejších jmen. V Troji vedena jest pod čís. 376. Salisbury-ova, k čemuž Bláha připsal: Roste až-do pozdního stáří vždy svěže a bujně, tvoří vysokou, jehlancovitou, hustou korunu s tenkými a dlouhými letorosty; roste na gdouli jako na plánce dobře; plodnost počíná později, ale pak po roce vždy hojně; daří se i ve vysokých polohách; žádá hlubší, dobrou půdu; mrazy neb plísni netrpí.

Handbuch der Obstkunde čís. 31. Prinzessin Marianne, se značkou OO! X.

Leroy Dictionnaire de Pom. čís. 776. Poire Princesse Marianne; též tak i Simon Louis.

Ed. Jankowski Sad i ogród owocowy str. 344. Salisbury.

Další vedlejší jména: Bosc's Frühzeitige Flaschenbirne, Spindelförmige Rehbirne, Fridrichsbirne, Calebasse Passe Bosc, Calebasse Marianne, Cal. Princesse Marianne, Calebasse, Clara, Spence, Marianne, False Spreciw, Maria Nouvelle, Paradise d'Automne, Faux Spreciw. Salisbury.

JAN ŘÍHA :

ČESKÉ OVOCE.

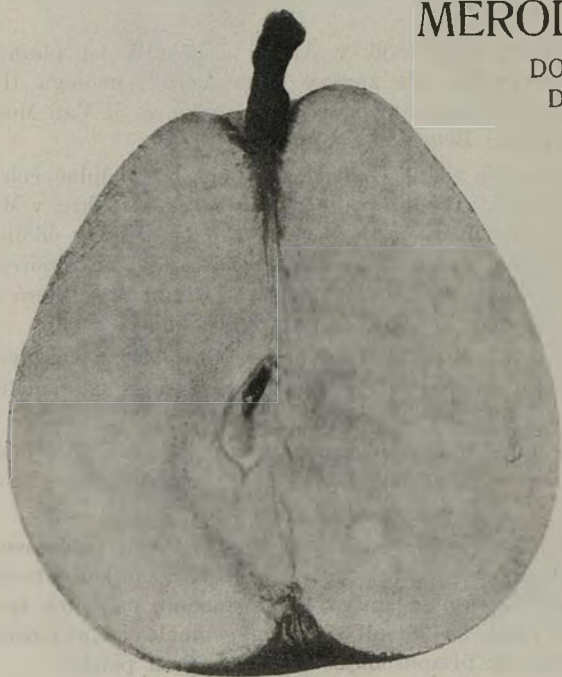
A) HRUŠKY.

čís. 16.

MÉRODOVA MÁSLOVKA.

DOPPELTE PHILIPPSBIRNE.
DOYENNÉ DE MÉRODE.

MÉRODOVA MÁSLOVKA.

Ve výběru hrušek, které s prospěchem v poli a kdekoliv všeobecně se daří, zaujímá »Mérodova« místo jedno z předních, vynikajíc nejen zdravým vzrůstem stromu a jeho plodností, nýbrž také velikostí a krásou plodu. Známa jest od počátku devatenáctého století a má se za to, že vypěstována, neb alespoň rozšířena byla ze školek »de la Fidelité« v Bruselu.

Ve Francii počala se šířit as kolem roku 1836, v Anglii o několik let později. I v Americe jest již hojně rozšířena a byla tam dle zprávy amerického pomologa Hovey-e as roku 1841 přinesena. O jejím pojmenování panuje domněnka, že ji Van Mons pojmenoval dle hraběte z Mérode-Westerloo: Beurré de Mérode.

Kdy a jak k nám uvedena byla, nelze zjistiti. Zdomácněla však u nás úplně, čehož důkaz, že rozšířena jest v celé české nížině, v jižním podhoří Sudet, v poříčí Ohře, v Mezihoří a ve vrších Tepelských, v poříčí Berounky, na Českomoravské vysočině, v údolích pojizerských, ba i v Pošumaví; všude jsou s ní spokojeni. V poříčí Jizerském rozšířena jest hruška, jak velikostí, tvarem, tak i barvou velice jí podobná »Řimbucha«, která se však jen do kuchyně neb ku zpracování hodí, jest jako řepa a k snědku se nehodí.

Vysazovati se může bez obavy všude, v polohách teplých, výše položených a drsnějších; vzhledem k velikosti plodu má se jí dáti místo proti větrům aspoň poněkud chráněné.

Na půdu nečiní zvláštních nároků, nejlépe jí však svědčí dobrá hlínka; v půdě lehké, písčité a suché se jí bez hnojení a zalévání nedaří, rovněž i v půdě mokré a studené. —

Hodí se výborně do polních sadů ať již v tvaru vysokokmene neb polokmene, i podél silnic, kde dozor jest, se hodí. V domácích zahradách lze ji v jakémkoliv tvaru pěstovati, nejlépe přizpůsobuje se však tvarům větším, volně rostoucím, na loubí, špalíry, jehlance na plašce aneb v dobré půdě na gdouli šlechtěné; uměle a pravidelně vedeným, zvláště malým tvarům nerada se přizpůsobuje a činí při řezu potíže.

MERODOVA MÁŠLOVKA.
DOPPELTE PHILIPPSBIRNE — DOYENNÉ DE MÉRODE.

Na gdouli daří se s prospěchem a dlouho vydrží jen v půdě dobré při pečlivém pěstění.

Plísňe neb jiné choroby nebyly do roku 1911 pozorovány, také i proti mrazům jest strom velmi otužilý a jen v nejkřutější zimě se stává, že mladší stromky zmrzájí.

Ve školce roste zdravě, bujně, rychle a pěkně vzhůru. I v sadě roste zprvu velmi bujně, dostavivši se však plodností ve vzrůstu ochabuje, takže strom nikdy veliký nebývá.

Korunu tvoří vysokou, později následkem tíže plodů poněkud rozkleslou.

Polodlouhé, mírně ohnuté, ke konci ochmýřené letorosty bývají pod oky sotva znatelně prohýbané, na způsob kůže žlutavě zahnědlé, ve stínu zelenavé, s roztroušenými, žlutavými, podlouhlými tečkami.

Oka silně vyvinutá, kuželovitá, odstálá, na patkách zcela mírně vydutých, oblých, nanejvýše jen uprostřed sotva znatelně rýhovaných (Viz obraz.).

Mladé lístky stkví se jasnou zelení a jsou vespod lehounce ochmýřené, na řapících červenavých, čímž rašící strom červenavě zeleného vzhledu nabývá.

V dokonalém vývoji bývají listy 82—90 mm dlouhé, 55—63 mm široké, na způsob člunku prohnuté, po okraji drobně pilovité, na řapících 18—25 mm dlouhých s nitovitými, usychajícími palisty.

Ke konci letorostu velikosti listu ubývá, takže poslední sotva 65 mm délky a 53 mm šířky dosahují.

Listy příplodní bývají as délky zprvu uvedeně, užší a na delších řapících.

Z květových, stříbřitě šupinatých, ve velkém množství se vyvinujících poupat vykvétají velké, ze širokých plátků hustě složené vonné květy, ve větších chomáčích. Proti mrazům i deštům jsou velmi otužilé.

Velikost plodu se velice různí a jest tvarem stromu a hodnotou půdy podmíněna. Přiložené obrazy znázorňují velikost a tvar průměrného plodu s vysokokmenu ve váze 200—230 g, za velké úrody bývají menší, s krsku pak, dle péče jemu věnované, daleko větší, nabývajíce jednotlivě 450—500 g váhy.

Tvar se nijak nemění a jest jak u velkých, tak i malých plodů téměř stejný, jen některé bývají ke stopce poněkud štíhlejší, jiné, zvláště veliké, končí širokou, šikmou špičkou. Povrch bývá často nerovný, jako dolíčekovitý aneb drobounce zhrbolený.

Otevřený kalich sestaven jest z uštů úzkých, krátkých, velice řídké seřazených, od spodu zdužnělých, špiček suchých, vztýčených a proti sobě nakloněných, barvy plodu a vězí v miskovité jamce, někdy jako vykroužené, jindy lehounce zhrbolené.

Silná, krátká, zdužnělá stopka barvy zelenavé a rzivé, bývá do špičky plodu jako vtlačena, u větších plodů třetí z hluboké, hrboлатé, šikmé jamky, často hrbolem na stranu přimáčknuta. Stopka plodů menších bývá zduřivá dřevnatá.

Hrubší její slupka málo se leskne, se stromu jest zelenavá, později v plné zralosti jasně, na slunci až do zlatova žlutá, jednotlivě na slunečné straně lehce, jako skvrnitě začervenalá neb aspoň rudě tečkovaná, celá poseta jest hustě nápadnými, pěknými, rzivými tečkami, sem tam, zvláště blíže kalicha a stopky, někdy zcela jemně, jindy hustěji pěkně skořicově porezavělá; některé plody bývají téměř celé drobounkou, jemnou rzí jako potaženy.

Barvou svojí, zvláště pak tečkami, nápadně jest podobna Dielově máslovce, takže ji místem za ranou odrůdu této považují.

Na pohled hrubá, avšak jemná, bílá, do žlutava se měnící dužnina jest hojně šlavinatá, některý rok, neb z některé půdy zcela se rozplývá, jindy bývá jen máslovitá, neb špekovitá a stává se, že některá místa zůstávají tuhá.

I chut bývá rozdílná, někdy velmi dobrá, pikantně navinule sladká, jindy více vodnatá, ničím nevynikající. Německé zprávy posuzují ji o něco lépe.

Drobnou zrninou obklopený dutoosý jaderník chová ve větších pouzdrech malá, hnědá, často nevyvinutá jádra.

Pravou dobu k řezání těžko jest vystihnouti a jest nejlépe již v polovici září — kde se to dá, tedy na krseích — největší plody protrhávati a v chladné místnosti uložit; plody, které se nechají na stromě sežloutnouti, ztrácejí šťávu a nejsou chutné.

K jídlu dospívá koncem září a vytrvá tak as 14 dní, z výše položených sadů až do konce října.

Přes to, že jest pro stůl jen druhé jakosti, zasluhuje pro své veliké přednosti hojného šíření, zvláště z toho důvodu, že se na trhu velmi dobře prodává a svojí hrubší slupkou se k dopravě dobře hodí.

V pomologickém ústavu v Troji vedena jest pod čís. 363 Máslovka Mérodova s Bláhovou poznámkou: Strom roste bujně, tvoří silné a krátké letorosty, koruna široká, vejčitá, ne příliš hustá, patří však mezi nejplodnější druhy, rodí každého roku, ale přece hojnost se střídá; ovoce nejlépe na dvakrát řezati, v době od 20. srpna do 30. září tak, že po prvním probrání ostatní ovoce doroste; není nejprvnější jakosti, ale na trhu velmi hledána a prodává se draze ostatních druhů pod jménem »velká piriplančka«. Poloha nerozhoduje, i severozápadní se pro ni hodí.

Známa česká jména jsou ještě: Filipka, Dílovka raná a »velká letní evergle«.

V literatuře všude se s ní setkáváme:

Naumann »Listy Pomologické« r. 1892. tab. 27.: Másl. Mérodova; »Handbuch der Obstkunde« č. 206.: Doppelte Philippsbirne se značkou **; Leroy Dic. de Pom. č. 432.: Doyenné Boussoch; Thomas str. 266.: Doyenné de Mérode; E. Jankowski »Sad i ogród owocowy« str. 336.: Bera Lionška; Gaucher čís. 33.: Doppelte Philippsbirne.

Další známá synonyma: Beurré de Mérode, Beurré de Mérode-Westerloo, Beurré Boussoch, Beurré de Westerloo, Beurré Magnifique, Double Philippe, Doyenné Boussoch, Nouvelle, Gros-Seigneur, Poire de Mérode, Albertine, Gros-Monseigneur, Nouvelle Boussoch, Bossoch.

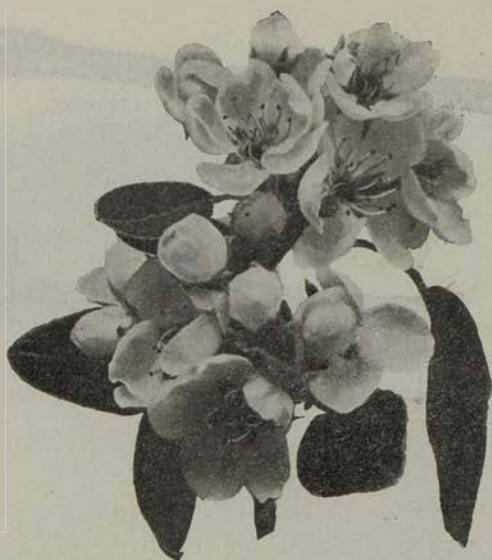

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

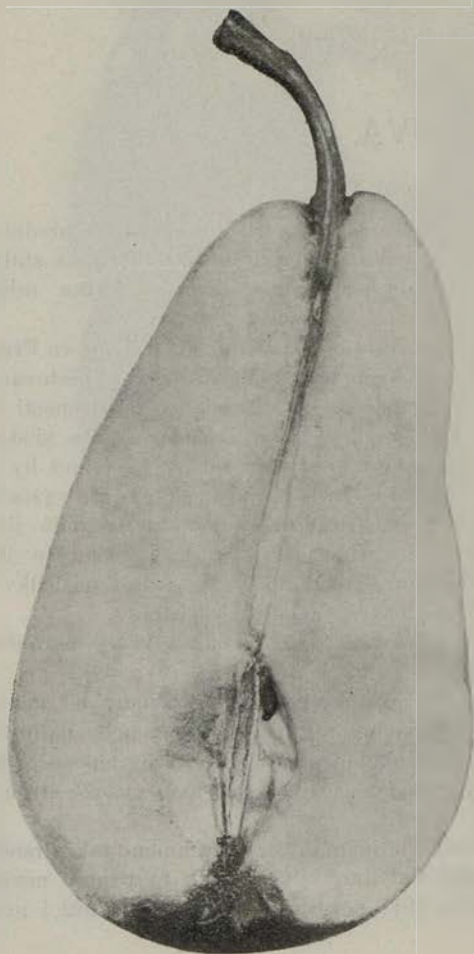
A) HRUŠKY.

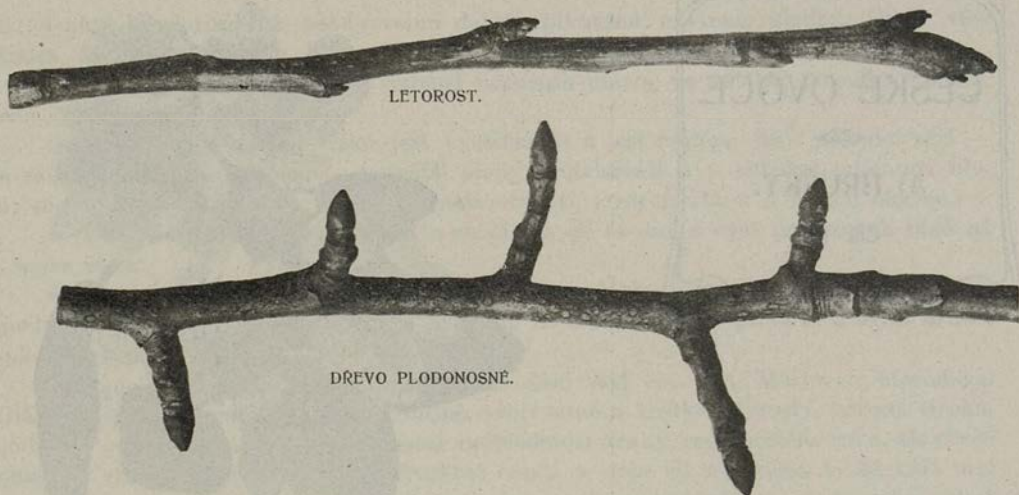
čís. 17.

LE BRUNOVA.

LE BRUN.

LE BRUNOVA.

Ve velké řadě hrušek v první polovině října zrajících zaujímá místo z předních Le Brunova. Nejen že vyniká velikostí, pěkným tvarem, dobrou chutí, nýbrž také stálou plodností a s dobrou zajisté potáže se každý majetník štěpnice, jenž poskytne místa aspoň jedinému stromu.

O jejím původu ví se jen tolik, že byla v zahradě p. Gueniota v Troyes ve Francii z jader Děkanky zimní a Arenbergovy máslovky v roce 1855 zasetých vypěstována. Roku 1862 měla první plody a byla k upomínce na předsedu zahradnické společnosti Le Bruna-Dalbana v Aube »Le Brun« nazvána. Kdy a kdo k nám ji zanesl, nelze zjistiti. Dnes rozšířena jest dle posledního šetření jednotlivě po celých Čechách více, než by se myslelo, a nalézá se zpravidla jako neznámá, výborná hruška na každé ovocné výstavě.

Dle dlouholetých zkušeností lze ji sázeti všude tam, kde půda nepostrádá jisté vlhkosti a hodí-li se k pěstování hrušek vůbec. Suchého písku, šterku a krutého jílu nesnese; v prvním usychají špičky a jest neplodna, v druhém jeví se tytéž následky a mimo to trpívá žloutenkou listu; také studená a mokrá půda jí nesvědčí.

Poloha má se jí vybrati ne-li úplně, tedy aspoň poněkud před větry chráněná z toho důvodu, že dlouhé, těžké plody vítr snadno shazuje.

Z téže příčiny doporučuje se, sázeti ji v jakémkoliv tvaru nízkém, na gdouli šlechtěnou, ať jest to již volně rostoucí neb pravidelně řezaný jehlanec, nebo palmeta; na malé tvary méně již se hodí. Ku pěstování vysokokmennému nelze ji doporučovati, ač nechci zamlčeti, že nalezl jsem v chráněných místech pěkné, zdravé, vysoké stromy, hojně menších plodů přinášející.

Zvláštní jest, že při vzrůstu jinak zdravém, bujném, bývá kůra kmene tak zdrsnělá a rozpraskaná, jako by jakousi chorobou trpěla; dalšímu vývoji však to pranic nevaří a po letech se úkaz ztrácí. Plíseň na ní do roku 1911 pozorována nebyla, rovněž i proti mrazům jest otužilá.

LE BRUNOVA.
LE BRUN.

Plodnost počíná později oproti druhům jiným, pak bývá hojná, nikdy přespřílišná, však stejnoměrně: jednou bohatá, po druhé chudší, sotva kdy však úplně vynechá. Na gdonli začíná plodnost dříve.

Daří se na gdonli tak dobře jako na pláňce, a tvoří slušné, široké jehlance. V mládí roste velmi bujně a zdravě, pěkně vzhůru a neochabuje ani později.

Dlouhé, silné letorosty bývají pod oky zcela mírně prohýbané, žlutavě zelenavě nahnědlé, na sluneční straně o něco tmavší a silnými, kulatými i čárkovitými tečkami hojně poseté.

Silně vyvinutá, ostře špičatá oka bývají od spodu letorostu méně, ke konci více a více odstálá, na patkách lehce vyduťtých a silněji žebérkatých. (Viz obraz.)

Jasně zelené rašící lístky mívají okraj jemně ochmýřený a bývají úplna vyvinutý, 70—85 mm dlouhé, 45—55 mm široké, tvaru vejčitého a krátce špičaté, na způsobilou člunku prohnuté, po kraji stejnoměrně zoubkované, na řapících dlouhých, dlouhými, úzkými palisty opatřených; ke konci letorostu bývají menší, příplodní pak as dříve uvedené velikosti, ba o něco delší, s protáhlou špičkou a na delších řapících.

Z krátkých, baňatých, květových poupat vykvétají veliké, z okrouhlých, navzájem se dotýkajících, ze spod naružovělých plátků složené květy, které lehčí mrazy zcela dobře snášejí.

Velikost dospělých plodů bývá velice nestejná; se stromu vysokého neb ze sušší půdy bývají sotva 80 mm dlouhé, 50 mm široké, vážíce 90—120 g; ze zákrsku bývají 120—140 mm dlouhé, 70—80 mm široké a váží po 220—340 g; najdou se však jednotlivě až 450 g těžké plody, hlavně s věncoví.

Tvar zůstává až na některé vzácnější odchylky povždy stejný, ke stopce bývají většinou po jedné straně lehce prohnuté, po druhé rovné, neb vyduťté, vždy ploše a nenápadně zhrbolené, ke kalichu bývají některé baňatější, vždy však s temenem šikmým a často tak úzkým, že plod na něm státi nemůže; ke stopce končí se ufatou, širší, šikmou špičkou.

Pootevřený kalich složený z krátkých, zelenavých listenů, špiček suchých, proti sobě skloněných, vězí v malé, těsné, hrboлатé jamce.

Olmutá, dřevnatá, as 30 mm dlouhá stopka bývá jak ku plodu, tak i ke konci silnější, hnědá a do malé, úzké jamky vtačena a někdy jamku převyšujícím hrbolem na stranu přimáčknuta; po jedné straně táhne se velmi často od stopky po celé délce plodu zcela mělká rýha.

Slupka se leskne, jest hladká a jaksi doličkovatá, se stromu zcela sivě zelená a na sluneční straně zřídka kdy lehce zarudlá; později poněkud světle sežloutne, avšak přece sem tam, zvláště ve stínu, lehce zeleně prokvétá; jemné, světle rzivé tečky pokrývají hustě celý plod a vynikají zvláště na straně sluneční; blíže kalicha a stopky bývá jemnou, drobnou rzí lehce pokryta, mimo to najde se sem tam drobná, jako rozstříknutá, někdy také i souvislejší rezavina.

Celý plod voní slabě, po rozkrojení silněji.

Bílá, dle poměrů někdy žlutavě bílá dužnina jest zcela jemná, šťávu téměř přetéká, úplně se rozplývá a vyniká velmi dobrou, sladkou, pikantně navinnlou a libě okoušenou chutí.

Jaderník velice jemnou zrninou obklopený, s osou dutou a jaksi zmoučnatělou, chová v dlouhých, úzkých, však prostranných pouzdrech dílem špatně, dílem dobře vyvinutá, dlouze zašpičatělá, temně hnědá jádra.

Uzrává dle počasí od prvních dnů října do 15. října, a vydrží v chladné místnosti až do konce října, ano až do 10. listopadu. (R. 1911 zralý téměř o 14 dní dříve.)

Ač zraje právě v době, kdy výběr hrušek jest největší, stává se pro stůl vždy hledanější, nejen že jest velmi chutná, ale jest mu i velikou okrasou; na trhu dochází rychlého odbytu a za zelena trhána, dobře zabalena, snáší i sebe delší dopravu.

V pomologickém ústavu v Troji vedena jest pod čís. 288 »Le Brunova« s Bláhouvou poznámkou: Strom roste jak na pláni, tak i na gdonli velmi bujně, letorosty silné a tupé, koruna široce pyramidální, úrodnost na pláněti pozdější, ale pak vždy po roce velmi hojná, ovoce veliké, krásné a výtečné jakosti, zraje od 10. do 20. října. Poloha následkem válcovitého ovoce má býti chráněná, půda hluboká a teplá. Nezmrzá a plísni netrpí.

Pozoruhodno jest, že autoři různých spisů tak málo si jí až posud všímali a našli jsme ji jen v těchto dílech:

Naumann »Listy Pomologické« roč. 1893. tab. 43. Le Brunova;

Handbuch der Obstkunde čís. 866. Le Brun se značkou **;

Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 307. Le Brun I. jakost;

Thomas str. 98. Le Brun, Beurré Le Brun, Lebrun;

Gaucher čís. 52. Le Brun.

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

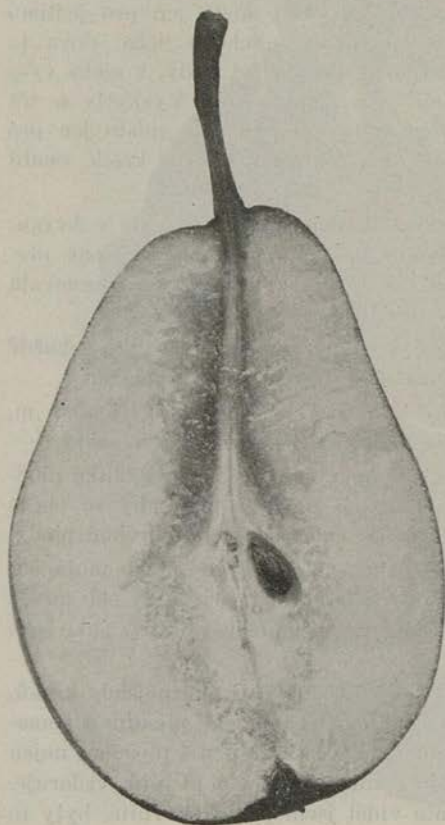
čís. 18.

AVRANŠSKÁ.

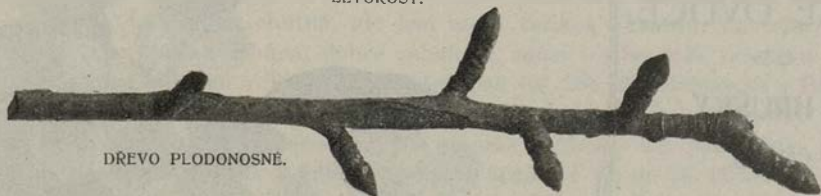
GUTE LOUISE VON AVRANCHES.

BONNE LOUISE D'AVRANCHES.

LETOROST.

DŘEVO PLODONOSNÉ.

AVRANŠSKÁ.

Není snad mezi dobrými stolními hruškami jiné, která by tak neobyčejnou plodností, krásou a chutí nad jiné vynikala. Škoda jen, že zraje právě v době, kdy zraje najednou mnoho odrůd hrušek dobrých, čímž na ceně velice ztrácí. Však i přes tuto vadu těší se všeobecné oblíbě, ano, ozvaly se již i hlasy, by ten, kdo místo jen pro jedinou hrušku má, vsadil sobě »Avranšskou«. Tím arcíť řečeno příliš mnoho a nelze slova ta odůvodniti, neboť má sice mnoho vynikajících vlastností, ale má též vady, z nichž výše uvedená a že krátký jen čas v dozrálém stavu vydrží, jsou z největších. Vyskytly se též hlasy protivné, opravující výrok uvedený v ten rozum, by ten, kdo má místo jen pro jednu vysokokmennou hrušku, sázel »Boscovu« a ten, kdo může míti jediný krsek, vsadil Avranšskou.

Známa jest dávno, neboť byla kol roku 1788 ve školkách p. Longuevala v Avranches z jádra vypěstována. Původně zvána byla Bonne de Longueval, později pak překřtěna Le Berriaysem v krásném jeho díle »Traité des Jardins« dle choti p. Longuevala »Louise Bonne«, k čemuž přívlastek d'Avranches přidán byl.

U nás došla již velikého rozšíření a najdeme ji v každém lepším sadě, na každé sebe menší ovocné výstavce ve velikosti často netušené a v překrásném zbarvení.

Poloha nerozhoduje příliš a roste v chráněných místech ještě ve výši 800 m, ovšem uzrává tam teprve koncem října, ano i v listopadu, ale tím cennější se stává.

Sázeti může se do každé lepší půdy, nikterak si nevybírám, ač při její veliké plodnosti mělo by se vždy hleděti, by obdržela půdu živnou, ne suchou, aneb aby se občas vydatným pohnojením ve vzrůstu podporovala. V suché půdě rodí velmi drobné plody.

Místo hodí se jí každé, podél silnic, polní i domácí sad tak dobře, jako malá domácí zahrada. Tvar stromu svědčí jí jakýkoliv, vysoký, polovysoký, přirozený neb uměle vedený krsek ve tvaru jakémkoli a hodí se stejně dobře pro nejmenší tvary jako pro největší.

Na gdouli roste výborně a zdravě. Kdo však chce se dočkati statnějších krsků, učiní lépe, sází-li jehlance neb palmety na plánce šlechtěné. O tom, jak plísním a nemocem odolává, mínění se rozcházejí; jedni nechtí o ní ani slyšeti, že příliš plísněmi nejen listů, nýbrž i plody trpí — druzí naopak tvrdí, že jest úplně otužilá a plísním vzdoruje. Ze zkušenosti mohu říci, že teprve jen asi dvakráte viděl jsem plody skvrnité, byly to

AVRANŠSKÁ.

GUTE LOUISE VON AVRANCHES — BONNE LOUISE D'AVRANCHES.

však plody se stromů stářími již churavých. Až teprve v roce 1910., kdy veškeré hrušky plísňemi trpěly, trpěla i tato stejnoměrně s nimi.

Plodnost její jest příslovečna a těžko dal by se jiný druh v příčině té k ní přirovnati. Začíná záhy, obyčejně již ve školce a není nic zvláštního, že dvouleté stromky na gdouli šlechtěné již rodí. Zřídka kdy se stane, že by některý rok plodů vůbec neměla.

Strom roste v mládí bujně, pěkně do výšky, tvoří vysokou jehlaneovitou korunu, brzo však ve vzrůstu ochabuje a nasazuje množství plodonosného dřeva; zůstává poměrně malý.

Letorosty svými liší se velice od druhů jiných (viz obraz); bývají dlouhé, téměř rovné, stejnoměrně silné, oblé, neznatelně pod oky prohýbané, fialově nahnědlé, ve stínu nahnědle zelenavé a bělavými, okrouhlými tečkami dosti hojně poseté.

Oka jsou od spodu hustě rozdělena, malá a jen špičkou odstálá, ke konci letorostu bývají větší, krátce kuželovitá a více odstálá, na patkách úplně krátce vydutých a zcela mírně žeberkatých; na špičce letorostu bývají některá velmi silně vyvinutá a jednotlivě, zvláště na gdouli, v květná poupata změněna.

Listy na jaře rašící bývají nahnědle jasně zelené a na okraji slabě ochmýřené, později tmavě zelené, 80—90 mm dlouhé, 54—56 mm široké, oválové neb vejčité, se špičkou buď zcela krátkou, někdy i více protaženou, po délce srpkovitě, na šíř na způsob člunku prohnuté, na okraji nestejně pilovitě, na řapících 25—40 mm dlouhých, dílem nitovitými, dílem kopinatými, dlouhými palisty opatřených. Ke konci letorostu bývají listy vždy menší, příplodní o něco větší, na řapících až 55 mm dlouhých.

Květy vykvétají ve větších chomáčích z krátkých, baňatých, ve velkém množství se vyvinujících poupat (viz obraz), bývají prostředně velké, z úzce okrouhlých, navzájem se nedotýkajících plátků složené; lehké mrazíky i deště dobře snášejí.

Plody s vysokokmenem bývají 80—95 mm dlouhé, 57—65 mm široké, ve váze 130 až 180 g; se zákrsků až 115 mm dlouhé, 80 mm široké, ve váze až 250 g. Tvaru jsou stejného, jak obrazem přesně znázorněno, jen zřídka kdy patrné odchylky se vyskytují. Povrch velkých plodů bývá někdy jemně zhrbolen, aniž to však bylo na újmu tvaru, většina jich jest pěkně stejnoměrná. Na stromě pevně drží.

Kalich z dlouhých a rohovitých listenů sestavený jest otevřen a vězí v poměrně velké, mělké a miskovité jamce.

Stopka zdánlivě do špičky plodu vtlačena bývá dřevnatá, 20—30 mm dlouhá, silná, některá ke konci zdužnělá, zelenavá a hnědá, rovná, někdy lehce na stranu přimáčkuta. —

Slupka jest hladká a lesklá, se stromu bývá světle zelená a na sluneční straně rudá; později jasně žlutá a na slunci buď jako by červeně natečkováná, po většině však krásně temně červená, dílem i žilhaná. Nápadné, ve stínu zelenavé neb zelenavě rzivé, na sluneční straně zahnědlé a červeně vroubené tečky pokrývají hojně celý plod; místy najde se i rezavá skvrna a blíže stopky i kalicha bývá někdy roztroušena drobná a jemná rez. V pravé zralosti bývá opravdu nádherně zbarvena. Plody ze stínu bývají úplně žluté a zeleně prokvétalé. Vůně zralých plodů jest jemná, nevyniká však.

Dužnina bývá zažloutle bělavá, jemná, šťávou přetéká, zcela se rozplývá a vyznačuje se líbeznou, jemně kořenitě navinnlou, sladkou, výbornou chutí, s pikantní, slabě natrpklou příchutí.

Jaderník bývá malý, velmi jemnou zrninou obklopený, úzce dutoosý a chová v těsných ponzdrech poměrně velká, černá, ke špičce hnědá, často i bělavá jádra s malou přílbu.

Uzrává od začátku do polou října, někdy dříve, někdy později, dle počasí; zralá vydrží jen několik dnů a svoji výbornou chuť rychle ztrácí.

Trhati se má poslední dny v září, k dalekému zasilání již v polou září, ale nenabývá pak jemné chuti.

Jest to stolní hruška prvé třídy a dá se v domácnosti všemožným způsobem zužítkovati.

Na trhu byla by velice hledanou, kdyby v pravé zralosti a nepomačkána se nabízela. Stala by se též okrasou trhu a soutěžila by hravě se všemi současně zrajícími, ale tak, jak se dnes na trh přináší, nevzbuzuje chuti ke koupi.

Není snad ovocnického spisu, do něhož by pojata nebyla. V seznamu pomologického ústavu v Troji zapsána jest pod čís. 294. Avranoheská a Bláha připsal: Strom roste vždy bujně, letorosty dlouhé a silné, koruna přímá a ne příliš široká. Úrodnost dostavuje se záhy, někdy později, pak ale stálá. Polohu snese otevřenou. Pro tvary na gdouli šlechtěná jest velmi dobrá a přináší ovoce velmi velké a krásně zbarvené. Plísni neb mrazy netrpí. Zemská pomologická zahrada obdržela ji v roce 1864. od Doc. Reitziga.

Moravské ovoce čís. 53. Hruška Avranžská — Dobrá Louisa.

Handbuch der Obstkunde čís. 383. Gute Louise von Avranches se značkou **.

Dochstuhl čís. 731. taktéž. Gaucher's Pomologie čís. 42. taktéž.

Leroy Dictionnaire čís. 291. Bonne Louise d'Avranches.

Ed. Jankowski: Sad i ogród owocowy str. 338. Dobra Ludwika.

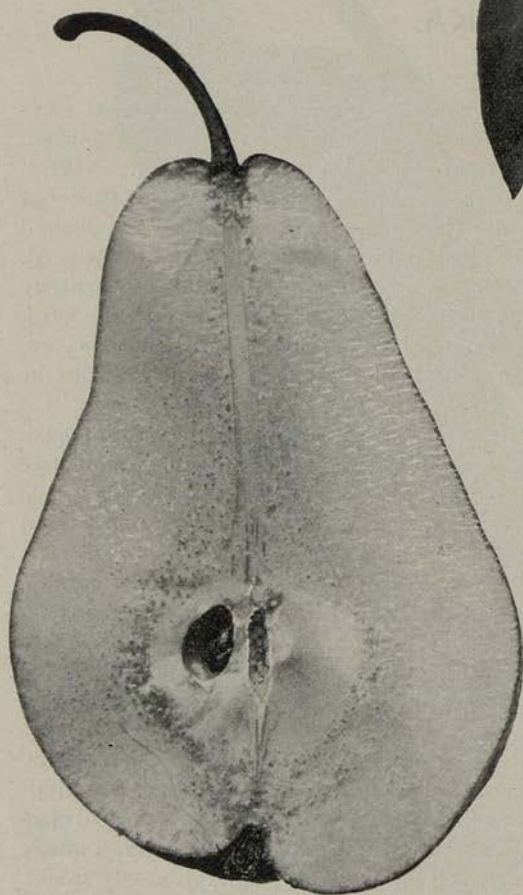
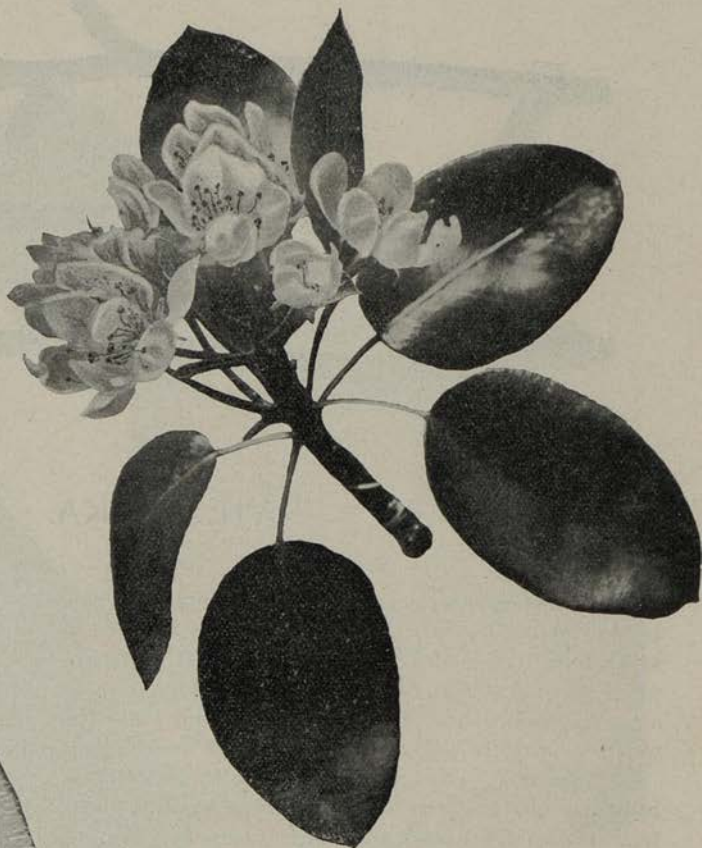
Další známá synonyma: Bergamot d'Avranches, Beurré d'Arandoré, Bonne Louise d'Arandoré, Poire de Jersey, Louise Bonne d'Avranches, Louise Bonne de Jersey, William IV., Bonne de Longueval, Bonne Louise, Bonne d'Avranches, Beurré d'Avranches, Poire de Louise, Louise de Jersey, Louise d'Avranches, Louise Bonne, Prinz von Württemberg.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

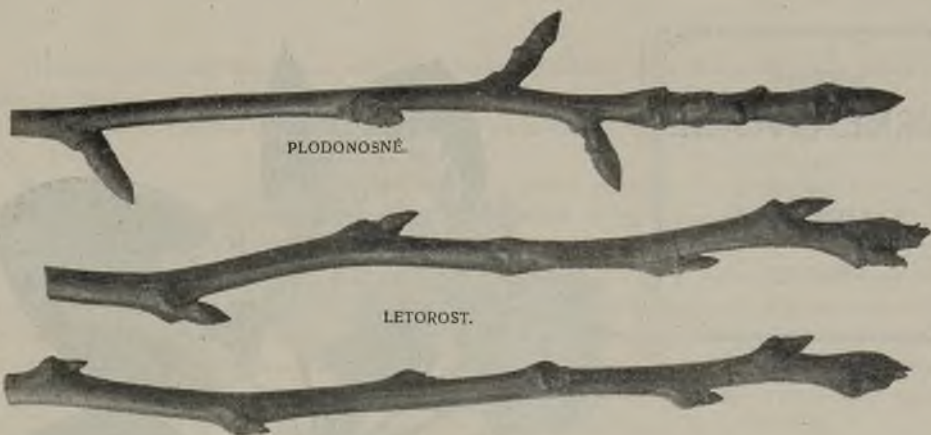
A) HRUŠKY.

ČÍSLO 19.

VIENNSKÁ.

TRIUMPH VON VIENNE — TRIOMPHE
DE VIENNE.

VIENNSKÁ.

Kolem 20. září dozrává dosud málo známá hruška, která nejen svojí velikostí a výbornou chutí, nýbrž i plodností každému se hned zamlouvá. Jest to hruška Viennská, která byla k nám dovezena z Francie. O jejím původu zprávy se rozcházejí. Někteří praví, že našel ji p. Morel v městečku Vienne, jiní tvrdí, že vypěstoval ji Cl. Blanchet a předal ji Morelovi, majetníku školek ve Vaise-Lyonu, který ji v roce 1874 v obchod uvedl. V roce 1879 předložena byla pomologickému kongressu, který její šíření doporučil.

Sám získal jsem rouby ze školek Rosenthalových ve Vídni v roce 1883; našlechtěny byly na mladý statný strom, který v brzkou plodití počal, tak že mohl býti celý košík těchto krásných hrušek na říšské ovocnické výstavě ve Vídni, v roce 1888 odbývané, vystaven. Každý, kdo ji viděl, chtěl ji hned mít, takže v krátkosti dosti se rozšířila, ač ne tak, jak by toho vsuktu zaslouhovala.

Půda jest ji každá vhod, nevybírám sobě a daří se i v půdě písčité, arcit' čím tato lepší, tím bývají plody větší. Za to místo nutno jí vykázati před větry chráněné, by veliké plody skláceny nebyly. Zda může se i pro vyšší polohy doporučiti, nelze v přítomné době říci, schází do dnes více zkušeností. Jinak hodí se každému, kdo ji může dáti místo buď v domáci, neb jinak chráněné zahradě.

K pěstování na stromech vysokých hodí se jen na místech úplně před větry chráněných. Lépe pěstovati ji ve tvaru volně rostoucího i pravidelnému řezu podrobeného jehlance a na špalírech, na nichž vyvinují se plody netušené velikosti. K účelům těmto a i na věncovi má se použití stromků jen na pláňkách šlechtěných, poněvadž na gdouli daří se s prospěchem jen v půdě nejlepší. Za obyčejných poměrů roste sice i na gdouli, jakmile však plodití začne, přestává růsti a napomáhá-li se jí vydatným hnojením, brzo hyne. Plodnost, třeba i na pláňkách šlechtěných stromků, začíná velice brzo, jest hojná, pravidelná, často až příliš hojná, takže plody protrhati nutno. Následkem hojné plodnosti nenabývá strom nikdy větších rozměrů, což činí jej zvláště způsobilým pro malé zahrádky; jest vždy úplně zdravý, veškerých plisní prostý, leč v kruté zimě zmrzájí mladé stromky ve školce; starší stromy mrazem už netrpí, výjimkou jen přimrzají někdy špičky letorostů.

V mládí roste velmi bujně, pěkně vzhůru a tvoří beze vši pomoci úměrné jehlance, koruna vysokých stromů bývá malá, pěkně do výše, větve však bývají pod tíhou plodů rozkleslé.

VIENSKÁ.
TRIUMPH VON VIENNE — TRIOMPHE DE VIENNE.

Letorosty narůstají v mládí dlouhé a silné, později kratší a slabší, vždy však poměrně dosti silné, často květním poupětem ukončené; pod oky bývají zprohýbané, na způsob kůže hnědě žluté, ve stínu zůstávají zelenavé, celé jsou drobnými, vyvstálými, rzivými tečkami řídce a nenápadně poseté.

Od spodu letorostu více odstálá, malá, čím dále ke konci větví oka jsou dlouhá, štíhlá a méně odstálá, se špičkou k letorostu přilnutou; jsou na patkách vysoko vydutých tak, že někdy hořejší oka až objímají se žebérkem uprostřed, které se hluboko táhne a často letorost lehce hranatí; některý rok mění se oka větším dílem v květní poupata. (Viz obraz.)

Na jaře raší lístečky zelenými a částečně přihnědlými, které v úplném vývoji bývají as 95 mm dlouhé a 67 mm široké, na mladých stromech o něco větší, většinou bývají vejčité se širokou, krátkou špičkou, některé jsou okrouhlejší, jednotlivě také široce eliptické a na obě strany stejně zakončené, hořejší bývají menší, všechny jsou na dél i na příč lehounce prohnuté, silné, tmavě zelené, lesklé a mají okraj dílem jemně ostře, dílem hruběji pilovitý na řapících as 50 mm dlouhých, s krátkými, úzkými palisty. Příplodní bývají o něco menší, však na delších řapících.

Květní poupata, jichž se veliké množství vyvíjí, jsou poměrně malá, špičatě vejčitá, hnědě, dílem i stříbřitě šupinatá, z nich vykvétají velké, sličné, z vejčitých plátků řídce složené květy v menších chomáčích.

Průměrnou velikost a převládající tvar plodů znázorňuje barevný obraz, k jehož zhotovení sloužily plody s volně rostoucího krsku vzaté ve váze 250—280 kg. S vysokých stromů bývají o něco menší, se špaliru a také i s jiných krsků při velmi dobré kultuře nabývají 350—400, ba až i 500 g váhy. (Viz obraz.)

Tvarem liší se jen tolik od sebe, že některé plody jsou štihlejší, ke stopce pěkně prohnuté a protáhlejší a mají téměř užší, jiné jsou baňatější a zdánlivě kratší, s temenem širším a šikmým, vesměs bývají však drobně a ploše zhrboleny a někdy k temeni zhranatělé.

Otevřený kalich, z ústů zcela krátkých, polorohovitých a vztyčených řídce složený, jest barvy plodu; špičky ústů bývají suché a převíslé aneb zcela scházejí a vězí dle tvaru temene v jamce užší neb širší, mělké a ploše zhrbolené.

Poměrně slabá stopka bývá dřevnatá, zakřivená, zelená, dílem skořicově žlutá a bývá do širší špičky plodu v malou jamku vtažena, plody štihleji zakončené mívají stopku poněkud se strany vtaženou a hrbolem na stranu přimáčkutou.

Jemná slupka málo se leskne, jest hladká, v době zrání až kluzká, zelenavě žlutavá, na slunečné straně o něco žlutší, zřídka kdy lehounce na malém místě zarudlá, ve stínu zelenější a celá hrubšími, bledě rzivými tečkami hustě posetá; některé plody bývají úplně rzi prosté, jiné jsou sem tam drobounkou jemnou rzí potroušeny i také jako rzivým závojem zcela pokryty, tak že spodní barva jen sem tam prokmitá; obkalisí bývá vždy hruběji poporazělé.

Dozrálé plody silně a velmi libě voní.

Bělavá, pod slupkou do žlutavá se měnící dužnina zdá se zrnitou, jest však jemná, plna šťávy, některý rok úplně se rozplývá, jindy zůstává jen máslovitá, chuť její výborná, kořenitě libě sladká.

Poměrně velký, hrubší zrninou obklopený jaderník má osu dutou, tak jakoby moučnatě vyloženou; pouzdra krátká, prostranná, v nichž nalézají se plně vyvinutá, krátká, baňatá, tmavě hnědá jádra,

Čče se as v polou září, načež as po týdně k jídlu dospívá, zraje pak dosti rychle as do desátého října. V ten čas jest z nejlepších stolních hrušek a může býti náhradou za „Williamku“ tam, kde tato špatně se daří.

Na trhu málokdy ji najdeme, není jí ještě tolik, aby se s ní obchodovalo, ač hodila by se k tomu, dříve zčesána, výborně.

Bláha o ní píše: Vzácný to druh, vynikající jak úrodností tak i lahodností. Poskytuje ovoce již v mládí, na stromě jakémkoliv. Jedinou vadou její jest, že dozrává hromadně a záhy hniličí. Strom jest tupého vzrůstu a plísni netrpí.

V zahradách zemského pomologického ústavu obsažena jest pod jménem „Vídeňská“ čís. 432. Popis a obraz nalezneme v Listech Pomologických v roce 1893 strana 129. „Hruška Vídeňská“, Pomologische Monatshefte 1895 strana 1, a Lucas, Die wertvollsten Tafelbirnen č. 19. Triumph von Vienne, — Triomphe de Vienne, E. Jankowski, Sad i ogród owocowy strana 345. Wiennénska, Triumph Vienny.

Jiná synonyma nejsou známa.

Sem tam známa jest odrůda s plody i listy pruhovanými, jest však posud vzácna.

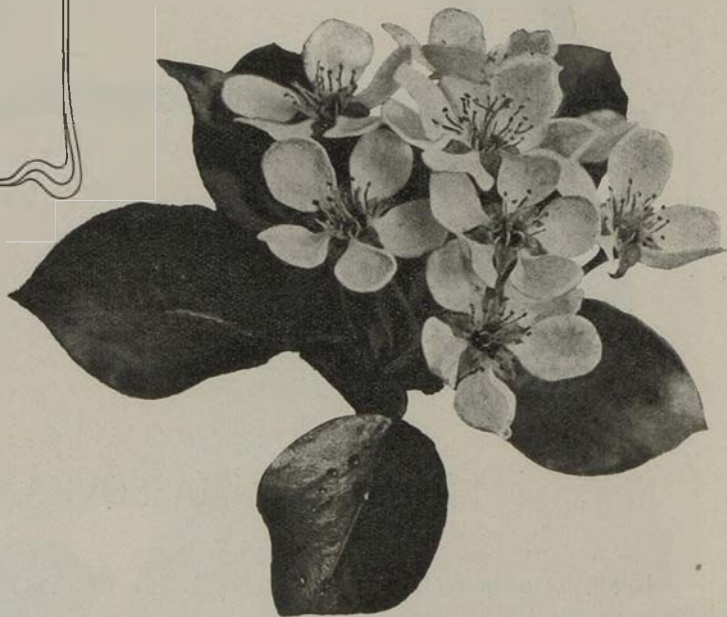
JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

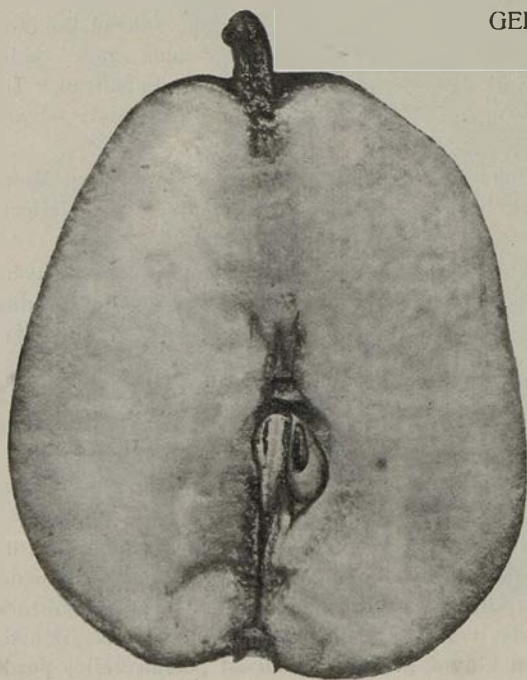
čís. 20.

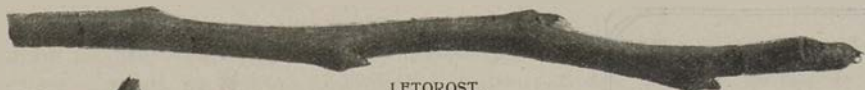

HARDYHO MÁŠLOVKA.

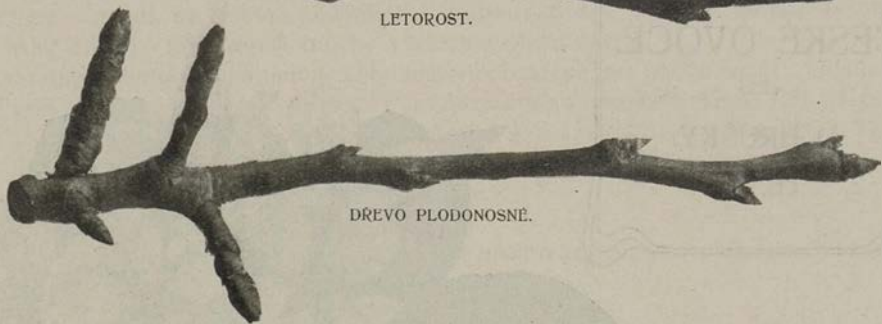
GELLERTS BUTTERBIRNE.

BEURRÉ HARDY.

LETOROST.

DREVO PLODONOSNÉ.

HARDYHO MÁSLOVKA.

Kdyby se měla zvoliti jediná nejlepší, as tak 10.—15. října zrající hruška, jistě obdržela by tato, jež nezárí sice vnější krásou, ale za to vyniká lahodnou, skvostnou chutí, plné vzácné aromy, hlasů nejvíce, takže ji i špičaté jazýčky považují za nejlepší z hrušek v době té zrajících. Stromy plody obalené skýtají nádherný pohled.

Rozšířena byla z Francie, kdež mělo se dříve za to, že jest ze semenáčů Van Monsových; později teprve zjistilo se, že byla as v roce 1830 majetníkem zahrad Bonetem v Boulogne-sur-Mer, velikým milovníkem zahradnictví buď někde nalezena aneb z jádra vypěstována; jméno obdržela na památku M. Hardy-ho, tehdejšího ředitele zahrad v Luxemburgu, načež byla ze školek Jaminových v Bourg la Reine na všechny strany rozšířena.

Německý pomolog Oberdieck o ní opět píše, že obdržel v roce 1838 od Van Monse mezi mnoha jinými nepojmenovanými hruškami i tuto a pojmenoval ji »Gellert's Butterbirne.« —

Záznam, kdy as u nás zavedena byla a šířiti se počala, nelze nikde nalézt, avšak její nádherný, úplně zdravý vzrůst a výborná chuť přispěla as nemálo k tomu, že dnes rozšířena jest po všech obvodech vlasti naší, jak tomu zevšad zaslané, chvály plné zprávy nasvědčují.

Volba tedy nezpůsobí starostí: daří se všude tam, kde hruška vůbec růsti může i v půdě sušší a chudší. Tím není arcíř řečeno, že by se právě na taková místa sázeti měla, naopak, čím lepší, živnější půda, tím větší a skvostnější plody; avšak vzhledem k velikým, často až velmi velikým plodům má se pro ni voliti místo aspoň poněkud před větry chráněné, třeba i vysoko položené.

Tvar stromů můžeme voliti jakýkoliv; vysokokmenů lze upotřebiti do polních i domácích sadů, podél silnic, vůbec všude tam, kde vysokokmen se hodí; volně rostoucí neb pravidelnému řezu podrobené jehlance a palmety v každé domácí neb hrazené zahradě, v níž nemá nikdy chyběti. Na malé palmety, věncové jakéhokoliv tvaru méně se již hodí: roste příliš bujně, řezu skýtá dosti obtíží a hlavně proto, že plodnost počíná velice pozdě.

HARDYHO MÁŠLOVKA.
GELLERTS BUTTERBIRNE — BEURRÉ HARDY.

Na gdouli roste výborně, stejně bujně jako na plánce a mělo by se k vytváření jehlanců, palmet a jakýchkoliv uměle vedených tvarů jen na gdouli šlechtěných stromků používat.

Jediná její vada jest, že plodnost ustává, když se stromy jaksi vyvinuly, tedy o 4—5 let později, třeba i na gdouli šlechtěna byla, proti druhům jiným; jakmile však jednou plodnost započne, rodí pak každoročně, nikdy přespříliš, někdy málo, druhým rokem hojněji.

Ve školce roste velice bujně, kolmo vzhůru a předstihuje ostatní; tvoří krásné rovné kmeny, takže se jí sem tam i k mezišlechtění druhů jiných používá; později na stálé místo vysazena vyvíjí velikou, jehlancovitou, skvostněolistnou korunu; větve, které se později pod tíhou plodu rády sklánějí, bývají obaleny krátkým, plodonosným dřevem. Celkem upomíná svým vzrůstem velice na Šedou máslovku podzimní, která trpíc velice plísňemi vymírá; tato ji má aspoň částečně nahraditi. Zůstává povzly veškerých plísňů prostá a čista, nezmrzá také tak snadno jako druhy jiné, také květy nejsou vůči mrazům tak choulostivý, jako druhů jiných; plody pak drží pevně na stromě.

Dlouhé, silné letorosty se pod oky lehounce prohýbají, jsou zelenavě žlutohnědé, na slunci hnědé neb červenavě hnědé, špinavě bělavými tečkami řídce a zcela nenápadně poseté a celé jemně šedě ochmýřené.

Silně vyvinutá, kuželovitá oka jsou ostře zakončena, ke konci letorostu méně, dolů víc a více odstálá, hnědě, částečně i stříbřitě šupinatá, na patkách silněji vydutých, sotva zřetelně žebérkatých; střední žebérko táhne se hluboko dolů; při bujném vzrůstu mění se spodní oka ve špičky plodonosné (viz obraz).

Rašící strom má vzhled přišedivělý tím, že zelené mladičké lístky jsou ze spoda šedě ochmýřeny.

Různě veliké, nápadné, lesklé a tmavě zelené listy bývají po délce srpkovitě, napříč na způsob člunku mírně prohnuté, ke konci letorostu malé, as 70 mm dlouhé, 40 mm široké, eliptické, spodní až 85 mm dlouhé, 53 mm široké, téměř vejčité s dlouhou špičkou, kraj mají mělce a nepravidelně zoubkovaný, jsou na řapících 22—30 mm dlouhých, s uzounkými, zoubkovanými palisty. Příplodní bývají ještě větší, kratší, méně zoubkované a na delších řapících.

Na plodonosném dřevě vyvíjí se hojnost poměrně malých, kratších, hnědě šupinatých květových poupat s roztrápenou špičkou, z nichž vykvétají celkem neúhledné, as 35 mm široké, z menších plátků řídce složené květy ve větších chomáčcích (viz obraz).

Velikost plodů bývá velmi nestejna. Barevný obraz znázorňuje velikost i tvar pěkně vyvinutých plodů s vysokokmene a volně rostoucího krsku ve váze 180—230 g, při větší úrodě bývají o něco menší, naproti tomu klidíme s krsku plody as tak veliké a i větší, 250—320 g těžké, jaké ke zhotovení černého obrazu sloužily.

Tvar, jak jej obrazy znázorňují, převládá, vyskytují se však plody, zvláště menší, které jsou spíše delší, v bocích útlejší a ke stopce spíše protáhlé. Povrch bývá pěkně pravidelný a zřídka sem tam velice mírně zhrbolený.

Otevřený kalich složen jest z ústí jako plod zbarvených, vespod vzájemně se dotýkajících, širokých, náhle zúžených, vztýčených, pak hvězdovitě rozložených, se špičkami suchými a věží většinou v malé, pě okraji mírně zhrbolené jamce.

Krátká, silná, dřevnatá stopka rezavě a zelenavé barvy bývá nejčastěji jen jako ku plodu aneb v nepatrnou jamku vtlačena a jednotlivě hrbolem na stranu přimáčknuta; také přechází někdy kroužkovitými hrboľky v plod.

Hladká, na některých plodech zcela jemně zdrsňelá slupka neleskne se, barva její jest zvláštní: zelenavá nebo šedozelenavá, na sluneční straně tak jako zemitě zarudlá, nenápadně šeděrzivými, v rudé barvě šedými tečkami hojně poseta a téměř celá jemnou skořicovou rzi pokryta tak, jako by byla rzivým závojem zahalena, jímž spodní

barva proniká, sem tam, zvláště blíže stopky, najdou se hrubší rezavé skvrny; jednotlivé, zvláště zcela ve stínu vyrostlé plody jsou jen jako šedě zelenavé a hojně tečkované, na špalírech vyrostlé jsou naproti tomu živěji zbarveny, spodní barva žlutavě prokvétá a sluncem ožehlá bývá jasněji zarudlá. Při dozrání plodu se barva téměř ani nemění.

Slabá, ale jemná vůně upomíná na Šedou máslovku podzimní.

Velice jemná, bělavá, někdy lehounce do lososova se měnící dužnina úplně se rozpívá, šťávou kypí, chut její jest výborná, libě okořeněná, sladká a jemně pikantně navinulá.

Zcela jemnou zrninou obklopený dutoosý jaderník chová v menších pouzdrech malá, tmavě hnědá, po koncích černá jádra v malém počtu.

Dospělé plody mají se protřelávatí již asi v polou září, ostatní ke konce září, načež po 10—12 dnech k jídlu dospívají a as do konce října potrvají.

Mezi stolními soudobě zrajícími hruškami zaujímá první místo a třeba nebyla lákavě zbarvena, dobře se na trhu prodává; dopravu snáší ve stavu nedozrálém a při dobrém balení zcela dobře, později však tlakem velice trpí.

Bláha o ní napsal: Roste z mládí velice bujně a co zvláštní, že jest na gdouli bujnější než na plaňce, aspoň z mládí; proto smí se šlechtiti na plaňku jen k výchově vysokokmenů, na krsy jen na gdouli. Koruna řídká, štíhlá a vysoká, úrodnost počíná 4. až 6. rokem, pak každého roku přináší krásné a výtečné ovoce; zraje od 1./10.—20./10. Žádá polohu střední, proti větrům chráněnou a půdu výživnou.

V zahradách pomologického ústavu v Troji vedena jest pod čís. 81 Máslovka Hardyova; Moravské Ovoce čís. 56 Máslovka Gellertova; E. Jankowski: Sad i ogród owocowy str. 335. Bera Hardego; Handbuch der Obstkunde čís. 298., Lucas: Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 24 Gellerts Butterbirne OO!X; Gaucher čís. 38. též tak; Leroy: Dictionnaire de Pomologie čís. 219 Beurré Hardy; Thomas Beurré Gellert.

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

∞

A) HRUŠKY.

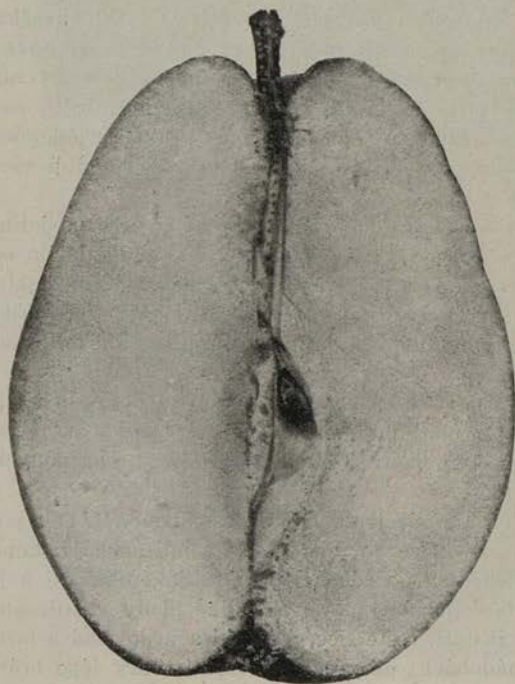
čís. 21.

HÁJENKA.

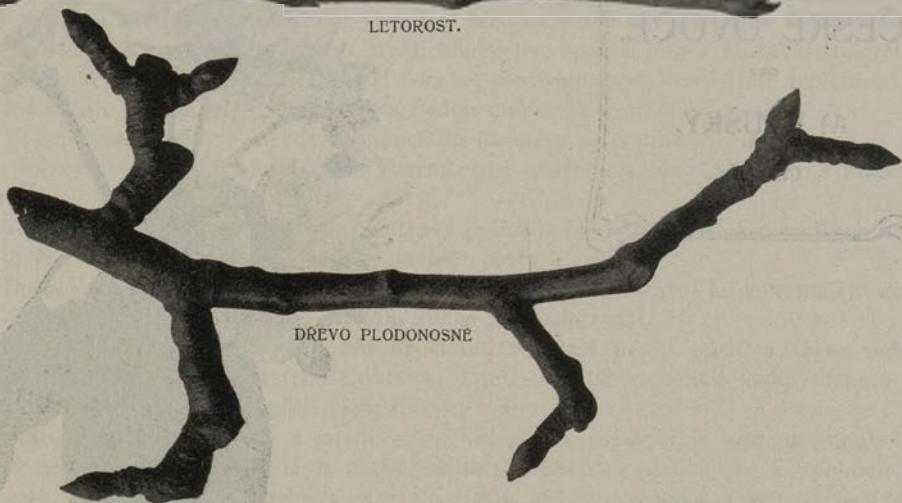
HOLZFARBIGE BUTTERBIRNE.

FONDANTE DES BOIS.

LETOROST.

DŘEVO PLODONOSNÉ

HÁJENKA.

Ze starých dobrých hrušek, které nenáhle vymírají, zůstává nám dosud Hájenka, která velikostí a výbornou chutí velice vyniká a jest jen litovati, že i tato hruška rok od roku víc a více podléhá plísním, které nejen list ničí, nýbrž i plody kazí, takže není daleka doba, kdy nám ze sadů vymizí. Její původ není dostatečně objasněn, tvrdí se, že ji belgický pomolog Van Mons nalezl blízce místa De Deftigne kolem r. 1810; na-proti tomu se uvádí, že Du Mortier ve spise »Pomone Tournaisienne« praví, že nalezena byla v lese blízce Alostu. Popříti se však nedá, že výhradně Van Mons rozšiřoval ji všemožně na vše strany pod jménem Bose Peër.

Pro nás získal ji a dále šířil děkan Rössler v Poděbradech, který ji brzo po jejím vzniku as r. 1817 od Diela obdržel a pod č. 319 v svém seznamu měl. Tehdy dařila se s Bílou a Šedou podzimní máslovkou výborně; kdežto však tyto dvě plísním již podlehly a z našich sadů na malé výjimky vymizely, najdou se statné stromy Hájenky přece ještě sem tam ve starých sadech nejen České nížiny a Polabí, nýbrž i na Jičínsku, Českolipsku, Berounsku, Plzeňsku, Pojizeří a i v Pošumaví.

V přítomné době málo se již sází, ana daří se k spokojenosti jen za nejlepších poměrů; nutno pro ni vybrati nejlepší, teplou, živnou půdu, v chráněné, třebas i výše ležící poloze a není vzácností, najdou-li se krásné, čisté plody právě v pohorských, chráněných zahradách.

V zahradách před větrem chráněných lze sázeti stromky vysokokmenné neb polokmeny, což na místech otevřených doporučiti nelze, an vítr plody velmi shazuje. Lépe sázeti stromky nízké, buď volně rostoucí, neb řezu podrobené, v tvaru jakémkoliv i nejmenším; vděčným tvarem jsou palmety, které přinášejí krásné, veliké plody v hojnosti, často až i 800 g těžké. Na kdouli špatně se jí daří, roste sice, ale krní a nedorůstá a hodí se tak jen na věncoví neb k pěstování v nádobách; na všechny ostatní tvary lépe bráti

HÁJENKA.
HOLZFARBIGE BUTTERBIRNE — FONDANTE DES BOIS.

stromky na pláňce šlechtěné, vždyť ani ty nerostou příliš bujně a ponechány samy sobě, vzrůstají v pěkné jehlance, které brzo roditi počínají. Plodnost ve všech tvarech jest stejná a stálá. Nezmrzá; proti plísni jest však nutno pilným stříkáním bordeauxskou směsí zakročiti.

Ve školce roste zdravě, ale slabě, pěkně do výše, vytváří zvolna vysokou korunu se slabšími větvemi, které se pod tíhou plodů rozklesávají.

Leterosty vyvíjí dlouhé, slabé, téměř rovné, pod oky velice mírně zprohýbané, fialově hnědé, ve stínu zelenavě hnědé, sem tam jakoby lehounce postříbřené a dlouhými, žlutavými tečkami dosti četně poseté.

Oka vyvinují se silně, jsou dlouhá, dlouze špičatá, špička jejich často buď k letorostu neb na stranu jako zobáček přihnuta, hnědě a dílem stříbřitě šupinatá a skoro přilehlá, jsou na patkách silněji vydutých, širokých, sotva znatelně žebérkatých, spíše oblých; slabé letorosty končí obyčejně květovým poupětem. (Viz obraz!)

Mladinké, rašící lístky jsou zelené, zespod ochmýřené, s řapíkem začervenalým, později úplně vyvinuté, bývají as 75 mm dlouhé, sotva 40 mm široké, eliptické, s delší špičkou, lesklé, napříč i nadél málo prohnuté a mají kraj pilovitě, tupě vroubkovaný; jsou na řapících as 27 mm dlouhých; hořejší bývají o něco menší, s delší špičkou, s jedním neb dvěma šídlovitými palisty na řapících. Najdou se také některé kratší, k stopce přikrouhlé, opak téměř vejčité; příplodní jsou as téže velikosti, jak nejprve uvedeno, mají však řapíky až 55 mm dlouhé.

Květových, hnědě šupinatých, malých poupat vyvíjí se množství, z těch vykvétají prostředně velké, 32—35 mm v průměru mající květy, z okrouhlých, zdánlivě zelenavých, sotva navzájem se dotýkajících plátků složené, v malých chomáčích. (Viz obraz!)

Velikost dospělých plodů velice se různí; s vysokých stromů bývají malé, 120 až 200 g těžké, se zákrsků bývají as tak velké, jak barevným obrazem znázorněno, se špalíků ještě větší a až 800 g těžké.

Tvar nemění se mnoho, malé plody bývají ke stopce štíhlejší a končí špičkou úzkou, kdežto plody velké bývají u stopky široké a jako utaté; povrch bývá vždy pěkně stejnoměrný. —

Otevřený kalich sestaven jest z krátkých, polozdužnělých, vztyčených, u spodu se dotýkajících ústů a vězí na plodech velkých v jamce miskovité, mělké, na plodech malých prostě na úzkém, většinou poněkud šikmém temeni plodu, velice jemnými hrbolky jsou obklopen a jest barvy plodu.

Dřevnatá, lehce zahnutá stopka bývá barvy rzi, tečkována a vězí na plodech malých v jamce úzké a polohluboké, na plodech velkých v jamce široké a hluboké, vždy však pěkně pravidelné.

Hladká slupka méně se leskne; se stromu jest jasně zelená a na slunci zarudlá, později pěkně sežloutne, zůstává však zeleně prokvetalá; strana sluncem ožehlá bývá pěkně žáhovitě červená, ohnivěji však, než jak na obraze se jeví; hrubší, bledě rzivé, v červené půdě bělavě šedé tečky pokrývají hustě plod a jsou zvláště na červené půdě velice patrný; většina plodu bývá drobnou i hustou, zcela jemnou rzi pokryta, jež tvoří u kalicha hustý povlak — jen některé plody jsou rzi prosté. Vyskytují se též plody, které bývají úplně rzí, často i hrubou, pokryty, od čehož as jméno »Dřevobarvá« mäslovka povstalo. Plody plísni napadené bývají ještě nad to černými skvrnami hojně posety a i rozpraskány.

Voní slabě.

Bílá, zdánlivě zrnitá, avšak úplně jemná dužnina jest plna šťávy, úplně se rozplývá, chuť její libezná, sladká a výborně okořeněná.

Úzce dutoosý, jemnou zrninou obklopený jaderník chová v poměrně malých pouzdrech pěkně vyvinutá, zcela světle hnědá jádra v malém počtu.

Pravou dobu česání nutno dle počasí vystihnouti, neb plody nesmějí na stromě se-
žloutnouti; pak není hruška již tak chutná, jako když otrhá se ještě zelená, ale dospělá, což
asi tak kolem sv. Václava se stává, uloží se, načež za několik dnů k jídlu dospívá. Uzárává
nenáhle, as tak po 14 dní. Některý rok dospívá již v první dny října, jindy teprve v po-
lovi října.

Výborná tato stolní hruška bývá na trhu hledána, od znalečů dobře placena. K zá-
silkám lze ji upotřebiti tak jako každé jiné jen ve stavu nedozrálém, tedy hned, jak jest
sčesána.

Bláha o ní napsal: Roste polobujně, na kdouli se nedaří, vzrůstá v korunu široce
jehlancovitou. Úrodnost počíná záhy, ale v posledních letech, třebaže i stromy stříkány
byly, bývá ovoce, které vždy první jakosti bylo, celé plísni pokryto a téměř nepotřebno.
Poloha pro velikost ovoce má být chráněná, půda hluboká a výživná.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji obsažena je pod č. 133 Hájanka.
Dále říká se jí také Dřevobavá máslovka, Lesní máslovka, Lesnička, Moravské Ovoce
čís. 54 Máslovka lesní. Handbuch der Obstkunde čís. 33. Holzfarbige Butterbirne; F. Lucas:
Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 28 a Pom. Monatshefte 1888 též tak. Leroy Diction-
naire de Pomologie čís. 508 Fondante des Bois. — Polsky Flamandka, slovensky Lesno-
barvena máslenka.

Další synonyma: Belle-Alliance, Belle de Flandre (Flandres), Belle des Bois,
Beurré des Bois, B. de Bourgogne, B. Couleur-de-Bois, B. Deftinge (Deftinghem), B. Davy,
B. Della Faille, B. d'Effingham, B. d'Elberg, B. d'Elburg, B. de Flandre, B. Foidard,
B. Saint-Amour, B. Spence, Bergamotte de Flandre, Bosc-Per, Boss Peer, Bosch Pear,
Box Pear, Bouche Nouvelle, Bosch Nouvelle, Brillante, Davy, Davis, Deftinghem Féo-
dale, Empereur François-Joseph, Excellentissime, Flemish Beauty, Fondante Dubois, Fon.
des Bois, Fon. de Paris, Fon. Spence, Gagnée à Heuze, Gros-Quessois d'Été, Impératrice
de France, Joséphine (d'Automne), Impératrice des Bois, Kaiser von Oesterreich, Léon
Juleré, Liegel's Dechantsbirne, Mouille-Bouche Nouvelle, Nouvelle Gagnée à Heuze, Poire
de Bois, Pas-Père, Poire de Persil, Petersilien Peer, Sommer Verlaine, Sire Bosc, Spreuw,
Tougard (des Rouennais), Verlaine d'Été, Butyraria fusca.

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

—

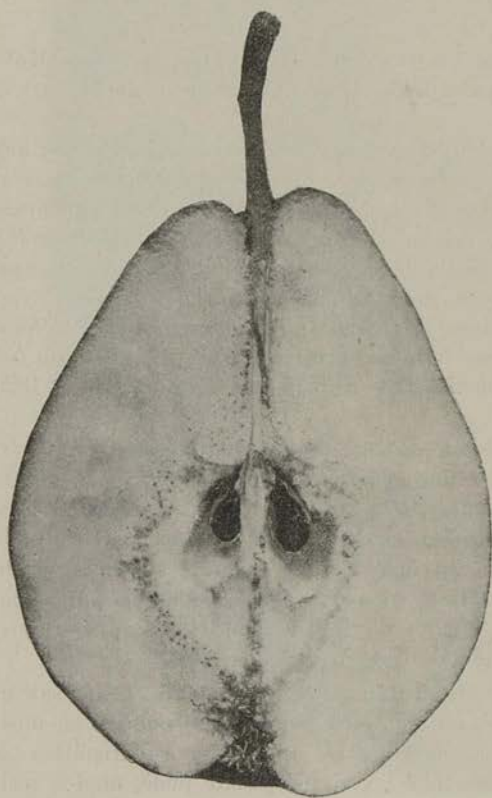
A) HRUŠKY.

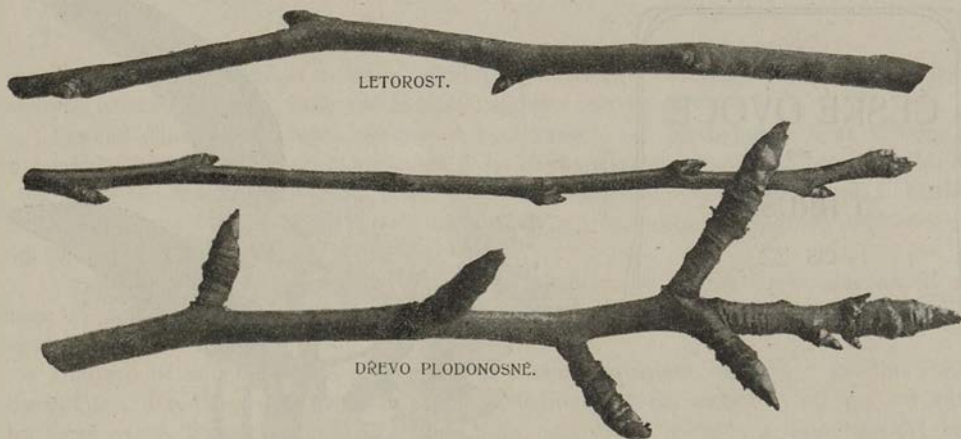
čís. 22.

KOLOMAOVA
MÁSLOVKA.

COLOMA'S HERBSTBUTTERBIRNE.
POIRE DES URBANISTES.

KOLOMAOVA MÁSLOVKA.

Ze starých podzimních hrušek vyniká svojí úhledností a výbornou chutí Kołomaova máslovka, také i ta její vzácná vlastnost, že se i na vysokokmenu dobře daří, ji doporučuje.

O jejím původu známo je málo a i ty nečetné zprávy sobě odporují. Pravdě nejpodobnější jest oznámení Van Monsovo, že vyrostla z položených jader, neb jader ze spadlých plodů v zahradě kláštera Urbanistek v Mecheln (Malines), které belgický hrabě Colcma po zrušení kláštera as v roce 1786. koupí nabyt. Mezi zdivočelými, nešlechtěnými stromy vynikal jeden krásným vzrůstem a nedlouho potom měl snad ponejprv hojnost skvostných plodů. Odpadá tudíž tvrzení jiných, že ji hrabě Coloma sám z jader vypěstoval. Dle zahrady této měla s počátku jméno »Urbaniste«, které později na »Coloma d'automne« změněno bylo. Z Belgie přenesena byla v prvních letech 19. století do Německa, kdež ji známý pomolog Dr. Diel popisuje již v r. 1816., načež teprve as r. 1825. do Francie zavedena byla.

Kdo k nám ji zanesl, nelze zjistiti, avšak poděbradský děkan Rössler vedl ji ve svém seznamu pod čís. 39., tedy na začátku založení seznamu toho a obdržel ji od Dr. Diela v r. 1817. Z Poděbrad šířila se snad velice brzo dále, čehož statné, staré stromy, sem tam ve starých panských sadech se nalézající, svědkem jsou (Chuderice u Chlumce n. Cidl., Holovousy). Z těchto sadů šířila se asi dále a dnes známa jest téměř všude. Zvláště hojně zprávy obdrželi jsme z České nížiny, z obvodu opočenského, českolipského, berounského, budějovického, z Podkrkonoší, Pojizeří a i Pošumaví. Někteří zpravodajové uvádějí však, že již degeneruje a plisním podléhá — jiní ji velice chválí.

Dle těchto zpráv zdomácněla u nás zúplna a daří se jí všude dobře, není však na každém místě stejná a sobě vlastní skvostné chuti nabývá jen v dobré půdě a na místě teplém, chráněném. Za nepříznivých poměrů: z půdy mokré, studené bývá přitrpklá a bez chuti. Hluboká, dobrá hlínka svědčí jí nejlépe, také i v živné, písčité půdě, není-li zcela

KOLOMAOVA MÁŠLOVKA.
COLOMA'S HERBSTBUTTERBIRNE — POIRE DES URBANISTES.

suchá, dobře se daří, šterkovitých a krutých jílu nesnáší: špičky letorostů usychají, špatně plodí, plody jsou příliš drobné a zrnité.

V mírné poloze a lepší půdě lze ji sázeti s prospěchem ve všech tvarech, také i jako vysokokmen v zahradách domácích i polních; na silnice méně se hodí a sice z toho důvodu, že jinak vysoká, štíhlá koruna pod tíhou plodů se hluboko sklání. V polohách vyšších a méně chráněných lépe jest voliti polokmeny neb volně rostoucí krsky. Na gdouli šlechtěná hodí se na pravidelně vedené jehlance, věncoví v jakémkoliv tvaru a volně stojící palmety; naproti tomu k pěstování na zdi není dosti cenná, an místa taková hodí se lépe pro druhy větší, pozdě dozrávající a tím cennější. Řez snáší velice dobře, při čemž však nutno dbáti, by krátké postranní letorosty, které zpravidla květným poupětem končívají, zkracovány nebyly.

Roste zdravě, ale mírně, zdlouhavě a jest lépe, chceme-li dosíci rychleji kmenů vysokých, šlechtiti ji v korunce vysoké pláňky; roste pěkně jehlancovitě do výše a vyvinuje hojně plodonosného dřeva; dospívá střední velikosti a dosahuje velikého stáří. U země šlechtěná vzrůstá bez vší pomoci ve sličné jehlance. Na gdouli roste zdravě a slabě a hodí se na ni jen pro tvary uměle vedené. Zimě odolává úplně, avšak v nížinách trpí plísňemi a letorosty kornatěji.

Plodnost podmíněna jest polohou; v teplých chráněných místech plodí brzo a hojně, v drsných pozdě a málo. Pravidelnému řezu podrobené stromy přinášejí plody krásné a veliké v menší míře.

I v některých příznivých místech začíná plodnost později, ale pak jest stálá a hojná, plody bývají stejnoměrně vyvinuty i zbývá málo výmetu.

Kratší a slabší letorosty bývají pod oky lehce zprohýbány, ke konci jemnou plstí pokryty, jasně červenavě žlutavé, sem tam maličko prošedivělé a drobnými, kulatými i podlouhlými, žlutými a nepatrně vyvstálými tečkami hojně, ač nenápadně posety.

Silně vyvinutá, špičatě kuželovitá oka bývají dílem stříbřitě šupinatá, často se špičkou na stranu přihnuta, ke konci méně, dále více odstálá, na patkách silněji vydutých, obhlých a jen na silnějších letorostech žeberkatých (Viz obraz).

Po rázovitých listech strom z daleka již poznáváme. Raší na jaře šedozeleně s lístky jasně zelenými, zespod bělavě ochmýřnými, na červených řapících. Vyvinuté listy bývají 70—87 mm dlouhé, 33—36 mm široké, tedy velice úzké, kopinaté, žlábkovitě prohnuté, často podél hlavního nervu z obou stran ochmýřené, světle zelené a lesklé a mají okraj pravidelně drobně pilovitý; jsou na řapících 20—30 mm dlouhých a zřídka kdy nitovitými palisty opatřených; příplodní bývají někdy o něco větší a na delších řapících.

Květových, štíhlých a stříbřitě šupinatých poupat vyvíjí se množství, z těch vykvétají malé, as 30 mm široké, z okrouhlých plátků složené květy v menších chomáčích. Květy jsou vůči mrazu velmi choulostivé a i delšími dešti trpívají. (Viz obraz.)

Plody vyvinují se pěkně stejnoměrně a nabývají na vysokokmenech i polokmenech průměrné velikosti nejmenšího plodu barevně zobrazeného ve váze as 150 g, některé bývají o něco větší, z krsků až 250 g těžké.

Tvar mění se velice málo, většina plodů bývá tvaru vajíčka na obou koncích utatého, některé jsou o něco delší, ke stopce štíhlejší, často i po jedné straně lehce prohnuté, končící mnohdy špičkou tak zúženou jako by ve stopku přecházela; také i ke kalichu bývají některé více zahroceny a končí temenem tak úzkým, že na něm hruška státí nemůže; velké plody bývají někdy zcela nenápadně zhrboleny.

Otevřený, z krátkých, rohovitých ústů složený kalich vězí v malé, jemně zhrbolené jamce.

Silná, dřevnatá, 20—25 mm dlouhá stopka barvy zelenavé a hnědé bývá buď jen na špičku plodu přitlačena aneb trčí ze širší, mělké, mírně zhrbolené jamky.

Lesklou, kluzkou až mastnou slupkou liší se ode všech jiných, současně zrajících druhův a lze ji pouhým omakem rozeznati; její světle zelenavá barva mění se do světle žluté, avšak ke stopce zůstává zelená, na sluneční straně pak jen o něco žlutší; jemné, rzivé, zelenavě vroubené tečky pokrývají hustě celý povrch; kolem kalicha i stopky bývá jemně porezavělá a i sem tam najdeme buď jen droboučkou, jako rozstříknutou, také však i dohromady sraženou rezavinu.

Bělavá dužnina mění se do žlutavě lososova, na pohled jest zdánlivě zrnitá, avšak zcela jemná, úplně se rozplývá a šťávou přetéká; výtečná její chuť jest líbezně kořená a navinule cukrnatá. Ze špatné půdy bývá někdy přitřpklá, navinulá a bez vůně.

Jemnou zrninou obklopený, úzce dutoosý jaderník chová v prostranných pouzdrech plně vyvinutá, téměř černá, tak jakoby chocholatá jádra.

Česati se má as tak 20.—30. září, načež as od polou října k jídlu dospívá; pak se dá as 14 až 20 dní udržeti.

Platí za jednu z nejlepších stolních i trhových hrušek. K další dopravě hodí se jen dobře balená ve stavu nedozrálém, později však už nikoliv, ana její jemná slupka tlaku nesnese.

V literatuře nalézáme o ní většinou zprávy příznivé a jen s některých stran ozývá se neoprávněný stesk, že náleží již k druhům vymírajícím — nebyla jí tam as dopřána vhodná půda a místo.

V pomologickém ústavu trojském vedena jest pod čís. 124. Máslovka Kolomaova s Bláhevou poznámkou: Strom roste bujně, tvoří širokou, kulovitou a hustou korunu, úrodnost rozdějí po 10—15 letech, pak každého roku stálá, na polohu není choulostiva, žádá však hluboké, živné půdy. Strom mrazy netrpí.

Dále zmiňuje se o ní Pixa na str. 186. Kolomova podzimní máselníčka; Moravské Ovoce č. 55. Máslovka Kolomaova; Jankowski, Sad i ogród owocowy str. 346. Urbanistka; Handbuch der Obstkunde čís. 210. Coloma's Herbstbutterbirne; taktéž i Lucas, Die wertvollsten Tafelbirnen č. 33.; Diel, sv. 19., str. 65 a Dochnal čís 92.; Leroy Dictionnaire de Pomologie č. 883. Poire des Urbanistes.

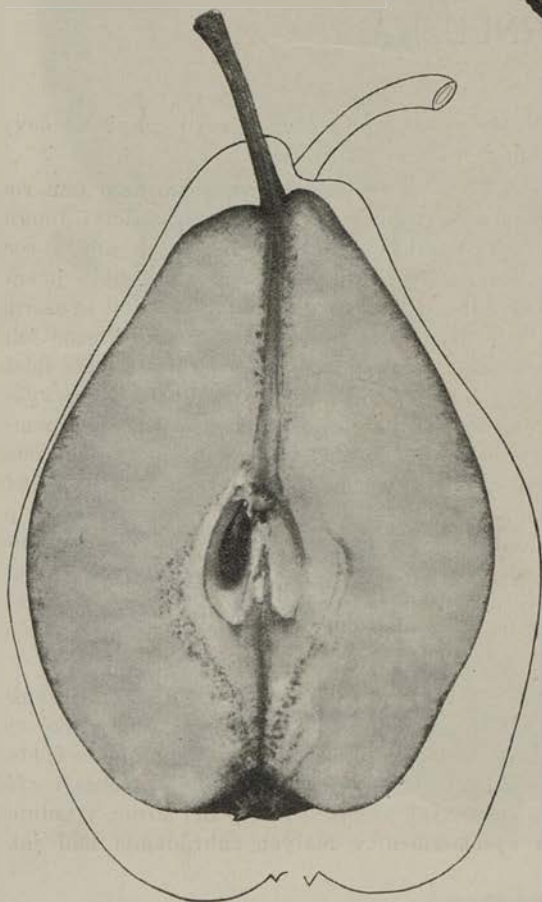
Další známá synonyma: Herbst Coloma, Beurré Coloma, B. Gens, B. Picquery, B. Drapiez, B. d'Automne de Coloma, B. Knox, Coloma d'Automne, Count Coloma, Hurbanis, Louis Dupont, Louise d'Orléans, Louise de Prusse, Serrurier d'Automne, Saint Marc, Urbaniste, Urbanistes (P. des), Urbaniste Seedling, Vergaline Musquée. Myrapia Colomana.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

čís. 23.

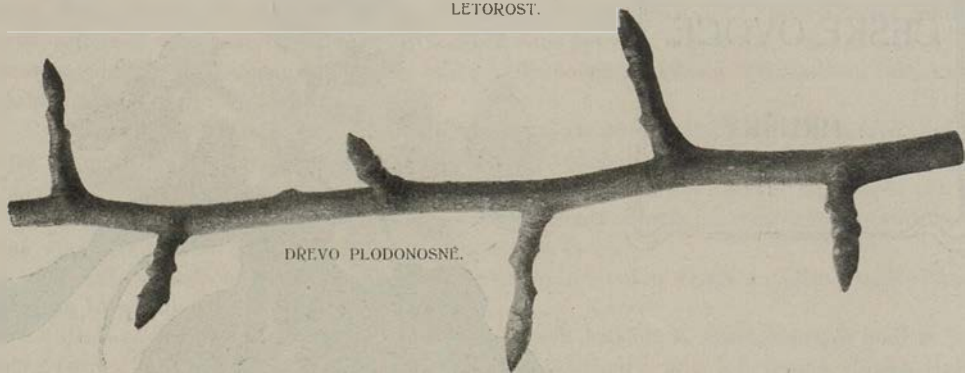
CHARNEUSKÁ.

KÖSTLICHE VON CHARNEU.

FONDANTE DE CHARNEU.

LETOROST.

DŘEVO PLODONOSNĚ.

CHARNEUSKÁ.

Výborná tato máslovka nemá ve výběru podzimních hrušek nikde chyběti; nevy-
niká sice velikostí, ale jest sličná a líbeznou chutí uspokojí každého.

Komu za tuto pochoutku vděčiti máme, nelze přesně zjistiti, psalo se o tom roz-
ličně, avšak správné jest asi, co napsal o původu jejím velký ctitel zahradnictví Jonghe
v »Bulletin de la Société d'Horticulture de la Sarthe«: Když zakládal jsem sobě v roce
1836 ovocnou zahradu, vsadil jsem mezi jinými druhy také hrušku, která byla jmeno-
vána buď Délices neb Fondante a také Merveille de Charneuses; teprve později upozornil
mne M. Carabin, obchodník v Bruselu, že hruška tato jest totožna s onou, kterou jeho
strýc M. Legipont našel na počátku devatenáctého století na své usedlosti blíže místa
Charneu, hrušku planou, která však krásné, lahodné plody rodila; dal strom ten vyko-
pati a do své zahrady přesaditi, načež jmenována byla dle nálezce »Poire Legipont«.
Jiní však jmenovali ji dle místa, kdež nalezena byla, tak jak výše uvedeno; během času
upravila se jména na Fondante de Charneu. Z Belgie začala se šířiti as v letech 1840
až 1842. O tom, kdy k nám zanesena byla, chybějí zápisy. Ale stalo se tak asi brzy po
jejím zavedení, čemuž staré, sem tam se nalézající stromy nasvědčují. Stala se asi záhy
velice oblíbenou a rozšířila se pod různými jmény, zvláště na Turnovsku, kdež pod jmé-
nem »Fíkovka« úplně zdomácněla. Nejvíce zpráv obdrželi jsme o ní z celé české nížiny,
z obvodu jičínského a českolipského, z Pojizeří, z Podještědí a Lužického pohoří; méně
z obvodů jiných, ale váží si jí všude.

Půda jest jí sice každá vhod a roste všude tam, kde hruška vůbec růsti může,
nenabývá však v každé půdě své líbezné chuti, jen v půdě živné, teplé, mírně vlhké vy-
vinují se krásné plody v plné dokonalosti; ve studené půdě a chladné, drsné poloze špatně
se jí vede. Poloha voliti se má teplá, aspoň poněkud před větry chráněná, třebas i výše
položená. V podobných krytějších místech lze ji však sázeti všude; podél silnic, v polních
i domácích sadech prospívá výborně co vysokokmen, v malých zahrádkách buď jako

CHARNEUSKÁ.
KÖSTLICHE VON CHARNEU — FONDANTE DE CHARNEU.

velně rostoucí jehlanec neb palmeta a přizpůsobuje se lehce každému většímu uměle vedenému tvaru. Na gdouli špatně roste a musí se brátí na větší tvary jen na plaňce šlechtěná; ku pěstování věncoví a podobných malých tvarů bere se šlechtěna na gdouli s použitím mezišlechtění; nesmí se však zapomínati, pilným hnojením ve vzrůstu ji podporovati, jinak brzo zachází.

Z mládí roste velmi bujně a rychle, pěkně jako topol do výše a tvoří vysokou, úzkou, řídko větevnatou korunu; větve se však pod tíhou plodů sklánějí, čímž koruna nepěkného, jako rozházeného vzezření nabývá. Okolnosti této lze však částečně předejiti vhodným seřezáváním koruny.

Plisněmi netrpí, ale v poměru k druhům jiným spíše zmrzá.

Plodnost počíná velmi brzo: 3.—4. rok po vysazení, jest hojná, nikdy však přes přílišná, jeden rok více, druhý méně, zřídka se stává, by plodů vůbec nepřinesla. Za to klidí se plody pěkně stejnoměrné.

Dlouhé, silné, rovné letorosty bývají pod oky zcela mírně zprohýbány, zelenavě nahnědlé, na slunci více hnědé, také až červenavě hnědé, špinavě bělavými, zcela mírně vyvstalými tečkami hojně poseté a zcela jemně šedě ochmýřené.

Poměrně malá, po letorostu hojně rozdělená oka jsou k letorostu přilehlá, ostře zakončená a neliší se nijak barvou od letorostu; jsou na patkách mírně vydutých, s třemi žebírky, z nichž postranní jsou zcela krátká, střední však táhne se hluboko dolů. Při bujném vzrůstu mění se spodní oka ve špičky plodonosné. (Viz obraz.)

Na jaře raší listky jasně zelené, zespod lehce ochmýřené, kteréž po úplném vývoji bývají as 80 mm dlouhé a 40 mm široké, kopinaté, po délce mírně srpkovitě, na šír na způsob člunku prohnuté, s okrajem zcela jemně vroubkovaným; ke konci letorostu jsou však daleko menší, sotva 60 mm dlouhé, 32 mm široké, jinak tvaru stejného, na řapících 33—48 mm dlouhých; listy příplodní bývají širší a tvaru vejčitého. Všechny skvějí se temnou, lesklou zelení.

Na slabém plodonosném dřevě vyvinuje se hojnost dlouhých, štíhlých, dílem hnědě, částečně i stříbřitě šupinatých květových poupat s rozřípenou špičkou, z nichž vykvétají as 33 mm v průměru mající, z okrouhlých, navzájem se dotýkajících plátek složené hezké květy v menších chomáčích. (Viz obraz.)

Velikost plodu se poněkud různí a jest podmíněna tvarem stromu a půdou. Pěkně vyvinuté plody s vysokokmene neb volně rostoucího jehlance bývají as tak veliké, jak barevný obraz znázorňuje, ve váze 180—200 g. Při velké úrodě neb se stromu v hubené půdě rostoucího bývají o něco menší a as tak 130—150 g těžké; na krsech vyrůstají as k velikosti, jak jednoduchou čarou na černém obraze naznačeno, a váží pak 250—280 g.

Tvar, jak z obrazu vidno, se nemění, zůstává skoro stejný a najdou se jen jednotlivé, zvláště menší plody, které jsou štíhlejší, v boku útlejší a ke stopce více protaženy; povrch jest však povždy nestejný, sem tam mírně zhrbolený a směrem ke kalichu i zhranatělý.

Široce otevřený, jakoby nálevkovitý kalich sestaven jest z ústů u spodu souvislých a rohovitých, dlouhých, ke konci šedých, šikmo postavených a věží v miskovité, po okraji zhrbolené jamce na zhranatělém, užším neb širším temeni plodu.

Dřevnatá stopka bývá rovná, někdy ohnutá, zelená a rzivá, do špičky plodu v malou jamku vtažena, jednotlivě hrbolem na stranu přimáčknuta, někdy také přechází kroužkovitými hrbolky v plod.

Jemná, hladká, i také kluzká slupka málo se leskne, jest se stromu světle zelená, později pěkně jasně žlutá, ve stínu však zeleně prokvétá; některé plody jsou jen žluté, jiné mají stranu sluncem ožehlou skvrnitě, neb jako mramorovaně a i žíhaně lehce zardělou; nenápadné, světle rzivé, bledě zelenavě vroubené tečky pokrývají celý plod

stejněměrně hustě; mimo to bývá blíže kalicha a kolem něho, dílem i blíže stopky roztroušena hrubší rez.

Bílá, velice do žlutava se měnící dužnina zcela se rozplývá a šťávu kypí, výborná chuť jest líbezně kořenitě sladká.

Česati má se as tak koncem září, jednotlivé, úplně vyspělé plody lze protrhávati i dříve, načež as po 14—20 dnech k jídlu dospívá, zraje nenáhle, as tak do konce října. Ponechá-li se příliš dlouho na stromě, nemá nikdy tak lahodné chuti.

Hodí se nejen výborně na stůl, ale i v kuchyni lze jí ke všemu upotřebiti; sušená jest výborná a snad ji lid dle toho »Píkovkou« nazval; na trhu nalézá snadného odbytí.

Zasílá se dá jen hned po sčesání, tvrdá, později jemná její slupka tlakem velice trpí.

Bláha o ní ve svých zápisech poznamenal: Jest jedna jak pro stůl, taktéž i k účelu hospodářskému z nejlepších hrušek; strom, který jest vsazen v zahradě ve směsi šterku, tvoří přímou korunu silných letorostů, záhy plodí plody výtečné jakosti, jemné, šfavnaté, okořeněle sladké, v zrání, aniž by hniličila, vydrží několik týdnů; plísni netrpí, žádá ale výhřevnou polohu. Na příklad na Lovosicku jest velice rozšířena a používá se k sušení.

V zahradách pomologického ústavu v Troji uvedena jest pod číslem 239.

Dále nalézáme její popisy: Handbuch der Obstkunde číslo 41.; Lucas Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 39. Köstliche von Charneu OO×; Leroy Dictionnaire de Pomologie číslo 510. Fondante de Charneu.

Další známá synonyma: Beurré Charneuse, B. des Charneuses, B. de Waterloo, Charneu (P. de), Délices des Charneuses, Désirée, Désirée Van Mons, Duc de Brabant, Fondante des Carmes, Fon. des Charneux, Fon. Charneuse, Fon. des Charneuses, Jamin, Légipont, Maria Stuart, La Merveille de Charneu, Miel de Waterloo, Waterloo, Butyraria mirabilis.

IAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

∞

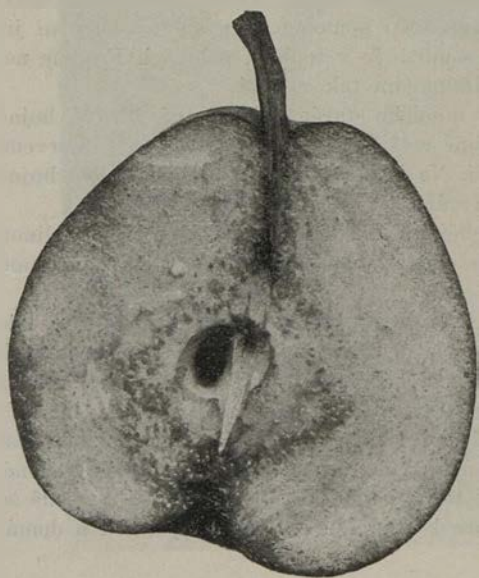
A) HRUŠKY.

čís. 24.

ANGLICKÁ BERGAMOTKA.

ROTE DECHANTSBIRNE.
BERGAMOTE D'ANGLETERRE.

ANGLICKÁ BERGAMOTKA.

Na pohled neúhledná, ale výborná tato podzimní hruška byla k nám přinesena z Anglie. Tamější pomolog Batty Langley popisuje ji už v roce 1729 ve své »Pomoně« pod jménem Hamden's Bergamot a uvádí, že již v polovici sedmnáctého století šíření se začala. O jejím původu však nic neví.

V Anglii považována jest za hrušku z nejlepších a rozlišují ji od »Ganselovy bergamotky«, kdežto v Německu rozdíl toho neuznávají, obě jména zavrhlí a nazvali ji Rote Dechantsbirne. Také Bláha rozlišoval obě od sebe, prvou chválil, Ganselovu měl za špatnější a i ve vzrůstu nalézal jakýsi rozdíl. Francouzští pomologové vyslovují se o ní již hůře a řadí ji do druhého výběru, z čehož lze souditi, že v teplých polohách Francie nenabývá již skvostné chuti, jakou v pásmu chladnějším tak vyniká.

U nás došla hojného rozšíření, i možno v mnohém starém sadě statné, zdravé, hojně plodící stromy nalézt. Zvláště v Polabí jest hojně rozšířena, avšak pod jménem »Červená bergamotka«, jež však zcela jiné hrušce náleží. Na Kutnohorsku, kde taktéž jest hojně rozšířena pod jménem »Sambovka«, velmi si jí váží.

Nalézáme ji v půdách jakýchkoliv, v lehčích i těžkých, také i ve štěrcích hlinou promíšených; jen příliš suchá, pak mokrá a studená půda jí nesvědčí; plody zůstanou tu drobounké, pukají a neuzrají vůbec.

Lze říci, že ji možno sázeti kdekoliv beze vší obavy i ve velkém a zvláště tam, kde Bílá a Šedá podzimní máslovka pro plísň se už nedaří; tato totiž, ač jest ze starých odrůd, zůstává vždy úplně čista, plísňím nepodléhá a měla by se sázeti více, než až dosud se dělo, také z toho důvodu, že ani poloha nerozhoduje, neb lze ji sázeti v místech úplně chráněných tak dobře, jako v otevřených a i vysoko položených. Vysokokmen jest pro ni tvarem nejlepším, pak polokmen neb zcela volně rostoucí krsek. Na uměle vedené, zvláště malé tvary se nehodí již z toho důvodu, že na kdouli jen krní a na plánce nedá se malému tvaru přizpůsobiti. Hodí se velmi dobře k silnicím, cestám, do polních a domácích sadů a zahrádek.

ANGLICKÁ BERGAMOTKA.
ROTE DECHANTSBIRNE — BERGAMOTE D'ANGLETERRE.

Roste bujně a zdravě, koruna její nebývá veliká, za to široká a pěkně jde do výše, avšak větve se pod tíhou plodů sklánějí, zdaleka jest ji možno poznati dle rázovitého vzhledu a šedozené barvy listů. Plodnost začíná velmi brzo, často již ve školce, jest velice hojná, stálá a málokdy vynechává úplně.

Letorosty narůstají dlouhé, silné a zakřivené, končívají silnější špičkou, pod oky jsou lehce zprohýbané, do fialova hnědé, ve stínu zelenavě hnědé a tečkovitými i čárkovitými skvrnami dosti hojně poseté a zvláště k vrchu jemnou šedou plstí pokryté. Spodní oka jsou maličká, dále k vrchu větší, až silně vyvinutá, krátká, tupě trojhranná a téměř přilehlá; jsou na patkách silně vydutých a po straně žebérkatých. (Viz obraz!)

Rašící listky jsou šedozené a jemnou šedou plstí potažené, takže celý strom jest šedivý. Úplně pak vyvinuté bývají as 65 mm dlouhé, 52 mm široké, vejčitě okrouhlé, s krátkou, na stranu a dolů ohnutou špičkou; nadél jsou srpkovitě, napříč jako člunek prohnuté, tvrdé, lesklé a na rub silně zelené, na řapíku ochmýřeném a as 28 mm dlouhém; hořejší bývají o něco delší a užší, s úzkými, delšími palisty na řapících, spodní pak menší a více okrouhlé, téměř celokrajné, kdežto hořejší mají kraj ostře pilovitý, s nestejnými zoubky. Příplodní bývají menší, téhož tvaru, avšak řapík mají delší.

Květových, baňatých a hnědě šupinatých poupat vyvinuje se množství; z těch vykvétají v hojnosti as 36 mm v průměru mající, z okrouhlých, navzájem sotva se dotýkajících plátků složené květy s bledými tyčinkami v malých chomáčích. (Viz obraz!)

Velikost plodu závislá jest od hodnoty půdy a tvaru stromu. Barevný obraz znázorňuje je v nejkrásnějším vývoji, jak vzaty byly z volně rostoucího krsku. Vysokokmeny skýtají plody zpravidla as tak velké, jako nejmenší plod na obraze, ve váze as 130 g, kdežto z krsku bývají až 180 g těžké. Tvar mění se jen tolik, že bývají některé u stopky spíše jakoby utaté, jiné maličko více zašpičatělé.

Otevřený kalich jest u spodu souvislý, v krátké, vztyčené ústý se špičkami převíslými, rozeklaný, takže vypadá jako maličká korunka, a vězí v široké, miskovité, mělké jamce, jejíž okraj bývá ploše zhrbolený; kulatost plodu v objemu bývá pravidelná, zřídka lehce zhranatělá.

Silná, krátká stopka jest dřevnatá, zelená, rzivě žlutavá a jest do široké špičky v malou jamku jako vtlačena; jednotlivě bývá hrbolem na stranu maličko přimáčknuta.

Jemně zdrsňelá slupka velice málo se leskne, jest se stromu sivě zelená a na slunci zarudlá, později poněkud mdle žlutne, avšak zůstává přece zeleně prokvetalá, strana sluncem ožehlá zůstává zarudlá a při bedlivém prohlédnutí jest jako dlouze, úzce pruhována. Celá pokryta jest hustě v žluté půdě rzivými, v červené žlutavými, hrubými tečkami; někdy bývá celá, jindy jen v obkaloší a blíže stopky drobnou, jako skořicovou rzi hojně pokryta. V některém létě bývají plody rzi prosty, téměř čisté, neb jen sem tam maličko porezavělé. (Podobných plodů užito bylo k zhotovení obrazu.)

Bělavá dužnina mění se do žlutava, bývá kol jaderníku hrubě zrnitá, ale jinak jemná, hojně šťavnatá, zcela se rozplývá; chuť její skvostná, sladká a líbezně okořeněná.

Úzce dutoosý jaderník chová v širokých, vejčitých pouzdrech světle hnědá jádra.

Česati se má koncem září neb první dny října, načež as po 10 dnech k jídlu dospívá; zraje nenáhle až do konce října, stává se však, na příklad v roce 1912, že vydržely jednotlivé plody až do 15. listopadu.

Na stole jest hledanou pochoutkou, v obchodě tedy velmi ceněna. V nedozrálém stavu snáší se zřetelem k pevné, drsné slupce dopravu sebe delší beze vší škody.

Bláha o ní poznamenal: Ovoce vynikající pro stůl; zvláště v polohách chráněných s hlubokou, výživnou půdou bývá ovoce čisté, bez plísně, chuti silně aromatické; jest sice kol jaderníku písčité, ale přece zcela se rozplývá. Strom široce jehlanovitý, větve pod tíhou plodu svislé, záhy a stále nosný, zvláště ve vřeholku koruny.

V zahradách pomologického ústavu v Troji uvádějí ji pod čís. 36 Bergamotka anglická a rozlišují ji, jak již praveno, od Ganselovy bergamotky, kterou mají pod čís. 43, a řadí prvou do třídy první, druhou do třídy druhé. Také Leroy ve svém Dictionnaire de Pomologie ji rozlišuje a popisuje prvou pod čís. 103 Bergamote d'Angleterre, druhou pod čís. 115 Bergamote Gansel. Moravské Ovoce čís. 62 Děkanka červenošedá; Handbuch der Obstkunde čís. 48 Rothe Dechantsbirne; Fr. Lucas, Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 43 Rotgraue Dechantsbirn.

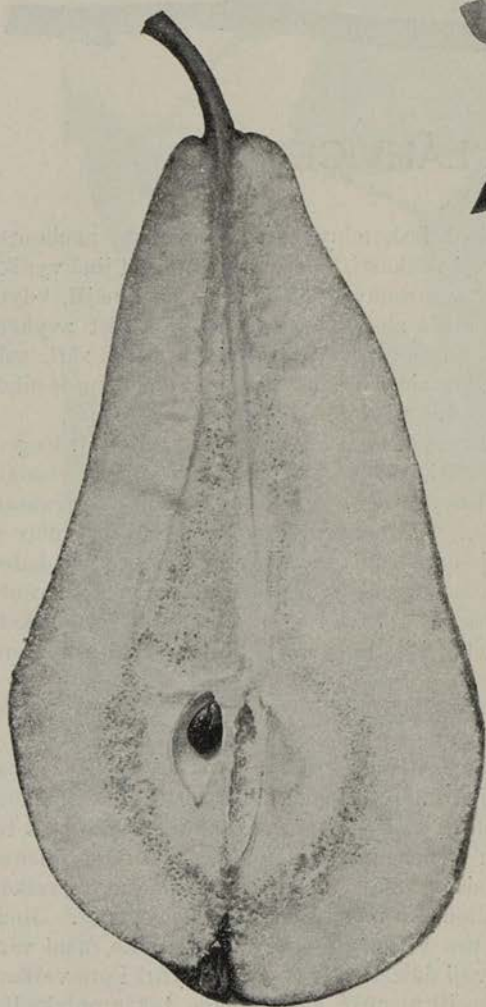
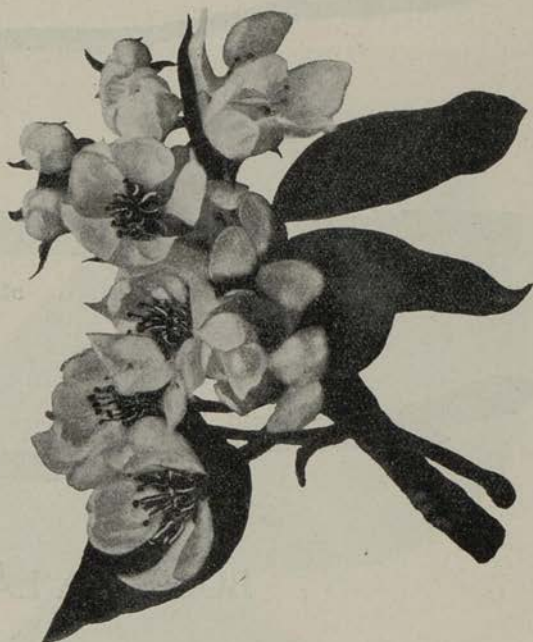
Další synonyma: Handen's Bergamot, Rdeča dekanka (polsky), Beurré Rouge, B. rouge d'Automne, Beurré Gurlé's, Bonne-Rouge, Broca's Bergamot, Diamant, Doyenné Rouge, Sambovka, Ive's Bergamot, Joe's Bergamot, Rote Herbstbutterbirne, Staunton, Bergamotta anglica.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

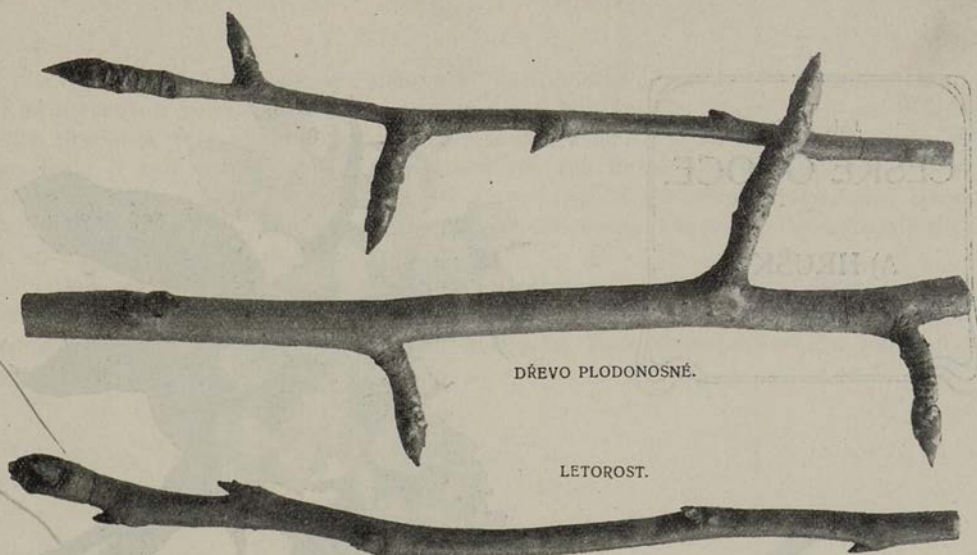
A) HRUŠKY.

ČÍSLO 25.

BOSCOVA LÁHVICE.

BOSC'S FLASCHENBIRNE.
CALEBASSE BOSC.

DŘEVO PLODONOSNÉ.

LETOROST.

BOSCOVA LÁHVICE.

Již pouhé toto jméno vyvolává bezděčně laskominy na vzácnou tuto pochoutku mezi podzimními hruškami, která mimo to i svojí velikostí, ladným tvarem nad jiné vyniká, v čas zrání trh ovládá a lépe než jiné druhy se prodává. Oč byla by hledanější, kdyby se prodávala v pravý čas, když nabyla již krásné zlatité barvy a ne, jak jest zvykem, o čtyři neděle dříve! Vždyť češe se obyčejně pro obchod již v prvních dnech září, také i poslední dny srpna; tu není ještě vyspělá, změkne sice, ale zůstane zelená a nenabude nikdy vzácné chuti, jako když se nechá na stromě úplně vyvinouti.

Byla to opět Belgie, které jsme za ní díkem povinni; o jejím původu píše M. Eugène Forney, professor na zahradnické škole v Paříži, v roce 1862 takto: Ředitel ovocných školek v départementu Rhone p. Madiot byl upozorněn, že v lese u vesnice Aprémontu nalezá se prastará planá hruška, která veliké a skvostné plody přináší; přesvědčiv se o pravdě, vzal se stromu toho rouby a zaslal je do Jardins des Plants v Paříži, kdež kolem roku 1835 plody měly, načež nazvána byla na paměť bývalého ředitele této zahrady, znamenitého pomologa p. Bosca „Beurré Bosc“. Taktéž i ředitel semináře Vesoulského byl upozorněn na hrušku tuto a neznaje daného jí již jména, nazval ji Beurré Aprémont, dle osady, u kteréž v lese nalezena byla.

Avšak pod jménem Calebasse Bosc známa byla jiná, méně cenná hruška, kterouž Van Mons z jádra vypěstoval a taktéž ke cti p. Bosca pojmenoval. Nenalezla však rozšíření a vymizela asi, načež jména jejího začalo se užívat i u hrušky naší a zevšeobecnělo.

Kdy asi k nám donesena byla, nelze zjistiti. V soupisu děkana Rösslera obsažena jest pod číslem 539 a 634, avšak kdy a odkud ji obdržel, také zapsána jest v soupis ten již rukou cizí. Největšího rozšíření nalezla v pozeňnaném Polabí, kdež pod jménem „Velká císařská koruna“, více však „Velká Kaiserkrona“ jest všeobecně známa, ve velkém množství sázena a odkudž vyváží se v celých lodních nákladech na německé trhy. Jinak známa jest po celých Čechách a jest téměř pro veškerý obvod doporučena, není však do dnes tak rozšířena, jak by toho nejen pro svojí důležitost v obchodě, nýbrž i pro veškerý dobré vlastnosti, jakýmiž se žádná druhá honositi nemůže, zasluhovala, takže pořekadlo: Kdo si chceš zasaditi jediný krsek, vol „Avranšskou“, kdo jediný vysokokmen, vol „Bos-

BOSKOVA.
BOSC'S FLASCHENBIRNE — CABBASSE BOSC.

covou“, kdo chceš přešlechtiti nějaký neplodný strom, vezmi „Boscovu“, jest zcela oprávněno již z toho důvodu, že strom jest úplně zdravý a plísňemi netrpí. Mladé stromky ve školce sice za kruté zimy zmrzájí až po sněh, později však mrazům úplně odolává, ani deště v čas květu, ani větry jí neškodí.

Ploditi začíná oproti jiným o něco později, ale pak jest úrodnost stejnoměrná, nikdy příliš mnoho, zato však samé stejné plody bez výmětu; pozoruhodno také jest, že zřídka kdy najde se červivý plod.

Hodí se všude, kde vůbec hruška dařiti se může, a lze ji bez obavy sázeti v půdu jakoukoliv, jen když jest dosti hluboká, třeba byla i písčitá, a i tam, kde Pstružka a Pyksla již se nedaří. Také i poloha jest jí každá vhod a jsou příklady, že ještě ve výšce 790 m dobře se daří, arciť nesmíme ze špatné půdy neb s vysoko položeného místa čekati plody prvotřídní, ale přece dobré. Nejlépe daří se jí, jako každé jiné, všude tam, kde se pod ní půda obdělává a hnojí, tedy v polích. Na místa větrům vystavená není druhé, která by tak málo větrem trpěla, plody spadnou sice také, ale v daleko menším počtu poměrně než jiné. Hodí se tedy všude tak dobře k osazování silnic, jako polních i domácích sadů i zahrádek.

Na gdouli se daří jen s použitím mezišlechtění, přímo na gdouli jen živoří. Kdo pěstovati chce volně rostoucí, neb pravidelnému řezu podrobené krsky, palmety a podobné větší tvary, kterýmž se výborně přizpůsobuje a na nichž nádherné veliké plody rodívá, učiní lépe, použije-li stromků na plánce šlechtěných. Na věncoví neb jiné malé tvary volí se raději druhy jiné.

Ve školce roste bujně, zdravě, ale křiví se, tak že bez důkladného řezu nelze slušné vysokokmeny vypěstovati; všude tam, kde krutější mrazy přicházejí, jest lépe, šlechtiti ji v libovolné výšce na dobrou pláňku neb jiný, způsobilý druh. Také i později (na místo) vysazena, bujně vzrůstá, až teprve s dostavivší se plodností vzrůst její velice ochabuje, takže velikých rozměrů nenabývá. Rozvětňuje se v korunu vysokou, pěkně jehlancovitou, řídkou a dlouhé, štíhlé větve se pod tíhou plodů hluboko sklánějí.

Letorosty narůstají dlouhé, zakřivené a jsou ke konci povždy silnější; pod oky bývají nepatrně zprohýbané, barvy zelenavě nahnědlé, na slunci více do hněda, sem tam jsou jako šedivé a nenápadné, lehce vyvstalými, špinavě žlutavými tečkami řídce poseté.

Oka nejsou velká, spíše útlá, ostře špičatá, poněkud hnědě šupinatá a více odstávají, jsou na patkách delších, mírně vyduťtých a mají žebérka jen jako naznačená; spodní oka jsou zcela malá a trčí jen jako ostré, krátké špičky z okrouhle vyduťtých patek. (Viz obraz).

Na jaře rašící listy bývají bělavě ochmýřené, dílem zahnědlé, na červenavých řapících. Po úplném vývoji bývají až 95 mm dlouhé, 65 mm široké, vejčité, klínovitě zašpičatělé, pěkně rozložené, leskle tmavě zelené, dílem celokrajné, částečně mají kraj nepatrně vroubkovaný; jsou na řapících až 37 mm dlouhých, z nichž nejhořejší mívají úzké, ostře zakončené, jako šídlovité palisty.; ke konci letorostu bývají menší, příplodní pak až 87 mm dlouhé, as 55 mm široké, tvaru více lístického s řapíky až 60 mm dlouhými.

Pěkná, štíhlá květní poupata jsou hnědlá a šedě šupinatá, špičky těchto pak lehce odstávají; vykvétající z nich květy jsou miskovité, as 35 cm široké a z opak vejčitě složené, že druh druhá se nedotýká. (Viz obraz).

Velikost plodu podmíněna jest tvarem stromů a hodnotou půdy. Barevným obrazem znázorněny jsou pěkné plody s vysokokmenů v dobré půdě rostoucích, ve váze 190—200 g; při veliké úrodě, také se stromů ve špatné půdě rostoucích, bývají menší: 150—160 g těžké, naproti tomu podařilo se na krscích vypěstovati plody 500, ano až i 700 g těžké.

Tvar nejeví velkých rozdílů; některé plody bývají jako kuželovité a dlouhé, jiné o něco kratší, v bocích baňatější, ke stopce pěkně prohnuté, končící špičkou štíhlou, kdežto jiné končí špičkou tupější; povrch bývá povždy zhrbolený: u plodů malých zcela mírně,

u plodů větších hruběji, najdou se však též plody s temenem ploše zhranatěným a tak šikmým, že plod naň postaviti nelze, jak z černého obrazu průřezu patrno.

Otevřený kalich bývá v široké, rozložené, hnědě zbarvené, u spodu souvislé úšty rozeklaný a věží dle tvaru plodu buď v jamce široké, dosti hluboké a zhrbolené aneb rozkládá se jen na zhrboleném temeni plodu. Najdou se také plody s kalichem zcela malým; někdy chybí úplně a zbývá po něm jen hnědá jizva.

Nestejně dlouhá stopka jest dřevnatá, nahnědle žlutavá, rzivě tečkovaná a na úzkou špičku plodu jako přitlačena, někdy trčí z malé zhrbolené jamky, jednotlivě bývá i hrbolkem na stranu přimáčknuta.

Hladká, zřídka kdy rzi jemně zdrsňelá slupka neleskne se, jest se stromu zelená, a šedou rzi z většího dílu pokryta, později na loži do zlatova žlutne a jemná rez, barvy bronzové pokrývá místem hustě, místem jen rozstříknutě, as tak jako závoj celý plod; hrubší rzivé tečky rozsety jsou po celém povrchu, ve rzi se ztrácejí a jen v čistě barvě jsou patrnější. (Na trhu vidáme však plody pouze šedozelené ve stavu nedozrálém.)

Bělavá dužina mění se do žlutava, jest velmi jemná, šťávou přetéká, úplně se rozplývá a vyniká libeznou, sladkou, kořenitou, velmi jemně, pikantně navinulou výbornou chutí.

Jemnou zrninou obklopený jaderník má osu dutou a chová v prostranných pouzdrech poměrně malá, hnědě černavá jádra.

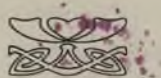
Má se česati koncem září neb první dny října, ukládá se, načež as od 20. října do polou listopadu, jeden rok dříve, jiný později nenáhle k jídlu dospívá.

Pro stůl jest z nejlepších, v obchodě nejhledanějších hrušek, které se povždy dobře platí. Zasilati nutno ji hned po sčesání, ač ani později není vůči tlaku tak choulostiva jako jiné.

Bláha o ní napsal: Roste až do stáří vždy bujně a zdravě s korunou řídkou a rozeklanou. Plodnost nastává po 5—6 letech, jest vždy stálá, ne příliš hojná, následkem dlouhé stopky ovoce se houpá a vítr je tak lehko neskláti. S mladých bujných stromů vydrží plody často až do vánoc, se starších dozrává již kolem 20. října. — Na polohu a půdu není ehoulostiva, proto možno ji pěstovati i v otevřených sadech. Mrazy a plísni netrpí.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji obsažena jest pod jménem Láhvice Boscova čís. 143. Popisy její přinášejí: Mor. Ovoce čís. 60, Boskova láhvice, Pixa, Klíč štěpařský čís. 63. Alexandrovka, Handbuch der Obstkunde čís. 49., Lucas, Die wertvollsten Tafelbirnen č. 48. Bosc's Flaschenbirne, Leroy, Dictionnaire de Pomologie čís. 174. Beurré Bosc. Lid říká ji Koruna, Velká koruna, Kaiserkrone, na Moravě Žbáňky, Melounky, v Polsku Flaszova Bosca, na Slovensku Boskova steklenka, na Rusi Bjere Bosk.

Další synonyma: Beurré d'Aprémont, B. Bosc, B. d'Yelle, Bosc (P.), Cannelle, Carafon de Bosc, Humboldt's Butterbirne, Kaiser Alexander, Kaiserkrone, Marianne Nouvelle.

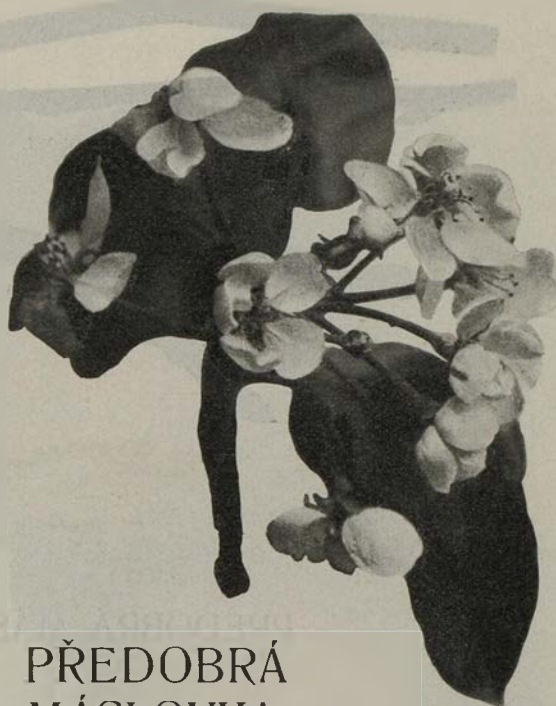
JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

02

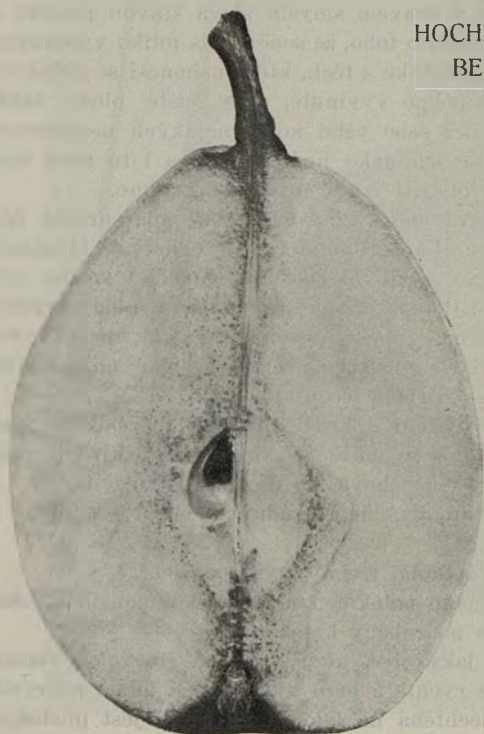
A) HRUŠKY.

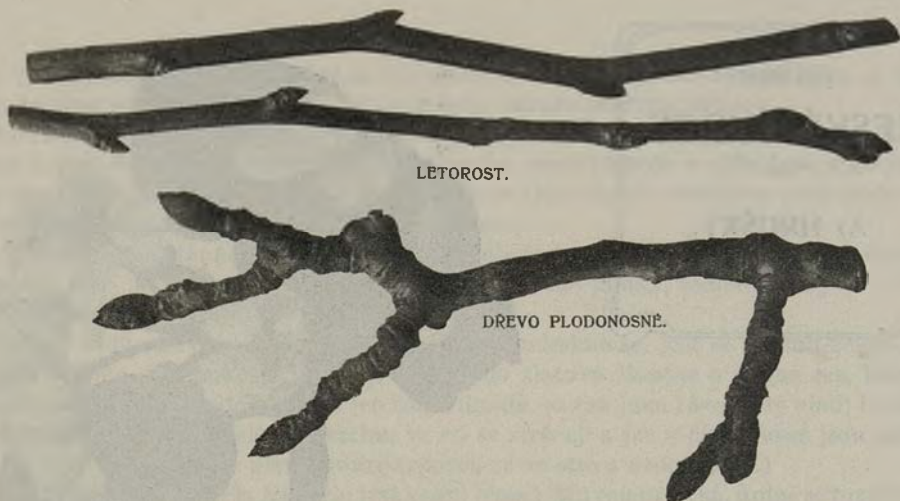
čís. 26.

PŘEDOBŘÁ MÁSLOVKA.

HOCHFEINE BUTTERBIRNE.
BEURRÉ SUPERFINE.

PŘEDOBŘÁ MÁSLOVKA.

Ve výběru stolních hrušek vyniká »Předobrá« přiměřenou velikostí, zvláštním ladným tvarem, sličností, šfavnatostí tak, že v pravém smyslu slova šťávou přetéká a nad to velmi jemnou, dobrou chutí a kdyby nebylo toho, že současně s tolika výbornými druhy uzrává, byla by z nejpřednějších. Ale jest také z těch, které nehonosí se příliš velikou plodností, plodí méně, ale za to vesměs pěkně vyvinuté, vždy čisté plody, takže tucet takových jest vždy milejší a cennější, než sebe větší košík nějakých nezdařenců.

Pro zasilání na větší vzdálenost hodí se jen, jako jiné, nezralá a i tu musí býti dobře balena; jakmile začne měknouti, lze ji použiti jen k prodeji místnímu.

Domovem jejím jest Francie, krajina Anjouská, kdež vznikla z jader hrušek Angoulemské, Děkanky zimní a Perlovky velké (Gros Blanquet), které jistý p. Goubault pohromadě zasel a první plody as v roce 1844. sklídl. Výbor ovocnického spolku pro département Maine et Loire s předsedou p. Millem shledali předložené plody výbornými, načež byla pod jménem »Beurré superfine« obchodu odevzdána a místo vymírající »Podzimní šedé máslovky« (Beurré gris), jejíž vlastnosti ve velké míře chová, aniž plísňemi neb jinými chorobami, jako tato, trpěla, se ujala.

V Čechách nenabyla posud velkého rozšíření a kusé zprávy o ní obdrželi jsme jen z České nížiny; v ostatních obvodech nalézá se jen sem tam ojedinele, lze ji však každému, kdo rád dobrou hrušku ve své zahradě chová, co nejlépe doporučiti.

Půda voliti se má pro ni jen dobrá, hluboká, nepostrádaající vláh, v suché a hubené se naprosto nedaří.

Poloha zvolena buď rovněž chráněná a teplá, třeba i výše položená.

Hodí se jen do zahrad domácích buď jako polokmen neb vysokokmen, lépe však jako volně rostoucí, neb i pravidelnému řezu podrobený krsek.

Tvar lze jí dáti, ana řez dobře snáší, jakýkoliv, ať jest to již libovolně vedené věncoví, jehlanec nebo palmeta; vyvinuje se rychle a brzo vykázané jí místo pokrývá; pro malé a prostředně velké tvary běře se šlechtěná na gdouli, na které jest plodnější,

ČESKÉ OVOCE:

PŘEDOBRÁ MÁSLOVKA.
HOCHFEBNE BUTTERBIRNE — BEURRÉ SUPERFIN.

nutno ji však věnovati dobré ošetření, poněvadž jinak většího stáří nedosáhne. Na polokmeny, jehlance a jiné velké tvary lépe vzítí ji na plaunce šlechtěnou.

Plodnost počíná dosti záhy, není nikdy hojná, přece však uspokojivá.

Mladé stromky za krutých mrazů někdy zmrzají, později se tak už nestává.

Ve školce roste zdravě, polobujně a vzrůstá, vedena-li jako polokmen neb vysokokmen, v pěkné, polovelké stromy, s korunou vysoko kulovitou, hojně větevnatou a listnatou; ponechána-li jako krsek sama sobě, vyroste v pěkné jehlance.

Dlouhé a silné letorosty bývají pod oky prohýbané, zelenavě žlutě nahnědlé, na sluneční straně žlutavě hnědé, sem tam pošedivělé a nenápadnými, kulatými, vyvstálými a žlutavými tečkami řídce poseté. Konec letorostu bývá někdy silný a ochmýřený. Silně vyvinutá, špičatě kuželovitá oka bývají více odstálá, spodní pak v plodonosné trny změněna, na patkách mírně vyduťtých a jen středem žebérkatých. (Viz obraz.)

V čase prvního rašení listu zdá se strom jako červenavě zelený; vyvíjející se listy jsou ochmýřené, jasně zelené, s hlavním nervem a stopkou červenavou; úplně vyvinuté listy bývají 75—88 mm dlouhé, 40—45 mm široké, buď kopinaté neb obvejčité s krátkou špičkou, poněkud prohnuté, při okraji jakoby lehounce zkadeřené, s okrajem nesterpně jemně pilovitým, na řapících 25—30 mm dlouhých a zcela malými palisty opatřených; listy příplodné bývají až 95 mm dlouhé, 62 mm široké, stejného tvaru a na dlouhých, tenkých řapících.

Z baňatých, v hojnosti se vyvíjejících květových poupat vykvétají as 33 mm široké, z člunkovitých, oválových plátků řídce složené květy v malých chomáčcích.

Předložené obrazy znázorňují průměrné plody s volně rostoucího krsku ve váze 150—200 g. Za příznivých okolností bývají větší a podařilo se až 350 g těžké plody vypěstovati. Tvar zůstává skoro tentýž, jen některé plody bývají maličko ke kalichu baňatější; povrch bývá zcela ploše zhranatělý neb sem tam velmi mírně zhrbolený.

Kalich z ústů drobných, vztyčených, řídce rozestavených, jako plod zbarvených, od spodu zdužnělých a proti sobě skloněných složený, vězí v hluboké, širší, po okraji zhrbolené jamce.

Silná, polozdužnělá, 20—28 mm dlouhá, zeleně rzivá stopka bývá buď do špičky plodu vtlačena aneb přechází kroužkovými hrbolky v plod, bývá však také zcela krátká, velmi silná, ku plodu zdužnělá a splývá bez jakéhokoli přechodu s ním.

Jemná, hladká slupka málo se leskne, bývá se stromu zelenavá, později sežloutne, ve stínu pak zůstává zeleně prokvétalá, celá bývá poseta jemnými i hrubšími, světle rzivými tečkami a drobounkou, kolem kalicha i sem tam též jinde, hustou skořicovou rzí.

Zažloutle bílá, velmi jemná dužnina šťávou přetéká a zcela se rozplývá, chuť její jest velmi ušlechtilá, libě kořeněná a pikantně navinule sladká; málokterá hruška chutná tak výborně.

Velmi jemnou zrninou obklopený jaderník chová v malých pouzdrech obyčejně po dvou téměř černých jádrech.

Uzrává dle počasí první dny října, někdy i také poslední dny září, poznámka z roku 1893 zní »začátkem října již přecházela«; jiná leta teprve as v polovici října a trvá tak as čtrnácte dnů.

V zahradách pomologického ústavu v Troji vedena jest pod číslem 102. »Předobrá másl.«, k čemuž Bláha připsal: Strom roste přiměřeně bujně, letorosty silné a docela dlouhé. Úrodnost počíná 6.—8. rokem a každého roku. Na gđouli se dobře daří a jest úrodná, ale třeba plody protrhávati, by se zbylé lépe vyvinuly. Doba zrání od 10. do 15. října, jakosti vždy výtečné. Nepodléhá mrazu, ani plísni. Žádá polohu chráněnou a půdu výživnou, hlubokou.

Ve spisech nalézáme ji:

Moravské Ovoce čís. 57. Máslovka Předobrá; Handbuch der Obstkunde čís. 400. Hochfeine Butterbirne; Leroy Dictionnaire de Pom. čís. 262. Beurré superfine; Gaucher čís. 47.

Jiná jména nejsou známa; omylem přikládala se jí dříve jména: Cumberland, Graslín, Beurré Dathis a Dathis de printemps. Že se tyto druhy od ní liší, bylo později zjištěno. —

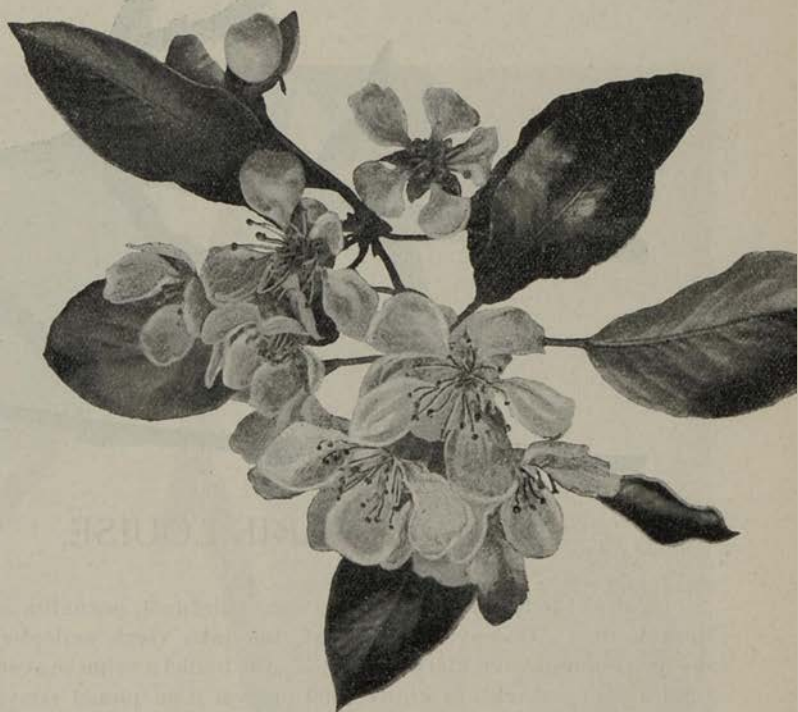

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

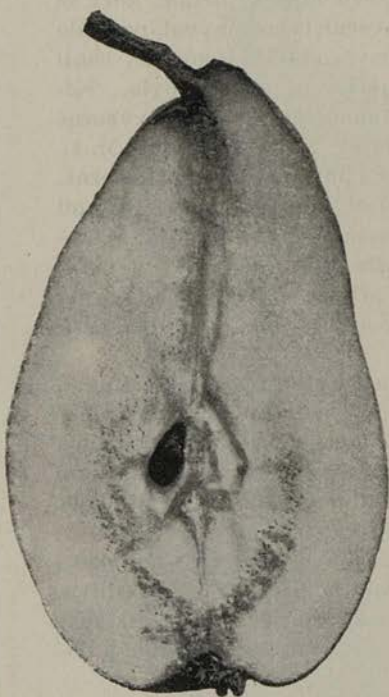
A) HRUŠKY.

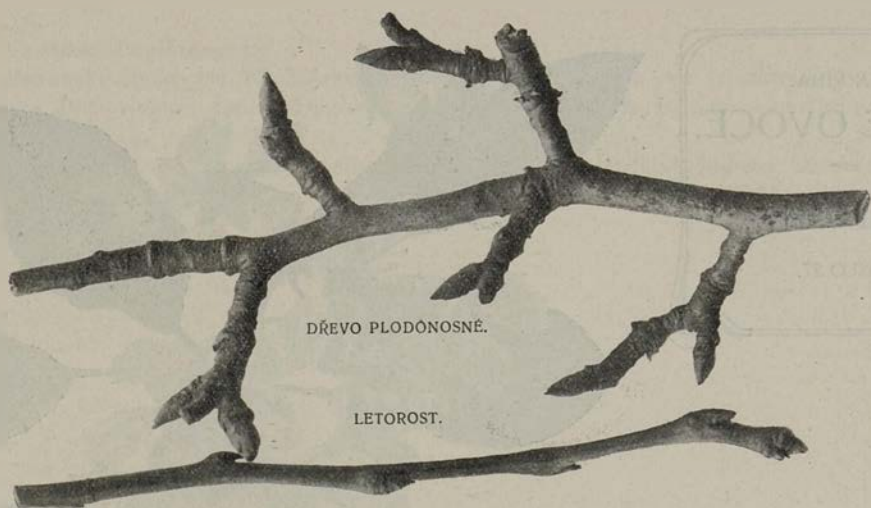
ČÍSLO 27.

MARIE LOUISE.

MARIE LOUISE.

MARIE LOUISE.

V druhé polovici října skýtá se nám příležitost, poznati a ochutnati skvostnou hrušku Marii Louisu. Domovem jejím jest, tak jako všech nejlepších hrušek, Belgie, kdež se abému Duquesne-ovi, který v městě Monsu bydlel a velmi se ovocnictvím zabýval, podařilo z jádra ji vypěstovati as v roce 1809; nazval ji na paměť arcivévodkyně rakouské, choti Napoleona I. Marie Louise, což později na Marie-Louise Duquesne pozměněno bylo. Ne-trvalo však dlouho a ziskuchtivost dala původ mnoha jiným domnělým obměnám výborné této hrušky pod jmény Marie-Louise d'Elcourt, M. L. de Jersey, M. L. de Parme, M. L. Van Mons a m. j., které však podle sebe pěstovány daly plody s původní odrůdou totožné.

U nás počal ji as pěstovati děkan Rössler v Poděbradech, který ji v roce 1819 od Diela obdržel a zapsal ji ve svůj soupis pod čís. 286., po druhé pak pod čís. 613. Marie-Louise Duquesne. Snad odtamtud šířila se asi dále, nenašla však velké oblihy, takže pěstování její bylo a jest až posud velice omezeno, čehož příčina se však zjistiti nedá. Lepší hrušky nelze sobě ani přát, velká jest dosti, sličná víc než jiné, snad vadí tedy jen její nepořádný vzrůst.

Kdo ji však jednou poznal, neb ve své zahradě ji pěstuje, nerad by ji už postrádal, také již i proto, že plísněmi nijak netrpí, jak list tak i plody jsou vždy úplně čisté, stromy také i jinak úplně jsou zdravé. Vadou jest, že mladé stromky ve školce v kruté zimě zmrzají, starší stromy však zimou už netrpí; také květy jsou vůči mrazům více než jiné odrůdy choulostivý. Plodnost počíná zcela záhy, není příliš hojná, ale za to bývají plody vždy stejnoměrně veliké.

Má-li se k prospěchu dařiti, nutno ji sázeti v půdu velice živnou, teplou a vlhounkou; v suché a hubené škoda každé práce — nedaří se. Zato však vůči poloze není již tak citlivá, jest jí vhod každá, jen když proti větrům chráněná, třeba vysoko položená. Jsou příklady, že ještě ve výšce 600 m velmi dobře se daří, skvostné plody dává, které arcit' později dozrávají, potom však tím cennější jsou.

Pro pěstování na vysokých stromech lze ji doporučiti jen v nejlepší půdě a na chráněných místech, lépe pěstovati ji na stromech polovysokých, volně rostoucích i pravidelnému řezu podrobených krscích v podobě jehlance, ale zvláště na špalírech, kdež přináší krásných plodů v hojnosti a není druhé hrušky, která by v menších rozměrech tak hojného užitku skýtala. Z důvodu toho hodí se pro malé zahrádky.

MARIE LUISA.
MARIE LOUISE.

Na tvary nejmenší, jako věncoví a podobné se nehodí, poněvadž na gdouli zřídka kde dobře se daří a na pláněti se malým tvarům přizpůsobiti nedá. Ve školce činí její vzrůst potíže, nelze jí přes bujný vzrůst přivést vzhůru, krouť se na vše strany, tak že chceme-li vypěstovati slušné vysokokmeny, nezbyvá nic jiného, než šlechtiti v libovolné výšce na silnou pláňku, neb jiný, k tomu způsobilý druh; přes to vyvinuje korunu vysokou, však zmotaně rozvětvenou a dílem skloněnou. Při řezu jakýchkoliv tvarů nutno dbáti, by řezáno bylo vždy na oko vzhůru obrácené, jinak nelze jí v žádoucím tvaru udržeti.

Letorosty narůstají dlouhé, slabší a zakřivené, při bujném vzrůstu až zkroucené; bez řezu ponechaným stromům narůstají krátké a silnější; povždy jsou však pod oky zprohýbané, zelenavě nahnědlé, na slunečné straně více nahnědlé a vyvstálými, malými tečkami hojně, ale nenápadně potroušené.

Poměrně velká, kuželovitá oka, s ostrou, k letorostu a na stranu přihnuto špičkou, na spodu letorostu odstávají, dále k jeho konci jsou však více přilehlá, hnědě, dílem i přišedivěle šupinatá a jsou na patkách, více, jednotlivě i mírněji vydutých, s třemi plochými žeběrky, která hluboko se táhnouce, letorost nepatrně hranatěji. (Viz obraz).

Na jaře raší.

Po úplném vývoji bývají až 75 mm dlouhé, 45 mm široké, eliptické, na obě strany stejně protažené, s krátkou špičkou; některé jsou ke špičce širší a ke stopce zúženéjší; bývají mírně miskovitě prohnuté a mají kraj drobně, nepravidelně pilovitě vroubkovaný; jsou tuhé, méně lesklé, ale tmavě zelené. Řapíky mají až 50 mm dlouhé; hořejší bývají menší, příplodní jsou as zprvu uvedené velikosti, také menší, jen řapíky mívají až 70 mm dlouhé.

Z menších, špičatých, květních poupat vykvétají v hojnosti poměrně veliké, as 38 mm široké, z užších bílých plátků tak sestavené květy, že druh druhá se nedotýká, v menších chomáčích. (Viz obraz).

Velikost plodů v jich nejkrásnějším vývoji znázorňuje barevný obraz, k jehož zhotovení použito bylo plodů s volně rostoucího jehlance vzatých, ve váze 160—180 g. Se stromů vysokých, neb při větší úrodě, bývají jen as 120 g těžké a i menší, na špalíru nabývají naproti tomu až 250 g váhy a i více. Tvar mění se jen potud, že boky některých plodů posunuty jsou dále k temeni, které pak bývá širší a okrouhlejší. Povrch bývá většinou pěkně pravidelný a jen některé, poněvíc velké, bývají zvláště k temeni mírně zhrboleny a zhranatělé.

Otevřený kalich z ústů mázdovitých, vztyčených s přesvislými, suchými špičkami, harvy plodu, řídce setavený, vězí v jamce malé, mírně hrboilaté na úzkém temeni plodu.

Dužnatá, málo zakřivená, zelená a rezavě žlutá stopka jest do špičky plodu jaksi vtlačena, často však, druhou stranu špičky převyšujícím hrbolem na stranu přimáčknuta.

Málo lesklá, hladká, jemná slupka jest se stromu světle zelená, později jasně žlutá, ke stopce zůstává zelenavá, některé, sluncem více ožehlé plody bývají výjimkou malinko zardělé; některé plody bývají od kalicha, až do polou plodu jemnou rzi barvy skořicové hustě pokryty, jiné mají jen obkalsí hustěji porezavělé, načež rozptyluje se rez roztrhaně neb nastříkaně po boku dále až as do třetiny plodu, málokteré plody jsou úplně rzi prosté; jemné, jasně rzivé tečky pokrývají hustě stranu sluncem ozářenou, kdežto na straně zastíněné jsou patrný, také zcela scházejí.

Bělavá dužnina mění se pod slupkou do žlutava, jest velice jemná, šťavou přetéká a úplně se rozplývá, chuť její velice libá, výborná, kořenitě sladká, s navinulou příchutí.

Velmi jemnou zrninou obklopený jaderník mívá osu plnou, jen velké plody mívají malinko dutou a chová v prostranných pouzdrech veliká, široká, hnědá, po krajích černavá jádra.

Češe se začátkem října a opatrně na lože se ukládá, načež, některý rok kolem 20., jindy až kolem 30. října k jídlu dospívá. Uzává nenáhle, často až do konce listopadu. Plody s vysoko položených míst zrají až o 14 dní později a mnohem déle vydrží.

Na stole jest pravou pochoutkou, i na trhu jest pro pěkný tvar a přiměřenou velikost hledána. Delší dopravu snáší dobře jen ve stavu nedozrálém, tedy hned po očištění, později trpí velice tlakem.

Bláha o ní napsal: Strom nemá hezkého vzrůstu, vždy rozeklaný a více svislý, zvláště letorosty, zato však ovoce jest výtečné, jenom v době zrání není trvanlivé a záhy od jaderníku hniličí. Strom jest záhy a stále úrodný.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji mají ji pod jménem Marie Louise čís. 319. Popisy její nalézají se: Handbuch der Obstkunde čís. 59. Marie Louise oo!x, Lucas: Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 45. Marie Louise, Leroy: Dic. de Pom. čís. 668 Marie-Louise, Jankowski: Sad i ogród owocowy Marja Ludwika, na Rusi jmenují ji Mari Luiz Deljkur.

Dále příkládají se synonyma: Auguste, Berg. de Souhait, Beurré de Saint-Hubert, Braddick's Feld Hochstamm, Braddick's Field Standard, Calebasse Saint-Augustin, Corchorus, Forme de Marie-Louise, von Humboldt's Butter Birne, Marie-Chrétienne, Marie Louise Delacourt, M. L. Delcourt, M. L. d'Elcourt, M. L. Donkelaar, M. L. de Jersey, M. L. Nouvelle, M. L. Nova, M. L. de Parme, M. L. Van Mons, Princesse de Parme, Van Donkelaar, Van Don Karlaer, Vraie Marie-Louise.

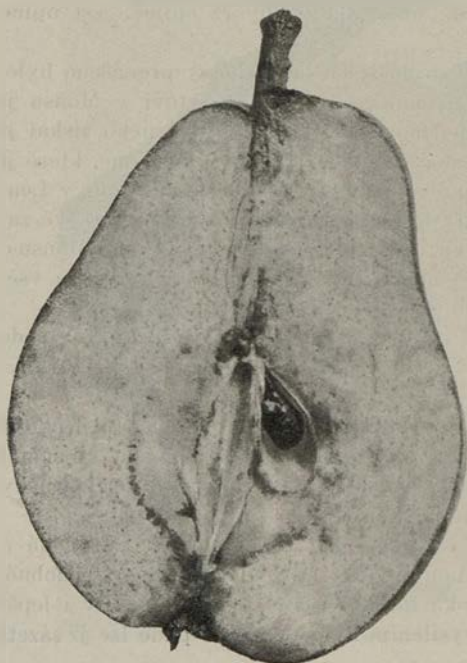

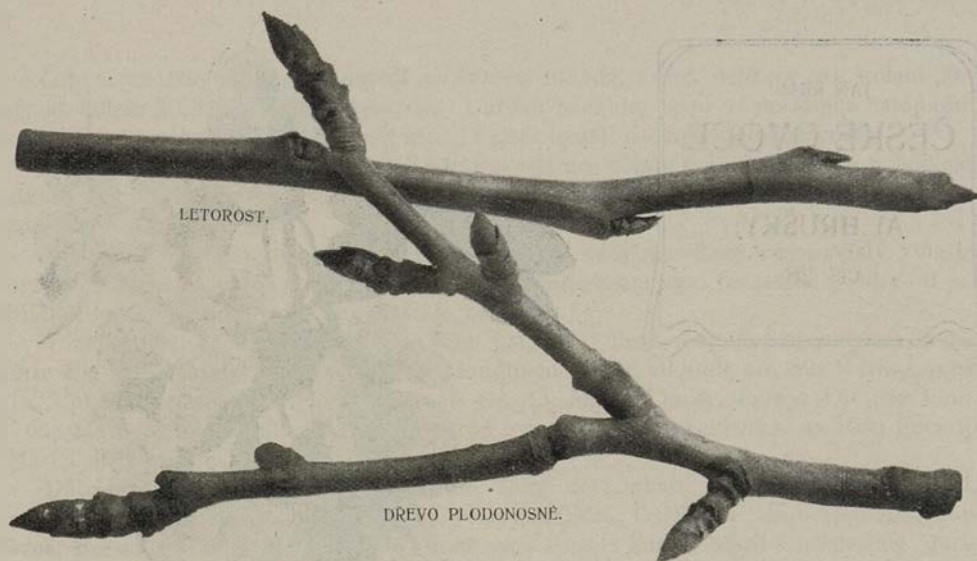

NAPOLEONOVA MÁSLOVKA.

NAPOLEON'S BUTTERBIRNE.

BEURRÉ NAPOLEON.

NAPOLEONOVA MÁŠLOVKA.

Vyniká mezi hruškami as tak, jako Zlatá parména mezi jablky stejně výbornými vlastnostmi. Veliká plodnost a skvostná chuť jsou jim společné, sdílejí spolu však také osud, že víc a více různými nemocmi a zvláště plísněmi trpí. Přes to jest dosud z nejlepších v stejnou dobu zrajících hrušek a výrok, že se »nejí«, nýbrž »pije«, jest úplně oprávněn.

O jejím původu všelicos se psalo, co ze spisu do spisu beze změny přenášeno bylo. Po delším bádání zjištěno, že podařilo se belgickému zahradníku Liartovi v Monsu ji vypěstovati z jader. Ten mateční strom abbému Duquesneovi prodal. Od něho získal ji Dr. Diel ze Stuttgartu a popisuje ji v roce 1816 pod jménem »Beurré Napoléon«, které ji abbé Duquesne dal. Tvrzení, že vypěstoval ji známý belgický pomolog Van Mons v Leuvenu (Louvain), který ji pod jménem Sauvageon de Liart (Pláňka Liartova) ve své zahradě měl, on sám vyvrátil, že zavinila ji záměna jména jeho s jménem města »Monsu«. Z Württemberska zanesena byla do Anglie a Německa ostatního, načež se v brzku všeobecně rozšířila, k čemuž as tehdy tak populární jméno nemálo přispělo.

Poděbradský děkan Rössler obdržel ji od Dr. Diela asi hned po jejím vzniku a vede ji na začátku svého soupisu pod čís. 15. Patrně šířil ji pak z Poděbrad na vše strany, takže všeobecně zdomácněla.

Zprávy o ní obdrželi jsme téměř ze všech obvodů, ale velice se rozcházejí. Někteří zpravodajové nechťi o ní už ani slyšeti, přežila prý se již, chřadne a trpí velice plísněmi — jiní nemohou ji dosti vychváliti; všichni však shodují se v tom, že není snad hrušky současně zrající, která by se jí v jakosti vyrovnala.

Při volbě místa hleděti jest k tomu, by sázela se jen na stanoviška chráněná a teplá, jako jsou chráněné domácí zahrady, sem tam i polní sady, teplé stráně a podobné. Také i půda voliti se má co možná živná, hluboká hlínka; roste sice v jakékoliv i lepší písčité půdě, nechybí-li jí vlhkosti, avšak brzo vysílením hyne. V dobré půdě lze ji sázeti

NAPOLEONOVA MÁSLOVKA.
NAPOLEON'S BUTTERBIRNE — BEURRÉ NAPOLÉON.

do sadu jako vysokokmen neb polokmen, nejlépe však prospívá v tvaru volně rostoucího neb řezu podrobeného jehlance a palmy. Na malé tvary, jako věncoví, nelze ji příliš doporučovati z toho důvodu, že na gdouli špatně roste, a to jen v půdě nejlepší, a přece jen velikou plodností předčasně hyne. Z mládí roste dosti bujně, zdravě, pěkně do výše, ale zvolna, takže lépe šlechtiti ji na vysokou plaňku neb jiný zdravý druh. Tvoří malou, kulovitou korunu, která se však pod tíhou plodů rozklesává; nastavší plodností vzrůst velice se mírní, tvoří pak množství plodonosného dřeva, takže příslovečná její plodnost počíná velmi záhy a jest tak velice hojná, že jest velice nutno vydatným hnojením a občasným zmlazením ve vzrůstu ji udržovati; avšak také při vši péči začne po čase větev za větví krnět, od konců usychá, takže zřídka kdy nalezneme statné, zdravé stromy; také se stává, že jakmile vysilením růsti přestane, nepomůže pak už hnojení ani zmlazení. V poslední době trpí víc a více plísni a jest nutno zlu tomu střikáním předcházeti. Doporučuje se velmi, by se z mládí plody pilně protrhávaly, sklízíme jednak plody větší, jednak i vzrůst se tím velice podporuje.

Letorosty vyvíjejí se poměrně silné, pod oky zcela mírně zprohýbané, ke konci jemnou plstí potažené, žlutavě hnědé, ve stínu olivově zelenavě hnědé a bělošedými, špinavými, vyvstalými, kulatými i podlouhlými tečkami nápadně poseté; bývají často květovým poupětem zakončeny.

Nápadně vyvinutá oka mívají špičku zakřivenou, jsou dlouhá, stříbřitě šupinatá, skoro přilehlá, ke spodu letorostu více odstálá, na patkách silněji vydatých a ploše zebnatých. (Viz obraz.)

Raší listky jasně zelenými, zespod ochmýřnými, které po dokonaném vývoji bývají po koncích letorostu malé, as 75 mm dlouhé, 37 mm široké, ku spodu až 94 mm dlouhé a 53 mm široké, rozložené, neb jen málo prohnuté, tupé, lesklé, elliptické a i vejčité, tupě špičaté, s okrajem pilovitým neb vroubkovaným, na řapících 20—50 mm dlouhých, s krátkými, úzkými palisty. Příplodní listy bývají o něco užší a na delších řapících.

Květových, štíhlých, ostře zakončených, hnědé a stříbřitě šupinatých poupat vyvinuje se veliké množství, z těchto vykvétají veliké, až 35 mm široké, červenavými tyčinkami zdobené květy, z plátků dlouze okrouhlých, navzájem se téměř dotýkajících, složené ve větších chomáčích. (Viz obraz.)

Velikost dospělých plodů jest různá, tvarem stromu i půdou podmíněná. Průřezem znázorněn jest pěkně vyvinutý plod s vysokokmene, při velké úrodě bývají ještě o něco menší a váha jich kolísá mezi 120—180 g. K obrazu barevnému použito bylo plodů s volně rostoucího krsku, které 220—250 g vážily.

Tvar mění se jen velice málo a to tak, že některé plody bývají ke stopce protáhlejší, končíce štíhlou, šikmou špičkou; povrch bývá nesouměrný, často stlačený a i zhrbolený.

Zavřený, někdy pootevřený kalich z ústí krátkých, také i dlouhých, jakoby kornoutkovitě stočených složený, vůbec nestejný, často neúplný, barvy šedé, vězí v jamce mělké, také i hluboké a povždy zhrbolené.

Silná, dřevnatá stopka bývá ku plodu zdužnělá, zelená, později žloutne a hnědne, zdá se, jako by byla do široké špičky plodu vtlačena a kruhovitými hrboly obklopena, u plodů štíhlých bývá jednotlivě hrbolem na stranu přimáčkuta.

Lesklá, jako sklo hladká, až kluzká slupka bývá ze stromu jasně zelená, později na loži žloutne; stinná strana zeleně prokvétá a strana sluncem ožehlá bývá temněji žlutá a zřídka kdy, avšak přece někdy, lehounce se rdí; bledě rzivé, velice jemné, na slunečné straně nápadnější tečky pokrývají hustě celý plod; okolo kalicha a jednotlivě i sem tam jinde bývá střiknuta jemná, drobounká rez.

Bělavá, velice jemná dužnina zcela se rozplývá, šťávou přetéká, chuť její jest výborná, líbezně okořeněná a sladce navinulá.

Jemnou zrninou obklopený, široce dutoosý jaderník chová v prostranných, jednotlivě i malých pouzdrech velká, světle hnědá jádra v malém počtu. Ostatní bývají nevyvinuta.

Česati má se as v polovici října, načež, někdy koncem října, jindy v první polovici listopadu, k jídlu dospívá. Zraje nenáhle, takže někdy ještě v prosinci jest úplně svěží a výborné chuti. Jest z nejlepších stolních hrušek a činí veškeré současně zrající zbytečnými. Dopravu snáší jen ve stavu nedozrálém, později jemná její slupka tlakem velice trpí.

Bláha o ní ve svých zápiscích poznamenal: Strom roste spoře, letorosty krátké a silné odstávají, koruna kulovitá, obyčejně pod tíhou plodů rozkleslá. Úrodnost počíná záhy a jest stálá. Zraje od polovice listopadu do vánoc. Větre, ani mrazy netrpí, plísň se také na ní neobjevují. Na polohu není vybíravá, ale žádá rozhodně hlubokou, živnou půdu, aby nezakrnlá a nevysílila plodností.

V seznamu trojského ústavu vedena jest pod čís. 94. Máslovka Napoléonova; Pixa čís. 48. Napoleonova máselníčka; Moravské Ovoce čís. 64. Máslovka Napoleonova, polsky: Bera Napoleona.

Handbuch der Obstkunde čís. 58.; Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 58.; Stoll Oest. u. Ungarische Pomologie čís. 33. Napoleons Butterbirn; Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 703. Napoléon Ier.

Další známá synonyma: Grosse grüne Mailänderin, Archiduc Charles, Beurré d'Antain, B. d'Antein, B. d'Antin, B. d'Autein, B. d'Autien B. d'Autun, B. Caenaise, B. Liart, Belle Canaise, Bonaparte, Bon-Chrétien Bonaparte, Bon-Chrétien Charles X., Bon-Chr. Doré, Bon-Chr. Napoléon, Captif de Sainte Hélène, Charles d'Autriche, Charles X., Empereur (P. de l'), Gloire de l'Empereur, Grosse Milanais Verte, Grote Milan, La Médaille, L'Empereur, Liard, Mabilie, Médaille, Melon, Melon d'Automne, Milan Grand, Napoléon, Napoléon d'Hiver, Napoléon Vrai, Roi de Rome d'Automne, Sauvageon de Liart, Sucrée Dorée, Wurtemberg (P. du).

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

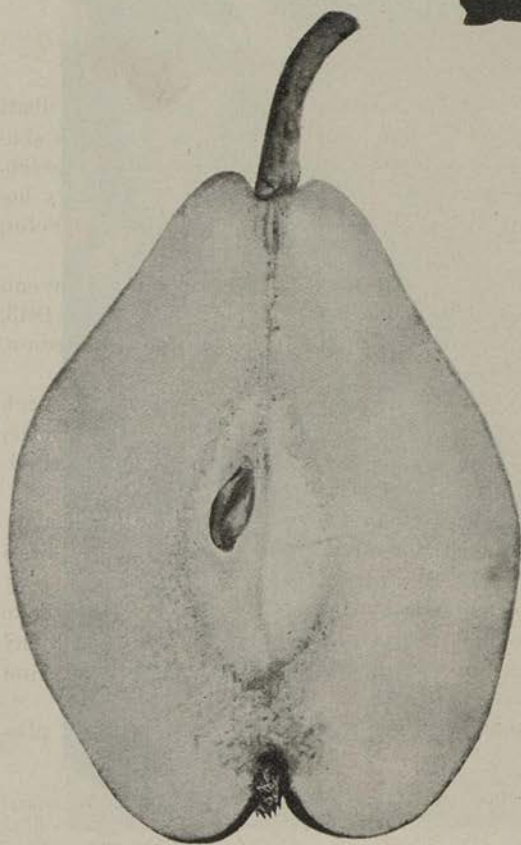
A) HRUŠKY.

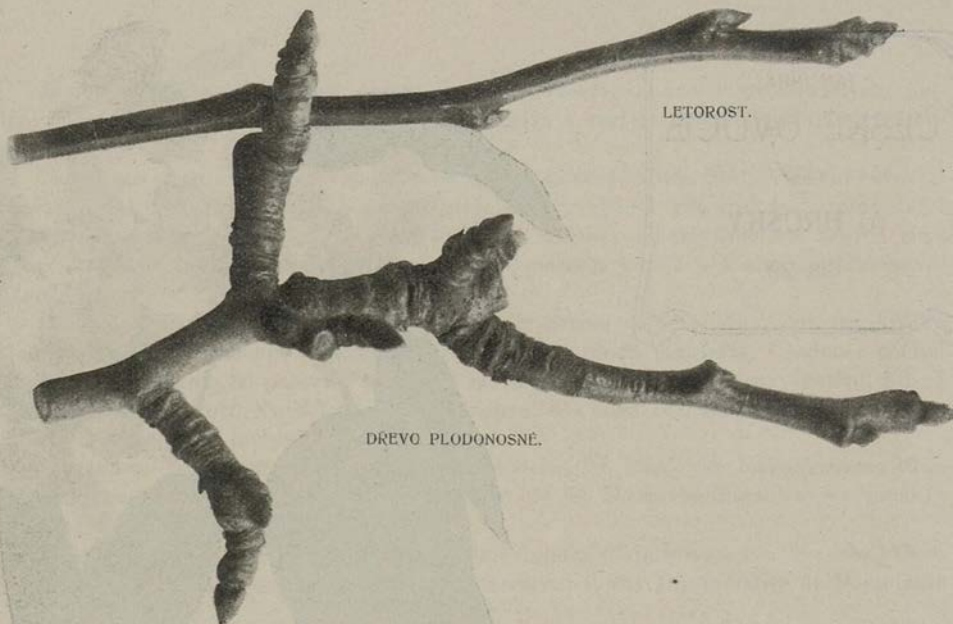
čís. 29.

POITEAU-OVA.

NEUE POITEAU.
NOUVEAU POITEAU.

POITEAU-OVA.*)

V chladnějších polohách, kde vzácnější hrušky špatně se daří, mělo by se dbáti více hrušky »Poiteau-ovy« (čti Poat6-ovy). Táž vyniká velikostí, pěkným tvarem a skutečně vzácnou vlastností, že v chladnějších polohách jest chutnější než v místech teplých. Jest známo, že ještě v (ruském) Livonsku se daří a rodí tam skvostné plody. Také i v horách ve výškách dosti značných, arcif proti drsným větrům chráněných, lze ji s velmi dobrým prospěchem pěstovati.

Domovem jejím jest Belgie, kdež vzrostla ve školkách Van Monsových v Leuvenu (franc. Louvain) z jader v roce 1827 zasetych, ale přinesla první plody až v roce 1843, tedy až po smrti Van Monse, jehož syn věnoval ji pak památce profesora Poiteau-a, který velice mnoho v pomologii pracoval.

U nás rozšířena jest více, než se za to má, ana téměř na všech ovocných výstavách se vyskytuje co neznámá, oblíbená hruška. Nejvíce zpráv obdrželi jsme o ní z poříčí Ohře, pak z obvodu podještědského, z Podkrkonoší, z obvodu německobrodského a pelhřimovského, naproti tomu z české nížiny jen zprávy kusé a krátké.

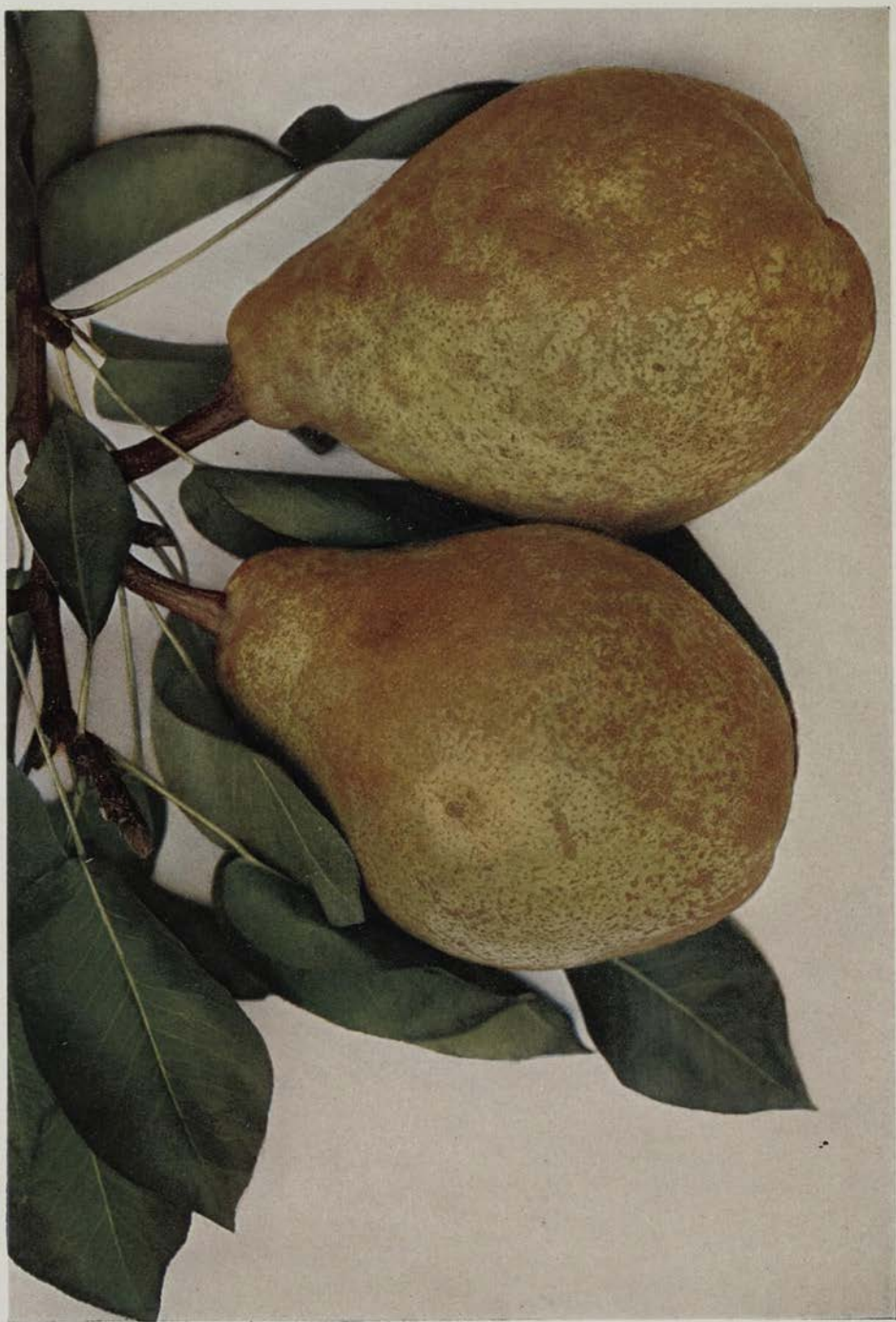
Spokojí se s jakoukoliv půdou, jen když není suchá; plody ze suché půdy moučnatí.

Místo má se pro ni voliti raději chladnější; na místa lepší, teplá, jest lépe sázeti druhy ušlechtilejší; hodí se i pro polohy vysoké, jen když proti větru chráněné.

Sázeti lze ji všude, v polních i domácích sadech, v lepší půdě i podél silnic jako vysokokmen, v hrazených místech jako polokmen neb volně rostoucí, na gdouli šlechtěný krsek. Pro tvary uměle vedené, na příklad jehlance, palmety, věnečví, hodí se také velmi dobře, avšak není tak cenná, aby za podobnou péči stála.

Roste bujně, zcela zdravě, pěkně jehlancovitě vzhůru a hojně se rozvětňuje; plísňemi, ani mrazy netrpí.

*) Oprava: Na barevné příloze má státi místo Poat6-ova správněji Poiteau-ova, protože jméno pochází z jména vlastního.

POATÔ-OVA.
NEUE POITEAU — NOUVEAU POITEAU.

Letorosty vyvinuje dlouhé a silné, pod oky prohýbané a silněji zakončené, zelenavě nahnědlé, zcela nenápadně bledě šedými, lehce vyvstalými tečkami řídce poseté a ke konci ochmýřené.

Krátká, trojhranná, silně vyvinutá oka jsou ostře zakončena, dílem lnědě, částečně stříbřitě šupinatá, málo odstálá na patkách mírně, jednotlivě i silně vydutých a ploše žebernatých. (Viz obraz.)

Raší lístky jasně zelenými, zespod šedě ochmýřenými, čímž strom přišedivělého vzhledu nabývá; později v plném vývinu jsou listy as 90 mm dlouhé, 55 mm široké, oválové, se špičkou krátkou, jako by nasazenou, ke konci letorostu menší, u spodu větší, silné, lesklé, temně zelené, mírně na způsob člunku prohnuté, velice mírně zkadeřené a mají kraj velmi jemně pilovitý; na řapících 30—50 mm dlouhých a níkovitými palisty opatřených; příplodné listy bývají ploché, krátce elliptické neb vejčité, na kratších řapících, bývají však i široce kopinaté na řapících delších.

Ze štíhlých, hnědě šupinatých poupat vykvétají velké, as 35—38 mm široké květy, z oválových, při kraji zkadeřených plátků řídce složené a červenavými tyčinkami zdobené, ve větších chomáčích. (Viz obraz.)

Velikost plodu bývá velice nestejná; z vysokokmene bývají plody 9·5—10·5 cm dlouhé, 6—7 cm široké, ve váze 100—120 g, také i o něco větší, ze zákrsku 11—12 cm dlouhé, 8—8·5 cm široké, vážící 200—240 g, jednotlivě podařilo se již vypěstovati plody až 15·5 cm dlouhé a 10 cm široké, ve váze 400—450 g. Plody ku zhotovení obrazu použité byly vzaty s volně rostoucího polokmene.

Tvar zůstává většinou as tak, jak obrazy znázorněno; vyskytují se však také plody, které jsou štíhlejší, ke stopce protáhlejší a jen po jedné straně jakoby do obloučku prohnuté, majíce téměř tak úzké, že plod nestojí, končící štíhlou špičkou, která beze všeho přerušení ve stopku přechází; povrch bývá povždy buď více neb méně zhrbolený a i zhranatělý. —

Otevřený kalich z ústů u spodu zdužnělých, ke špičkám suchých, šedě zeleně plstnatých, vztýčených a proti sobě nakloněných řídce složený, vězí buď ve hluboké a úzké, také i v široké, povždy hrboлатé jamce, stává se však také, že nalézáme jej zcela ploše na úzkém temeni plodu mezi několika hrboly.

Dřevnatá, krátká, žlutavě rzivá stopka bývá u spodu někdy zdužnělá, jednotlivě do těsné, hluboké jamky, více však jen na špičku plodu jako přitlačena a hrboly objata aneb přechází beze všeho přerušení buď jen jednou stranou neb kolkolem v plod.

Slupka málo se leskne, bývá hladká až i kluzká, světle sivě zelená a nemění barvy ani v úplné zralosti, jen někdy bývá strana sluncem ožehlá o něco žlutší a ještě řídčeji lehounce zarudlá; šedé, zcela jemné tečky pokrývají hustě celý povrch, některé plody bývají jen v obkaložení a blíže stopky jemnou rzí jako postříknuty, jinak zcela hladky, jiné jsou sem tam, některá více, jiná méně, drobnou a i také hrubší rzí pokryty. — Nevoní.

Bělavá dužnina mění se pod slupkou do zelenava, jest velmi jemná, kol jaderníku zcela jemně zrnitá, hojně šťavnatá, zcela se rozplývá, chuť její zcela dobrá, sladce navinulá a libě okořeněná; také však dle okolností zůstává jen máslovitá neb jako špekovitá, chuť její málo sladká, více navinulá a vodnatá.

Zcela úzce dutosý jaderník chová v malých, k ose přilehlých pouzdrech dlouhá, štíhlá, tmavá jádra, jež však bývají z větší části nevyvinutá.

Na stromě má se ponechati co nejdéle, tím nabývá lepší chuti, brzo trhaná bývá vodnatá; k jídlu dospívá nanejvýš: někdy již kolem 20. října, jindy až koncem října neb první dny listopadu; protože barvy nemění, těžko pravou dobu uzrání vystihnouti a lze dobu tu jen lehkým stisknutím blíže stopky určit; nedá se však déle 14 dní udržeti, brzo hniličí.

Hodí se dobře pro stůl. Na trhu není pro svou zelenou barvu tak oblíbena, jako jiné skvěleji zbarvené odrůdy. Zasílati dá se jen ve stavu úplně nezralém, tedy hned po očesání.

Bláha o ní píše: Jest vsazena v zahradě na spodku skály, následkem toho strom skrovně roste, z mládí byl strom velice bujný, silného dřeva, záhy a vždy velice úrodný, zdravý a bez plísní. Ovoce velké, úplně rozplývavé, plné šťávy, navinule nasládlé, jemně okořenělé chuti; zraje ale hromadně a není v dozrání trvanlivá; jako stolní ovoce doporučena k sázení, ale jen jednotlivě do zahrad.

V pomologickém ústavě trojském vedena jest pod čís. 350. Poiteau-ova; Moravské Ovoce čís. 61. Hruška nová Poiteau-ova, polsky: Puato-Patawinka; Handbuch der Obstkunde čís. 303.; Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 51.; Gaucher čís. 57. Neue Poiteau.

Další známá synonyma: Choix d'un Amateur, Inteuse de Braunau, Tombe de l'Amateur, Tombeau de l'Amateur, Retour de Rome, Butyrallia Poiteauniana.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

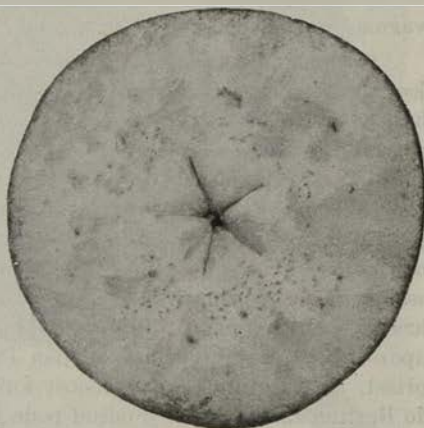
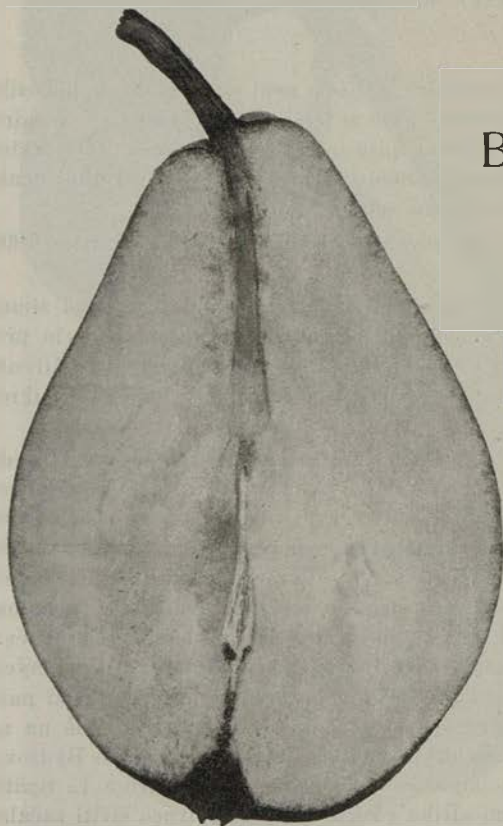
čís. 30.

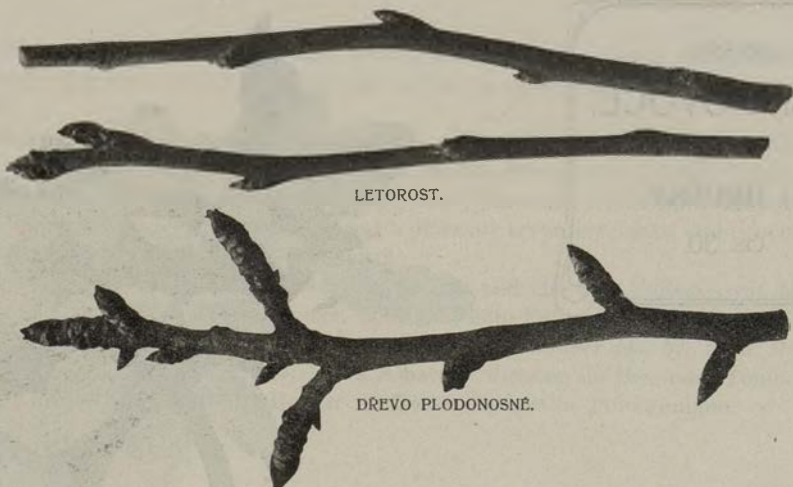

BEZJADERKA ŘÍHOVA.

ŘÍHA'S KERNLOSE BUTTERBIRNE.

SANSPÉPIN.

LETOROST.

DREVO PLODONOSNÉ.

BEZJADERKA ŘÍHOVA.

V celém velkém výběru nejlepších pozdních hrušek není druhé, která honosila by se vedle přiměřené velikosti a výborné jakosti ještě zvláštností, že jaderník i s jádrem úplně chybí. Známý německý pomolog K. Mathieu píše o ní poprvé v roce 1905 takto: Mezi množstvím novinek jest opravdovým zadostučiněním, vyskytne-li se mezi nimi druh, který všemi dobrými vlastnostmi nad staré, současně zrající vyniká.

Vzácný tento druh získala firma L. Späthova v Berlíně z Čech a v roce 1905 v obchod uvedla.

Nedlouho po uveřejnění tohoto článku napsal p. H. Burian, tehdejší ředitel zimní hospodářské školy v Novém Bydžově, delší pojednání a praví mezi jiným, že byla přinesena professorem Dr. Karlem Lamblem z Chorvatska, kdež prý jest velice rozšířena, do Nového Bydžova. Tam byla prý do úřednické zahrady p. J. Říhy v tamějším cukrovaru as v roce 1869 neb 1870 zasazena.

Domněnku tuto, že v Chorvatsku pode jménem »Cerovača« hruška tato všeobecně jest známa, nelze však nijak odůvodniti a to zvláště z této příčiny: V roce 1906 pořádána byla v Záhřebě v Chorvatsku větší hospodářská výstava, k níž družila se krásná, bohatě obesaná výstava tamějšího ovoce. Byv pozván tamějším výborem výstavním, bych názvosloví vystaveného ovoce přehlédl, hledal jsem při této vzácné příležitosti v první řadě »Cerovaču«, však přes to, že tam bylo ovoce sneseno z celého království, nenalezl jsem jí a také veškeré poptávky u tamějších pomologů zůstaly bez výsledku. »Cerovaču« neb nějaké hrušky bez jader tam nikdo neznal. Také i další písemné dotazy u známých osobností zůstaly marny; tím stává se tvrzení p. Buriana bezpředmětným a původ naší hrušky nelze objasniti. Také i další jeho tvrzení, že on pana Proche ve Sloupně na ni upozornil, nelze odůvodniti, an pan Proche již dříve, než p. Burian do Nového Bydžova přišel, hrušku tuto jako vzácnost každému doporučoval a sám ji také firmě L. Späth do Berlína zaslal, která ji odtud pode jménem »Řiha's kernlose Butterbirne« šířiti začala.

BEZJADERKA ŘÍHOVA.
ŘÍHA'S KERNLOSE BUTTERBIRNE — SANSPÉPIN.

Teprve od té doby vešla u větší známost a bylo jí jako mnohé jiné vykonati cestu do Berlína, by odtamtud zpět jako veliká vzácnost draze kupována byla.

Zprávy, které jsme si z mnoha stran o ní vyžádali, se velice rozcházejí; z některé strany se velice chválí pro svou plodnost a výbornou chuť, z druhé se stěžuje, že plodí pozdě a málo, že drží špatně na stromě, před vyzráním padá a pak na loži vadne; jiný opět tvrdí, že drží na stromě pevně. Z delších zkušeností lze tvrditi, že šlechtěna-li na gdouli, plodí brzo a velmi hojně, často tak, že i růsti přestává a jest nutno plodnost řezem omezovati; na plánce rodí pozdě, ale pak bývá plodnost stejnoměrná, leč nikdy hojná. V přiměřené, vlhké, těžší hlince drží na stromě pevně a nepadá, v půdě suché, písčité často před úplným dozráním spadne. Dle toho jest nutno voliti místo pro ni a lze říci, že daří se v každé lepší, těžší, vlhounké půdě; v suché neb kruté jílovité špatně se jí daří. Se zřením k velikosti plodu má se jí dáti místo před větry chráněné a lze ji v takových vhodných místech pěstovati s prospěchem jako polokmen neb vysokokmen.

Nejvhodnější tvar jest volně rostoucí krsek na gdouli šlechtěný; dá se však i každému sebemenšímu tvaru bez námahy přizpůsobiti.

Roste na každé podložce zdravě, pěkně do výše, hojně se rozvětňuje a vytváří beze vší pomoci sličné jehlance. V mládí za krutých mrazů někdy zmrzá, později jí už mrazy neškodí.

Skoro rovné, silné letorosty bývají pod oky mírně zprohýbány, oblé, na způsob kůže zelenavě nahnědle žluté, ve stínu zelenavé, ke konci velmi jemnou plstí pokryté a okrouhlými i čárkovitými, žlutavě šedými tečkami hojně, ale velmi nenápadně poseté. Oka na nich bývají veliká, široká a dlouhá, stříbřitě šupinatá, ke konci letorostu málo, dále ke spodu víc a více odstálá, na patkách silněji vyduťtých a zcela mírně žeberkatých. (Viz obraz.)

Vzhled na jaře rašícího stromu bývá zcela šedivý tím, že mladé listy zespodu a po okraji ochmýřeny jsou a i později v plném vývoji zdají se jaksí našedivělými; dospělé listy bývají nestejně velikosti, od spodu letorostu bývají až 90 mm dlouhé, 56—65 mm široké, některé z nich okrouhlé s dlouhou zakřivenou špičkou, většina bývá však oválová a dlouze zašpičatělá, s okrajem hrubě a nestejně pilovitým neb zoubkovaným; ke konci letorostu bývají menší a menší a široce kopinaté na řapících 25—30 mm dlouhých a dílem dlouhými, úzkými palisty opatřené; taktéž i listy příplodní bývají delší, často široce, jindy opět úzce kopinaté s okrajem velice málo zoubkovaným a i celokrajně.

Na stromě na gdouli šlechtěném vyvíjí se brzo velké množství (na pláňeti šlechtěném až po mnoha letech) nádherných 45—50 mm velikých, miskovitých, z oválových velkých plátků řídkce složených květů v menších chomáčích. (Viz obraz.)

Dospělé plody bývají as 92 mm vysoké a 69 mm široké, vážíce as 180 g, s krsku až 110 mm vysoké a 85 mm široké, ve váze až 250 g, tvaru stejnoměrného, jen některé bývají ke stopce štíhlejší a i více prohnuté, s temenem tak úzkým, že na něm hruška státi nemůže, některé jsou kratší, o něco baňatější, majíce temeno širší, však vždy šikmé, v bocích bývají stlačené a některé k temeni lehce zhranatělé.

V malé, zcela ploché jamce, neb jen na lehounce zhrboleném temeni rozložen jest rohovitý, u spodu souvislý kalich s okrajem zubatým a zřídka v úšty rozeklaným.

Některé plody mají stopku delší a prohnutou, jiné kratší a rovnou, vždy dřevnatou a do rovné neb šikmé špičky plodu mezi hrbolky vtlačenou.

Hladká slupka málo se leskne a jest se stromu sivě zelená, později na loži maličko sežloutne a sivá zeleň jako by prokvétala; jen málokteré plody bývají na slunečné straně lehce zarudlé; celé jsou posety jemnými, rzivými, dílem zeleně vroubenými tečkami; obkalkují a okolí stopky bývá pokryto jemnou, však hustou rzí, některé plody bývají zvláště od stopky hojněji bronzově porezavělé.

Bílá, velmi jemná a jen kol téměř chybějícího jaderníku velice jemně zrnitá dužnina šťávou překypuje a zcela se rozplývá, chuť její jest výborná, sladká a libě kořenitá.

Zcela nepatrný jaderník má osu někdy úzce, jindy široce dutou, pouzdra zcela malá, těsná, často jest bez nich; jádra pak chybějí úplně. (Viz obraz.)

Česati se má až v polovici října, jinak poněkud vadne, k jídlu dospívá některý rok již koncem října, jindy až v polovici listopadu a udrží se až do polovice prosince.

Jest z nejlepších stolních hrušek a bude, až se více rozšíří, v obchodě velice hledána.

V pomologickém ústavě trojském vedena jest pod čís. 614.

Popisy našli jsme: Listy pomologické roč. 1898, Říhova bezjaderná máslovka. Pomol. Monatshefte roč. 1905 Říha's kernlose Butterbirne a drobné úsudky v odborných listech. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

∞

A) HRUŠKY.

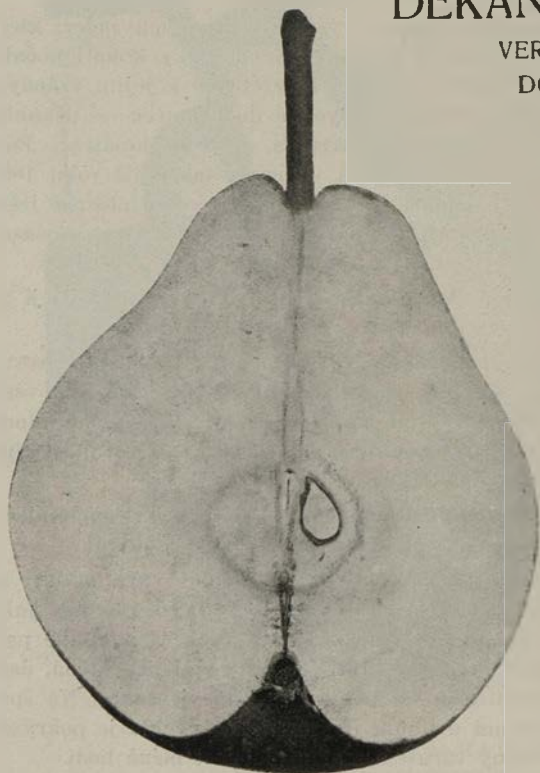
čís. 31.

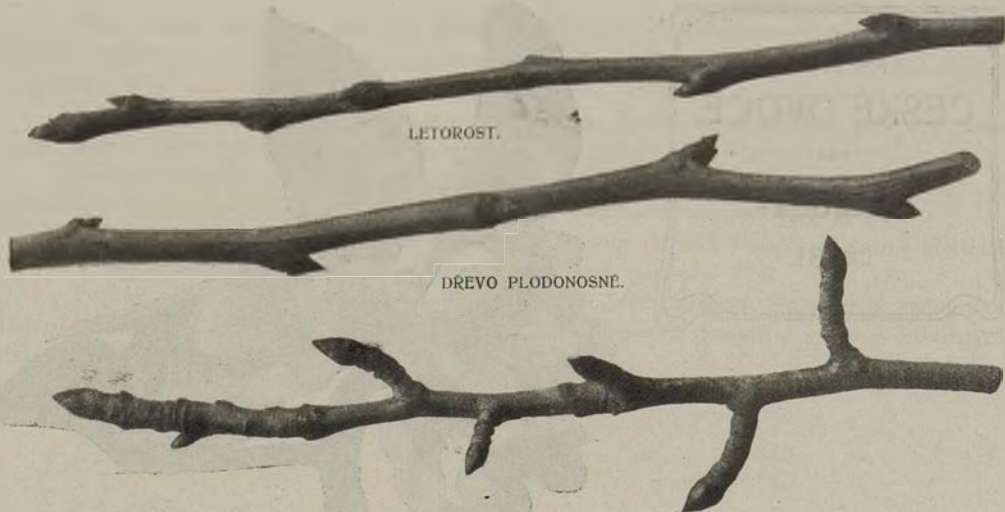

DĚKANKA ROBERTOVA.

VEREINS DECHANTSBIRNE.

DOYENNÉ DU COMICE.

DĚKANKA ROBERTOVA.

Vzácná tato podzimní hruška vznikla z prvního výsevu hruškových jader, které sdružení zahradníků pro obvod Maine & Loire ve Francii systematicky konati počalo, načež v roce 1849 měla první plody v zahradě Augerské; se zřetelem k jejím vzácným vlastnostem, nazvali ji v upomínku sdružení tohoto »Doyenné du Comice« — děkanka spolková. Proč byla později na jméno Beurré Robert překřtěna, nelze se dopátrati. Bezprostředně potom do obchodu dána, rozšířila se rychle i v cizině, takže již roku 1852 rozmnožovali ji Američané velice a tamější pomolog Hovey popsal ji velmi obsírně ještě téhož roku. Nedlouho potom přenesena byla do Anglie, pak do Německa a snad současně i k nám.

Všude okázala se výtečnou, následkem čehož staly se již pokusy, prohlásiti ji za nejlepší hrušku světa.

Co se chuti týče, bylo by možno přijmouti tento výrok za pravý, poněvadž sotva jiná hruška v ústech tak úplně se rozplývá a tak výborně chutná, jako tato. Má však jinou vadu a sice tu, že v obyčejných půdách velmi málo rodí a vyžaduje půdu plnou živin, teplou a vlhounkou; pak plodí uspokojivě a nahrazuje jaksi menší plodnost tím, že přináší plody stejnoměrně velké a pěkně vyvinuté.

Také i polohu nutno pro ni voliti teplou a chráněnou. V studené, mokré půdě plody vesměs pukají a se kazí, také i v mokrém, chladném létě se tak někdy stává.

V dobré živné půdě a vhodné poloze přizpůsobuje se každému tvaru a daří se i vysokokmen zcela dobře; lépe však pěstovati ji, již vzhledem k velikým plodům, jako volně rostoucí, neb pravidelnému řezu podrobený krsek, zvláště však ve způsobě palmy. Na veškeré tvary, mimo vysokokmen, musí se bráti jen na gdouli šlechtěná, daří se jí na ní výborně, rychle odrůstá a tvoří beze vší pomoci úhledné jehlace. Na špalírech jest jí vykázaní místo prostrannější než druhům jiným; velice rychle je pokrývá. Na věncoví a jiné drobné tvary se pro bujný vzrůst a malou plodnost méně hodí.

DĚKANKA ROBERTOVA.
VEREINS-DECHANTSBIRNE — DOYENNÉ DU COMICE.

Zima jí neškodí a stalo se, že jen při našich nejkrutějších mrazech zmrzla; také plísňe nebyly nikdy pozorovány.

Plodnost ať již na pláni neb gdouli, počíná proti jiným druhům později, není nikdy hojná, avšak stejnoměrná a uspokojivá.

Zdravý, bujný strom stkví se temnou zelení a rozvětňuje se beze všeho přičinění pěkně jehlanovitě do výšky, letorosty narůstají rovné i zakřivené, pod oky mírně zprohýbané a končí ponejvíce tlustou, jemně ochmýřenou špičkou; jsou hnědě zelenavé, na sluneční straně zelenavě zarudlé, sem tam jaksí pošedivělé a většinou kulatými i čárkovitými špinavě bělavými tečkami hojně, ač zcela nenápadně poseté.

Silně vyvinutá hnědá oka odstávají a jsou na patkách mírná, u letorostů bujných vysoko vyduťatých, žebérkatých; žeběrka táhnou se od patky až po nejbližší stojící oko, čímž letorost jaksí hranatější. Spodní oka bujných letorostů mění se často ve špičky plodonosné. (Viz obraz.)

Rašící lístky jsou žlutavě zelené, dílem lehce zahnědlé a lehounce ochmýřené; později v plném vývoji jsou však leskle tmavě zelené; u spodu letorostu bývají as 85 mm dlouhé, 60 mm široké a vejčité, střední as 80 mm dlouhé, 45 mm široké a široce kopinaté, všechny jsou srpkovitě a napříč na způsob člunku prohnuté a mají kraj tupě a mělce pilovitý, na řapících 20—45 mm dlouhých, jen v mládí úzkými palisty opatřených, které později usychají; příplodní bývají as téže velikosti, ale na delších řapících.

Květových poupat vyvinuje se hojnost, bývají krátká, špičatá, hnědě a stříbřitě šupinatá; z nich vykvétají pěkné, as 36 mm široké květy, z podlouhle okrouhlých, navzájem se nedotýkajících plátků složené, v menších chomáčích. (Viz obraz.)

Plody dospívají nestejné velikosti; s obyčejných, neřezaných krsků sklízíme plody velikosti asi barevným obrazem znázorněné, ve váze 190—220 g, za lepších poměrů až 280 g, jsou však příklady, že vypěstovány byly na špalírech plody až 500 g těžké a úplně čisté; to jsou ovšem výjimky a za pravou velikost nutno mít velikost zobrazenou.

Tvar mění se jen as tak, že některé plody jsou kratší, v bocích baňatější, jiné více protáhlé, některé bývají ke stopce, ne-li kolem, tedy aspoň s jedné strany lehounce prohnuté; povrch bývá nestejný a zcela mírně zhrbolený.

Polootevřený kalich, ze vztyčených, žlábkovitých, proti sobě přilhnutých, tuhých ústů složený, jest barvy plodu a vězí v hluboké jamce, jejíž okraj jest široký a ploše zhrbolený, na širokém temeni plodu.

Silná, dílem zdužnělá stopka bývá svraskalá, rezavá a na špičku plodu poněkud šikmo přitlačena; u plodů tupěji zakončených zdá se, jako by byla do špičky násilně vtlačena.

Jemná, hladká slupka neleskne se, zdá se, jako by krupicí podložena byla, takže při loupání jako by rachotila; jest se stromu zelená a na sluneční straně zarudlá, později mdlé zelenavě sežloutne, avšak ke stopce a ve stínu zelená barva prosvítá a červeně na straně sluncem ožehlé stává se živěji červenou a žilhanou.

Drobounká, jemná rez roztroušena jest blíže kalicha a stopky, sem tam najdou se i větší rezavé skvrny barvy bronzu. Jemné rzivé tečky pokrývají hustě celý plod, jsou však ve stínu bledší, na sluneční straně hrubší, tmavší a i červenavě vroubené. Voni zcela nepatrně.

Bílá, do žluta se maličko měnící dužnina zcela se rozplývá, šťávou přetéká; chuť její je výborná, velmi libá, kořenitě sladká, při tom lehounce navinulá.

Velice jemnou zrninou obklopený jaderník má osu jen částečně dutou a chová v prostranných pouzdrech velká černavá jádra.

Česati se má začátkem října, načež ke konci října neb počátkem listopadu na loži k jídlu dospívá; to se pozná z toho, že začíná maličko žloutnouti, zraje pak nenáhle, takže

ještě koncem listopadu bývá úplně chutná; často vydrží — arcíť v dobré místnosti — do polou prosince; jsou to však již jen výjimky.

Známý pomolog Gaucher o ní napsal, že málokterá hruška hodí se tak pro kulturu ve velkém, také již z toho důvodu, že málo červíví a bylo by prý ji třeba nasázeti, aby jí bylo na trhu jako bramborů.

Bláha o ní píše: Úrodnost dostavuje se v pozdějších letech, potom stále plodí a nikdy ne mnoho. Zraje nestejně, někdy 10./11., stalo se však také již, že až koncem prosince, což arcíť mělo asi svoji příčinu; vždy výborné jakosti.

V zahradách zemského pomologického ústavu vedena jest pod čís. 208 Děkanka Robertova.

Její popisy našli jsme v Handbuch der Obstkunde čís. 408, Lucas: Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 49, Gaucher čís. 68, všude pod jménem Vereins Dechantsbirne; Leroy: Dictionnaire de Pom. čís. 434 Doyenné du Comice.

Další synonyma: Komisówka, Poire du Comice, Beurré Robert, Doyenné du Comice d'Angers, Robert's Butter B.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

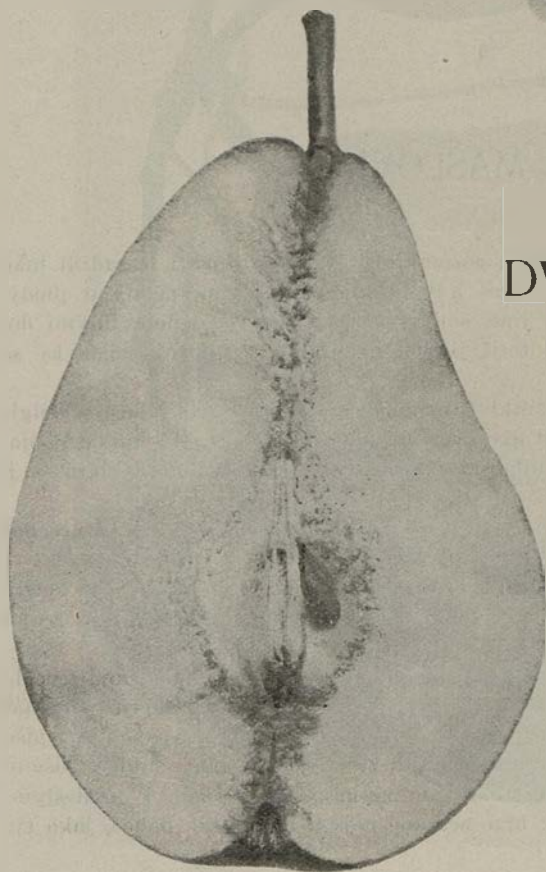
A) HRUŠKY.

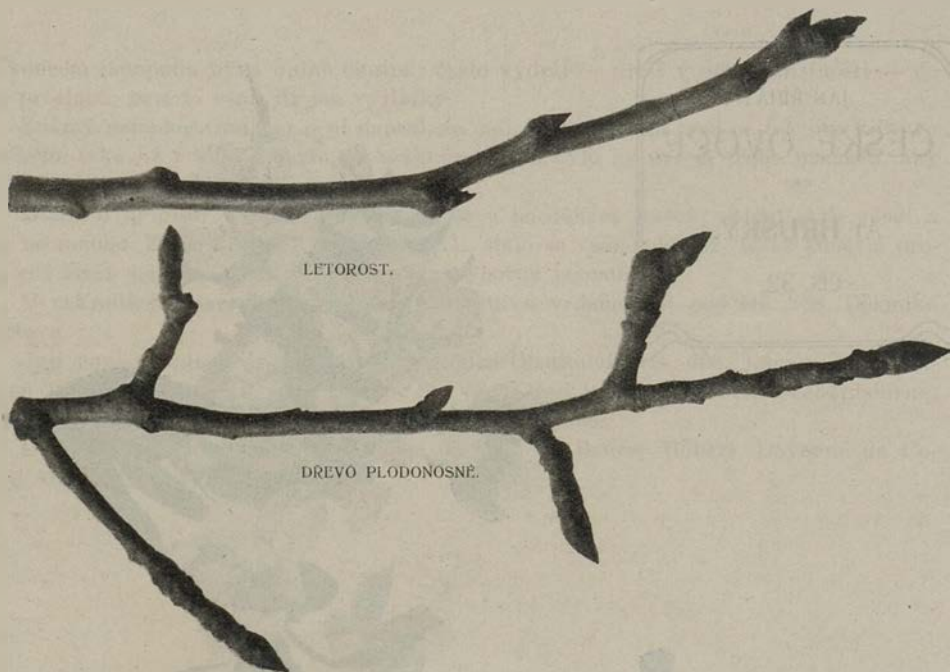
čís. 32.

DVORNÍ MÁSLOVKA.

HOFRATSBIRNE.
MARÉCHAL DE COUR.

DVORNÍ MÁSLOVKA.

Kdo přeje sobě míti v zahradě velkou rozmanitost, nebude litovati, zasadí-li také dvorní máslovku. Zavaděčí se mu velmi hojně a velice brzo velikými, pěknými plody, které, ať nebyly třeba tak výborné jako jiné, současně zrající, přece jenom jinými dobrými vlastnostmi jim se rovnají; když totiž jiných hrušek není, dvorní máslovky se přece nějaké urodí.

O jejím původu ví se jen tolik, že vznikla z hromadného výsevu Van Monse v Belgii a měla první plody v roce 1844. Al. Bivort upozornil na její přednosti v »Album de Pomologie« as v roce 1847, načež následkem upozornění tohoto a velké reklamy, která se jí činila, velice rychle se rozšířila.

Nedopatřením šířena byla ihned po svém vzniku pod třemi názvy, a to: Maréchal de Cour, Conseiller de la Cour a Duc d'Orléans, což mnoho zmatků za následek mělo.

Také u nás hojně jest rozšířena a zprávy o ní obdrželi jsme z mnoha stran, každý chválí její velikou plodnost a zdravý vzrůst; o její hodnotě se zprávy rozcházejí: jedna strana chválí — druhá haní.

Různá tato hodnota zaviněna jest však jen půdou. Roste sice zdravě a hojně všude tam, kde hruška vůbec růsti může, avšak na málokteré hrušce jeví se tak rázovitě následky hodnoty půdy, jako právě na této; jen v půdě hluboké, živné, vápenité, spíše těžké i jílovité, bývají plody velechutné a pikantní, kdežto z půdy suché, chudé a písčité jsou úplně bez chuti, nakyslé a přitřplé, takže ani nesnesou přirovnání k předešlým. Také i doba česání mění velice chuť její: brzo sčesané nejsou nikdy tak dobré, jako ty, které co nejdéle na stromě zůstanou.

DVORNÍ MÁŠLOVKA.
HOFRATSBIRNE — MARÉCHAL DE COUR.

Dle toho volbu místa pro ni stanoviti nutno. Poloha nerozhoduje a daří se ještě na místech 500—600 m vysoko položených, jen když před drsnými větry chráněných, nejen co krsek, nýbrž i co vysokokmen.

Roste, jak již podotčeno, velice zdravě, bujně, pěkně jehlancovitě vzhůru, hojně se rozvětňuje a tvoří mnoho krátkého, plodonosného dřeva; bývá vždy úplně čista, beze všech plísni. Na gdouli daří se velice dobře a hodí se výborně k mezišlechtění druhů jiných, přímo na gdouli se nedařících.

Ve vhodných půdách lze ji sázeti všude, vysokokmen v polních a domácích sadech, volně rostoucí, na gdouli šlechtěný neb pravidelnému řezu podrobený krsek ve tvaru jakémkoliv, jen na nejmenší tvary se pro bujný vzrůst méně doporučuje, také i z té příčiny, že se na ní nemá stále něco řezati, nedá se pak v úzkých mezích udržeti.

Plodnost počíná velmi záhy, jeden rok rodí hojně, druhý méně, velice zřídka kdy se stává, by neplodila vůbec.

Letorosty její jsou dlouhé, štíhlé, zakřivené, oblé, silněji zakončené, pod oky zcela mírně zprohýbané, špinavě zelenavě nahnědlé, místem ochmýřené a špinavě žlutavými, jemně vyvstálými tečkami dosti nápadně poseté.

Poměrně malá oka jsou štíhlá, ostře zakončená, hnědě, dílem i stříbřitě šupinatá, mírně odstálá, na patkách zcela mírně vyduťatých, téměř oblych neb zcela nepatrně žebkatých. (Viz obraz.)

Na jaře rašící strom má vzhled nahnědle zelený; mladé lístky skvějí se jasnou zelení, rub mají však nahnědlý a kraj lehce ochmýřený. Úplně vyvinuté bývají 70 až 95 mm dlouhé, 48—57 mm široké, podlouhlé, s krátkou špičkou, ke konci letorostu až okrouhlé, zespod lehce ochmýřené, mírně prohnuté, více ploché, silné a lesklé, majíce kraj, zvláště ke špičce, jemně, tupě zoubkovaný, jsou na řapících, 25—38 mm dlouhých, většinou bezpalistých.

Ve velkém množství vyvíjející se květová poupata bývají krátce kuželovitá a hnědá, z nich vykvétají malé, as 30 mm v průměru mající květy, z bílých, oválových, člunkovitě prohnutých plátků řídce složené, s červenavými prašníky, ve větších chomáčích, které v poměru ke druhům jiným netrpí tolik mrazy. (Viz obraz.)

Průměrnou velikost, taktéž i tvar znázorňují dostatečně přiložené obrazy, k jejichž zhotovení použito bylo prostředně velikých plodů s volně rostoucího krsku, na plánce šlechtěného, ve váze 240—260 g; s vysokokmene bývají o něco menší, s krsku při dobrém pěstění až 125 mm dlouhé a 102 mm široké, ve váze 300 g a i více.

Povrch bývá sem tam stlačený, dílem i zhrbolený, některé plody jsou kuželovité, jiné dlouhé, některé pěkně srpovitě lehce prohnuté, obyčejně šikmou špičkou končící, téměř bývá jednotlivě široké, jindy tak úzké, že na něm plod státi nemůže.

Úšty kalichové někdy úplně, jindy s polovice chybějí; zpravidla bývá kalich otevřený, z nesteru dlouhých, úplně zpět převíslých, u spodu zdužnělých a souvislých, žlábkovitých ústů složený; také jsou případy, že dva protilehlé úšty jsou dlouhé a převíslé, kdežto druhé, křížem stojící, jsou krátké, vztýčené a lehce proti sobě nakloněné; vězí v jamce, dle tvaru temene plodu buď úzké a mělké, neb široké a hluboké, vždy však ploše zhrbolené.

Dřevnatá, as 20—25 mm dlouhá stopka bývá prohnutá, nahnědlá, některá ku plodu zdužnělá, většinou do špičky plodu se strany vtačena a hrbolem na straně přimáčkuta, někdy přechází jednou stranou hrbole v plod.

Silná slupka bývá hladká, výjimkou zcela jemně zdrsňelá, bez lesku, žlutavě sivě zelenavá a zeleně prokvetalá, zřídka se stává, že jest strana sluncem ožehnutá lehce zarudlá. Některé plody bývají jen velice málo, jiné hustěji drobnou rží postříknuty, v obkálí a blíže stopky bývá rez hustší, jako bronzová, sem tam najdou se i hrubší, větší

skvrny a čáry; bledě rzivé veliké tečky jsou na sluneční straně řídce, do stínu hustěji roztroušeny, ve rzi se ztrácejí.

Bělavá dužnina, žlutavými žilkami protkaná, bývá kol jaderníku a stopečné osy až nahoru hrubě zrnitá, jinak jemná, velmi šťavnatá, máslovitá a i také zcela se rozpívá, sladká, libě okořeněná, pikantně navinulá s lehounkou přitřpklou pachutí. Ze špatné půdy jest bezkořenná, jako vodnatá, více navinulá a přitřpklá.

Zcela úzce dutoosý jaderník chová v dlouhých, prostranných pouzdrech většinou nevyvinutá, jednotlivě dlouhá, štíhlá, tmavě hnědá jádra.

Brzo sčesaná uzrává již v polovici neb koncem října; ponecháme-li ji co nejdéle na stromě, měkne teprve kolem 20. listopadu, jest daleko chutnější a vydrží jednotlivě až do 10. prosince, i lze ji řaditi ke stolním hruškám prvního řádu.

V nedozrálém stavu snáší dopravu výborně a jest za obvyčejných poměrů z nejvýnosnějších druhů.

Bláha o ní poznamenal: Strom roste z mládí velmi bujně, ve stáří 20—30 let slábne, za to však přináší ovoce každého roku; letorosty silné a střední délky odstávají, po řezu pučí stejnoměrně. Dozrává nestejně: někdy již 20./10., jednotlivě vydrží (v roce 1894) do 15./1., čím déle vydrží, tím lepší. Plísňi netrpí, plody vždy čisté a stejnoměrné. Poloha střední, půdu hlubokou; mrazy jí nikdy neuškodily.

V pomologickém ústavu trojském vedena jest pod čís. 185. Dvorní; Jankowski: Sad i ogród owocowy str. 342 Marszalkowská; Handbuch der Obstkunde čís. 227. Die Hofratsbirne; taktéž i Pomolog. Monatshefte 1899 str. 25 a Gaucher čís. 48.; Léroý Dic. de Pomologie čís. 661. Maréchal de Cour.

Další známá synonyma: Hofmarschallsbirne, Band de la Cour, Bô de la Cour, Beau de la Cour, Clara Pringalle, Conseiller de la Cour, Duc d'Orléans, Grosse-Marie, Maréchal de la Cour, Maréchal Decours, Poire de Conseiller, Steatopia aulica.

JAN RIHA:

ČESKÉ OVOCE.

∞

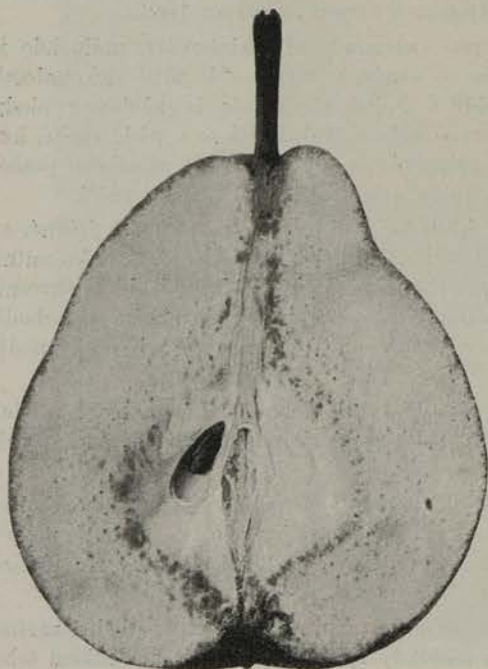
A) HRUŠKY.

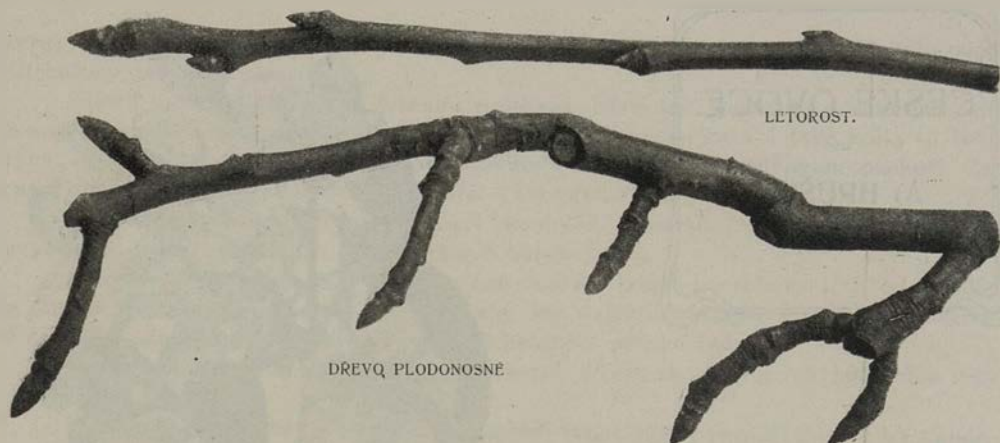
čís. 33.

GHELINOVA MÁSLOVKA.

VON GHELIN'S BUTTERBIRNE.
BEURRÉ DE GHÉLIN.

GHELINOVA MÁSLOVKA.

Za tuto výbornou pozdní podzimní hrušku děkujeme Belgii, kdež byla De Ghelina v Monsu as v letech čtyřicátých devatenáctého století z jádra vypěstována. Do obchodu a tím v širší známost uvedl ji závod Verschaffeltův v Gentu as v roce 1862.

Nerozšířila se dosud tak, jak by toho pro vzácnou chuť zasluhovala, málo kdo ji zná a málo kde se pěstuje, čehož as příčina, že ne všude vyvine se k plné dokonalosti. Z některých míst bylo oznámeno, že roste dobře a hojně plodí, ale že zůstanou plody drobné, kamenité a vadnou, takže vůbec k potřebě nejsou. Tak stává se v půdě suché, hubené neb šterkovité, kdežto v půdě hruškám příznivé, na př. v zahradě zemského pomologického ústavu v Troji, vyvinuje se krásně, takže nelze sobě lepší hrušky přát.

K plnému zdatu vyžaduje půdy teplé, hluboké a vlhounké, co možná výživné, ať jest to již písčitá hlínka, či kyprá, propustná jílovka, jen když hluboká; stanovisko nutno zvoliti teplé a proti studeným větrům chráněné, na př. na teplých stráních, blíže stavení, zdí, či ještě lépe přímo na těchto ve tvaru palmety. Pro pěstování ve velkém se nehodí, za to však každému, kdo ve své zahradě něco výborného mítí chce a může jí poskytnouti půdu, ve které se jí daří.

Co se stromu týče, lépe voliti volně rostoucí krsek nebo polokmen. Daří se sice za vhodných podmínek i na stromě vysokém, plody však zůstanou příliš drobné a pak máme pro stromy vysoké odrůdy vhodnější.

Hodí se také velmi dobře k pěstování krsků uměle vedených ve tvaru jakémkoliv, že však na kdouli velice zvolna roste, má se na této používati jen pro tvary malé, na př. všelijaké věncoví, kdežto k výchově jehlaneů a palmet lépe bráti stromky na plánce šlechtěné.

Jinak vyniká strom zdravým vzrůstem, nezmrzá a plísněmi netrpí; ploditi začíná brzo, často již ve školce a plodí stále, hojně a málokdy zplna vynechává; následkem toho

GHELIHOVA MÁSLÓVKA.
VON GHELIN'S BUTTERBIRNE — BEURRÉ DE GHELIN.

přestává růsti, zůstane malý a jest nutno hnojením jej v plném vzrůstu udržovati. Řez má se omeziti jen na nejněnutnější.

Ve školce roste pěkně jehlancovitě do výše, vyvinuje letorosty štíhlé, téměř stejnoměrně silné, jež bývají často květovým poupětem zakončeny, pod oky jsou zcela málo zprohýbané, zeleně hnědé, na slunci tmavší a nenápadně čárkovitě tečkované.

Silně vyvinutá oka jsou baňatá, ostře zakončená, dílem stříbřitě šupinatá a jen špičkou odstálá, jsou na patkách zcela krátkých, silněji vydutých, s třemi tupými žebérky, z nichž střední silněji vyvinuto bývá. (Viz obraz.)

Na jaře rašící lístky jsou jasně zelené, lehounce přihnědlé a mají kraj lehce ochmýřený; později v plném vývoji bývají as 76 mm dlouhé, 54 mm široké, vejčité, do špičky klínovitě protažené, u stopky zaokrouhlené, po délce rovné, na šíř jen některé lehce prohnuté; jsou na řapících 25—30 mm dlouhých, s palisty jednotlivě širšími a jako kosa ohnutými aneb úzkými, dlouhými, s okrajem zubatým; příplodní listy bývají stejné veliké, eliptické, ke špičce i řapíku stejně zaokrouhlené a krátce špičaté; kraj mají jemněji, často sotva znatelně pilovitý, jsou na řapících až 45 mm dlouhých.

Z dlouhých, štíhlých, hnědých, zřídka kdy stříbřitě šupinatých poupat vykvétají pěkně, as 38 mm v průměru mající květy, z dlouze okrouhlých, vzájemně se nedotýkajících plátků složené, v malých chomáčcích. (Viz obraz.)

Velikost plodu se různí. Stromy vysokokmenné mívají plody as tak velké, jak nejmenší zelený plod na barevném obraze znázorňuje, ve váze 100—110 g, polokmeny dávají plody 130—150 g těžké, jehlanec 160—180 g; podobné plody sloužily k zhotovení barevného obrazu; na špalíru a při pečlivé kultuře vypěstovány byly plody až 280 g těžké. Tvarem různí se málo od sebe, některé jsou ke stopce štíhlejší, protáhlejší, často po jedné straně i prohnuté, končící špičkou zúženou, jiné jsou baňatější a končí špičkou širokou, tak jako ufatou, kulatost průměru jest velice nestejná, stlačená a zhranatělá; hledíme-li na plod od stopky, jest základna jeho hrubě trojhranná, povrch malých plodů bývá méně, velkých hojně zhrbolen a na mnohých místech táhne se mělká rýha od stopky až po kalich.

Kalich bývá také nestejný, na velkých plodech otevřený, z ústí dlouhých, černavých, u spodu žlutavých, sem tam převislých složený, na malých bývá malý, jen pootevřený, často i chybí, vězí v jamce nestejně hluboké, po kraji zhrbolené, na širokém, šikmém temeni plodu.

Silná, dřevnatá stopka bývá mírně zakřivená, oblá, dílem zelená, dílem rzivě žlutohnědá, vystale tečkovaná; na některých nalezneme maličké oko; třetí z trojhranné, hrbo laté, hlubší jamky a bývá některým hrbolem na stranu přimáčkuta.

Jemná hladká slupka leskne se na slunečné straně více než ve stínu, se stromu jest zelená a zarudlá, později na loži sežloutne až do zlatova, ve stínu zůstává mdle žlutá; strana sluncem ožehlá bývá sličně, většinou jen lehce, dílem sytější, tak jako mramorované začervenalá; jemné, rzivé tečky pokrývají celý plod, jsou na slunečné straně nápadnější, ve stínu se ztrácejí, některé plody jsou kolem kalicha hustou, dále pak jemnou, drobnou rzí pokryty, jiné jen sem tam něco málo — jednotlivě zůstávají zcela žluté a beze rzi. Přijemně voní.

Bělavá dužnina mění se do žlutava, šfavou přetéká, jest velmi jemná, úplně se v ústech rozplývá, chut její skvostná, velice libě kořeněná a úplně sladká.

Dutoosý, hrubší zrninou obklopený jaderník chová v prostranných pouzdrech pěkně vyvinutá, na obě strany zašpičatělá, hnědá, po špičkách červenavá jádra.

Česati se má až v říjnu, čím déle na stromě, tím lepší, opatrně se ukládá, načež, dle předchozího léta, někdy již první dny, jindy kolem polovice listopadu k jídlu dospívá. Zřídka kdy uzrává již v prvních dnech října — pak zraje nenáhle až do polou prosince.

Výborná stolní hruška a jistě dobře by se prodávala. Bláha o ní napsal: Strom z mládí roste bujně, jest záhy velmi úroduj, proto se v brzkú vyčerpá a zůstává malý, ovoce neúhledné, nestejně vyvinuté, jest v uzrání výborné jakosti, potrvá delší dobu, aniž by hniličila.

V zahradách zemského pomologického ústavu mají ji pod číslem 79 Ghelinova má-slovka. Popisy její nalézají se v Handbueh der Obstkunde čís. 745 Von Ghelin's Butterbirne, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 212 Beurré de Ghelin, Thomas: Délices Fon-taine. —

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

OSO

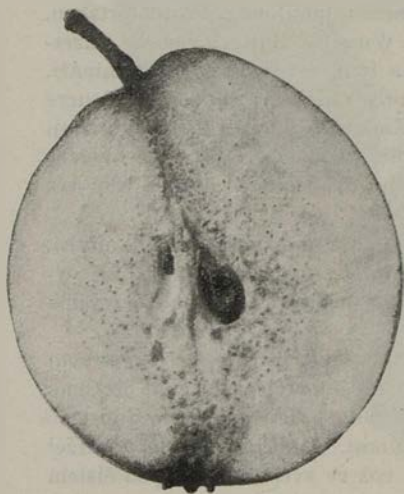
A) HRUŠKY.

čís. 34.

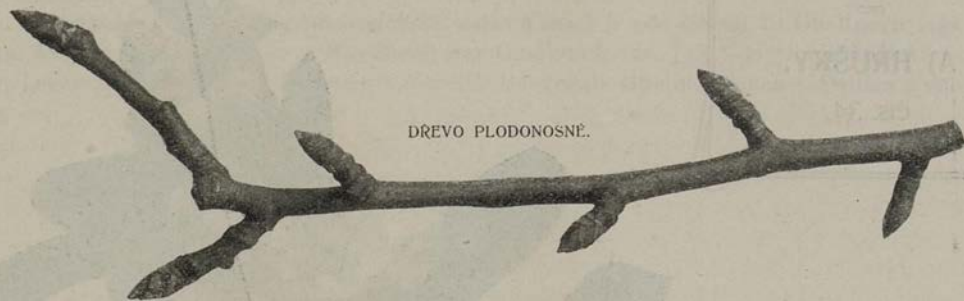
KOPOREČKA.

LIEGEL'S WINTER BUTTERBIRNE.
SUPRÊME COLOMA.

LETOROST.

DŘEVO PLODONOSNÉ.

KOPOREČKA.

O původu této naší nejchutnější zimní hrušky se zprávy velice rozcházejí. Ze starých zápisků vynikajícího pomologa Clem. Rodta v Štěrkovicích u Žatce dovidáme se asi toto: V zahradě Fr. Kaliny v Koporeči vyrostla z pohozeného jádra as v roce 1782 hrušková pláňka, kteráž, aniž šlechtěna byla, přinesla v roce 1790 první pěkné plody, které svojí výbornou chutí každému se zamlouvaly. Stalo se, že v roce 1797 aneb 1798 dlel kníže Schwarzenberg návštěvou v Postoloprtech a okusil při stole hrušek těch, které mu tak zachutnaly, že ihned rouby sobě vyžádal a na svých panstvích všude pěstiti dal.

Rouby byly rozdávány každému, kdo o ně požádal, a že bezejmenné byly, nazval je každý dle své libosti, čímž vzniklo ono množství jmen, kterými nyní známa jest.

Jméno »Koporečka« (nesprávně Koprčka neb Kobrčka) má dle místa, kde vznikla, dále nazvána byla hruškou knížete Schwarzenberga, Knížecí tabulovou, Postoloprtskou, dále Weinhuberbirne dle lékaře Weinhubera v Jirkově, Wussin's Butterbirne dle okresního hejtmána v Žatci, pod jménem Bischof Milde známa byla v litoměřickém semináři, Kopitzer Butterbirne dle osady Kopist, as hodinu od Koporče vzdálené; zdá se, že i Beurré Fischer jest naše Koporečka (Fischer býval děkanem v Kadani). Na pražském trhu znají ji též pod jménem »Kulmy«. Tehdejší farář v Lužici u Teplic, Langecker, nazval ji Liegel's Winterbutterbirne a praví, že jest to semenáč z jeho zahrady. Jest pochybno, aby týž druh byl povstal současně a nedaleko sebe na dvou místech.

Že ji téměř současně i v Belgii pod jménem Coloma suprême znali, nelze se diviti, poněvadž kníže Jos. ze Schwarzenbergu jsa zetěm vévody z Arembergu a znaje její výtečnost, lehounko ji do Belgie zanéstí mohl. Taktéž i starší němečtí pomologové, vyjma Diela, tvrdí, že povstala v Čechách.

Ale belgičtí pomologové to popírají a přivlastňují ji sobě, tvrdíce, že vypěstoval ji hrabě Coloma v Mechelen a nazval ji, chtěje tím jaksi na její výbornou chuť již jménem upozorniti, »Suprême«, tedy jaksi v chuti nedostižná, což později na jméno Suprême Coloma pozměněno bylo. Zvláštní zmínky zasluhuje okolnost, že děkan Rössler obdržel ji od Diela a ne od někoho jiného z místa jejího vzniku, což ve svém soupise pod číslem

KOPOREČKA.
LIEGEL'S WINTER-BUTTERBIRNE — SUPRÊME COLOMA.

419 *Suprême Coloma* uvedl, ač není ani myslitelné, že by takovému znalci tak vzácná domácí hruška byla ušla.

Rozšíření nalezla nejen doma, ale i za hranicemi všeobecného, u nás místem i v míře největší a všude byla vysoce ceněna; po našem venkově znali ji nejvíce pod jménem »Zimní muškatelka«. Dařila se všude a v každé ne suché půdě výborně. Začaly se však množiti různé plísně, rok od roku víc a více, takže v přítomné době pěstování její úplně jest ohroženo. Plody bývají dle počasí některý rok více, jiný méně plísni skvrnitě pokryty, následkem čehož plody na loži v napadených místech rychle hnijí, hořknou a nepotřebnými se stávají; ano i na plodech zdánlivě čistých začínou se na loži objevovati černé skvrny, pod kterými dužnina v rychlý rozklad přechází. Avšak nejen plody, nýbrž i letorosty plísni velice trpí, kornatěji a od špiček usychají. Jen na nejlepších, vlhounkých, teplých půdách rodí stromy plody posud čisté.

Jediná pomoc jest jen pilné stříkání ochrannou směsí, což však výnos stromu velice ztenčuje. Z příčin těchto přestala se místem již zcela pěstovati a v Polabí, kde celé sady *Koporečky* dříve vysoký užitek dávaly, nyní jiným druhem, zvláště *Boskovou*, ji přešlechťují. K pěstování vysokokmenů neb ve větší míře naprosto se již nehodí.

Tomu, kdo nechce skvostné této hrušky postrádati, raditi lze jediné k pěstování volně rostoucích neb i uměle vedených krsků ve tvaru jakémkoliv z toho důvodu, že stromy malé spíše se důkladně a častěji stříkati mohou.

K účelu tomu lze voliti stromky na kdouli šlechtěné, dobře se na ní daří a brzo ploditi začínají.

Jinak jest vzrůst stromu zdravý, bují a pěkně jehlaneovitý, plodí brzo a stále hojně.

Letorosty narůstají dlouhé a štíhlé, pod oky jsou mírně zprohýbané, oblé, zelenavě šedě nahnědlé, ve stínu zelenavé, málo lesklé, bělavými tečkami nenápadně řídce potroušené a ke konci bývají lehounkou plstí potaženy. Tenká, dlouhá, ostře špičatá oka odstávají, mívají šupinky hnědé, dílem jako postříbřené, s maličko roztřepenou špičkou, jsou na patkách silněji vyduťtých, bez patrných žeber. (Viz obraz.)

Na jaře rašící strom vypadá jako nahnědlý, čehož příčinou jsou mladé lístky, které jsou hnědě zelenavé a mají kraj jemně ochmýřený. Úplně vyvinuté bývají as 80 mm dlouhé, 40 mm široké, kopinaté, na obě strany stejně protáhlé, na širší více, na dél méně prohnuté a mají kraj mělce pilovitě vroubkovaný. Řapík jest tenký a 45—55 mm dlouhý; ke konci letorostů bývají však daleko menší, pak jsou kratšími, nitovitými, brzo usychajícími palisty opatřeny; příplodní bývají stejně, jak zprvu uvedeno, velké, také i menší a užší, řapíky však až 60 mm dlouhé.

Květních, velkých, dlouhých, stříbřitě šupinatých poupat vyvinuje se mnoho, z těch vykvétají nevelké, miskovité, as 30 mm v průměru mající květy, z okrouhlých, po kraji jako zkadeřených, navzájem se nedotýkajících plátků sestavené, v menších chomáčcích; poupata bývají začervenalá. (Viz obraz.)

Velikost a tvar plodu v jeho nejkrásnějším vývinu vystižen jest barevným obrazem; zpravidla bývají o něco menší, as tak, jak černý obraz v průřezu znázorňuje, při veliké úrodě ještě menší; průměrná váha plodu jest asi 110 g, bývají však některé až 150 g těžké; některé plody jsou pěkně vejčité, jiné ke stopce více protáhlé a i, ač velmi zřídka, po jedné straně lehounce proláklé; velké plody bývají také i drobně zhrbolené a buď po jedné, neb též i po obou stranách táhne se od stopky až po kalich širší mělká rýha, což se na menších plodech nevyskytuje.

Kalich buď jako nízka, po kraji zubatá korunka vztyčený, aneb jako hvězda rozložený, u spodu souvislý a v úzké, dlouze špičaté, šedé úšty rozeklaný, vězí buď v jamce zcela mělounké, lehce zhrbolené, aneb jen prostě na kulatém temeni plodu.

Nestejně dlouhá, tenká, dřevnatá stopka jest jako hrbolatá, zelená a rzivá, někdy jen na špičku plodu, jindy do malé jamky vtlačena; velké plody bývají blíže stopky zhrboleny a stopka na stranu přimáčknuta.

Hladká, až klnzká slupka dosti se leskne, se stromu jest sivě zelená a později maličko sežloutne, však zeleně prokvétá, dílem zůstává vůbec zelená a jen strana sluncem ožehlá žlutě prokvétá; zřídka kdy vyskytuje se plod na slunci maličko zarudlý. Světle šedě a rzivě vroubené, ve stínu drobnější, na slunci hrubší a nápadnější tečky pokrývají hustě celý plod; rez jest velice vzácná a jen někdy bývá v obkaložení jen jako kruhovitě a čárkovitě nastříknuta. Voní muškatelově.

Bílá dužnina mění se do lososova, jest velmi jemná, šťavou přetéká a úplně se rozpívá; chut jest výborná, libě sladká a silně muškatelová.

Hrubší zrninou obklopený, krátce dutoosý jaderník chová v malých pouzdrech dobře vyvinutá, světle hnědá jádra.

Nemá se dříve česati, až v polou října, čím déle na stromě, tím déle vydrží, dříve sčesané plody brzo dozrávají; dle toho může si každý požitek těchto vzácných hrušek prodloužiti. Čisté plody dospívají na loži k jídlu as tak kolem 15. listopadu, dozrávají však velice nenáhle, celou zimu a není nic zvláštního, najdeme-li v dobré, chladné místnosti ještě v březnu svěží, zdravé plody. Pro stůl nemožno si lepší hrušky ani přát, i v obchodě byla dříve velice hledána a dobře placena. K sušení dobře se hodí.

Bláha o ní poznamenal: Miluje rozhodně polohu volnou a vyšší, v nížinách trpí velice plísni, takže sotva 10% ovoce čistého zůstane, musí se stříkati třikrát za sebou. Zraje v prosinci a co možná pozdě česat!

V literatuře všude ji nalézáme. V zahradách zemského pomologického ústavu mají ji pod číslem 130 Máslovka Sternbergova. Pixa popsal ji ve svém Štěpařském klíči pod jménem Kobrčka (k čemuž mylně připojuje Bezzi de Montigni). Moravské Ovoce čís. 66 Máslovka Koprčská, Handbuch der Obstkunde čís. 74 Liegel's Winter Butterbirne, taktéž i Obstzüchter 1907 čís. 9 a Lucas Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 68, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 865 Suprême Coloma.

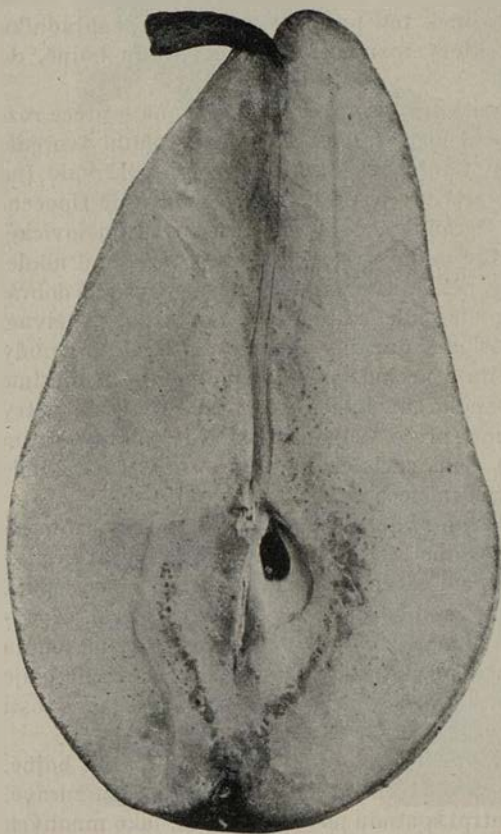
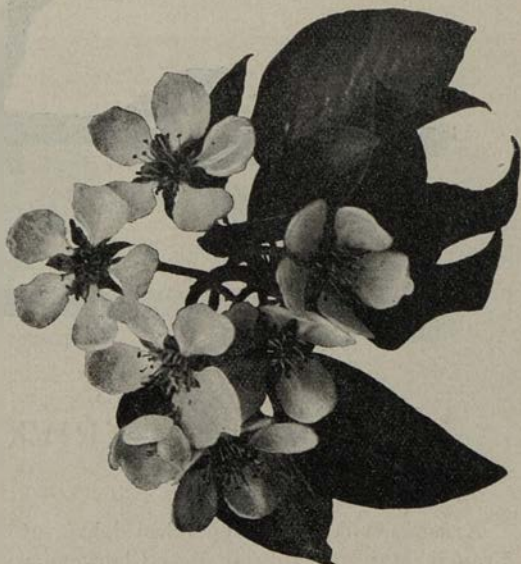
* Dále jsou známa synonyma: Knížecí tabulová, Kníže Švarcenberg, Muškatelka zimní, Postoloprtská, Kobrčka, Koprčka, Kulma, polsky Bera Liegela, slovinsky Lieglovka, Amorette, Benrre Drapier (Drapiez), B. Gens, B. d'Hiver de Liegel, B. Piquery, Bischof Milde, Coloma d'Automne, Celoma's köstliche Winter Butterbirne, Count Coloma, Duchesse Caroline Amélie, Fürst Schwarzenberg, Graf Sternberg's Winter Butterbirne, Graf Sternberg's Winter Tafelbirne, Herzogin Caroline Amalia, Hurbanis, Kopertsch, Kopertsche Fürstliche Tafelbirne, Kopetscher, Louis Dupont, Louise d'Orléans, Piquery, Postelberger B., Précieuse d'Hiver de Coloma, Prince Schwarzenberg, Princesse Caroline Amélie, Table des Princes de Kopertsch, Unique Musquée, Urbaniste(s), Urbanist's Seedling, Virgalien Musquée, Weinhuberin, Winterhuberin, Winter Muskateller, Butyralia exquisita.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

ČÍSLO 35.

KŘIVICE.

CLAIRGEAU'S BUTTERBIRNE.
BEURRÉ CLAIRGEAU.

DŘEVO PLODONOSNÉ.

LETOROST.

KŘIVICE.

Krásná, velická, poměrně velmi dobrá tato zimní hruška vypěstována byla náhodou ve Francii. Majetník zahrad, Petr Clairgeau v Nantes, zahrabal kdysi náhodou nějaký hruškový plod, z jehož jader vzrostl stromek, který as v roce 1848 měl první plody, úplně ode všech jemu známých hrušek odlišné. Stromek ten prodal bruselskému zahradníku de Jonghe-ovi (dle záznamu za 18 franků), který rozmnožil novou odrůdu hojně, do obchodu ji uvedl.

Kdy k nám asi zanesena byla, nelze zjistiti, nebyla také doporučována a přece rozšířila se tak, že lid i svá vlastní jména dal, z nichž hořejší, dle křivé stopky plodu tvořené, nejvíce zdomácnělo. Místem říkají hruškám těmto také „fajfky, křivky, křivule (na Moravě) a kleržovka“ (Clairgeau). Obliby nalezla v celé České nížině, v obvodě Opočenském, v dolním i horním poříčí Ohře, Jizery, Berounky, v pánvi Plzeňské a Budějovické, v obvodě Pelhřimovském a i v Pošumaví, takže mimo vysoké hory neschází snad nikde.

Všude dobře roste a hojně plodí, plody pěkně se vyvinují, ale není všude dobrá. Hodnota její závislá jest velice na místě a půdě, kde se urodila. Jen z dobré, živné, teplé, hluboké a písčitohlinité půdy nabývá máslovité dužniny a dobré chuti, kdežto z půdy špatné, zvláště mokré a těžké, zůstává řepovitá a nechutná. Ve volbě polohy nemusíme býti úzkostliví, daří se i na místech vysoko položených, jen když před velkými větry chráněných. Plody drží sice pevně na stromě, přece však na místech, stálým větrům vysazených, mnoho jich spadá. Na místech příliš suchých na stromě nedrží a jakmile zralosti nabude, samovolně spadne. V takových místech nutno dříve česati.

Hodí se do domácích zahrádek i polních sadů, kdež daří se zcela dobře na stromech vysokých. Výhodnějším tvarem jsou volně rostoucí krsky a špalíry, na nichž při pečlivé kultuře plody 500—700 g, ano až i plný kilogram těžké a krásně zbarvené se vyvinují. Taktéž i na malé tvary — věncové — výborně se hodí a brzo a hojně tu plodí. K výchově všech uvedených tvarů, ani věncové nevyjímaje, mělo by se užívatí stromků jen na pláňkách šlechtěných, a kdo ji chce mít na gdouli, na které se špatně daří, nechť užije mezišlechtění na jiný, bujně na ní rostoucí druh, však i potom následkem velké plodnosti v krátce vysiluje a hyne.

Plodnost začíná velmi brzo, zřídka kdy vynechává, plodí hojně, často tak hojně, že jsou stromky plody obaleny. Stromy jsou povždy čisté, plísňemi netrpí, jsou zdravé, vůči mrazům otužilé a i květy v čase vývoje netrpí špatnou povětrností tak, jako mnohých druhů jiných.

KŘIVICE.
CLAIRGEAU'S BUTTERBIRNE — BEURRÉ CLAIRGEAU.

Z mládí roste bujně, pěkně do výše, rozvětňuje se beze všeho přičinění v pěknou, malou, jehlancovitou korunu; málokterá odrůda vyžaduje tak málo péče a řezu jako tato; uříznouti jest třeba jen to, co se kříží, překáží, neb tvar znetvořuje.

Letorosty vyvinují se krátké, silné a rovné, pod oky jsou sotva patrně prohnuté, žlutavě hnědé, ve stínu šedě zelenavé a rzivými natrhanými tečkami hojně poseté; konec letorostu jest většinou silnější a končí roztřepeným poupětem; od spodu malá oka jsou dále větší až velká, dlouhá, s hnědými, šedě vroubenými šupinami, jichž špičky úplně nepřiléhají; na některých letorostech aneb od spodu jsou přilehlá, dále více a až velmi odstálá a jsou na patkách, velmi mírně, sotva do výše oka vydutých, poněvorce oblých a jen někdy mírně žebérkatých. Některý rok mění se většina ok v květní poupata. (Viz obraz.)

Na jaře raší listky zelenými a zcela jemně ochmýřeny, které po ukončení vývinu bývají až 80 mm dlouhé a 49 mm široké, silné, tmavě zelené a lesklé, široce eliptické, na obě strany stejně zakončené, jen některé bývají ke špičce širší než k řapíku a končí krátkou, jako nastavenou špičkou, jsou buď ploše rozložené, neb zcela lehounce na způsob člunku prohnuté a mají kraj velmi jemně tupě pilovitý, řapíky mají 40—45 mm dlouhé. Hořejší jsou menší a více prohnuté, po kraji zřetelněji pilovité, s ojedinělými šídlovitými palisty na kratších řapících; příplodní bývají o něco větší než zprvu uvedeno, mají však řapíky 60—65 mm dlouhé.

Květní poupata, jichž vyvinuje se tolik, že se až odlamovati musí, jsou dlouhá a ze šupiny zplna nepřiléhají, zdají se jako roztřepená; z těch vykvétají malé, z podlouhle okrouhlých plátků řídce sestavené květy v malých chomáčcích. (Viz obraz.)

Velikost plodu závislá jest od tvaru stromu a péče jemu věnované a velice se různí. Barevný obraz, k jehož zhotovení sloužily plody s volně rostoucího krsku vzaté, znázorňuje plody v jich krásném vývoji ve váze 180—200 g; s vysokých stromů bývají někdy stejně veliké, jindy o něco menší, naproti tomu na špalírech bývají mnohem větší, a jak již zpředu podotčeno, 500—700 g těžké, ano podařilo se ve Francii vypěstovati až plný kilogram těžké, 190 mm vysoké, 130 mm široké plody. To se u nás do dnes nepodařilo, avšak i nejmenší nejsou pod 140 g.

Tvar málo se mění, a jestliže přece, tedy třetí stopka do výše a ne tak do pravého úhlu, aneb jsou některé plody kratší a baňatější, jiné delší a štihlejší.

Kalich jest jako korunka otevřený, ve vztyčené, nesterpně dlouhé úšty rozeklaný, barvy plodu, špičky ústů však jsou hnědé a vězí v jamce malé, mělké, zcela mírně zhrbolené, na úzkém temeni plodu, však přece tak širokém, že se na něm postaviti může; hrbolky zde vzniklé táhnou se, ale jen na některém plodu, hluboko na boky jeho, takže jest kulatost těchto jaksi porušena, sem tam stlačena a nepravidelná.

Velmi nesterpná, vždy však krátká stopka, zřídka kdy jest dřevnatá, většinou bývá zdužnělá neb aspoň polozdužnělá; u některých plodů třetí z malé, hrbolaté jamky do výše, neb maličko jest na stranu přitlačena, u jiných přechází však náhle v plod a bývá až do pravého úhlu, někdy také až i hákovitě, směrem ke kalichu přihnuta.

Pevná, tvrdá slupka málo se leskne, jest se stromu zelenavá a na slunečné straně rudá, později na loži sežloutne až do zlatova, ve stínu zůstává však přece zeleně prokvetalá, strana sluncem ožehlá se poněkud zjasní a jest pak skvěle hnědě červená; nápadné rzivé tečky pokrývají celý plod. Sem tam, zvláště blíže kalicha a i stopky, bývá roztroušená a i shluklá rez, mimo to najdeme sem tam drobné i hrubší, ostře ohraničené rzivé skvrny.

Bílá, do žluta se měnící dužnina jest jemná, hojně šťavnatá, někdy se spolu rozpívá, jindy zůstává jen máslovitá a i špekovitá, chuť její sladká a libě kořenitá, bývá však také jen chruplavá a chuti nasládlé, mdlé a beze všeho rázu.

Hrubší zrninou obklopený jaderník mívá osu plnou, neb jen zcela malinko a to přetrhaně dutou; krátká, dosti prostranná pouzdra, v nich velká, krátká, široká, tmavě hnědá jádra.

Česati se má kolem sv. Václava, dlouho na stromě ponechána řepovati, načež as v první dny listopadu, někdy také až po dvacátém k jídlu dospívá. Zraje pak nenáhle do konce listopadu, ano až i do konce prosince a nehniliči tak lehko.

Na stůl hodí se jen plody na vhodných místech vyrostlé, jinak jest jen druhé jakosti, zato však má veškery výborné vlastnosti, jaké obchod vyžaduje: jest dosti veliká, krásně zbarvená a její pevná slupka činí ji velmi způsobilou k dopravě. K účelu tomu měla by se co nejhojněji sázeti. Také k výrobě úchovek výborně se hodí.

Bláha o ní poznamenal: Strom roste z mládí do nesení velmi bujně, ale jak počne nésti a nese každým rokem, vyvinuje na místě letorostů pouze květní poupata. Na gdouli se rozhodně nedaří a pláň stačí i pro tvarové stromky. Polohu žádá proti větrům chráněnou a půdu hlubokou a výhřevnou. Plísni vzdoruje.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji obsažena jest pod jménem Máslovka křivice čís. 66.

Popisy její jsme našli: Moravské ovoce čís. 63. Máslovka „Křivice“; Handbuch der Obstkunde č. 241., Lucas: „Die wertvollsten Tafelbirnen“ čís. 54. Clairgeau's Butterbirne; Leroy: Dictionnaire de Pomologie čís. 187 Beurré Clairgeau.

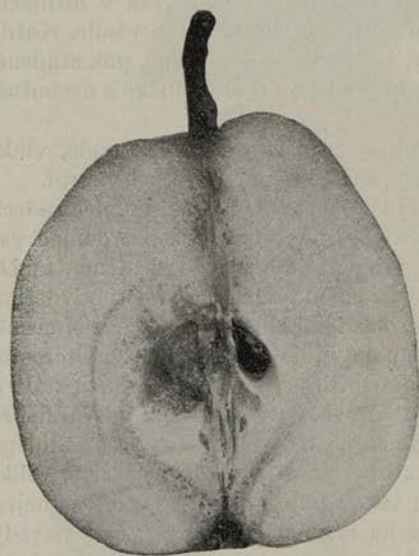
Další známá synonyma: Křivka, Fajfka, Kleržovka, Křivule (na Moravě), Clairgeau v Polsku, Kleržovka na Slovensku, Bere Kleržo na Rusi, dále: Clairgeau de Nantes, Clairgeau, Butyralia Clairgeauana.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

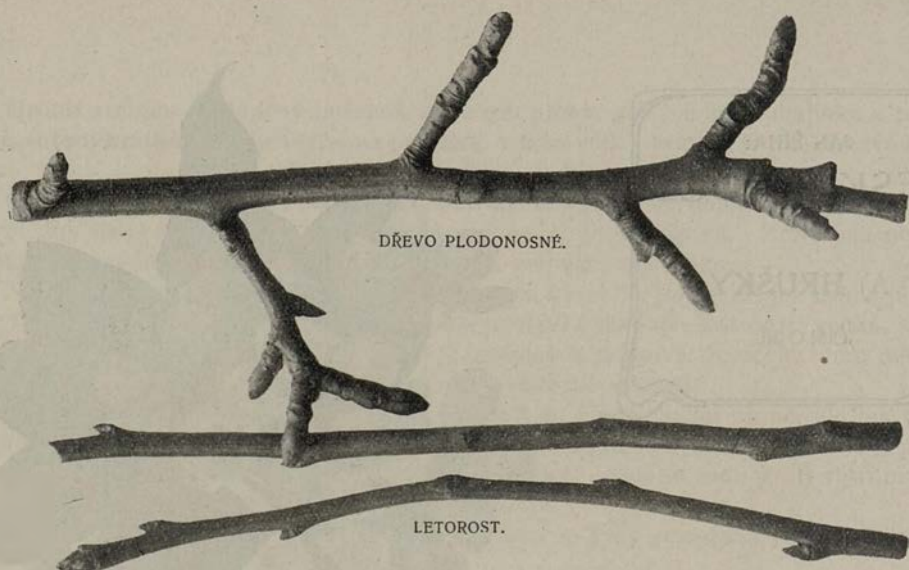
A) HRUŠKY.

ČÍSLO 36.

ZEPHIRINKA

ZÉPHIRIN GRÉGOIRE.

ZEPHIRINKA.

Malá sice, ale že tak výborná a k tomu zimní hruška, získala si již mnoho přátel. Přinesena k nám byla z Belgie, kdež ji jistý M. Xavier Grégoire v Jodoigne z jadra as roku 1843 vypěstoval. Zdomácněla u nás rychle a najdeme ji všude, jak v nížinách, tak i v podhoří, až přes 400 m vysoko. Má dobrou vlastnost, že daří se jí všude. Každá lepší, ano i písčité půda, nepostrádá-li živin a vláh, jest jí vhod, jen suché, pak studené, mokré půdy nesnáší, usychají v ní špičky letorostů a plody jsou tak droboučké a nechutné, že nestojí za nic.

Jako každá jiná hruška prospívá a nejlepší plody přináší v hluboké, teplé, vlhké půdě na místě jakémkoliv, i na větru, kterýmž plody, držíce pevně na větvi, netrpí.

Hodí se velmi dobře k pěstování na stromech vysokých, v domácích i polních sadech (ne však ve velkém), jakož i na volně rostoucích krocích, kterýž tvar jest pro domácí zahrady nejvhodnější, an zaujímá velice málo místa; přizpůsobuje se sice každému, uměle vedenému tvaru, avšak jest příliš malá, aby se za vynaloženou práci a péči dosti odvděčila. Nejlépe nechati ji růsti dle libosti, tvoří sama sebou bez řezu slušné jehlance a obmeziti řez jen na nejnutnější, již z toho důvodu, že plodí mnoho na koncích krátkých letorostů. Občas, vždy po řadě let, nutno ji hlubokým řezem omladiti, poněvadž následkem stálé a hojné plodnosti přestává brzo růsti a jen plodonosné dřevo vyvinuje. I na gdouli dobře roste, má se jí však na této použití jen pro tvary nejmenší, pro všechny tvary ostatní lépe voliti za podložku pláňku. Na obou roste drobně a brzo plodí a plodů jest často tolik, že je nutno protrhávati, by příliš drobné nezůstaly; také i pilným hnojením má se nejen vzrůst, nýbrž i vývoj plodů podporovati. Plíseň se na ní vůbec neobjevila, jest povždy čistá, také i list jest vždy úplně čistý. Pozoruhodné jest také, že velice málo plodů bývá červivých.

Ve školce roste živě, zdravě, ale drobně, vyvinuje se zdoluhavě a odchov stromků trvá vždy o něco déle, než druhů jiných, z kteréhož důvodu doporučuje se šlechtiti ji v potřebné výšce na zdravou, bujnou pláňku. Na dvouletém dřevě a i na letorostech narůstá mnoho trnitých špiček, takže jako pláňka vypadá. I později vyvinuje se zvolna, tvoříc jen malou, jehlancovitou korunu, plnou drobného, plodonosného dřeva, které se má občas proklestiti.

ZEPHIRINKA.
ZÉPHIRIN GRÉGOIRE.

Letorosty narůstají tenké a jsou pod oky zprohýbány, pěkně na způsob kůže žluté, na slunci až červenavě žluté a zcela nenápadně, žlutavě drobně tečkované; mnohé zakončuje květové poupě. Nad obyčej dlouhá oka jsou úzká, špičatá, ke konci letorostu méně, níž a níže více odstává, na patkách silněji vydutých, takže spodní oka až objímají, po stranách i středem táhnou se žebérka, čímž letorost se lehce hranatí; nejspodnější oka mění se obyčejně v plodonosné špičky, často mění se veškerá oka v poupata květní. (Viz obraz.)

Přihnědle rašící listy jsou i později v plném vývoji malé, nejvýše 85 mm dl., 41 mm široké, široce kopinaté, na obě strany zcela stejně, často však ke stopce více než ke špičce zúžené, jak na díl, tak i napříč zcela málo prohnuté, více ploché, tmavě zelené, lesklé a mají kraj pěkně drobně, tupě pilovitý, na řapících as 35 mm dlouhých. Hořejší bývají zcela malé, sotva 60 mm dlouhé a 33—35 mm široké, na krátkých, kopinatými palisty opatřených řapících. Příplodné listy jsou zprvu uvedené velikosti, mají však řapíky až 50 mm dlouhé.

Květních, kuželovitých, dlouze špičatých, hnědě a stříbřitě šupinatých poupat vyvinuje se všude plno, z nich vykvétají malé, as 38 mm v průměru mající květy z vejčitých, bílých plátků řídce sestavené, v malých chomáčích. (Viz obraz.)

Velikost a tvar plodu znázorňují připojené obrazy, k jichž zhotovení sloužily vzorem plody s volně rostoucích krsků vzaté, ve váze 100—120 g. Výjimkou najdou se plody až 170 g těžké. S vysokých stromů bývají však menší a jen 60—70 g těžké. Tvar mění se jen potud, že některé plody se více kulatí, jiné bývají o něco delší a ke stopce protáhlejší; větší plody bývají sem tam zhrbolené, některé pak jsou mělkou, od stopky až po téměř se táhnoucí rýhou jako na dvě polovice rozděleny.

Otevřený kalich sestaven jest řídce, z ústů vztyčených, žlábkovitých, uvnitř šedých, zvenčí barvy plodu, špiček suchých a vězí v malé, mělké, po kraji zcela mírně zhrbolené jamce. Někdy se stává, že úšty kalicha úplně scházejí. Podkališná, uzounká rourka sáhá často až na špičku jaderníka.

Průměrně silná, ku plodu zdužnělá stopka bývá někdy zelená, jindy rezavě žlutá a kroužkovitými hrboly, jakoby na špičku plodu, ne však na střed, nýbrž k jedné straně přitlačena, jednotlivě i vyšším hrbolem na stranu přimáčkuta.

Zralé plody voní libě muškatelově.

Něžná, kluzká, až i masná slupka méně se leskne, sestromu jest světle zelená, později sice sežloutne a jen výjimkou lehounce se zardí. Jemné, šedorživé tečky pokrývají hustě celý plod, sem tam, zvláště blíže kalicha a stopky rozstříknuta bývá jemná, drobounká rez.

Bílá dužnina mění se pod slupkou do žlutava, jest velice jemná, plná šťávy a úplně se rozpívá; chuť její výborná, libě sladká a kořenitá, s lehounkou, navinulou příchutí.

Velmi jemnou zrninou obklopený jaderník má úzkou, dutou osu a chová v pouzdrech, poměrně velkých, štíhlá, světleji, po krajích tmavě hnědá jádra.

Češe se as v polou října, k jídlu dospívá velice nestejně; nelze toho přesně určit a řídí se dle stanoviska stromu a dle letní teploty. Jsou příklady, že v roce 1885 a 1911 dospěly první plody již 20. října, v roce 1910 sedmého a v roce 1912 patnáctého listopadu, kdežto letos (1913) mám před sebou koncem listopadu ještě plody zcela tvrdé; pak zraje postupně až do polou prosince, není však nic zvláštního, že ještě v první polovici ledna jest svěžích plodů důstatek.

Hodí se výhradně jen na stůl, pro obchod jest příliš drobná a pak má vadu, že jakmile začne žloutnouti, jest vůči tlaku velice choulostiva, ráda celá zhnědne, čímž cenu ztrácí; zasilání snese jen ihned po očištění.

Bláha o ní ve svých zápiscích poznamenal: Roste bujně a tvoří široce jehlancovitou korunu, daří se i na gdouli a jest záhy úrodná a takřka každého roku. Na polohu není vybíravá, ale žádá hlubokou, výživnou půdu, by se pro velikou plodnost neunesla a nezažloutla. Mrazy a plísň ji neškodí.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji mají ji pod číslem 265 Zephirinka Grégoirova.

V literatuře nalézáme ji v Handbuch der Obstkunde čís. 160., Lucas: „Die wertvollsten Tafelbirnen“, čís. 65. Zéphirin Grégoire, se značkou oo!x. Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 914. Zéphirin Grégoire.

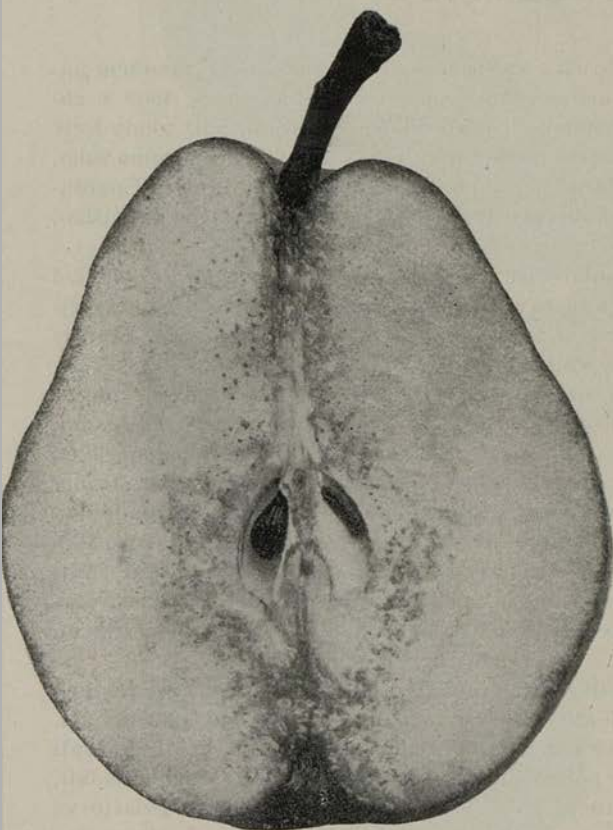
Dále jsou známa synonyma: Grégoire, Joséphine Grégoire, Zéphirin, Zephirin's Butterbirne, Zephirin's Bergamotte, Butyralia Gregoiri.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

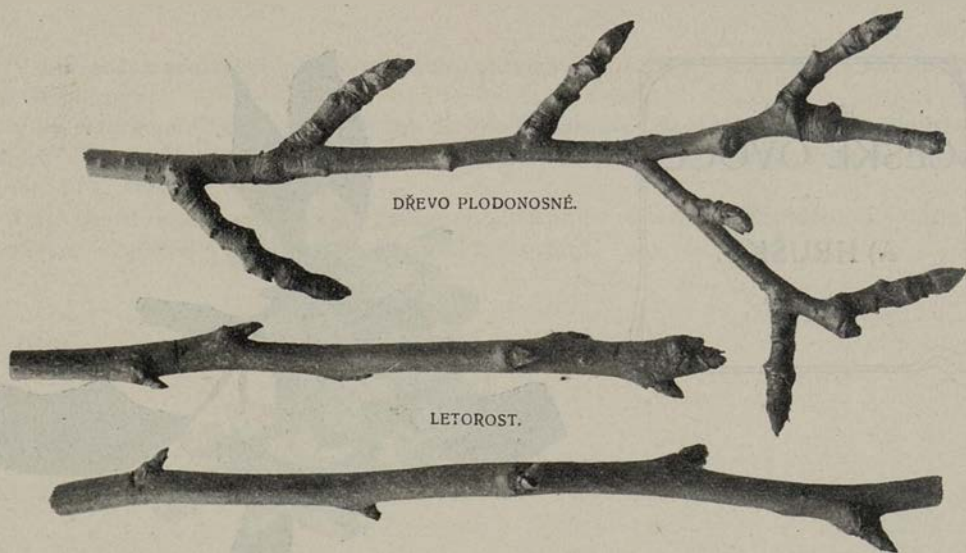
—○—
A) HRUŠKY.

ČÍSLO 37.

ANGOULEMSKÁ.

HERZOGIN VON ANGOULÊME.
DUCHESSÉ D'ANGOULÊME.

ANGOULEMSKÁ.

O původu této nádherné a dobré hrušky všelicos se dříve psalo, až po mnohém pátrání se zjistilo, že zahradník A. P. Audusson v Angersu upozoroval as v roce 1809 v zahradě hraběte Germain de la Forest d'Armaille hrušku divoce vzrostlou, jejíž plody byly stejně dobré, jako veliké a krásné. Se svolením majetníka vzal sobě rouby se stromu toho, rozmnožil ji co nejvíce, načež ji v roce 1812 do obchodu pod jménem „hruška Éparonnaiská“ uvedl. Jméno to podržela však jen do roku 1820, kdy dostalo se jí jména nynějšího, na pamět vévodkyně z Angoulême.

Ve Francii stala se hruškou nejpopulárnější a pěstována z vypočítavosti pro obchod v míře největší a není druhé, která by s ní závoditi mohla. Veliké spousty nejkrásnějších plodů vyvážejí se do celé snad Evropy, takže i v nejvzdálenějších místech Francie pod jménem: „Duchessé“ jest známa a největší oblibě se těší.

Není tudíž divu, že i u nás nalezla rozšíření velikého, a známa jest ve všech pěstování ovocných stromů příznivých ohvodech. Nedaří se však všude stejně dobře, jak tomu četné získané zprávy nasvědčují, a na některých místech dočkali se zcela špatných výsledků. Často daří se jí nad očekávání v praohyčejné půdě i poloze a známy jsou stromy vysoké, které byvše z neznalosti odrůdy vysázeny na poli do půdy štěrkovité, žlutou hlinou promíšené, téměř beze vší ornice, na místě zcela větrům vystaveném, přece daří se tam výborně, jsou krásně urostlé, zdravé a plodí co rok veliké, krásné plody výborné chuti v hojnosti, jichž arcit' vítr mnoho shází. Často však právě naopak, za poměrů daleko lepších a při veškeré věnované jí péči, roste sice velmi dobře, kvete bohatě každým rokem, zřídka kdy však jakých plodů přináší.

Příčinu toho zjevu nebylo lze do dnes odborníkům zjistiti, jest však asi zaviněn nedostatečným vývojem květu neb jednotlivých jeho součástí, na příklad zakrsnlými prašníky. *) Z uvedených důvodů nelze jí každému doporučiti a jen tam, kde lze jí vykázati místo v dobré, teplé, v půdě vlhounké, v poloze proti větrům chráněné lze předpokládati, že se s prospěchem dařiti bude. Doporučiti lze jí jen do zahrad domácích, zvláště ve tvaru volně rostoucího a i pravidelnému řezu podrobeného jehlace, dále palmetu a věn-

*) Profesor university pan J. Němec zkoumal letošního roku (1914) ústrojí těchto květů a shledal je zcela vzorně vyvinuté a oplodnění schopné.

ANGOULEMSKÁ.
HERZOGIN VON ANGOULÊME — DUCHESSE D'ANGOULÊME.

coví každého tvaru; avšak i na stromech vysokých neb polovysokých poskytuje za příznivých okolností veliký výtěžek. Na gdouli výborně se daří, takže k výchově jehlanců, palmet a jiných tvarů má se použití stromků jen na ni šlechtěných.

Málokterá odrůda přizpůsobuje se tak lehce každému, i nejmenšímu tvaru, jako právě tato. Při řezu dlužno mít zřetel na okolnost, že množství ok na letorostech mění se v poupata květní a nemají se kratší a slabší letorosty seřezávati. Řez má se obmeziti jen na letorosty bujně rostoucí.

Aby stromy bohatým květem příliš nevysilovaly, mají se, aspoň tam, kde to možno, přespočetná květní poupata vylámati.

Záhy počínající plodnost bývá stálá, za příznivých okolností velmi hojná, na místech nevhodných však velice nejistá. Proti mrazům jest choulostivější než druhy jiné, a klesne-li teplota po 20° C, zmrzájí mladé stromky, starším pak letorosty a květní poupata; nehodí se tudíž v místa, kde teplota na tento stupeň, neb ještě níže klesá. Také i v čas květu trpívá nepříznivou povětrností, zvláště mraziky a déle trvajícími dešti. Vůči plísni jest však velice otužilá a není známo, že by kdy plísni byla utrpěla.

Z mládí roste velice bujně, zdravě, pěkně do výše, rozvětňuje se v korunu, ať již volně rostoucího krsku, vysokokmenu neb polokmene, pěkně jehlancovitou, více sevřenou a hustou, ale jednotlivé větve často se pod tíhou plodů sklánějí; s dostavivší se plodností mírní se až dosud bujný vzrůst velice, takže koruna nikdy většího objemu nenabývá. Stává se také, že rozvětňuje se na jednu jen stranu mohutněji, čemuž se přiměřeným řezem odpomoci dá.

Letorosty narůstají v mládí dlouhé a silné, později jen zcela krátké, rovné, celou délkou stejně silné a končívají baňatou špičkou a rozřepeným květním poupětem; pod oky jsou velice mírně zprohýbané, oblé, tmavě, na způsob kůže žluté a bělavě žlutavými, mírně vyvstalými tečkami dosti hojně poseté; slunečná strana bývá více zahnědle žlutá se stříbřitým třpytem.

Štíhlá, ostře zakončená, hnědě a šedě šupinatá oka jsou od spodu malá a málo odstálá, dále větší, delší a více, jednotlivě až do pravého úhlu odstálá, poslední pak bývají z většího dílu v květní poupata změněna, jsou na patkách mírně do výše oka vydutých, dílem obých, dílem s nepatrnými žeběrky, z nichž jen střední hlouběji se táhne. (Viz obraz.)

Rašící listky zdají se červenavými, čehož příčinou jsou začervenale řapíky, jinak jsou mladinké listky jasně zelené a mají kraj jemně ochmýřený. Po úplném vývoji jsou listy u spodu letorostu velké, as 90 mm dlouhé, 68 mm široké, na obě strany skoro stejně zakončené, eliptické, některé o něco širší a vejčité, na šir na způsob člunku prohnuté, po délce rovné a jen špička bývá podehnuta, jsou temně, ale do žlutava zelené, lesklé a mají kraj někdy celý, někdy jen ke špičce mělce pilovitý; řapíky mají as 46 mm dlouhé, ke konci letorostu bývají zcela malé, více na dél prohnuté a mají řapíky krátké a šidlovitými, zoubkovanými palisty opatřené. Taktéž i příplodní listy bývají menší, většinou celokrajné, mají však řapíky až 50 mm dlouhé.

Květních poupat vyvíjí se velké množství i na letorostech, na jichž koncích bývají až po několika shluklá; jsou jen polovelká, většinou vejčitá, se šupinami hnědými, velmi jemně šedě ochmýřenými, špičky jich nepřiléhají, čímž se poupata roztřepenými jeví. Z těchto vykvétají zcela malé, z úzkých plátků zcela řídce sestavené květy ve zcela malých chomáčích. (Viz obraz.)

Velikost plodu velice se různí a jest tvarem stromu podmíněna; s vysokých a polovysokých stromů klidíme plody as tak veliké jak levý, menší plod na barevném obraze znázorňuje, ve váze 230—250 g, s krsku bývají větší: 270—300 g těžké; avšak plody 400—500 g těžké nejsou při pečlivé kultuře vzácností a Francouzům podařilo se vypěstovati plody dokonce přes 900 g těžké.

Co se tvaru týče, mění se jen potud, že menší plody zdají se oproti širce delšími neb protáhlejšími, velké bývají však více baňaté, někdy mírně, jindy více hrboleté.

Polootevřený kalich sestaven jest z ústů u spodu se nedotýkajících, úzkých a dlouhých, žlábkovitých a špičatých, vztyčených, jednotlivě proti sobě skloněných, barvy plodu, ale špiček suchých. Věží v hluboké, hrboleté, drobounkou, čárkovitou rží kruhovitě pokryté jamce na užším neb širším, obyčejně šikmém a hrboletém temeni plodu; podkališí vyúsťuje uzounkou trubičkou mnohdy až na špičku jaderníka.

Nestejně dlouhá, dřevnatá stopka bývá silná, k plodu často zdužnělá, hrboletá, zelená, dílem zahnědle žlutá a jest do malé, někdy větší, vždy však hrboleté jamky, buď rovně, ale také i poněkud šikmo vylačena.

Silná, hladká slupka málo se leskne, bývá se stromu pěkně zelená, později na loži sežloutne, ve stínu zelenavě prokvétá, kdežto strana sluncem ožehlá bývá až zlatěžlutá; celá poseta bývá světle rzivými nápadnými tečkami, sem tam drobounkou rží, kdežto kolem stopky a kalicha bývá hustěji porezavělá. Některé plody bývají rzi prosté, jiné hojněji porezavělé.

Bělavá, velmi jemná dužnina, šťavou kypí, rozplývá se v ústech a chutná výborně, libě kořenitě sladce s lehkou navinulou příchutí. Mnohdy bývá však dužnina hrubší, sotva máslovitá, spíše chruplavá, chuť její pak prostě nasládlá.

Jemnější zrninou ohklopený jaderník mívá osu plnou, někdy úzce dutou a chová v prostranných pouzdrech dílem nevyvinutá, dílem dobře vyvinutá, velká, tmavá jádra.

Češe se v první polovici října a nesmí se dlouho na stromě ponechati, načež se ihned buď na určené místo zasílá, což snáší i na velikou vzdálenost výborně, aneb se na lože opatrně ukládá, kdež asi kolem polovice listopadu, někdy dříve, jindy později k jídlu dospívá; pak zraje nenáhle až asi do polou prosince.

Jest nejen z nejkrásnějších a největších, nýbrž i také, dle poměrů, z nejlepších stonů i obchodních hrušek. Nepěstuje se jí sice u nás ještě tolik, by trh ovládala, ale její vzácné vlastnosti uplatňují se neustále víc a více.

Bláha o ní napsal: Roste zdravě a bujně, tvoří letorosty silné a přiléhavé, proto koruňa přímá, ale přece řídká. — Plodnost jak na gdouli tak i na pláni dostavuje se záhy a jest každého roku, je-li příznivá zima i doba květu, vždy stálá. — Polohu žádá chráněnou, půdu dobrou a teplou, jinak zmrzají i celé stromy. Plisní netrpí.

V zahradách zemského pomologického ústavu chová se pod jménem Angoulemská, čís. 219. Popisy našli jsme: Handbuch der Obstkunde č. 66. a Lucas: Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 52. Herzogin von Angoulême, Leroy Dictionnaire de Pom. čís. 459. Duchesse d'Angoulême. V Polsku má jméno Ksieżna Angouleme, na Slovensku Angulemka, na Rusi Duches d'Anglem.

Dále známa jsou synonyma: Beurré Soule, Duchesse, Poire des Eparonnais, Pézénas, Crustoumia ducalis.

Mimo popsanou odrůdu rozšířena jest varieta s plody i letorosty krásně žlutě a zeleně pruhovanými, jinak s původní úplně stejná, však proti mrazům ještě více choulostivá; také i Angoulemskou bronzovanou lze považovati za nahodilou varietu odrůdy původní a liší se od této tím, že bývá téměř celá pokryta rží barvy bronzu.

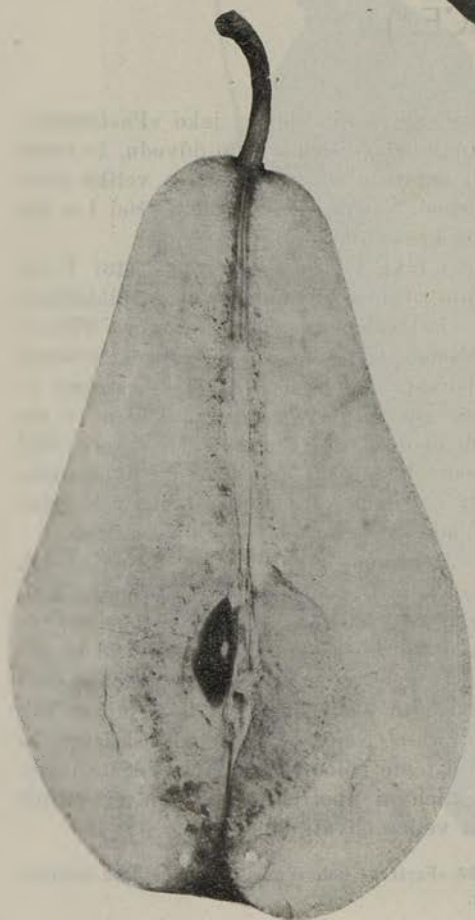

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

čís. 38.

PASTORNICE.

PASTORENBIRNE.

POIRE DE CURÉ.

LETOROST.

DŘEVO PLODONOSNĚ.

PASTORNICE.*)

Málokterá hruška nalezla na trhu a v obchodě tolik obliby, jako »Pastornice«. Její velikost a tvar lákají kupce, v obchodě jest z nejhledanějších z toho důvodu, že pozdě zraje a snáší beze škody sebe delší dopravu. Její naprosto zdravý vzrůst a veliká plodnost doporučují ji k nejhojnějšímu sázení pro obchod. Škoda, že totéž nelze říci i o její hodnotě; pro stůl jest jen druhé jakosti, za to pro kuchyň a k sušení výborná.

O původu jejím píše pomolog H. Decaisne i také H. Fr. Willermoz tožto: V zápisech starých autorů nalezli jsme o původu jejím různé poznámky, však po důkladném šetření na místě samém shledali jsme: As v roce 1760 nalezl farář H. Leroy ve Villiers en Breune, osadě to as 8 km od města Clion vzdálené, v hájku »Fromenteau« zvaném planou hrušku, jejíž plody se mu tak velice zamlouvaly, že přešlechl několik stromů ve své zahradě a vinici rouby z plaňky té. Ty potom zinohtnuly, měly až 1·40 m v objemu; odtamtud rozšířila se pak rychle v celém okolí. Dále o ní píše, že v roce 1822 zasláno mu bylo z tamní farnosti hojně velmi krásných plodů se stromů uvedených, z nichž některé až 26 cm vysoké byly. Od té doby rozšířila se všeobecně nejen v Evropě, nýbrž i v Americe, a není pomologického spisu, kde by se nedoporučovala k sázení.

U nás známa jest téměř všude a pojata do zemského sortimentu. Nejhojnějších zpráv dostalo se nám z východní české nížiny, z obvodu Opočenského, Jičínského, Plzeňského, z Podještědí a i ze Šumavska s doporučením ku pěstování při silnicích a pro pěstování v sadech ve velkém. Pozoruhodné jest, že dostalo se jí nejméně doporučení ku pěstování na zákrsích, ať jest z mála druhů, které se neobyčejně dobře na gdouli daří a velikou plodností vynikají. Příčinou toho jest asi ta okolnost, že jakost její se tak velice různí, hodnotou půdy a polohou podmíněna jest. Nejchutnější plody sklízíme se stromu v teplejší, dobré, živné, lehčí i těžší půdě a teplé poloze rostoucího, kdežto plody z polohy drsné, půdy těžké a studené jsou jen v kuchyni upotřebitelný. Tím vysvětlují se tak velice sobě odporující zprávy, z nichž jedna velice chválí, jiná haní.

* *) Mohla by se jmenovati na místě »Pastornice« také »Farářka« neb »Proboška«, lépe však přidržeti se jména již ustáleného. »Curé« jest duchovní správce vůbec.

PASTORNICE.
PASTORENBIRNE — POIRE DE CURE.

Odtud vzala také as původ domněnka, že jsou vlastně dva druhy, z nichž jeden větší, dlouhý a žlutší, platí za lepší, také i dříve zraje, druhý menší, zelený a nikdy chutný.

Hodí se k pěstování za uvedených poměrů do velkých polních sadů a zahrad domáckých ve tvaru vysokokmenném neb polokmenném; do menších zahrad jako krsek; přispůsobuje se přes svůj bujný vzrůst každému, volně rostoucímu i uměle vedenému tvaru; zvláště tvary větší, jako jehlance, loubí neb palmety vděčí se velice.

Na gdouli daří se, jak již řečeno, výborně a slouží pak i za mezikmen pro druhy, které se na gdouli nedaří, jako Čás. Williamova, Křivice a j.

Plodnost stromu začíná následkem její bujnosti o něco později, až když se vybouří, však potom jest velice hojná a stálá a vynechává jen po předcházející veliké úrodě.

Plíseň nebyla na ní do roku 1911 pozorována, mívá vždy plody úplně čisté.

V krutých mrazech mladé stromky často zmrzají, starší pak již netrpí.

Vzrůst stromu jest zdravý a velmi bujný nejen v mládí, nýbrž i když zmohutněl. Korunu vyvíjí široce jehlancovitou, však pod tíhou plodů větve se sklánějí, čímž stává se rozkleslou a řídkou.

Dlouhé, štíhlé letorosty bývají poněkud zakřivené, pod oky sotva znatelně zprohýbané, oblé, červenavě, ve stínu zelenavě nahnědlé, sem tam jako postříbřené, ke konci zcela lehounce ochmýřené a vyvstálými, špinavě žlutavými tečkami nenápadně poseté.

Velká, silně vyvinutá, stříbřitě šupinatá oka jsou na spodu letorostu přilehlá, dále však odstálá, na patkách mírně, ale dlouze vyduťtých a jemně žebnatých. (Viz obraz.)

Mladé lístky jsou v prvním rozpuku nahnědlé zelené, lehounce ochmýřené a dodávají rašícímu stromu nahnědlého zjevu; později v úplném vývoji jsou tmavě zelené, lesklé a téměř ploché; některé bývají 70 mm dlouhé a 78 mm široké, jiné až 90 mm dlouhé a 76 mm široké, okrouhlé, s krátkou špičkou, majíce okraj jemně a ostře pilovitý; jsou na řapících 33—60 mm dlouhých, šikmo stojících, celkem lípovému listu velice podobné. Listy ke konci letorostu bývají menší, příplodné taktéž menší, užší, na tenčích, delších řapících.

Z květových, ve velké hojnosti se vyvinujících poupat vykvétají až 46 mm veliké, z okrouhlých, navzájem se dotýkajících plátků složené květy, ve velkých chomáčcích, takže kvetoucí strom skýtá nádherný pohled. V poměru k druhům jiným jest v čas květu proti mrazům choulostiva.

Připojený barevný obraz znázorňuje přibližnou velikost a tvar plodu. Menší plod vzat byl s vysokokmennu, větší s volně rostoucího krsku, ve váze 180—250 g. Velikost tuto lze považovati za průměrnou. Plody 14—15 cm vysoké nejsou vzácností a na výstavách francouzských lze uzříti plody 500 g i více vážící.

Tvar zůstává až na malé odchylky skoro stejný. Některé plody bývají ke stopce o něco štíhlejší a pěkně prohnuté, majíce téměř tak úzké a šikmé, že na něm plod státi nemůže; jiné jsou spíše baňatější, s temenem širším. Některé bývají ploše zhrbolené, jiné, a to většinou, pěkně pravidelné, na některém najdeme mělkou, od kalicha až ke stopce se táhnoucí rýhu.

Otevřený, rozložený, často neúplný kalich bývá u spodu souvislý, rohovitý, v dlouhé, žlábkovité, dlouze špičaté úšty rozeklaný a vězí v mělké, ploše zhrbolené jamce.

Silná, dřevnatá, ohnutá stopka přechází někdy hladce, jindy kroužkovitě v plod, jindy bývá do špičky plodu šikmo, jako vtačena a na stranu přimáčknuta, někdy jest jen jako by na špičku plodu přitlačena.

Hrubší, hladká, ale málo lesklá slupka bývá mdle, jako bělavě neb žlutavě sivě zelenavá; některé plody jsou na sluneční straně lehce zardělé, vesměs však jsou tečkami

hrubšími, v zeleném bleděrzivými, v červenavém zelenavě vroubenými, a tím nápadnými, ke kalichu hustěji a jemněji, ke stopce řidčeji a hruběji poseté; sem tam, zvláště pak blíže kalicha, nalezneme rozstříknutou, drobnou rez, na některém plodu nějakou větší, roztrhanou a stříbřitě šupinatou skvrnu a i také tenkou, rzivou, od kalicha až ke stopce se táhnoucí čáru.

Celý plod voní slabě muškátově.

Dužnina plodů za vhodných okolností vyrostlých jest bělavá, polojemná, zdánlivě, vskutku však jen kolem jaderníku zrnitá, hojně šfavnatá a často se napolo rozplývá; chuť její bývá nestejná, někdy sladká a slabě navinulá, lehounce okořenělá a dobrá, jindy více vodnatá a bezkořená; dužnina plodů za nepříznivých poměrů narostlých zůstává někdy řepovitá.

Hrubší zrninou obklíčený jaderník mívá osu někdy plnou, většinou však dutou a chlová v dlouhých, úzkých pouzdrech jednotlivě vyvinutá, temně hnědá, po většině prázdná jádra.

Doba zrání jest velmi nestejná: v teplém roce počínají některé plody koncem října, obvykle však as tak kolem 15. listopadu měknouti, v letech chladných stává se tak až v prosinci a uložena v chladné místnosti, vydrží přes leden a není zvláštností, že se ještě v únoru, ba dokonce i v březnu na loži zachovalé plody najdou.

V zahradách pomologického ústavu v Troji vedena jest pod čís. 186 a Bláha k tomu připsal: Není to ovoce výborné, ale dle mého posudku pouze dobré. Za to však strom jest velmi cenný, úrodný až do umorění. Zdravý, ne choulostivý, ať již proti zimě i proti plísni; nese ovoce vždy čisté, plného, válcovitého tvaru a uzrává v říjnu až prosinci; dobrá na kompot i pro veškeré potřeby v kuchyni a v sušárně.

V literatuře potkáváme se s ní všude

Moravské Ovoce čís. 71. Pastornice; Handbuch der Obstkunde čís. 240. Pastorenbirne ox; též tak v Pom. Monatshefte v roce 1906; Leroy Dictionnaire de Pom. čís. 387. De Curé II. jak.: Dr. Jankowski Sad i ogród owocowy str. 344. Plebanka czyli proboszczówka; Listy Pomologicke r. 1893. Pastornice; Gaucher čís. 59.

Další známá synonyma jsou: Andréine, Belle Andréine, Belle Andréane, Belle de Berry, Belle Héloïse, Bon-Papa, P. de Clion, Comice de Toulon, Cueillette d'hiver, P. Grosse Allongée, Grosse Verlängerte Birne, P. de Monsieur, Monsieur Le Curé, L'Andréane, P. de Padel, Pater Notte, Schöne Andréine, Vicar of Wackfield (Winkfield), Curette, Jouffroy, Messire d'hiver, Pradello de Catalogue, Beurré Comice de Toulon, Duchesse de Berry, Dumas, P. des Prêstres, Tarquin, Paternoster, Monsieur de Clion, Pradel, Anne de Bourg, Herrenbirne.

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

∞

A) HRUŠKY.

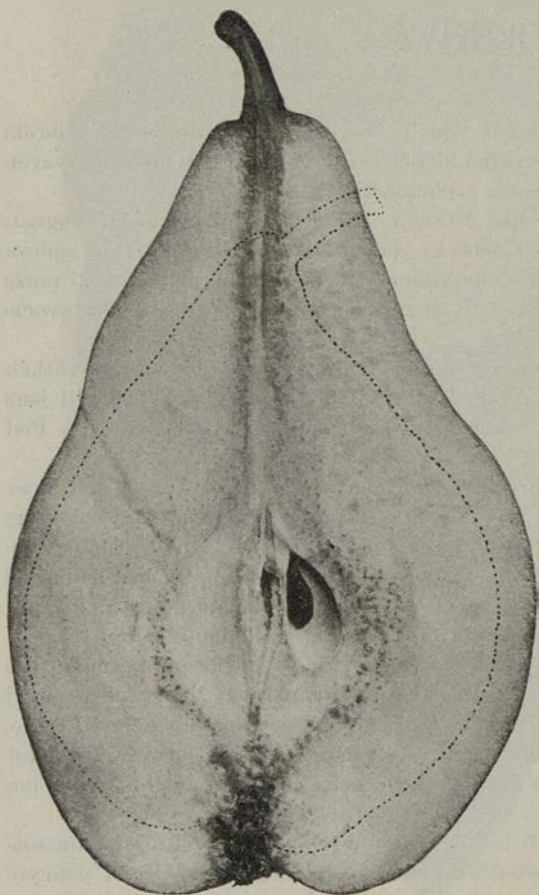
čís. 39.

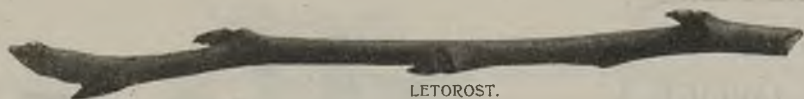

LECTIEROVA.

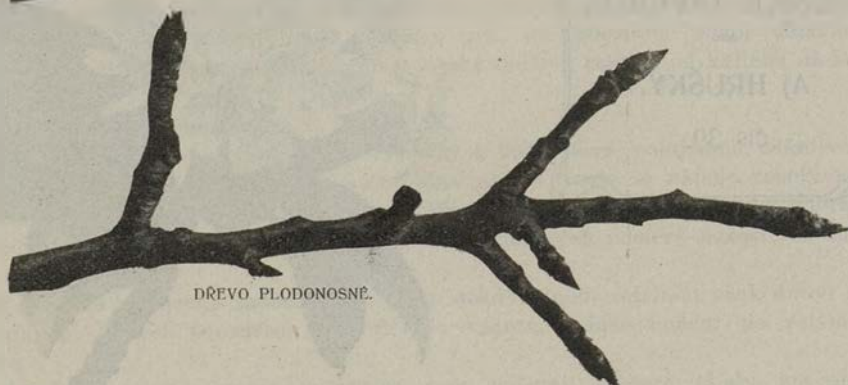
DIE LECTIER-BIRNE.

LE LECTIER.

LETOROST.

DREVO PLODONOSNÉ.

LECTIEROVA.

Výběr pozdních stolních hrušek získal nemálo zavedením tohoto velmi dobrého druhu, který vyniká nad jiné soudobně zrající nejen svojí velikostí, zvláštním tvarem a dobrou chutí, nýbrž také zdravým vzrůstem a plodností.

Jako většinu jiných dodala nám ji opět Francie, kdež byla v zahradě M. Augusta Lesueura v Orléansu z jader Williamovy Čáslavky, pelem Bergamotky Fortuné oplozených, vypěstována a až v roce 1889. obchodu odevzdána. Jméno její má připomínati muže, který v letech 1598.—1628. ve své zahradě s velikou zálibou nejrozmanitější druhy ovoce pěstoval, což bylo tehdy vzácností.

Velká reklama, kteráž jí byla údělem, přispěla nemálo k tomu, že se v tak krátkém čase tolik rozšířila a dnes v každé lepší zahradě naléztí ji lze. Zprávy o ní obdrželi jsme z mnoha stran České nížiny, z obvodu opočenského, jičínského, berounského a z Podkrkonoší a jest vřaděna do sortimentu pro království České.

Na polohu a půdu neklade tak přísných požadavků jako Zimní děkanka neb Krasanská, nutno však přece voliti místo se zřetelem k velkým plodům, úplně před větry chráněné, teplé, třeba i výše položené; kde toho není, tedy blíže zdí a plotů, než přímo na nich. Také půda musí se jí poskytnouti dobrá, živná a teplá, raději těžší než lehká neb písčitá. Ode všech těchto okolností závisí také velikost plodu a zvláště dobrá chuť. Tím rovněž dají se vysvětliti různé, sobě velice odporující posudky o hodnotě její.

Za nejvhodnější tvar k zdárnému vypěstování považuje se všeobecně palmeta, pak volně rostoucí, také i pravidelně řezaný jehlanec; také i polokmeny lze v chráněných příhodných místech sázeti; na vysokokmeny do polních sadů se naprosto nehodí, taktéž nelze ji doporučiti valně na uměle vedené tvary nejmenší, na př. věncoví jakéhokoli druhu, a sice z toho důvodu, že při bujném vzrůstu jejím nelze ji bez silnějšího řezu v mezích udržeti, čímž plodnost její velice trpí.

Roste jak na plánce, tak i na gđouli bujně, pěkně do výšky a vyvinuje sama sobě ponechána, vysoké, sevřené jehlance, množstvím krátkého, plodonosného dřeva pokryté,

LECTIEROVA.
DIE LECTIER BIRNE — LE LECTIER.

takže není třeba na ní příliš mnoho řezati a má se jen nejnútnejší odstraniti. Zdravým vzrůstem vyniká nad jiné, a stkví se z daleka lesklou, temnou zelení; od plísni byla až do roku 1911. úplně ušetřena a není známo, že by kdy v zimě byla zmrzala.

Plodnost začíná později proti druhům jiným a jest dle zjednaných zpráv velice nestejná, někteří zpravodajové chválí její velikou a častou plodnost, druzí oznamují, že plodí málo. Sám mohu spíše těmto přisvědčiti: že plodnost není velká, přece však uspokojivá, plody však jsou potom stejnoměrně vyvinuté, pěkné, kdežto při velké úrodě jest velká část drobných.

Letorosty vyvinuje dlouhé a silné, dílem silněji zakončené, pod oky sotva znatelně prohýbané, ne úplně oblé, spíše tak, jako by byly zcela slabě zhranatělé, barvy olivově šedě zeleně sivé, na sluneční straně as tak jako kůže žlutavé, dílem se stříbřitým třpytem a okrouhlými i podlouhlými, málo vyvstálými, špinavě žlutavými a středem jakoby popraskanými tečkami hojně poseté.

Oka jsou velmi nestejná a po letorostu hustě rozdělena. Na dlouhých letorostech najdeme je malá, podlouhlá, maličko se špičkou k letorostu skloněnou, úzká, dole rozšířená, na patkách mírně vydutých a zcela mírně zhranatělých; na letorostech kratších bývají však často daleko větší, více odstálá, delší, hnědě a stříbřitě šupinatá, se špičkou jakoby roztrépanou, na patkách silně vydutých. (Viz obraz.)

Na jaře rašící strom stkví se žlutavou zelení a mladičké lístky jsou vespod oclmýřené; po úplném vývoji bývají pak 85—100 mm dlouhé, as 48 mm široké, oválové neb kopinaté, krátce i dlouze zašpičatělé, na způsob člunku prohnuté, silné a leskle tmavě zelené, s krajem mělce a řídce zoubkovaným, na řapících 40—50 mm dlouhých s malými palisty; příplodní bývají skorem téže velikosti, neb o něco větší, oválové neb vejčité na řapících as 40 mm dlouhých.

Z dlouhých, štíhlých, stříbřitě šupinatých poupat vykvétají menší, z malých plátků řídce složené květy v malých chomáčích ve velké hojnosti, takže kvetoucí strom skýtá krásný vzhled. Dle delšího pozorování jsou květy velice choulostivé a sebe menší mráz, neb déle trvající deště poškodí je velice, čímž se různá, místem hojná, jinde sotva uspokojivá plodnost vysvětliti dá. (Viz obraz.)

Velikost plodu závislá jest od hodnoty půdy, polohy, tvaru stromu a jeho ošetření a velice se různí. Barevný obraz znázorňuje plody s palmety vzaté v jich nejrázovitějším tvaru a nejkrásnějším vývoji, z nichž jeden 250, druhý 270 g vážil; ojedinele najdou se plody až i 350 g těžké. Průřezem znázorněn plod s volně rostoucího jehlanece vzatý ve váze 210 g. V půdě suché, chudé, bývají však daleko menší, dosahují 80—90 mm délky a as 60 mm šířky.

Tvar také se poněkud různí, převládá však, jak barevně znázorněný, s temenem tak úzkým, že některý plod na něm státi nemůže; jednotlivé bývají ke kalichu širší, baňatější a končí temenem širokým; najdou se také plody ke stopce velmi protáhlé, až i zakřivené, takže jsou Sixově máslovce velmi podobny; povrch mívají nerovný, všelijak stlačený, ploše zhrbolený; některé jsou ke kalichu pěkně zhranatělé.

Zavřený, úzce sevřený kalich, z úzkých, zdužnělých, u spodu souvislých, zelenavých a proti sobě skloněných ústů složený vězí v jamce, dle tvaru plodu, buď v široké a mělčí, neb úzké, sevřené a hrbolaté.

Silná, dřevnatá, ke spodu zdužnělá stopka přechází u některých plodů hladce, u jiných zhrboleně v plod; také bývá na špičce plodu jen jako přitlačena a často na stranu, ano až i do pravého úhlu přimáčknuta.

Hladká slupka málo se leskne a jest se stromu světle zelená, později bývá kluzká a nabývá barvy sivě zelenavě žlutavé, neb mdle žluté a slunečná strana jen někdy více

sežloutne; velmi jemné, blbě rzivé tečky pokrývají místem řídce, místy hustě celý plod, kolem kalicha a blže stopky bývá rozstříknutá, drobná, někdy i hustá rez.

Dužnina plodů za výhodných poměrů vyrostlých a na stromě dobře vyzrálých bývá bělavá a mění se do žlutava, jest zcela jemná, jen kol jaderníku jemně zrnitá; šťávou přetéká, zcela se rozplývá a vyniká sladkou, pikantně navinulou, při tom slabě, ale libě okořeněnou dobrou chuti. V nepříznivém, studeném létě neb se stanoviska nevhodného, půdy studené, bývá dužnina sotva máslovitá, spíše jako špekovitá, chuti přitrpklé, neb vůbec bez chuti, takové též bývají plody předčasně otrhané.

Hrubší zrninou obklopený, dutoosý jaderník chová v prostranných pouzdrech menší, hnědá jádra.

Na stromě pevně držící plody mají se česati as tak ke konci října, čím déle na stromě, tím jsou chutnější a déle vydrží. K jídlu dospívá dle počasí as koncem listopadu, někdy již v první jeho polovici, jindy až v prosinci a vydrží ve vhodné místnosti do konce ledna.

Považuje se za nejlepší novinku posledních let, jest výborná pro stůl, jemuž zároveň i okrasou; v obchodě začíná býti velmi vážena, ana vyniká veškerými vlastnostmi, jakých obchod vyžaduje. Každému, kdo by jí mohl přiměřené místo věnovati, doporučovalo by se, sázeti ji v míře nejhojnější.

V trojském ústavě vedena jest pod číslem 626. Lectier. Dále nalézají se její popisy v Českých pomologických listech, ročník 1897. Lectierova; Jankowski Sad i ogród owocowy č. 16. Lektjera; Lucas, Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 66.; Pomologische Monatshefte roč. 1889. str. 258, roč. 1903 str. 49 Die Lectier Birne **.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

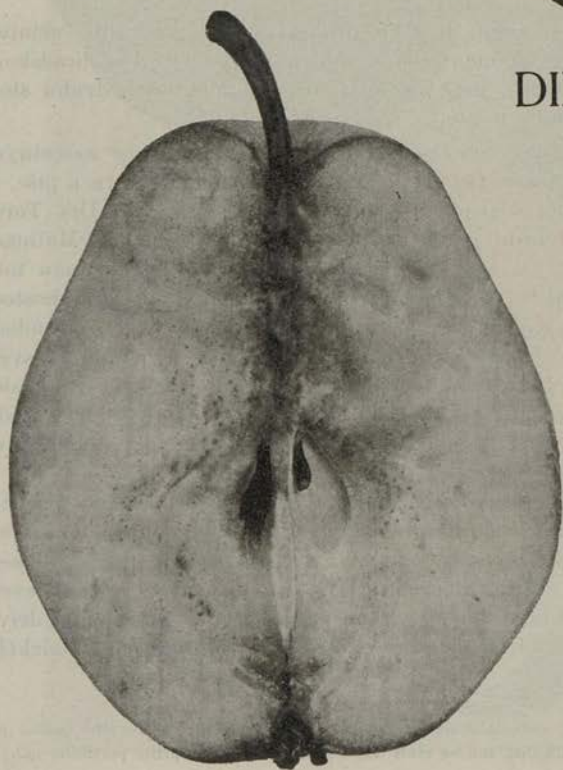
čís. 40.

DIELOVA MÁSLOVKA.

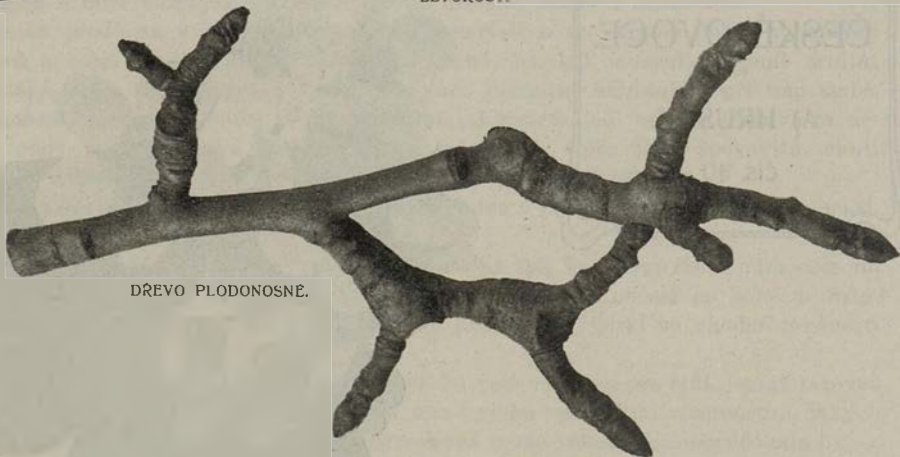
DIELS BUTTERBIRNE.

BEURRÉ DIEL.

LETOROST.

DREVO PLODONOSNĚ.

DIELOVA MÁŠLOVKA.

Máme-li voliti nějakou dobrou zimní hrušku pro jakoukoliv zahradu, učiníme dobře, volíme-li Dielovu máslovku, či jak neprávem v posledních letech »Poděbradskou« máslovkou zvaná byla. Volba ta uspokojí jistě každého, ano v málokterém druhu sloučeno jest tolik vzácných vlastností jako v tomto.

Domovem jejím jest Belgie, kdež mělo se dříve za to, že jest to z nesčetných semenáčů pomologa profesora Van Monse. On sám vyvrátil však domněnku tu a píše, že našel ji ředitel jeho školek p. Meuris u poplužního dvora Trois Tours, též Dry Toreu (vlámsky) zvaného, ležícího blízce Vilvordu, místa mezi Brusselem a Mechelen (Malines), nešlechtěný, z jádra nahodile vyrostlý strom, kolem roku 1800. Plody se stromu toho podrobeny byly pečlivému posouzení a po zjištění hodnoty a nabytých zkušenostech o dobrých vlastnostech matečního stromu nazvali ji na paměť německého pomologa a profesora A. Diela »Beurré Diel«. Professor Augustin Diel popsal ji potom ve svém díle Deutschland's Kernobstsorten as roku 1816 pod jménem Diel's Butterbirne. Ze školek Van Monsových šířila se rychle dále a již roku 1817 zapisuje ji děkan Rössler v Poděbradech do svého soupisu pod číslem 54. Diel's Butterbirne s poznámkou: »obdržel od Diela.«

Nesprávná jest tedy domněnka, že jest to druh v Poděbradech původně vyrostlý a nelze pojmenování její »Máslovka Poděbradská« odůvodniti.*) K pojmenování tomu přispěla as ta okolnost, že nalezena neb vypěstována byla v Poděbradech, neb v blízkém okolí hruška, kterouž děkan Rössler »Georg Podiebradský« nazval a pod čís. 4. ve svém soupise měl. Druh tento jest však daleko menší, jiného tvaru a uzrává mnohem dříve. V Poděbradech a okolí ostatně již vymizela a nalézá se ještě v zahradě pomologického ústavu v Troji pod čís. 250.

*) Pro uvarování se veškerých omylů v nomenklatuře má se ponechati každému druhu jeho jméno původní aneb má-li se již naší mateřštině přizpůsobiti, má se státi tak, by původní jméno příliš porušeno nebylo.

DIELOVA MÁŠLOVKA.
DIELS BUTTERBIRNE — BEURRÉ DIEL.

Děkana Rösslera můžeme považovati za prvního šířitele Díelovy máslovky a tu není divu, že v okolí poděbradském zdomácněla a odtud dál a dále se šířila, takže dnes není snad místa u nás, kde by se nenalezla.

Zprávy o ní obdrželi jsme z celé České nížiny, z obvodu opočenského, jičínského, českolipského, z poříčí Ohře a Berounky, z pánve plzeňské a budějovické, z obvodu táboorského, německobrodského, pelhřimovského, z Podkrkonoší, z Podještědí a i z Pošumaví; zevšad se chválí a doporučuje a jen několik málo zpravodajů vyslovilo se proti ní.

Sázeti se může a daří se s prospěchem všude tam, kde se hruška s prospěchem dařiti může; půdy příliš suché, písčité a šterkovité nesnáší, velice v ní krní a plody jsou příliš drobné; z půdy studené a mokré pak bývají chuti trpké a přihořklé a pukají. Nejlépe jí svědčí jako každé jiné hrušce hluboká, živná hlínka, v té vyvinují se plody uádherné a jsou velmi chutné. Poloha má se voliti se zřetelem k velkým plodům před větry chráněná, třeba i výše položená, avšak teplá. Hodí se kamkoli, podél silnice, do polních a domácích sadů jako vysokokmen neb polokmen právě tak dobře, jako krsek na gdouli šlechtěný ve tvaru jakémkoliv pro zahrádku nejmenší; zvláště palmety a věncoví přinášejí hojně krásných, velikých plodů. Podložka jest jí vhod jakákoliv a roste na gdouli tak dobře jako na plánce. Ve školce činí poněkud potíže, roste sice bujně, ale křiví se tak, že jen s námahou lze rovné kmeny vypěstovati a jest lépe šlechtiti ji na vysokou pláňku neb jiný druh. Přes to vyvíjí se koruna pěkně, úzce do výše a postranní větve se poněkud kloní, čímž nabývá strom tvaru tak rázovitého, že kdo ji jednou viděl, pozná ji ihned kdekoliv. Strom nezmrzá, jen při krutých mrazech se stává, že mladé stromky ve školce zmrzají. V čas květu jest však oproti jiným druhům choulolistivější a v roce 1912 květy většinou pomrzly.

Plodnost krsku počíná velice brzo, vysokokmene o něco později, jest však potom velice hojná a stálá.

Letorosty vyvinuje dlouhé, silné, zakřivené, často až zkroucené, pod oky lehce prohýbané, zelenavě nahnědlé se stříbřitým svitem, sem tam jemně ochmýřené a dlouhými vyvstálými tečkami zcela nenápadně pokryté; konec bývá obyčejně silnější.

Silně vyvinutá oka jsou kuželovitá, stříbřitě šupinatá, od spodu letorostu velmi, dále ke konci méně odstálá, na patkách mírně vydutých, oblých a jen někdy středem žeberkatých. (Viz obraz.)

Rašící lístky jsou jasně zelené, a zpod velmi jemně ochmýřené, později v plném vývoji stkvějí se temnou zelení; jsou téměř ploché, od spodu letorostu 95—105 mm dlouhé, 70 mm široké, buď široce oválové a krátce zašpičatělé, neb vejčité a ke špičce i řapíku protáhlé, jednotlivě také až okrouhlé; čím dále ke konci letorostu jsou menší a menší, s okrajem ostře pilovitým, na řapících 25—55 mm dlouhých s dlouhými uzounkými palisty; velkým listům palisty obyčejně chybějí; příplodní bývají užší a delší, jednotlivě okrouhlé, na stejně dlouhých řapících.

Z baňatých, šedě šupinatých poupat vykvétají krásné, velké, červenými tyčinkami zdobené, as 43 mm v průměru mající květy, z okrouhlých, navzájem se nedotýkajících plátků složené. (Viz obraz.)

Velikost plodu bývá velice nestejná a jest půdou a tvarem stromu podmíněna. Vysokokmenné a polokmenné stromy skýtají plody průměrně 80—90 mm vysoké, 70—80 mm široké, ve váze 200—250 g, s krsků jsou až 130 mm vysoké a 100 mm široké a 500—700 g těžké, ano podařilo se vypěstovati na špalírech plody až 1 kg těžké (Mrázek, Vrehlabí r. 1900.)

V tvaru jeví se některé odchylky: některé jsou téměř vejčité, u stopky široké a jakoby uťaté, jiné bývají více baňaté, ke stopce protáhlé, buď s obou stran neb alespoň

po jedné lehce prohnuté, končice ke stopce špičkou užší; jinak jsou v bocích pravidelně kulaté a jen veliké plody bývají ploše zhrbolené.

Sevřený kalich, z rohovitých, úzkých, žlábkovitých, vztyčených, proti sobě skloněných a jak plod zbarvených ústí řídce složený vězí v nerovné, mělké jamce, na úzkém temeni.

Dřevnatá, silná, ke konci přilnutá stopka trčí z hluboké, dle tvaru buď široké, neb úzké jamky a bývá jednotlivě na stranu přitlačena.

Tvrdá, hrubá, se stromu zcela zelená slupka stává se později jemnější, leskne se, žlutne a bývá až zlatě žlutá; zastíněná místa zůstávají mdlá, až i zeleně prokvétalá, sluncem ožehlá rdí se někdy oranžovou lehounkou červení; většina plodů zůstává však zcela žlutá a nápadnými, světle rzivými, od stopky hrubšími řídce a dále ke kalichu jemnějšími tečkami hustě poseta, poblíže stopky a kalicha bývá jemně, jako bronzově porozavělá a sem tam jemnou, drobnou i hrubší rzí postříknuta; často se táhne po celé délce rovná neb klikatá úzká rzivá čára.

Celý plod voní slabě muškatořově.

Bílá dužnina jeví se zdánlivě zrnitou, jest však jemná, máslovitá aneb se zcela rozplývá, jest plna šťávy; chuť výborná, okořenělá a slabě libě navinule cukrnatá. Z nepříznivé polohy neb půdy zůstává dužnina hrubší, často i řepovitá, chuti špatné a i natrpklé.

Drobnou zrnitou obklopený úzce dutoosý jaderník chová ve větších pouzdrech pěkně vyvinutá hnědá jádra.

S časáním má se započítati první dny října, načež začátkem listopadu k potřebě dospívá. Zraje poněkud až do konce prosince, ano i o něco déle, dle místnosti, v níž jest uložena.

Náleží k nejrozšířenějším a nejoblíbenějším stolním a obchodním hruškám vůbec; jest jí však dodnes přece jen velice málo, odbyly by se jí celé vagony, a měla by se tam, kde s prospěchem se daří, sázeti z vypočítavosti v množství největším.

V pomologickém ústavě trojském vedena jest pod čís. 128. »Poděbradská másloňka«, při čemž Bláhova poznámka: Strom roste z mládí dosti bujně, letorosty krátké, silné, odstávají od větví. Tvar pravé pyramidy až do stáří, kdežto větve pod tíží plodů se sklánějí. Plodnost v 5.—8. roce po vysazení. Polohy žádá chráněné, půdy hluboké a výživné. Nutno stříkati proti plísním. Zraje nesterpně.

Dále našli jsme její popisy: Pixa, Klíč štěpařský č. 46. Díelova Máselka, Česká Flora, roč. 1901, str. 52, Pom. Listy, roč. 1892, České zahradnické listy roč. 1900, str. 105, Zahrada domácí a školní roč. VI., seš. 5., Moravské ovoce č. 68. — V cizích: Handbuch der Obstkunde čís. 70, Lucas, Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 71., Deutsche Obstbauzeitung roč. 1906, str. 49, Gaucher čís. 32 všude Diel's Butterbirne, Dictionnaire de Pomologie čís. 197, Thomas str. 60 Beurré Diel.

Další známá synonyma: Beurré Incomparable, B. magnifique, B. Royal, B. des Trois Tours, B. de Gelle, B. du Roi, B. Oran, B. d'Yelle, B. Vert, B. Spence, Céleste, Dorothe, Dorothee Royale, Drijtoren, Dry-Toren, Dillen, Dillen d'hiver, Foureroy, George de Podiebrad mylně!, Graciole d'Hiver, Gros Dillen, Grosse Dorothee, Grosse Dorothee royale, Guillaume de Nassan, Poire d'Horticulteur, Mabilie, Sylvanghe, Vert d'Hiver, Riesen Butter Birne, Ustroner Pfund Birne; mimo jiná ještě, které nelze odůvodniti.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

∞

A) HRUŠKY.

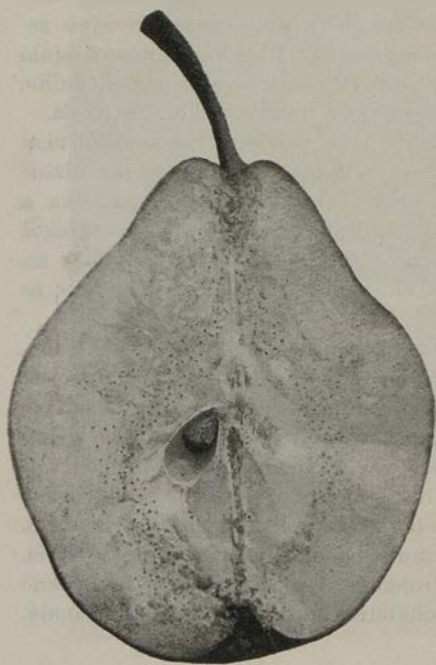
čís. 41.

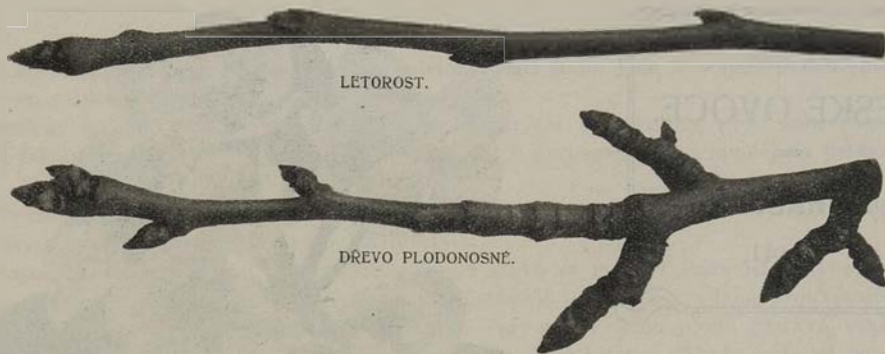

BLUMENBACHOVA MÁŠLOVKA.

BLUMENBACH'S BUTTERBIRNE.

SOLDAT-LABOUREUR.

BLUMENBACHOVA MÁSLOVKA.

V polovici listopadu, kdy dobré hrušky stávají se již vzácnějšími, uzrává mezi jinými i Blumenbachova máslovka, na Tábořsku, dle Bláhy, »Ratajka« zvaná, a ač poměrně malá, jest v době té pochoutkou.

Zprávy o jejím původu se rozcházejí a pravděnejpodobnější jsou zápisky v *Porteuille des horticulteurs*, že vypěstoval ji major Esperen, pomolog belgický, v letech 1817 až 1820 a nazval ji v upomínku svého rušného vojenského života *Soldat-Laboureur*. Naproti tomu píše Oberdieck, že obdržel ji mezi množstvím nepojmenovaných nových semenáčů od pomologa van Monse a dal jí jméno dvorního rady Blumenbacha, což stalo se však mnohem později, než jak svrchu uvedeno. Že přidrželi jsme se jména posledního, stalo se jen z toho důvodu, že jest známější než prvé, které se beztak těžko zčeštiti dá.

Kdo as k nám ji zanesl a šířil, nelze se dopátrati, také v Rösslerově soupisu není uvedena, nenalezla ani valného rozšíření a známa jest více jen v Polabí, v České nížině a v Pojizeří; kusé zprávy pak zaslány byly z Plzeňska, Tábořska, Německobrodsko a Pelhřimovsko. Snad vadí hojnějšímu jejímu rozšíření, že jest poněkud malá, z kteréhož důvodu není v obchodě hledána, rovněž že daří se s prospěchem jen v půdě živné a na teplém, třeba i výše položeném místě; v půdách těžkých, studených a mokřých vůbec se nedaří, roste zakrněle a plody jsou příliš drobné.

Za příznivých okolností lze ji sázeti jako vysokokmen do polních a domácích sadů, kde se půda obdělává a mrví. Nehodí se však pro pěstování ve velkém. Výhodnější jest sázeti ji ve tvaru volně rostoucích jehlanečů, i pravidelnému řezu podrobených krsků ve tvaru jakémkoliv, i nejmenším na kdouli šlechtěnou. Daří se jí na této podložce velmi dobře, vyvinuje se již v druhém roce v pěkné jehlance, začíná brzo ploditi a přináší větších plodů v hojnosti; ale i na plánce začíná roditi brzo, stále a hojně. Roste zcela zdravě a nevymrzá, plísni bývá většinou ušetřena, jen v létě, vývoji plísni zvláště příznivém, bývá také lehce napadena, jedno postřikání však k zamezení dalšího vývoje úplně stačí.

Ve škole roste proti druhům jiným volněji a drobněji, avšak pěkně do výše a pěkně se rozvětňuje; s dostavivší se plodností ve vzrůstu oclabuje, takže koruna zůstává malá, vysoká, avšak pod tíhou plodů rozkleslá.

BLUMENBACHOVA MÁŠLOVKA.
BLUMENBACH'S BUTTERBIRNE — SOLDAT LABOUREUR

Letorosty narůstají polodlouhé a štíhlé, pod oky bývají lehce zprohýbány a končí mnohdy květovým poupětem, jsou červenavě zahnědle žlutavé, ve stínu nahnědle zelenavé, mírně vyvstalými, bledě rzivými tečkami nenápadně poseté a k vrchu zcela jemnou plstí pokryté.

Oka vyvinují se silně, poněkud odstávají, některá jsou k letorostu špičkou skloněna, vesměs stříbřitě šupinatá a některé spodní šupinky špičkou odstávají; jsou na patkách mírně vydutých a jemně žebérkatých. V suchém letě mění se mnoho ok v květová poupata. (Viz obraz!)

Raší lístky zahnědle zelenými zespod a po okraji jemně oehlmyřenými na červených řapících; později, úplně vyvinuty, bývají až 85 mm dlouhé, as 47 mm široké, eliptické neb elipticky vejčité, do špičky klínovitě vybíhající; na šíř jsou na způsob člunku, na dél jen něco málo prohnuty, tvrdé, lesklé a mají kraj velmi měkce pilovitý a i brvitý; každý zoubek zakončen černým, tupým, malinkým hrotem, jsou na řapících as 35 mm dlouhých. Hořejší bývají o něco menší a mají úzké, zoubkované palisty; příplodní pak jsou o něco větší a na řapících delších.

Z velkých, hnědých, dílem stříbřitě šupinatých poupat vykvétají v hojnosti krásné, velké, as 40 mm v průměru mající květy, z plátků okrouhle podlouhlých tak složené, že navzájem sotva se dotýkají ve velkých chomáčích. (Viz obraz!)

Barevný obraz znázorňuje plody v nejkrásnějším vývoji a plody, které k jeho zhotovení sloužily, vzaty byly s volně rostoucího jehlance a vážily až 190 g. Velikosti té nabývají však za nejlepších poměrů a většinou as tak veliké, jako připojený obrazec průřezu, vážice 100—120 g; za nepříznivých poměrů, z nevhodné půdy, bývají ještě menší.

Tvarem liší se plody od sebe velice málo; stává se, že jsou některé kratší, baňatější a boky nalézají se více ke stopce, tak, jak as průřezem naznačeno, při čemž povrch jemně zhrbolen a i zhranatěn bývá.

Kalich otvírá se napolo i zcela, sestaven jest z ústů malých a vztyčených, špičky jich buď scházejí, neb jsou převísle a jako obkališí zbarvené. Věží v jamce mělké a po kraji lehce zhrbolené.

Nestejně dlouhá, někdy rovná, jindy zakřivená, zřídka kdy zdužnělá stopka jest zelená a zahnědlá a do špičky plodu, jak as na levém plodu barevného obrazu znázorněno, v malou jamku vtažena a často hrbolatou vyšší stranou špičky na stranu přimáčkuta, jak na prostředním plodu zřetelně lze spatřiti.

Jemně zdrsňelá slupka jen méně se leskne; její barvu těžko lze však slovy správně vystihnouti, jest tak zvláštní, že, kdo ji jednou pozná, utkví mu v paměti; se stromu jest bělavě zelenavá, později na loži mění se do bělavě zelenavě žlutavé, strana sluncem ožehlá bývá pak až zlatě žlutá a jen zřídka kdy i lehounce zardělá.

Hrubší rzivé tečky pokrývají dosti hustě celý plod; mimo ně rozstříknuta jest sem tam drobná, jemná rez; také i větší rzivé, roztřepené skvrny vyskytují se hojně, obkališí bývá pak hustěji porezavělé. — Nevoní.

Jemná, kolem jaderníku zrnitá dužnina jest bělavá a mění se zvláště pod slupkou do žlutava, hojně šfavnatá, tuhá, máslovitá, zcela se rozplývá (jen po studeném létě nerozplývá se úplně); chut její velmi dobrá, sladká, při tom jemně, zcela lehounce navinulá a libé okořeněná.

Osa jaderníku bývá úzce dutá; pouzdra jsou poměrně velká, ale těsná a chovají v sobě zaokrouhlená, černá jádra, s krátkou, jakoby utatou špičkou.

Češe se první dny října a nesmí se dlouho na stromě nechati, sice spadne sama; ukládá se na lože, kdež as tak v prvé polovici listopadu — dle předchozího léta dříve neb později k jídlu uzrává a sice nenáhle as tak po čtyři neděle.

Hodí se v první řadě na stůl a jen větší plody do obchodu; drobné plody, kterých se na stůl neupotřebí, dobře jest usušiti, jsou prý pak, dle získané zprávy, nejpřednější jakosti.

Bláha o ní poznamenal: Roste spoře, tvoří dlouhé, ale slabé letorosty, koruna rozeklaná, větve slabé a rády se pod tíhou plodů ohýbají a lámou. Plodí v 6. až 8. roce, pak vždy přehojně. Roste na kdouli dobře; poloha má býti chráněna, půda teplá a výživná, bývá i ve vyšších polohách výtečná; trpívá plísni.

V zahradách zemského pomologického ústavu vedena jest pod číslem 412 »Laboureurova«. Moravské Ovoce čís. 65. Máslovka Blumenbachova; Handbuch der Obstkunde čís. 60. a Fr. Lucas Die wertvollsten Tafelbirnen »Blumenbach's Butterbirne« se značkou 00!X; Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 852 Soldat-Laboureur a řadí ji do I. výběru.

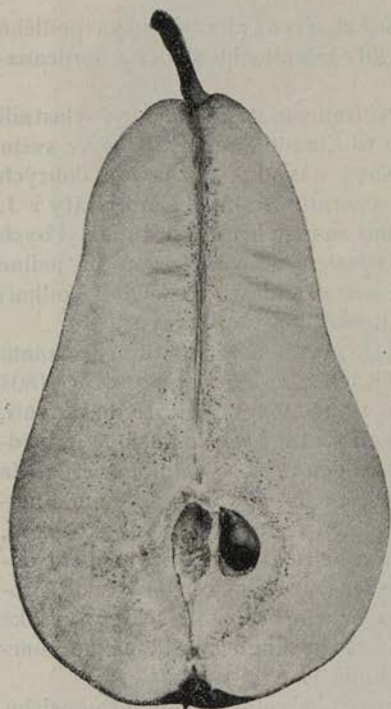
Další známá synonyma: Ratajka, Vojinka, Auguste van Mons Soldat, Beurré de Blumenbach, Duchesse de Brabant, Poire de Soldat, Butyraria Blumenbachiana.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

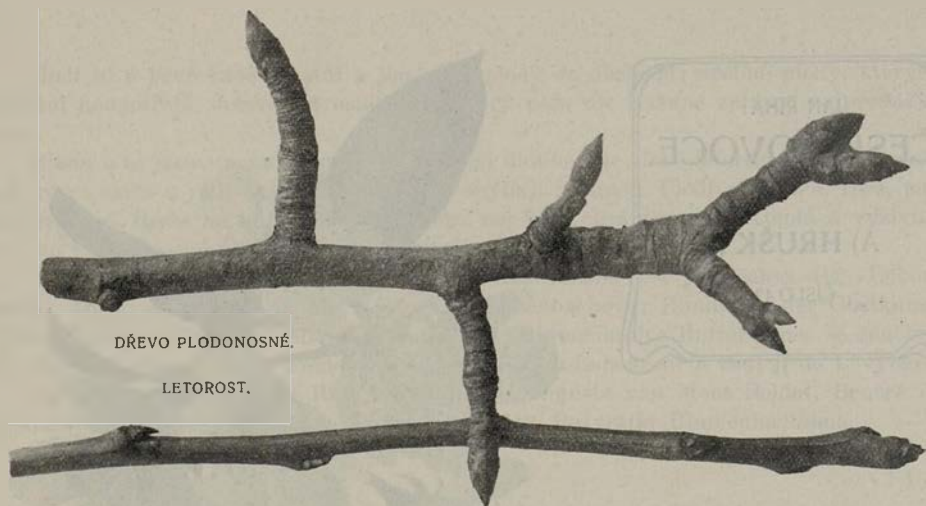
A) HRUŠKY.

ČÍSLO 42.

PSTRUŽKA.

FORELLENBIRNE. — FORELLE.

DŘEVO PLODONOSNÉ.

LETOROST.

PSTRUŽKA.

Škoda, že tato vzácná, poněkud sice malá, ale krásně zbarvená zimní hruška podléhá nenáhle sice, ale jistě plisním, takže není daleka doba, kdy bez pilného stříkání bordeauxskou jíchou nebude jí lze ve větší míře už pěstovati.

Odkud k nám přinesena byla, nelze určit. Nejstarší francouzští pomologové vlastnili ji sobě, až teprve v roce 1670 poukazuje jeden z nich a to Claude Saint-Etienne ve svém dile Nouvelle instr. pour connaitre les bons fruits (Nový návod k poznávání dobrých plodů), že původ této vzácné hrušky hledati dlužno v severním Sasku. Také i citáty z J. V. Sicklera a Diela, jenž píše: „je to pan Büttner, kterémuž za tuto hrušku děkuji. Byl bych zjistil původ její, prošel jsem všechny zahrady břehů rýnských, nenašel jsem ani jediné hrušky, která by se s Pstružkou stotožniti dala“. Také nelze zamlčeti, že belgičtí školkaři nedbali původu a prodávali ji pod chybným jménem „Corail“ na vše strany.

Kdy asi k nám donesena byla, nelze se dopátrati, první, nám přístupný záznam nalezli jsme v soupisu děkana Rösslera v Poděbradech, dle něhož obdržel ji tento v roce 1801 od Diela a zapsal ji pod číslem 77. Od tamtud začala se v tu dobu u nás asi rozšiřovati, čemuž mohutné, na stáří to asi poukazující stromy v okolí Kutné Hory a Čáslavě nasvědčují. Také nespočetné zprávy ze všech našich obvodů nasvědčují, že se velmi rozšířila. Ze zpráv těchto vysvitá, že daří se jí nejlépe v hluboké, třeba i jílovité, ale vlhké půdě nejlépe, tu přináší plody nejkrásnější a nejlepší, kdežto v půdách suchých, složení jakéhokoli, jí nespědí, plody se tak pěkně nevyvinoují, jsou drobné a nelze jí pro taková místa doporučiti. Jinak místo postačí jí každé, chráněné i otevřené, na silnici nebo v sadě, prospívá všude. V půdách příznivých lze s největším prospěchem pěstovati stromy vysoké a měla by se sázeti pro obchod ve velkém i z toho důvodu, že zimních, tak pěkně zbarvených a dobrých hrušek máme velice málo a v obchodě jsou hledány.

V domácích zahradách měli bychom sázeti polokmeny neb volně rostoucí, s použitím mezišlechtění na gdouli pěstované krsky, poněvadž tyto, na pláňce šlechtěné, příliš rostou a málo plodí. Ke tvarování, zvláště malých tvarů, se nehodí a sice z toho důvodu, že řez velice špatně snáší, tento jen na nejnutnější obmezení nutno, a přece bez řezu nelze jí v patřičných mezích a tvaru udržeti. Plodnost dosti brzo začíná a bývá každým druhým rokem velmi hojná. V posledních letech začíná však trpěti plisněmi, stromy jsou až dosud sice ušetřeny, avšak plody bývají v letě, vývoji plisni příznivém, černě pokropeny, čemuž se jen stříkáním směsí shora uvedenou předejiti může.

PSTRUŽKA.
FORELLENBIRNE — FORELLE.

Ve školce liší se barvou svých letorostů od druhů jiných; jednoletí šlechtěnci v krutější zimě zmrzájí, starším však mráz již neškodí; roste bujně a zdravě a pěkně do výšky; později vyvinuje mohutnou, řídkou, široce jehlancovitou korunu, málo se však rozvětňuje, takže větve zůstávají šlahounovité a pod tíhou plodů se sklánějí.

Letorosty narůstají dlouhé, rovné a slabší, pod oky bývají zcela mírně zprohýbány a dilem velmi jemnou plstí, zvláště ke konci, potaženy; po ořtení jsou lesklé, barvy fialové, tmavě hněděčervené a jemnými, bělavě neb žlutavě šedými tečkami řídce a zcela nenápadně poseté.

Pěkně vyvinutá oka jsou kuželovitá, ostře zakončená, tmavě šupinatá, skoro přilehlá a jen dolejší poněkud odstávají; jsou na patkách dlouhých, mírně vyduťtých a žebérkatých; z těchto jest prostřední ostřeji vyvinuto, táhne se hluboko, až k sousednímu oku dolů, čímž se letorost jaksí hranatí. (Viz obraz.)

Na jaře rašící strom má vzhled přisedivělý, mladé listky jsou sivě zelené, z obou stran jemně šedě ochmýřeny; po úplném vývoji bývají as 83 mm dlouhé, 48 mm široké, vejčité, dlouze zašpičatělé, špička bývá na stranu a dolů přihnuta; po délce jsou zcela málo, napříč o něco více na způsob člunku prohnuté, tupé a křehké, tmavě zelené a lesklé, na rub přisedivělé a mají kraj někdy kol kolem, někdy jen na hořejší polovici dosti ostře, ale i drobně pilovitý, se zoubky dilem hrotitě zakončenými. Jsou na řapících 30—30 mm dlouhých a bezpalistých, listy hořejší, ke konci letorostů, bývají menší, příplodní pak o něco větší, než jak zprvu uvedeno, široce eliptické, krátkou špičkou zakončeny, kraj mívají jemně, dlouze pilovitý a řapíky delší.

Květních pupat vyvinuje se hojnost, bývají silně vyvinutá, baňatá a hnědě šupinatá. Z těch vykvétají krásné, veliké květy, as 42 mm v průměru mající a z vejčité okrouhlých plátků sestavené tak, že druh druhu se dotýká; sličnost květů doplňují tyčinky. (Viz obraz.)

Velikost plodu jest hlavně půdou podmíněna; stromy v suché půdě rostoucí přinášejí plody drobné, 70—80 g těžké, a i menší, kdežto z půdy dostatečně vlhké bývají zpravidla 110—120 g těžké, s krsků pak jednotlivě až 200 g váží.

Tvar velice se různí a jest barevným obrazem dokonale vystižen; k zhotovení obrazu použito bylo plodů s volně rostoucího, starého krsku vzatých a pomologickým ústavem v Troji k účelu tomu věnovaných. Ke zhotovení černého obrazu průřezu sloužily plody z Hory Kutné. Povrch bývá úplně pravidelný a zřídka ke kalichu nepatrně zhranatělý, stává se tak někdy jen u plodů největších.

Pootevřený aneb zcela otevřený kalich sestaven bývá buď z ústů mázdrovitých, dlouhých, rozložených, jindy z ústů lžičkovitých a vztyčených, povždy dole souvislých, od spodu barvy plodu, špiček usýchanych; jednotlivě vyskytuje se také, jako by byl do tříhran stlačen a po kraji bývá jen v kraťounké úšty rozeklán, povždy však vězí v malé, pravidelné, neb jen maličko nerovné jamce.

Dřevnatá, zcela mírně prohnutá stopka, barvy zelené, dilem i rzivé, bývá buď na špičku plodu jen jako přimáčkuta, neb v malou jamku mezi hrbolky vtlačena, jednotlivě přechází po jedné straně v plod.

Pevná, hladká, v uzrálém stavu až masná slupka jest se stromu zelená a zarudlá, na loži pak pěkně jasně sežloutne, sem tam zůstává zeleně prokvétalá a strana sluncem ožehlá jest stkvěle červená, celá poseta jest hustě, ve stínu rzivými, v červeném šedými, pěkně červeně ovroubenými a tím nápadnými tečkami; plody, v plném stínu vyrostlé, zůstávají více žluté a jsou jen po jedné straně červeně tečkovány; blíže kalicha a stopky stříknuta bývá, ne však vždy, jemná, drobounká rez.

Bílá dužnina jest zdánlivě zrnitá, vskutku však velice jemná, hojně šťavnatá, máslovitá, až i úplně se rozplývá; chuť její velmi dobrá, nepatrně navinulá, více sladká, při tom jemně okořeněná. Po chladném, deštivém letě nebývá tak chutná: schází jemná kořenitost.

Jaderník jest jemnou zrninou obklopen, má osu dle tvaru plodu buď úzce, většinou však krátce a široce dutou, někdy jako na dvě přetrženou a chová ve velkých pouzdrech krátká, baňatá, dolů zašpičatělá, hnědá jádra s černavým krajem. Podkališná rourka táhne se úzce až na špičku jaderníka.

Češe se začátkem října, ukládá se, avšak velice nestejně na loži dospívá. V roce 1910 byly některé plody již 15. října měkké, jindy začátkem, také však až koncem listopadu a dle záznamu Bláhova až 20. prosince k jídlu dospívá; vydrží na loži často až do ledna a nikdy nevadne.

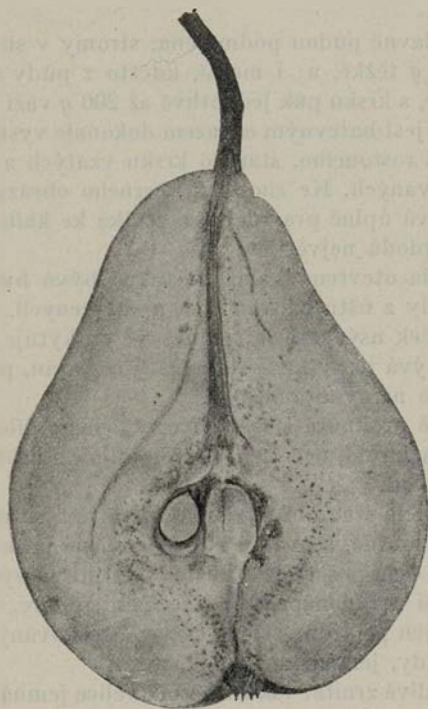
Pro svoji krásu a velmi dobrou chuť jest nejen pro stůl, nýbrž i v obchodě velice hledána. Dopravu snáší v nedozralém stavu výborně.

Bláha o ni napsal: roste stále bujně a tvoří rozloženou, vysokou a řídkou korunu, úrodnost začíná záhy, ob rok hojná, zraje 20. prosince až 30. ledna. Na polohu není vybíravá, ale žádá rozhodně půdu hlubokou, vlhkou, ba skoro spodinu mokrou, kde ovoce nejkrásněji vyvinuje. Proti plísni není strom choulostivý, ale plody počínají býti při vlhkém a teplém počasí skvrnité, proto stříkání nutné.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji mají ji pod číslem 243. Pstružka.

V literatuře nalézáme ji: Pixa „Klíč štěpařský“ čís. 54. Pstružka, Moravské Ovoce čís. 67. Pstružka, Handbuch der Obstkunde čís. 67. a Lucas: „Die wertvollsten Tafelbirnen“ čís. 70. Forellenbirne se značkou oo! x, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 520. Forelle.

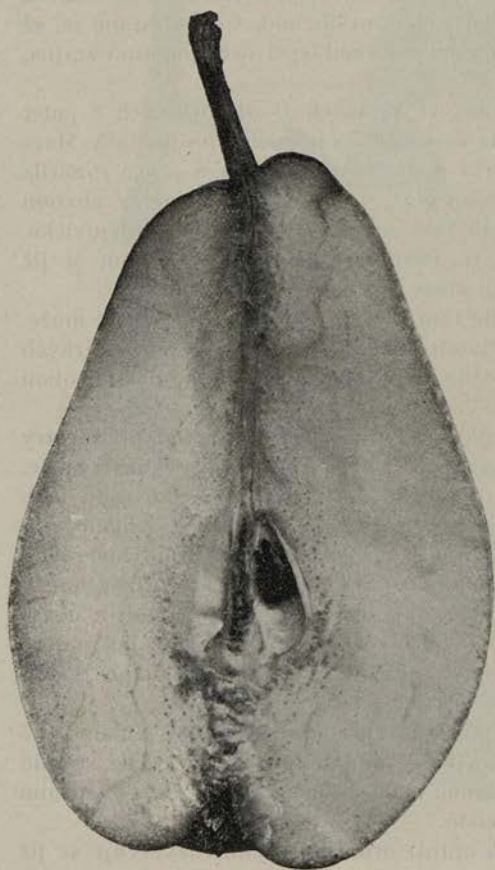
Dále přikládají se jí synonyma: Kropenatka, Pstružnice, Postrvenka (slovinsky), Corail, Corille, Forel, Grain de Corail, Petit-Corail, Trout Pear, Truite, Truitée, Myrapia truttacea.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

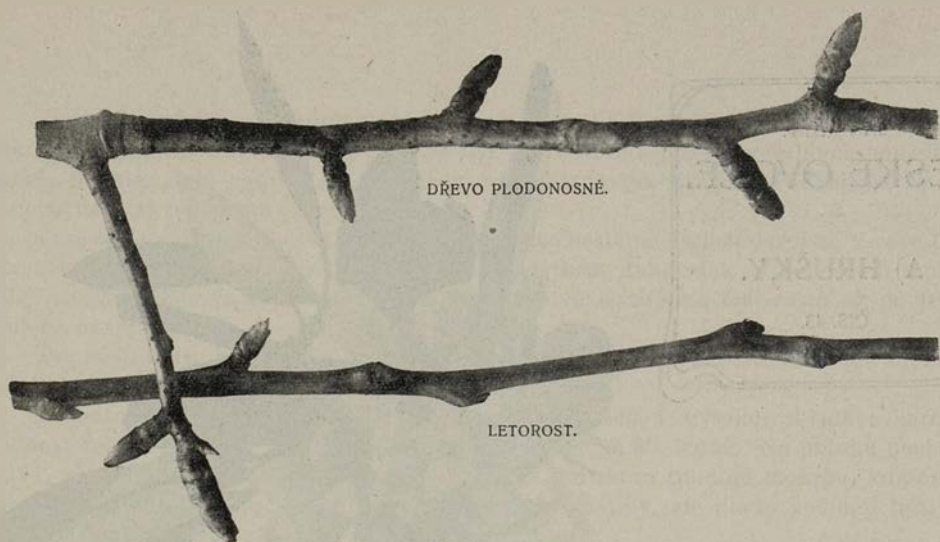
A) HRUŠKY.

Čís. 43.

PRESIDENT MAS.

PRÄSIDENT MAS. — PRÉSIDENT MAS.

PRESIDENT MAS.

V listopadu a prosinci, kdy výběr dobrých hrušek není již veliký, dozrává, zaujímajíc místo z nejpřednějších: „President Mas“, která svojí velikostí, pěkným tvarem, dobrou chutí doporučuje se sama nejen pro každý stůl, nýbrž i pro obchod, v němž stane se, až jen bude více rozšířena, velice hledanou, a třeba nebyla snad lepší než současně zrající, bude oblíbena u každého.

Jest z mladších odrůd a vznikla v roce 1852 ve školkách Boisbunelových z jader „Hardenpontovy máslovky“. Do obchodu přišla v roce 1867 s jménem presidenta A. Masa v Bourg en Bresse ve Francii. Reklama nebyla jí při tom zjednána a přece rozšířila se rychle, takže dnes nalezneme ji dle došlých zpráv v celé České nížině, v obvodu opočenském, jičínském a v okolí Berounky, tak jako v pánvi plzeňské a budějovické, kolem Tábora a Německého Brodu, taktéž i v Pošumaví. Sám získal jsem ji již v roce 1882 ze školek Rosenthalových (ve Vidni), který ji u nás nejprve nabízel.

Může se říci, že daří se s prospěchem všude tam, kde hruška vůbec dařiti se může. Roste tak dobře v půdě s ornici zcela mělkou, žlutou hlínou podloženou, jako v žirných naplaveninách neb půdě jílovité; jen krutého jílů neb suchého písku nesnáší, v obou krní a žloutne, aniž plodila.

Místo pro ni má se voliti se zřetelem k velikým plodům aspoň poněkud před větry chráněné, třeba i výše položené. Čím lepší půda a čím teplejší místo se jí vykázať může, tím větší a chutnější plody rodí. Hodi se do každého polního i domácího sadu jako vysokokmen, i na silnice lze ji bez obavy sázeti již z toho důvodu, že vysoká, jehlanovitá její koruna průvozu nevádí a její zcela zelené, mezi větvemi a listím úplně schované plody mimojdoucí nelákají. Jako polokmen, volně rostoucí neb jakémukoliv tvaru přizpůsobený krsek hodí se pro každou domácí, třeba menší zahrádku, ana příliš velkého místa nevyžaduje. Jedinou její vadou jest, že trvá to více roků než roditi počíná, ale jak potom jednou začne, plodí stále, jeden rok hojně, druhý méně, zřídka se stává, by vůbec plodu nepřinesla.

Roste bezvadně, zdravě, v mládí bujně, později velmi mírně, krásně jehlanovitě vzhůru, rozvětňuje se hojně, tvoříc množství krátkého plodonosného dřeva. Dle stromů nyní více než třicetiletých možno souditi, že zůstanou malé, ale jinak úplně zdravé; plísním nepodléhají, taktéž i plody jsou povždy úplně čisté.

Ve školce roste pěkně vzhůru, ale zvolna oproti druhům jiným, rozvětňuje se již v prvním roce kolkolem tak, že se zkracovati nemusí. Na gdouli roste v mládí dosti

PRESIDENT MAS.
PRÄSIDENT MAS — PRÉSIDENT MAS.

dobře, ale slabě, začíná brzy roditi, také však přestává záhy růsti a nedosáhne nikdy většího stáří, leda v půdě nejlepší a při pečlivém hnojení. Kdo chce mít stromky větší a zdravější, lépe učiní, vezme-li ji šlechtěnou na pláňce aneb použije-li aspoň mezišlechtění. Není snad jiného druhu, který by se dal tak hravě každému i sebe menšímu tvaru bez velkého řezu přizpůsobiti.

Leterosty vyvinuje slabší a krátké, pod oky bývají lehce zprohýbány, oblé, žlutavě zeleně nahnědlé, dílem jakoby stříbřitě potažené neb přišedivělé, ke konci silnější, jemně ochmýřené a nenápadně drobnými, šedě žlutavými tečkami dosti hojně poseté.

Silně vyvinutá oka jsou kuželovitá, odstálá, na patkách mírně vydutých a zcela mírně žebernatých. (Viz obraz.)

Na jaře raší jasně zeleně a mladé lupeny jsou lehounce šedě ochmýřené. Později v plném vývinu stkvějí se listy temnou, lesklou zelení, bývají as 70—85 mm dlouhé, 39 až 55 mm široké, téměř ploché, buď celokrajné, neb jemně a mělce vroubkované, podlouhlé až i kopinaté, na řapících 20—40 mm dlouhých, s palisty nitovitými.

Na krátkém plodonosném dřevě vyvíjejí se menší, tupě špičatá poupata, z nichž malé, neúhledné, z drobných, úzkých plátků složené, lilákovými pestíky zdobené květy v malých chumáčích vykvétají. (Viz obraz.)

Dorostlé plody bývají s vysokokmene 90—110 mm vysoké, 65—80 mm široké, vážíce 200—280 g, se zákrsku bývají až 350 g těžké; obdržel jsem také překrásně vyvinuté plody, které 400 g vážily! Průměrná velikost i tvar obrazy jsou zcela jasně znázorněny; podotknouti jen dlužno, že téměř veškery plody nabývají stejnoměrné velikosti a málo zbývá plodů malých, naopak bývá u jiných druhů.

Polozavřený kalich sestaven jest z listenů úzkých, dlouhých, žlábkovitých, dole nesouvislých, vztyčených, proti sobě skloněných, barvy plodu a vězí v hluboké, hrboli do trojhranu neb i jinak sevřené jamce; také celý povrch plodu bývá stlačen a i ploše zhrbolen.

Krátká, dřevnatá, silná, zelená a rzivá stopka bývá do šikmé špičky plodu jako vtlačena a často hrbolem na stranu přimáčkuta.

Silná, tuhá, drobnou zrninou podložená slupka málo se leskne, bývá se stromu sivě zelená, na straně sluncem ožehnuté jen výjimkou lehounce zarudlá; později na loži mění se barva v žlutavě zelenavou, neb bělavě zelenou a zeleně prokvetalou; celá poseta jest drobnými rezivými tečkami, které na slunečné straně více než ve stínu vynikají; sem tam, zvláště blíže kalicha a stopky roztroušena jest drobounká, jemná rez: na některých plodech nalézáme menší neb větší ano i veliké rezivé skvrny, které někdy až i polovici plodu pokrývají. Vůně jen tak patrná.

Bílá, do žluta se měnící, zdánlivě zrnitá dužnina slabě, ale příjemně voní, jest zcela jemná, buď máslovitá, neb zcela se rozplývá, jest hojně šťavnatá, chuti lehce, ale libě kořeněné, sladké a pikantně lehce navinulé.

Hrubší zrninou obklopený, dutoosý jaderník chová v dlouhých, prostranných, na obou koncích ostře zakončených pouzdrých štíhlá, světle hnědá, většinou nevyvinutá jádra.

Česati se má teprve v říjnu, načež dle počasí někdy již v polou listopadu, jindy koncem toho měsíce, také však až i v polou prosince k jídlu dospívá. Zraje nenáhle, až i po čtyry neděle.

K přešlechtování bezcenných stromů velice se hodí a brzo na přešlechtěných stromech hojný užitek přináší.

Dopravu sebe delší snáší výborně a stane se, až jí bude větší množství nabízeno, hruškou pro vývoz z nejpřednějších.

V Bláhových poznámkách čteme: Strom roste až do svého stáří bujně, letorosty dlouhé a silné, přiléhají k větvím, koruna vysoká, jehlancovitá, hodí se pro tvary, pyra-

midky i co polokmen, do uzavřených sadů, žádá půdu hlubokou a výhřevnou, úrodnost přichází pozdě v 10—12 letech, zraje v prosinci. Pro svou výtečnou jakost a velikost ovoce se velmi doporučuje. Mrazy nebo plísni netrpí.

V pomologickém ústavě v Troji vedena jest pod čís. 370. Président Mas; Handbuch der Obstkunde čís. 732. Präsident Mas; Gaucher č. 60. též tak; Thomas str. 102. Président Mas.

Jiných synonym nemá.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

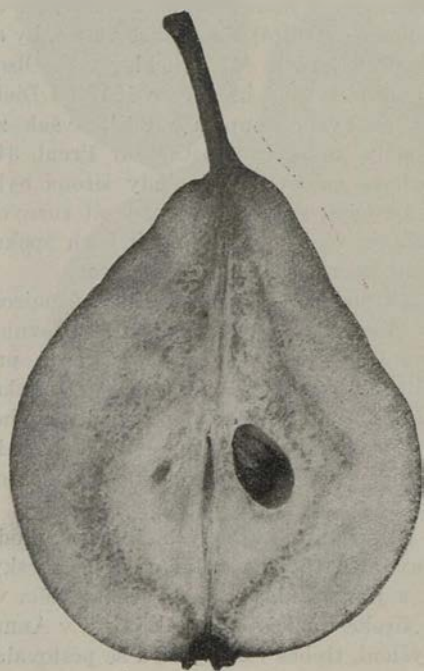
A) HRUŠKY.

Čís. 44.

KOLMARSKÁ ZLATÁ.

REGENTIN.
PASSE-COLMAR.

LETOROST.

DŘEVO PLODONOSNĚ.

KOLMARSKÁ ZLATÁ.

O hrušce této lze říci, že jest to pravý pamlsk v prosinci, maličká sice, ale výborná.

Rozšířena byla z Belgie, kdež ji abbé d'Hardenpont v Monsu mimo mnohé jiné as r. 1758 z jádra vypěstoval, nazvav ji Passe-Colmar épineux (trnitá) a staral se velice, by se co nejvíce rozšířila. V Německu znali ji již v roce 1794, kdy ji J. V. Sickler v T. Obstgärtner popisuje, načež ji děkan Rössler v Poděbradech také již v roce 1817 od Diela obdržel a pod číslem 231 Colmar Hardenpont do svého soupisu vřadil, avšak za 2 léta poslal mu ji Diel (1819) ještě pod čtyřmi jmény a to čís. 314 Colmar Preul, 341 Colmar Souverain, 405 Beurré d'Argenson, 430 Colmar epineuse. Již tehdy šířena byla pod tolika jmény, takže nelze se diviti, že dnes známo jest daleko přes padesát různých jmen, která se jí přikládala buď z neznalosti, většinou však z podvodných snah spekuláčnických byla neustále pro svou výtečnost pod novými jmény obecnstvu nabízena.

U nás jest nyní hojně rozšířena, většinou však pod jinými jmény, z nichž nejrozšířenějším jest, aspoň v některých obvodech, název »Vladyka«, na Moravě pak Panovnice a Kolmarka. Zdomácněla u nás, poněvadž strom není choulostiv a daří se v každé, pro hrušky způsobilé půdě; nejlépe jí však svědčí půda hluboká, teplá, živná a vlhounká, kdežto suchá, šterkovitá, ale také ani ne studená, těžká a nepropustná naprosto jí nevyhovuje, plody nejsou pak k ničemu. Místo hodí se jí jakékoliv, jen když je teplé, třebaže bylo i výše položeno; v chladných, studeným větrům vystavených polohách plody špatně vyzrávají a pak na loži vadnou.

Hodí se jen do zahrad, kdež daří se sice i na stromech vysokých, že však plody zůstávají příliš drobné, lépe jest sázeti polokmeny a ještě lépe volně rostoucí krsky. Nejkrásnější a největší plody přináší na špalírech a jsou příklady, že na těchto měla ve Francii plody velmi veliké: 113 mm vysoké, 86 mm široké, vážící 460 g, tak jak ji v Annales de Pomologie zobrazili, nač není u nás ani pomyslení, třebaž i na špalíru se pěstovala;

KOLMARSKÁ ZLATÁ.
REGENTIN — PASSE COLMAR.

vedle špalíru lze jí použití k výchově tvaru každého, tvoří beze vší pomoci sličné jehlance, vůbec není potřebí na ní mnoho řezati. K výchově všech velkých tvarů nutno použití stromků jen na plánce šlechtěných; na kdouli špatně se jí daří, neodrůstá, a lze jí na této jen k výchově nejmenších tvarů použití. Jinak není strom naprosto choulostiv, nezmrzá, plísni netrpí a přináší plody vždy úplně čisté.

Ploditi začíná velmi záhy, obyčejně již ve školce, později tak hojně, že nutno plody probírat, by příliš drobné nezůstaly, čehož i z toho důvodu třeba, že plodí v celých chomáčích, často až 28 plodů v jednom. Každý druhý rok plodí velice hojně, mezitím méně, ale vždy aspoň něco.

Roste slaběji a volněji než druhy jiné a výchova stromku ve školce trvá o něco déle; ani později není vzrůst bujný, takže strom zůstává malý a drobněji rozvětvený, jinak roste pěkně do výše, později se však koruna pod tíhou plodů rozklesává.

Leterosty narůstají dlouhé a dosti, skoro po celé délce stejně silné, nepatrně zakřivené, pod oky zcela málo zprohýbané, tmavě, na způsob kůže žlutavé a velmi nezřetelnými, bledšími tečkami dosti hojně poseté.

Oka jsou pěkně silně vyvinutá, od spodu letorostů menší a více přilehlá, dole ke konci silnější a více odstálá, se špičkou maličko roztřepenou, hnědě a dílem jako stříbřitě šupinatá; jsou na patkách mírně vyduťtých, jemně žebérkatých, žeběrka tato táhnou se daleko dolů a tím letorost nepatrně hranatější. (Viz obraz.)

Vzhled na jaře rašícího stromu zdá se zeleně nahnědlý, což podmíněno tím, že mladé lístky jsou jasně červenavě neb nahnědle zelené, mají kraj ochmýřený a řapíky červenavé. Později, úplně jsoouce vyvinuty, bývají as 70 mm dlouhé, 40 mm široké, eliptické, na obě strany stejně zakončené, krajem do výše lehce prohnuté, po délce rovné, se špičkou na stranu a dolů přihnoutou; kraj mají drobounce ostře pilovitý s nestejně velkými zoubky, na řapících as 40 mm dlouhých. Hořejší listy bývají menší, téhož tvaru, po kraji hruběji a ostřeji pilovité a každý zoubek zakončen jest háčkovitě maličkým, černým hrotem; řapíky jsou úzce kopinatými neb hruběji šídlovitými palisty opatřeny. Příplodní bývají as téže velikosti, dílem užší a delší, s krajem nestejně a jemně pilovitým, na řapících až 65 mm dlouhých.

Malých, štíhlých květových poupat vyvinuje se hojnost, z těch vykvétají polovelké, pěkné, as 27 mm v průměru mající, z úzkých plátků řídce sestavené, pěkně bílé květy ve větších chomáčích. (Viz obraz.)

Velikost plodu se velice různí, se stromů vysokých bývají jen as 90 g těžké a i menší, s polokmenů a volně rostoucích křsků as takové, jak obrazem znázorněno, ve váze 100 až 120 g a jen při velmi pečlivé kultuře dosahují 200 g.

Tvar různí se jen as tak, že některé plody jsou o něco širší a baňatější, jiné ke stopce více protáhlé a ladně prohnuté, povrch pak bývá zcela nepatrně zhranatělý neb zhrbolený.

Otevřený kalich, z ústů rohovitých, lžičkovitých, vztyčených, často proti sobě maličko skloněných, řídce sestavený, vězí dle tvaru temene plodu buď v jamce mělounké, aneb jen zcela na povrchu temene, v kterémž případě nelze však plod na téměř postaviti.

Nestejně, 25—40 mm dlouhá stopka bývá dřevnatá, ku plodu zdužňelá, zelená a dílem porezavěle žlutavá, přechází drobnými, kroužkovitými hrbolky někdy zcela, někdy jen po jedné straně v plod, s druhé strany jako by do špičky plodu vtlačena byla, v četných případech bývá hrbolem na stranu přitlačena. Na některém plodu táhne se od stopky mělká rýha, která se v boku ztrácí.

Hladká, dosti lesklá slupka bývá se stromu zelenavě žlutá, později na loži bývá až mdle zlatě žlutá, na slunečné straně lehce zardělá, často více než obrazem znázorněno; drobné, šedě rzivé tečky pokrývají hustě celý plod a bývají na slunečné straně hrubší;

v červcném se ztrácejí; blíže stopky a kalicha, sem tam i jinde najde se hrubší, jako roztrhaná rez, mimo to bývá drobná rez sem tam rozstříknuta.

Velmi jemná, zažloutle bělavá dužnina zcela se rozplývá a šfavou přetéká, chuť jest výborná, libě kořenitě sladká, s jakousi pikantně navinulou, libou příchutí.

Jemnou, ke kalichu hrubší zrninou obklopený, dutoosý jaderník chová v prostranných pouzdrech krátká, krátce zašpičatělá, hnědá jádra.

Česati má se v prvé polovici října, by ji první mrazy, proti nimž jest choulostiva, na stromě už nezastihly; brzo trhaná vadne. Na loži dospívá nestejně, některý rok se stává tak kolem 15., jiný až kolem konce listopadu, zraje nenáhle tak, že ještě v lednu, ano výjimečně i do března pěkné, zdravé plody na loži vydrží.

Pro obchod jest příliš malá, za to však pro stůl vzácná a hledaná.

Bláha o ní napsal: Roste dosti bujně, letorosty dlouhé a tenké přiléhají k větvím, koruna rozeklaná; staré dřevo slabé a křehké; na kdouli slabě roste, úrodnost přehojná a to každého roku. Daří se všady, ale žádá pro svoji plodnost hlubokou, výživnou půdu.

V zahradách pomologického ústavu mají ji pod číslem 173 Colmarská zlatá, Moravské Ovoce čís. 73 Kolmarská zlatá. V Handbuch der Obstkunde jest popsána pod čís. 71 Die Regentin, taktéž i ve spise Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 81 Regentin. Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 731 Passe Colmar.

Dále jsou známa synonyma: Vladyka, Panovnice, Kolmarka, polsky Regentka, dále Ananas d'hiver, Argenson, Bergentin, Beurré d'Argenson, B. Chapman, B. Colmar Gris, B. Passe-Colmar Doré, Cellite, Cellite Chapmann's, Chapman, Chapmann's, Chapman's Passe-Colmar, Colmar Bonnet, Col. Doré, Col. Epineux, Col. Gris, Col. d'Hardenpont, Col. de Silly, Col. Souverain, Dietrich's Butter Birne, Dornige Colmar, Double Passe-Colmar, Fondante de Mons, Fondante de Paris, Gambier, Gambrin, Hochfeine Colmar, Impératrice, König von Bayern, La Souveraine, Marotte (Morette) Sucrée Jaune, P. C. Doré, P. C. Epineux, P. C. Gris, P. C. Gris de Précél, P. C. d'Hardenpont, P. C. d'Hiver, P. C. Nouveau, P. C. Ordinaire, P. C. Précél, P. C. Roux, P. C. Souverain, P. C. Superfin, P. C. Suprême, P. C. Tardif, P. C. de Vienne, P. C. Vineux d'Hiver, Précél, Précél Bergentin, Précél's Colmar, Précél-Regentin, Présent de Malines, Pressel, Preul, Preul's Colmar, Pruel, Pucelle Condésienne, Régentine, Roi de Bavière, Rotfarbige Butter-Birne, Souveraine d'Hiver, Suprême Grise, Butyralia princeps.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

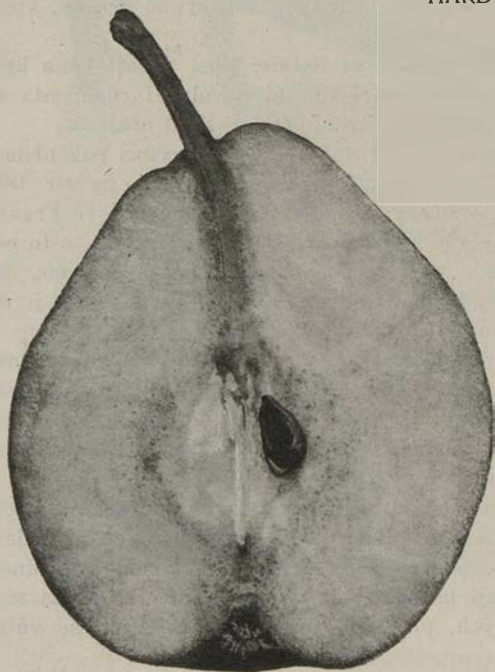
A) HRUŠKY.

čís. 45.

HARDENPONTOVA MÁSLOVKA.

HARDENPONT'S WINTER BUTTERBIRNE.
BEURRÉ D'HARDENPONT.

HARDENPONTOVA MÁSLOVKA.

Místo z nejpřednějších mezi zimními hruškami zaujímá odedávna výborná máslovka Hardenpontova a nebylo dříve větší, zvláště panské neb klášterní zahrady, kde by se byla hojně nepěstovala. Avšak sestárla již, takže na mnoha místech byla pro různé nedostatky úplně zavržena. Nezasluhuje však nevšímavosti té a lze ještě v přítomné době říci, že tam, kde se jí může poskytnouti místo, které jí svědčí, není druhé hrušky, která by ji nahradila.

Jako většinu nejlepších hrušek dala ji světu opět Belgie, kdež vypěstována byla z jádra kolem roku 1750—1760 v zahradě církevního hodnostáře rady Hardenponta na jeho letním sídle blíže Monsu, kde zůstala až do konce tohoto století snad utajena.

Ve Flandrech dáno jí bylo později jméno Gloux, také Glout Morcean; pak přinesl ji do Francie francouzský pomolog L. Noisette ze sídla vévody z Arenberku as v r. 1806 a neznaje jejího jména, nazval ji Beurré d'Arenberg, pod kterýmž jménem se ve Francii nejvíce rozšířila. Také děkan Rössler v Poděbradech zanesl ji do svého soupisu, a to pod čís. 149 Hardenponta Winterbutterbirne, dále pod jménem Beurré d'Arenberg čís. 345 a poznovu pod jménem Kronprinz Ferdinand von Oesterreich čís. 525, tak, jak ji německý pomolog Diel, neznaje jména původního, nazval.

U nás došla dle sebraných zpráv největšího rozšíření v dolní české nížině, v obvodu českolipském, nejvíce však na Lovosicku, kdež jest hojně mohutných vysokokmenů podél silnic vysázeno. Mnozí ji velice doporučují, s jiných stran přicházejí stesky, že sice velmi dobře roste, bohatě kvete — i hojně plodů nasadí, ty však, sotvaže povyroston, skoro vesměs spadnou, takže jen sem tam nějaký plod obstojí.

Hromadné toto padání způsobuje v nejmnožších případech smrtnice hrušková, která právě tuto hrušku s velikou oblibou vyhledává a mladé plody kazí. V jiných případech způsobuje zkázu jakási houba, již napadené plody po jedné straně zkamení a spadnou. Také náhlé přechody povětrnostní přispívají nemálo, jak zkušenost učí, ke zkáze této. Nejvíce stává se tak v nevhodných, suchých, písčitých půdách, ve kterých se vůbec nedaří. —

HARDENPONTOVA MÁSLOVKA.
HARDENPONT'S WINTER-BUTTERBIRNE — BEURRÉ D'HARDENPONT.

Ke zdárnému vývoji vyžaduje půdy hluboké, třeba byla částečně i šterkem promíšená, těžší, vlhounké, a co hlavní, teplé; také místo pro ni voliti se má teplé a chráněné, pak daří se výborně a lze ji kamkoliv a v jakémkoliv tvaru sázeti, tedy i jako vysokokmen do polních a domácích sadů. Kde podobného místa od přírody není, nutno sázeti blíže zdi a plotu, ať již jako špalír neb jehlanec. K výchově malých tvarů, jako věncoví a pod., méně se pro pozdě nastávající plodnost doporučuje. Na gdouli roste velmi dobře a má se k výchově veškerých tvarových stromů výhradně jen na této šlechtěných stromků užívatí.

Plodnost počíná, třeba byla i na gdouli šlechtěna, vždy později než u druhů jiných, až když strom poněkud odroste, ale pak jest stálá, uspokojivá a nebyti vzpomenuť vady, že malé plody většinou spadnou, velice hojná.

Strom liší se již z dále od jiných řídce listnatou, neúhledně jehlancovitě kulovitou korunou, nebývá nikdy veliký a hojně se rozvětňuje; letorosty narůstají dlouhé a silné, zakřivené, pod oky lehce zprohýbané, olivově zahnědle zelenavé, na plném slunci více nahnědlé a většinou jakoby lehounkým šedým povlakem pokryté a většími, tak jako roztrhanými, dílem i vyvstalými tečkami řídce nenápadně poseté a končí silnější, jemně ochmýřenou špičkou. Dvouleté i tříleté dřevo vyznačuje se zvláštní šedivou, jako olovenou barvou.

Silně vyvinutá, krátká, stříbřitě šupinatá oka skoro přiléhají, jednotlivě i odstávají a jsou na patkách mírně vydutých, třemi žebérky opatřených, jež se hluboko dolů táhnou a letorost jaksi hranatěji. (Viz obraz.)

Mladé lístky skvějí se v prvním rozpuku jasnou zelení a mají kraj jemně ochmýřený, úplně vyvinuté bývají průměrně as 70 mm dlouhé a 48 mm široké, buď vejčité neb eliptické, lehce prohnuté, silné, při okraji zcela mírně jako zvarhanělé, teskle temně zelené, a mají okraj mělce a tupě pilovitý, na řapících as 40 mm dlouhých a niťovitými palisty opatřených; ke konci letorostu bývají zcela malé a dlouze špičaté, příplodní pak větší a na delších řapících.

Štíhlých, květových poupat vyvinuje se hojnost, jsou hnědá, dílem stříbřitě šupinatá a mají špičku jaksi maličko roztrpenou; z těch vykvétá hojnost pěkných, as 35 mm širokých, miskovitých, z okrouhlých plátků složených květů. (Viz obraz.)

Velikost plodu se různí a jest nejen půdou, nýbrž i tvarem stromu podmíněna. Barevným obrazem znázorněny jsou plody s volně rostoucího, na pláňce šlechtěného jehlance vzaté, kdežto černý průřez plodu zhotoven dle průměrného plodu s vysokokmene. Velikosti ty jsou tak as střední, kdežto na špalírech a za nejlepších podmínek bývají větší, ano v Tyrolsku a Francii jsou příklady, že sklídily se plody až 580 g těžké, což pro naše poměry jest sotva dosažitelné.

Také i jich tvar se rozehází, některé plody jsou kratší a baňatější s temenem širokým a ke stopce více zašpičatělé, jiné bývají více protáhlé, jak ke kalichu, tak i ke stopce stejně zúžené, s temenem užším, takže na něm plod ani státi nemůže a končí u stopky špičkou hodně širokou; povrch bývá vždy nestejný, drobně i hruběji zhrbolený; některé plody bývají k temeni i zhranatělé.

Otevřený, z krátkých, většinou rohovitých a vztyčených ústří řídce složený kalich vězí v hluboké a hrboaté jamce.

Silná, dřevnatá, hnědá a rzivými tečkami pokrytá stopka třetí dle tvaru plodu, buď z jamky úzké a těsné, neb z široké a hluboké, povždy však hrboleté; také bývá do špičky plodu mezi hrboly jen jako vtlačena.

Hladká a silná slupka leskne se velice málo, jest se stromu pěkně sivě zelená. později v zimě poněkud žloutne, ale ke stopce zůstává zelenavá; strana sluncem ožehlá bývá žlutší a někdy rdí se některý plod jakoby nadechlým, bledým ruměncem; celá poseta jest velmi hustě jemnými, rzivými tečkami, blíže kalicha a stopky bývá stříknuta

zecla jemná, droboučká rez. Plody s vysokokmene zřídka sežloutnou, zůstávají jen sivě zelené.

Bělavá, velice jemná dužnina šfavou přetéká, zecla se rozplývá a vyniká skvostnou, navinule sladkou chutí, takže ji lze mezi nejchutnější stolní hrušky řaditi.

Široce dutoosý jaderník jest velmi jemnou zrninou obklopen a chová v podlouhlých, prostranných pouzdrech plně vyvinutá, tmavě hnědá jádra nepatrného počtu.

Češe se as v době, kdy začíná listí žloutnouti a padati, nikdy ne před polovicí října, čím později trhána, tím je chutnější a déle vydrží na loži, na které má se velmi opatrně ukládati. Tu někdy již koncem listopadu, jindy až koncem prosince k jídlu dospívá. Zraje pak nenáhle až do konce ledna, v dobré místnosti do konce února, ano i déle.

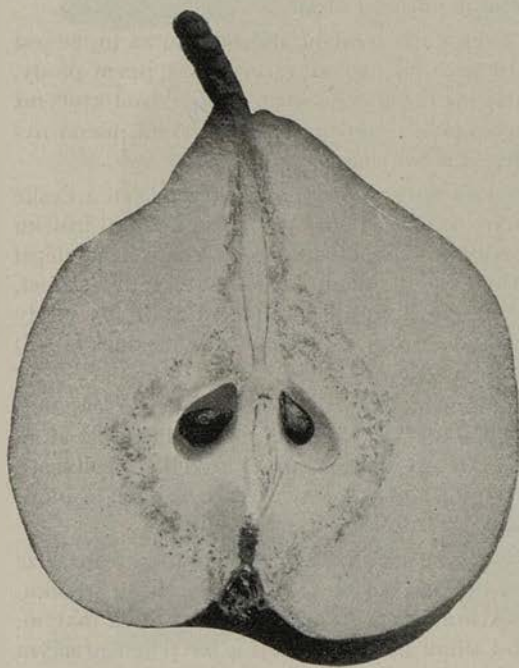
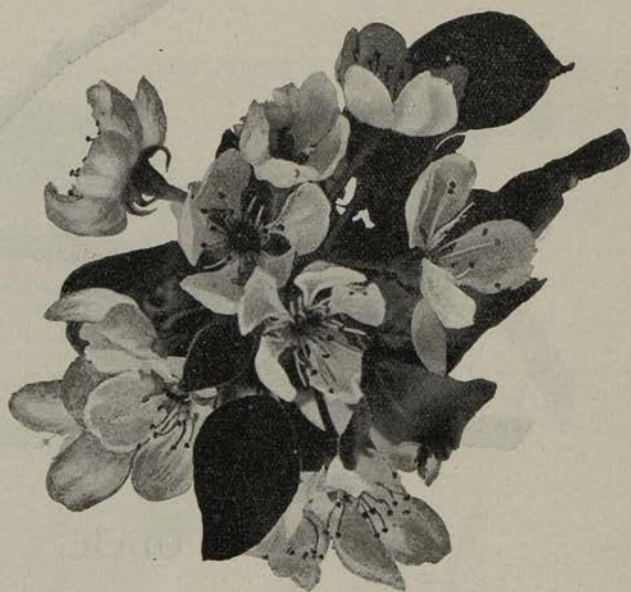
Dopravu sebe delší snáší po otrhání a před úplným dozráním výborně, úplně zralá snese však dopravu v nejpečlivějším obalu.

Bláha o ní napsal: Roste až do stáří bujně, letorosty střední délky odstávají, úrodnost později v 10—12 letech, ale potom ob rok velmi bohatá; roste na gdouli jako na pláněti, jest výtečná pro tvary, jehlace a vysokokmeny. Prospívá jí poloha chráněná a hluboká, teplá půda. Zraje od 1. ledna do 15. února, žádá pozdního česání, jinak vadne. Mrazy netrpí, ale za to plísňemi bývá tak napadena, že až i 50% plodů stává se nepotřebnými.

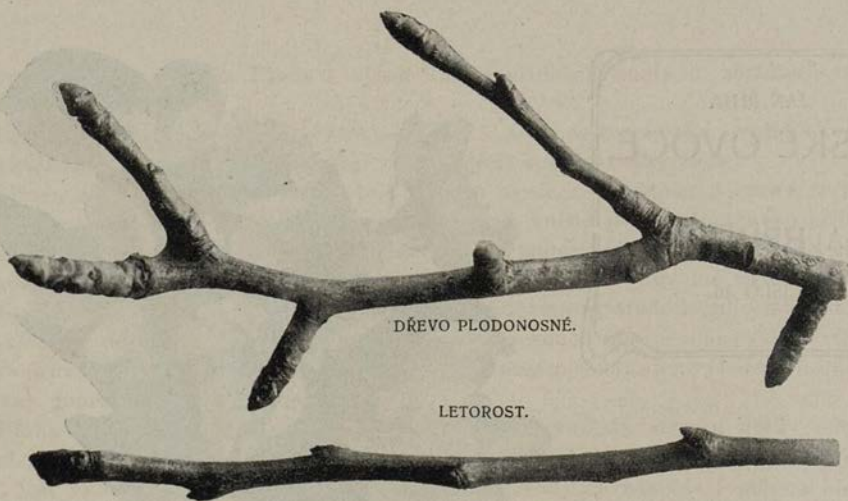
V zahradách zemského pomologického ústavu vedena jest pod číslem 80 Máslovka Hardenpontova (Arđanpontova), Moravské ovoce čís. 70 Máslovka Hardenpontova, Pixa ve svém »Klíči« pod číslem 91 Hardenpontova zimní máselníčka, polsky Bera Hardenpont. Handbuch der Obstkunde čís. 73, Lucas, Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 74, Gaucher 44: vesměs Hardenponts Winterbutterbirne se značkou 00!+ Leroy Dictionnaire de Pom. čís. 159 Beurré d'Arenberg, Thomas str. 60 Beurré d'Hardenpont.

Další synonyma: Amalia von Brabant, Beurré d' Arenberg, B. d'Arenberg des Français, Beurré de Cambon, Beurré de Chambron, Beurré d'Hardenpont de Cambon, Beurré d'Hardenpont d'Hiver, Beurré d'Hiver des Belges, Beurré d'Hiver Nouvelle, Beurré de Kent, Beurré Lombard, Bon-Chrétien Fondant, Fon. Jaune d'Hiver, Fon. Jaune Superbe, Glou (Goulu, Glout, Gloux)- Morceau, Glou-Morceau de Cambon, Goulue-Morceau de Chambron, Got Luc de Chambron, Gloire de Binche, Gris Dechin, Hardenpont d'Hiver, Kronprinz Ferdinand von Oesterreich, Kronprinz Ferdinand, Linden d'Automne, Potts, Prince Imperial d'Autriche, Pr. Im. Ferdinand d'Autriche, Roi de Wurtemberg, Schinkenbirne, Trimble, Woolaston, Butyrulia Hardenpont.

FULVIE.
NEUE FULVIE — NOUVELLE FULVIE.

FULVIE.

Jest skutečně zajímavý, že některý druh, byť sebe výbornější, ujde širší pozornosti a pěstování jeho zůstává jakoby, utajeno a omezeno jen na některá místa a zahrady. Tak má se to i s Fulvií. Málokdo ji zná, nikde se o ní nepíše, nedoporučuje se a přece jest to zimní plod z nejlepších. Necht' se však někdo zeptá Bláhy neb Marušky, kterou že dobrou zimní hrušku osadit si má, jistě mu oba doporučí Fulvii.

O jejím původu neví se nic jistého, má se však dle francouzských spisů za to, že jest to semenáč Xaviera Grégoire v Jodoigue v Belgii. Tu měl as v roce 1854 první plody. Dříve popisována byla pod jménem Belle de Jarnac (Jarnac, osada v Belgii), pod kterýmž jménem popsal ji též A. Leroy v Dic. de Pomologie a teprve později obdržela jméno nyníjší, které bylo na tamním pomologickém sjezdu schváleno.

Jak již praveno, málo jest u nás rozšířena a zprávy o ní obdrželi jsme jen z České nížiny; doporučuje se však každému, kdo ve své ovocné komoře rád dobrou zimní hrušku má, aby ji měl v zahradě zastoupenou. Není zcela nic choulostivá a daří se v každé lepší půdě. Znáám stromy v praobyčejné mělké ornici s podkladem písčité žluté hlíny stojící, rostou tu a plodí výborně. Ale zato místo má se pro ni voliti chráněné a teplé, by plody na stromě náležitě vyžrály a pak na loži nevadly. Mrazy jí neškodí a až do dnes (1913) plisní netrpěla; jak plody tak stromy jsou zcela čisté.

Hodí se jen do zahrad domácích jako polokmen, lépe co volně rostoucí krsek, nejlépe na špalíry, na nichž přináší krásné, velké plody. Na gdouli dobře se jí daří a lze ji na této na veškerý tvarované stromy upotřebiti. Vyžaduje však při práci té velké trpělivosti, poněvadž velice nepořádně roste a každou větev nutno často navazovati. Ale zato plodnost brzo počíná, jest hojná, nikdy přespršlivá, ale vždy aspoň něco.

I ve školce činí vrzůst její potíže, křiví se na vše strany a bez důkladného řezu nelze ji vzhůru dostati, takže jest nejlépe šlechtiti ji v žádoucí výšce na zdravou, dobrou pláňku. S dostavivší se plodnosti přestává růsti, takže strom, tvaru jakéhokoliv, zůstává malým, koruna bývá velmi nepravidelná, větve se pod tíhou plodů sklánějí a lze ji jen přísným řezem v úhlednějším tvaru, však na úkor plodnosti udržeti.

Letorosty narůstají slabší a téměř rovné a mají konec silnější, pod oky jsou velice mírně zprohýbány, barvy žlutavě zahnědlé, na slunečné straně více hnědé a dílem jakoby

ČESKÉ OVOCE:

FULVIE.
NEUE FULVIE — NOUVELLE FULVIE.

lehounkou, stříbřitou pokožkou sem tam potažené; hrubší, vyvstálé, podlouhlé a jakoby roztrhané tečky jsou dosti hustě po letorostu roztroušeny.

Oka jsou velice nestejná, spodní zcela malá, dále ke konci letorostu větší, kuželovitá, ostře zakončená, velmi odstálá, hnědě a stříbřitě šupinatá, jsou na patkách velmi mírně vyduťtých, s třemi žeběrky, z nichž střední jest nejpatrnější. (Viz obraz.) Starší dřevo jest popelavé barvy. (Viz obraz).

Na jaře raší lístky zelené, které po svém úplném vývoji bývají as 70 mm dlouhé, 47 mm široké, tvaru eliptického, s krátkou špičkou, po délce jsou téměř rovné, napříč lehounce prohnuté a mají kraj drobně a nestejně, mělce pilovitě vroubkovaný, na řapících as 35 mm dlouhých, ke konci letorostu jsou však zcela malé, stejného tvaru; řapíky opatřeny bývají uzounkými, kopinatými palisty. Příplodní listy bývají as zprvu uvedené velikosti, ale užší, a mají řapík 42—50 mm dlouhý.

Květní poupata bývají pěkně vyvinutá, baňatě kuželovitá, ostře zakončená, hnědě a stříbřitě šupinatá. Z těch vykvétají v hojnosti poměrně malé, as 35 mm v průměru mající květy, z plátků opak vejčitých tak sestavené, že navzájem se nedotýkají. (Viz obr.)

Velikost plodu jest velmi nestejná a tvarem stromu jakož i půdou podmíněna. Barevný obraz, k jehož zhotovení sloužily plody s volně rostoucího krsku vzaté a p. Marušskou z Klecan k účelu tomu věnované, znázorňuje as tak průměrnou velikost; plody ty vážily 140—160 g. Za špatnějších poměrů jsou menší, jen 100—120 g těžké, na špalírech narostou však až do 200 g.

Jak již z obrazu patrné, tvar se velice mění, některé plody jsou delší, ke stopce plnější a tím jaksi Avranšské podobny (levý plod nahoře), jiné jsou ke stopce štihlejší a pěkně prohnuté (pravý plod dole), některé kratší a baňatější (levý plod dole); najdou se též takové, že jsou krátké, v bocích více baňaté, ke stopce pěkně prohnuté, jak jako zvonkovité, as jak černý obraz průřezu znázorňuje. Povrch všech bývá zhrbolený a i zhranatělý.

Otevřený kalich sestaven jest z ústů u spodu zdužnělých, navzájem se nedotýkajících; jsou vztyčené, špičky jich suché, jinak jako plod zbarvené a věží v polohluboké, široké, po okraji mírně zhrbolené jamce; vyskytují se také plody s temenem šikmým a tak úzkým, že na něm plod nestojí, pak věží kalich jen v jamce mělounké a úzké.

Silná stopka bývá zdužnělá, rovná i zakřivená, hrbolatá, tak jak její okolí zbarvena a rzivě skvrnitá; bývá buď na špičku plodu jako přimáčkuta, u většiny plodů přechází jaksi hrbolatě v plod; také bývá někdy hrbolem na stranu přimáčkuta.

Slupka dosti se leskne, jest hladká, u některých plodů rzi jemně zdrsňelá, se stromu zelená, neb sivě zelenavá a na slunci zarudlá, později na loži nabývá barvy bělavě zlatě žluté, ve stínu zelenavé, strana sluncem ožehlá bývá někdy méně, někdy více a tak jako mramorovaně zahnědle červená; najde se dosti plodů, které jsou na slunečné straně jen jaksi červeně tečkované, ale také jen zcela žluté; celá poseta jest bleděřzivými, nápadnými, v červeném zelenavě vroubenými tečkami, mimo to jsou některé plody pokryty z většího dílu drobnou, místem i hustou rzí, barvy bronzové, v níž tečky se ztrácejí; jiné jsou jen blíže kalicha a stopky jemně porezavělé; také i větší, hrubší, ostře ohraničené skvrny se vyskytují.

Bělavá dužnina mění se do žluté, jest velmi jemná, šťavou přetéká a úplně se rozpívá, chuť její výborná, libezně sladká, při tom jemně navinulá a skvostně okořeněná.

Jemnou zrninou zcela úzce obklopený jaderník mívá osu někdy široce, jindy jen zcela úzce a krátce dutou a chová v prostranných pouzdrech pěkně vyvinutá, dlouze vejčitá, hnědá jádra.

Nutno nechat ji co možná dlouho na stromě, jinak na loži vadne; opatrně se uloží, načež as tak začátkem prosince, v některém roce již v polou listopadu k jídlu dospívá; uzrává na loži nenáhle až do polou ledna a i ještě déle.

Jest to hruška z nejskvostnějších zimních pro stůl. V obchodě jest ještě velice málo známa, ale prodávala by se za vzácnou lahůdku výborně.

V Bláhových poznámkách jsme našli: Strom jen přísným řezem udržeti lze zvláště v mládí v nějakém tvaru a poněvadž jest záhy plodný, zůstává koruna malá. Uzává v listopadu — prosinci a jest v ten čas jednou z nejlepších stolních hrušek.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji mají ji pod číslem 349. Fulvie.

V literatuře málo se o ní až dosud psalo a nacházíme ji jen v Handbuch der Obstkunde číslo 510., Lucas: Die wertvollsten Tafelbirnen čís. 79. Neue Fulvia se značkou oo. Leroy: Dictionnaire de Pomologie pod číslem 90. Belle de Jarnac, dále pak bez čísla na straně 467. druhého dílu hrušek „Nouvelle Fulvie“. Nad to přikládají se jí synonyma: Fulvie Grégoire, Nouveau Simon Bouvier.

JAN ŘÍHA:

ČESKÉ OVOCE.

∞

A) HRUŠKY.

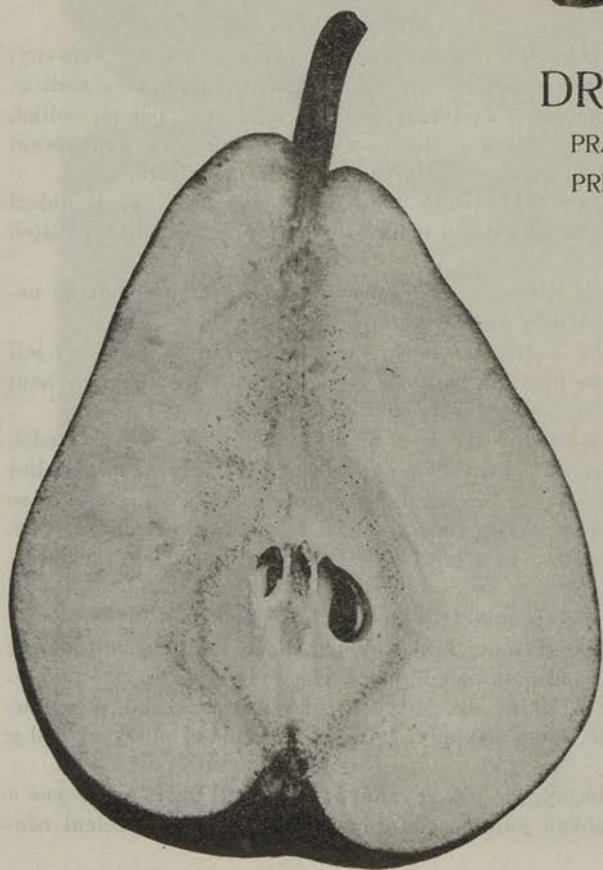
čís. 47.

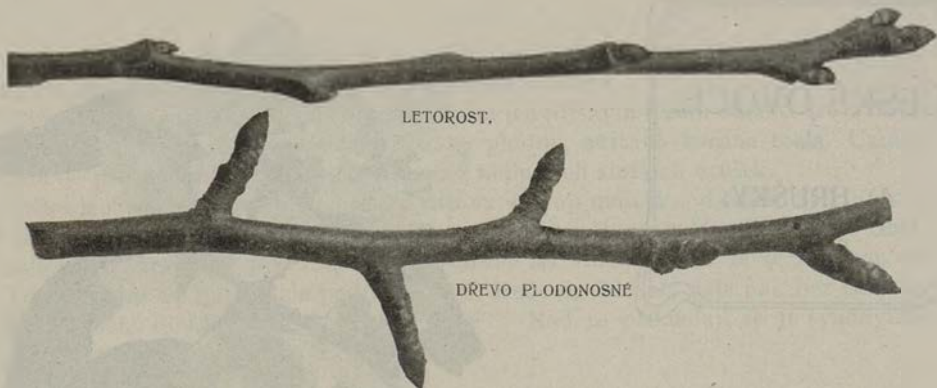

DROUARDOVA.

PRĚSIDENT DROUARD.

PRÉSIDENT DROUARD.

DROUARDOVA.

Pěkných, pozdě v zimě zrajících hrušek nemáme nazbyt; výběr jest velice skrovný, většina klade velké požadavky na půdu a polohu, špatně uzrávají a málokterá hodí se i pro pěstování za poměrů méně příznivých. Jest tedy s podivem, že tak pěkná, veliká, dosti chutná hruška jako »Drouardova«, která mimo to vyniká úplně zdravým, všemu vzdorujícím vzrůstem a hojnou plodností, dodnes tak malého rozšíření nalezla.

Přinesena byla k nám z Francie. O původu jejím se ví jen tolik, že ji našel majetník školek Olivier v Angersu; tam také došla velikého rozšíření a jest dle tamějších zpráv nejpřednější jakosti.

O jejím rozšíření u nás obdrželi jsme jen kusé zprávy z České nížiny, patrně nalezla jinde asi většího rozšíření, jakého by zasluhovala.

Nemáme mnoho druhů, které by se tak vzácnými vlastnostmi honositi mohly; její zdravý vzrůst, její plodnost, otužilost proti mrazům i všem časovým nepohodám není překonatelná, také plísňe a jiné choroby neobjevily se nikdy na ní.

Na půdu neklade jiných požadavků, než aby byla teplá; studená, mokrá jí nesvědčí, v každé jiné daří se velmi dobře; místo má se jí také poskytnouti teplé, že však drží velmi pevně na stromě, není třeba, by bylo zcela chráněno; tím není však řečeno, že by se v chráněných polohách nedařila, naopak, kdo jí může dopřáti místa v živné, dobré půdě, na teplé stráni, blíže domu zdi, neb přímo na těchto, sklízí veliké a velmi chutné plody v míře nejhojnější.

V příznivých místech lze ji pěstovati jako vysokokmen, rodí pak arcif plody menší; lépe sázeti polokmeny, ještě lépe volně rostoucí krsky. V domácích malých zahrádkách lze jí dáti tvar jakýkoliv, ať jest to již palmeta na zdi, plotě, věncovi ve tvaru jakémkoliv. Věncovi vůbec se velmi doporučuje z toho důvodu, že tvoří tu hojnost krátkého, plodonosného dřeva a nepůsobí při řezu obtíže. Jsou příklady, že měla na věncovi plody až 600 g těžké a velechutné.

Vzrůst její jest úplně zdravý, bujný, jde pěkně vzhůru; na gdouli daří se výborně a ponechána-li sama sobě, vzrůstá v pěkné jehlance, které se lesklou, tmavou zelení zcela skvějí.

DROUARDOVA.
PRĚSIDENT DROUARD — PRĚSIDENT DROUARD.

Plodnost začíná velmi záhy, jest velmi hojná a stálá.

Silné, zakřivené letorosty bývají pod oky sotva znatelně zprolhybané, na způsob kůže tmavě žluté, ve stínu zelenavé, sem tam, zvláště ke konci jako lehounce postříbřené a zcela nenápadně dlouze tečkované.

Silně vyvinutá oka jsou skoro přilehlá, krátká, špičatá, stříbřité šupinatá, na patkách málo vydutých, po straně i středem žebérkatých. (Viz obraz.)

Rasící lístky skvějí se jasnou zelení, později, v plném vývoji, bývají 70—90 mm dlouhé, 43—60 mm široké, oválové, krátce špičaté, po délce na způsob srpů, na šíř jako člunek prohnuté, téměř celokrajné, neb sotva patrně zcela mělce pilovité, temně zelené, lesklé, jako kožené, vždy úplně čisté na řapících 18—40 mm dlouhých, dílem nifovitými palisty opatřených. Příplodní bývají dle bujnosti stromu o něco delší a užší.

Z velkých, hnědých, u spodu stříbřitě šupinatých, ve velké hojnosti se vyvíjejících květových poupat vykvétají poměrně malé, z menších plátků řídké složené, červenými prašníky zdobené květy v menších chomáčích. (Viz obraz.)

Velikost dospělých plodů jest velice nestejná a tvarem stromu, jakož i kulturou podmíněna. S vysokokmene klidíme plody drobné, často jen 60 mm široké a 70 mm vysoké, takže jich jde 7—8 na 1 kg, s volně rostoucích krsků bývají již daleko větší, 85 až 90 mm široké, 100—110 mm vysoké ve váze 250—400 g, na palmetách a věncoví podařilo se vypěstovati plody až 600 g těžké. Také i tvarem se různí velice; některé jsou ke kalichu baňatější a ke stopce více zašpičatělé, tak jako homolovité a končí šikmou špičkou, as tak, jak průřezem plodu znázorněno, většina plodů bývá kratší, končí špičkou širokou, tak jako uťatou (barevný obraz zhotoven dle plodů podobných). Také i povrch plodů bývá nestejný, sem tam stlačený a i ploše zhrbolený.

Malý otevřený kalich bývá u spodu zelenavý, souvislý a v úzké, žlábkovité, vztyčené a šedé ústý rozeklaný, špičky těchto bývají převislé. Kalich plodů malých vězí v mělké, málo zhrbolené jamce, naproti tomu u plodů velikých bývá jamka široká, hluboká, s okrajem široce hrboletým.

Silná, dřevnatá stopka jest zelená, rzivě žlutá a vyvstalými tečkami zdrsňelá; bývá buď do šikmé špičky plodu v malou jamku jako vtlačena, aneb trčí z jamky hluboké, široké a po okraji hrboleté.

Silná, hladká slupka málo se leskne, bývá se stromu silně zelená, později nabývá barvy as jako sláma žlutobělavé a ve stínu zeleně prokvétá; některé plody, zvláště na zdi vypěstované, rdí se na slunečné straně lehounkou, jako nadechlou růžovou červení; zcela jemné, rzivé tečky pokrývají nenápadně celý plod; blíže kalicha a stopky bývá rozstříknuta velice jemná rez; malé i větší, často jako čárkovité, rzivé skvrny najdeme na mnoha plodech. — Voní jen zcela málo.

Bílá, zdánlivě zrnitá dužnina jest zcela jemná, máslovitá neb i špekovitá, někdy méně, jindy hojně šťavnatá; chuf zasládlá, dobrá, libá, ale jen zcela lehce okořeněná. Dužnina plodů na zdi neb jiných teplých místech vyrostlých obyčejně zcela se rozplývá, bývá výborná, sladká, lehce pikantně navinulá a více okořeněná.

Dutoosý jaderník obklopen jest hustou, jemnou zrninou a chová v prostranných pouzdrech tmavohnědá, dobře vyvinutá jádra.

Česati nemá se dříve, až když začne list opadávati, nevadne sice tak jako jiné zimní druhy, však čím déle na stromě, tím bývá chutnější. Brzo trhané plody buď ani nezměknou a jestliže přece, tedy nemají chuti.

K jídlu dospívá velmi nestejně a plody největší nejdříve měknou. Dle dlouholetých zápisků začíná měknouti kolem 10. listopadu a dobře jsou uložena, zraje nenáhle tak, že ještě v únoru, ba i v březnu najdou se dobře uchované plody, které co do chuti v ničem dříve uzrálým nezadají.

Hodí se nejen dobře na každý stůl, ale i v kuchyni dá se všemožným způsobem zužitkovati.

V obchodě jest velmi málo známa, vyskytuje se jen jednotlivě, má však veškeré dobré vlastnosti, jaké obchod vyhledává.

V pomologickém ústavě trojském vedena jest pod čís. 369 Drouardova. Popis její přináší též Lucasův spis »Die wertvollsten Tafelbirnen« čís. 84. Präsident Drouard — Präsident Drouard, vydaný r. 1894.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

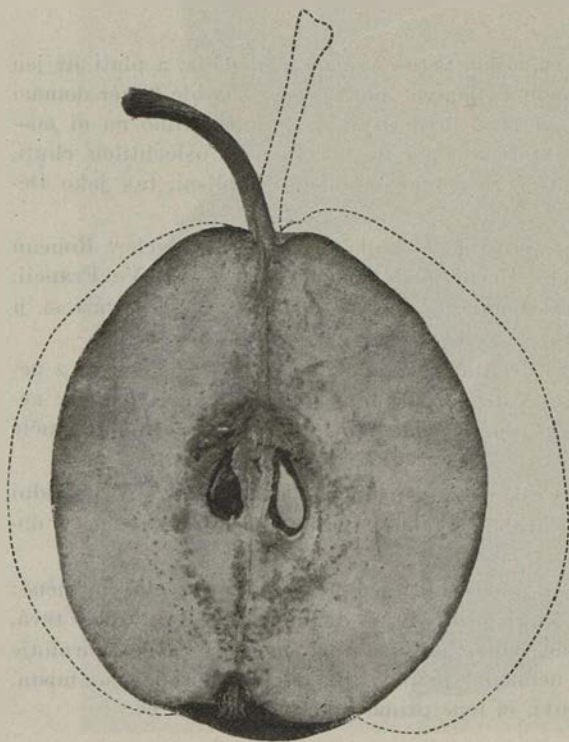
čís. 48.

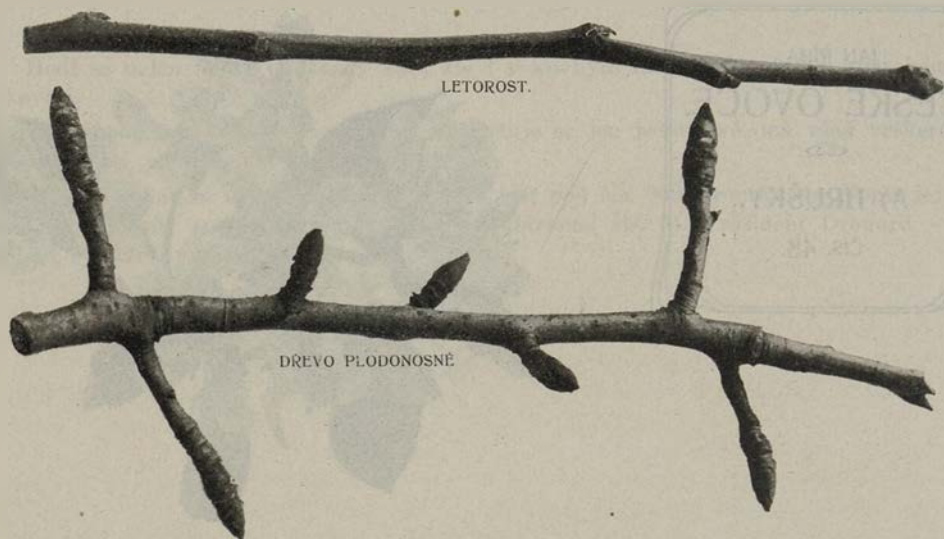

KRASSANSKÁ.

EDEL CRASSANE.

PASSE CRASSANE.

KRASSANSKÁ.

V lednu, únoru, bývá dobrá, stolní hruška, velice vzácná a hledána, a platí již jen za lahůdku a přece mohli bychom míti těchto vzácných plodů více; v každé téměř domácí zahrádce nalezlo by se někde, úplně za větrem, před jižní zdí či lépe přímo na ní místo pro stromek hrušky Krassanské, která vyniká nejen vzácnou, ušlechtilou chutí, velikostí a pěkným tvarem, nýbrž také tím, že netrpí chorobami a plísni, tak jako Děkanka a jiné.

O jejím původu ví se jen tolik, že vyrostla ve školkách Boishunelových v Rouenu ve Francii z jader v roce 1845. zasetých. První plody měla v roce 1855. Ve Francii, Tyrolsku, Anglii, Americe a i v Německu nalezla rychle všeobecné obliby, váží si jí velice a místem pěstuje se z vypočítavosti ve velké míře.

U nás známa jest málokde a lze to přičítati jen té okolnosti, že sázena byla z neznalosti, bez poučení, na místa pro ni naprosto nezpůsobilá, kdež arciv užitku nikdy nepřinesla. Zpravidla daří se, volně jsouc sázena, všude tam, kde vinná réva bez umělé ochrany uzrává.

Zprávy o ní obdrželi jsme jen z České nížiny a obvodu opočenského. V poslední době vřaděna byla také do sortimentu král. Českého k pěstování na zákrscích v domácích zahrádkách.

Nejvíce záleží na volbě místa a tu jest zvoliti jen nejteplejší a zcela chráněné; odolává sice mrazům, ale v době květu, který proti jiným druhům o 2—3 dny déle trvá, jest velice choulostiva a zvláště studené, vlhké deště a sebe menší mrazík zabraňuje beztak těžkému oplodnění květu. Kdo nemá od přírody již tak přizpůsobeného místa, necht sází ji blíže teplých zdí jako věncoví, či lépe přímo jako palmy na ně.

KRASSANSKÁ.
EDEL CRASSANE — PASSE CRASSANE

Také půda volí se jen nejlepší, plná živin, teplá, propustná, lépe lehčí hlinitá než těžká; ve studené, nepropustné se naprosto nedaří, roste sice, i plody přinese, ty však nejsou k jídlu.

Na gdouli daří se jen v půdě nejlepší a ani tu nedosahuje většího stáří, ani mezišlechtění mnoho nepomáhá; hodí se na ní jen pro tvary nejmenší, věncoví všech druhův a k pěstování v nádobách. Na veškeré jiné tvary, z nichž zasluhuje přednost palmeta, dále volně rostoucí, neb pravidelně řezaný jehlanec má se brátí výhradně na plánce šlechtěna.

Ve tvaru vysokokmenném neb polokmenném dá se s prospěchem pěstovati jen v pásmech jižnější položených.

Plísňím jest až dosud úplně nepřístupna, povždy jak strom tak i plody zůstávají úplně čisty. Za to trpí však velice lmyzem (*Sciara piri*), který mladé plody ničí a ji s jakousi oblibou vyhledává.

Plodnost počíná velmi brzo a jest stálá a hojná.

Roste i na plánce slabě, avšak zcela zdravě, pěkně jehlancovitě, hojně a drobně se rozvětňuje a vyvíjí mnoho krátkého, plodonosného dřeva. Krátké, silné letorosty bývají pod oky lehce zprohýbány, červenavě žlutavé, místem jak stříbřité; tečky také se najdou, ale úplně se ztrácejí. Pěkně vyvinutá oka jsou stříbřité šupinatá, málo odstálá, na patkách silněji vyvinutých, s třemi nepatrnými hranami; v suchém roce mění se většinou v poupata květová. (Viz obraz.)

Na jaře při prvním rozpuku jest celkový vzhled stromu zahnědlý a sice tím, že mladinké rašící lístky jsou nahnědle zelenavé, kraj mají jemně ochmýřený a červenavě řapíky. Později v úplném vývoji bývají 70—80 mm dlouhé, 50—55 mm široké, vejčité, krátce zašpičatělé, málo prohnuté a mají kraj zcela mělce vroubkovaný, na řapících až 45 mm dlouhých s úzkými palisty.

Celý strom bývá pln malých, baňatých, stříbřité šupinatých poupat květových z nichž na jaře menší, z okrouhlých plátků řídce složené květy v menších chomáčích ve velkém množství vykvétají. (Viz obraz.)

Velikost dorostlých plodů jest závislá na tvaru stromu, jeho stanovisku, péči jemu věnované a kolísá mezi 120—300 g; jsou však případy, že podařilo se na věncoví a palmetách při pečlivém ošetřování vypěstovati plody až 800 g těžké. V lednu 1913 prodávány v Praze plody z Francie dovezené, 250 g těžké po 1 K 20 h.

Tvar, tak jak jest obrazy pěkně vystižen, lze považovati za převládající; některé plody bývají ke stopce ještě více zúženy, jiné na způsob jablka více zploštělé a u stopky široce zakončené; kulatost nebývá souměrná, nýbrž sem tam stlačená i ploše zhranatělá, na některém plodu táhne se po délce mělká rýha.

Hrubý kalich bývá pootevřen, u spodu rezivě žlutavý, z ústů širokých, dole se nedotýkajících, vztýčených, pak převislých, šedě hnědých složen; vězí, dle tvaru plodu, buď v užší, hluboké, po kraji zhrbolené jamce na širokém temeni plodu.

Stopka bývá dlouhá, silná, někdy uprostřed slabší, rezivě hnědě žlutá a trčí taktéž dle tvaru plodu buď z jamky široké, hluboké a zhrbolené, neb bývá do malé, na šikmém špičce plodu se nalézající jamky jako vtlačena a i hrbolem na stranu přimáčkuta.

Silná, hladká, někdy jemně zdrsňelá slupka málo se leskne, bývá se stromu zelená, později v době zrání o něco žlutší, na sluneční straně do zlatova, ba i do oranžova žlutá, ve stínu zelenavá, celá na sluneční straně hrubými, ve stínu jemnými, bledě rzivými tečkami poseta, kolem kalicha více, u stopky méně jemně porezavělá a sem tam drobnou rzí jako postříknuta. Najdou se také plody, které jsou z většího dílu rzí potaženy. — Voní zcela málo.

Bělavá dužnina mění se ke slupce do žlutava a bývá, když se za příznivých okolností dobře vyvinula, úplně jemná, zcela se rozplývá, šťávou přetéká a vyniká ušlechtilou,

sladce, jemně pikantně navinulou, slabě, ale libě okořeněnou chutí. Plody špatně vyvinuté, na stromě málo vyzrálé neb v mokrém studeném létě vyrostlé, nejsou nikdy chutné, vadnou a většinou ani nezměkknou.

Hrubou zrninou obklopený dutoosý jaderník chová v úzkých, k ose přilehlých pouzdrech pěkná, dlouhá, hnědá jádra.

Česati se má, až když listí padá, tedy as tak koncem října, v dobu tu jest úplně tvrdá a lze ji kamkoliv i do největší dálky beze škody zasílati.

K jídlu dospívá obyčejně v lednu, po tak teplém létě, jako bylo v roce 1911, již v prosinci, zraje nenáhle až do března — dubna.

Jest z nejušlechtilějších zimních stolních hrušek — v obchodech velice hledána a draze placena.

Škoda, že pěstování její obmezeno jest jen na místa vyvolená a nelze ji doporučiti všeobecně; kdo však může jí poskytnouti vše, čeho k náležitému vývoji požaduje, měl by ji sázeti v míře největší.

V pomologickém ústavě trojském, kde se v tamější teplé půdě hrušky tak výborně daří a náležitě vyzrávají, vedena jest pod číslem 357. Crassanská hruška. Bláha o ní poznamenal: Roste dosti bujně, letorosty krátké, silné, odstávají, koruna střední velikosti, jehlaneovitá; na gdouli dosti dobře se daří a doporučuje se zvláště na palmety, pyramidky a polokmeny do chráněných sadů, do půdy hluboké, výživné a teplé. Úrodnost velmi záhy, ve 4.—6. roce, potom stálá, ovoce má se protrhávati, by odrostlo, zraje koncem ledna do dubna, musí se pozdě trhati, by nezvadla.

V české literatuře nalezli jsme jediný popis v Listech Pomologických roč. 1892., tab. 33. Hruška Crassanská. Dále: Lucas: Die wertvollsten Tafelbirnen č. 83.; Pomologische Monatshefte 1864.; Stoll tab. 39.; Gaucher čís. 35. všude pode jménem Edel-Crassane se značkou **. Leroy, Dictionnaire de Pomologie č. 734. Passe Crassane a Thomas str. 60 též tak.

Jiná vedlejší jména nejsou známa.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE.

A) HRUŠKY.

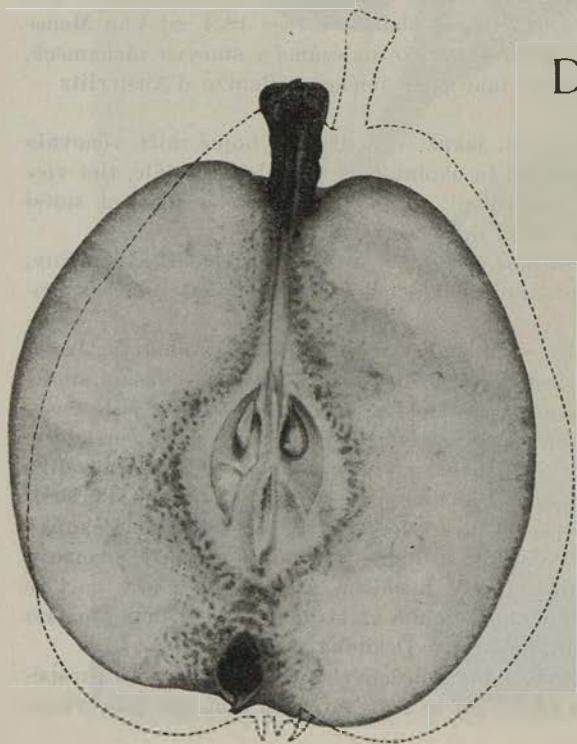
čís. 49.

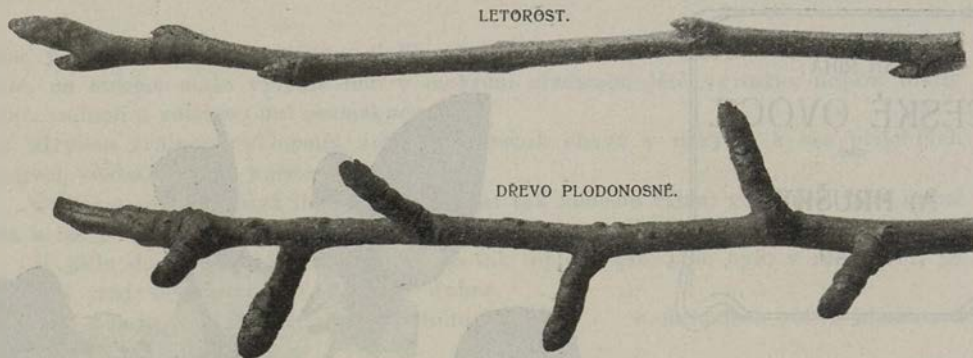

DĚKANKA ZIMNÍ.

WINTERDECHANTSBIRNE.

DOYENNÉ D'HIVER.

DĚKANKA ZIMNÍ.

Pozdě v zimě, když jiné hrušky není již viděti, zdobí výkladní skříně lepších obchodů ovocem v něžném, často i přepychovém balení, na pohled neúhledná, zelenavá, polovelká, často však i veliká, vysoce ceněná »Děkanka«, nabízená za ceny pro nás neobvyklé. Bývají to plody buď z Francie neb Tyrol dovážené, kdež k účelu tomu ve veliké míře se pěstuje.

O jejím původu kolují různé domněnky a nejvěrohodnější jest zpráva starého pomologa Van Monse, dle které nalezena byla v bývalé zahradě kapucínského kláštera v Lovanech (Louvain) v Belgii, kdež se ještě v roce 1825. starý, původní strom pod jménem »Pastorale« nalézal. Také i Dr. Diel píše, že obdržel v roce 1821. od Van Monse »Děkanku« pod několika jmény. Velice zajímavé jest, že nalézáme v starých záznamech, že zasílány byly z Belgie stromy »Děkanky« také pode jménem »Beurré d'Austerlitz — Slavkovská máslovka«!

V naší vlasti netěší se už oblíbě a péči, jakáž se jí dříve v hojné míře věnovala a vymírá z většího dílu. Příčinou toho jest asi ta okolnost, že podléhá čím dále, tím více plísni, které strom zeslabují a plody znetvořují, takže bez pečlivého stříkání směsí vápna a modré skalice jest její pěstování téměř nemožno.

Přes to doporučena byla při posledním šetření dosti hojně z celé České nížiny, z obvodu opočenského a plzeňského k pěstování na krsech v domácích zahradách a přijata do sortimentu zemského.

Není snad druhé hrušky, o které by se mínění a zkušenosti tak rozeházely. Jedna strana ji úplně zavrhuje, druhá nemůže dosti vychválit. Ten, kdo ji zná v pásmu studnějším, nenašel na ní nic doporučení hodného, jest to jen vařivka a k tomu ještě často kamenitá; v pásmu mírnějším již jsou lepší, aspoň největší plody dozrají a změknou, kdežto v pásmu teplém platí za nejušlechtlejší zimní hrušku vůbec; však i tu jsou jen veliké plody nejchutnější, čím menší, tím špatnější. Dle toho řídí se také její cena. Přijde-li však léto studené, deštivé, jsou i při nejlepší kultuře i velké plody jen k vaření. Děkanka žádá především tepla, dlouhé vegetační doby, by se úplně vyvinouti mohla a stromové zralosti nabyla; za takových okolností, jaké jen v jižnějším pásmu převládají, daří se arci velmi dobře, tam brzo kvete a plody mohou dlouho na stromě zůstat; také jen tam nalezneme veliké sady, kde nic jiného není, než samá Děkanka.

U nás najde se velmi málo vhodných, teple položených míst, kde by se s prospěchem dařila a doporučení lze ji k volnému pěstování ve větší míře jen tam, kde ještě vinná

DĚKANKA ZIMNÍ.
WINTERDECHANTSBIRNE — DOYENNÉ D'HIVER.